د اصحابانو کیسې

ژباړن:

[illegible]

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اصحابانو کیسې

ژباړن :

مولوي عبدالهادي حماد

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب پېژندنه :

نـــــوم	:	داصحابانو کیسې
ژبـــــــــــاړن	:	مولوي عبدالهادي حماد
کمپـــــــــــــوز	:	په خپله ژباړن
د پښتۍ طرحه او انلاین چاري	:	مختار احمد احسان - د لراوبر کتابتون

www.Larawbar.com

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اصحابانو کيسې

که څوک غواړي ، چې زړه يې نرم سي او د اسلام په حقيقت باندي پوه سي او هغه خوند وڅکي کوم ، چې په اسلام کي پروت دئ نو لاندي د اصحبانو قصې دي مطالعه کړي ځکه د اصحبانو ژوند د مسلمانانو لپاره عملي درس دئ.

ژباړن

مولوي عبدالهادي حماد

(c) ketabton.com: The Digital Library

خطبه او تمهید

نحمده ونصلي ونسلم علي رسوله الكريم واله وصحبه واتباعه الحماة للدين القويم.

امابعد: دالله ديوه سپېڅلي بنده حضرت مولاناعبدالقادررائپوري امر ماته په سنة ۱۳۵۳ هـ ق کي وسو چي زما سره احسان کونکی اوزما تربيت کونکی دئ (امر يې داصحابانو په اړه وو) چي زه داصحابانو په اړه څو قصې وليکم په ځانګړي ډول دلږ عمر لرونکو اصحابانو. اود ښځو ددينداری څه حالات په اردو (دڅباړي وروسته په پښتو) ژبه وليکم ځکه کوم کسان چي دقصو شوقيان دي هغه ددې پرځای چي ديوې اوبلي خوا ددرواغو قصې اوري که داقصې واوري نو ددوی ددين دترقی سبب به جوړسي.

ښځي چي دشپې کوچنيانو ته ددرواغو قصې کوي که دغه قصې وکړي دماشومانو زړونه به داصحابانو دمينې ډک سي ددوی درنښت او عظمت به يې په زړو کي راسي ديني کارونو ته به يې مينه پيدا سي.

زما لپاره دغه امر منل يولازمي کار ووځکه زه دده په احسانو کي ډوب وم بل داچي دالله ددوستانو رضا ددواړو جهانو دکاميابی سبب کيږي خو دخپلي کم علمی په وجه مي زړه نه سوای کولای چي دده مبارک دخوښی سره برابر دي دغه کار وکړم. څلور کاله دغه امر ماته تکراريدی زه دخپلي نه وړتيا څخه شرميدم دوخت په تيريدو سره په سنه ۱۳۵۷ هـ ق کي دصفري په مياشت دماغي ناروغي راپيښه سوه دکار څخه منعه سوم فکر مي وکړی چي دغه خالي ورځي که پدې برکتناکه کار ولګوم ښه به وي ځکه که زما دغه پاڼي ونه منل سوي نو بوختيا خو به مي په يوه برکتناکه کار کي وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پدې کي شک نسته چي دالله ﷻ ددوستانو قصې اوددوی حالات ددې وړ دي چي سړی تحقيق او څيړنه پکښې وکړي اوسبق ځني حاصل کړي په ځانګړې توګه د اصحابانو ﵃ حالات چي الله ﷻ دخپل خوږ رسول ﷺ دملګرتيا لپاره خاص کړي دي.دوی مبارکان ددې حقداره دي چي تابعداري يې وسي. ددوی پرته دالله ﷻ ددوستانو په بيان سره دالله ﷻ رحمتونه نازليږي.

حضرت جنيد بغدادي ﵀ فرمايي: قصې دالله ﷻ دلښکرو څخه يو لښکر دئ چي مريدانو ته ، دزړنو طاقت په حاصليږي يوچا پوښتنه ځني وکړه چي ددې لپاره يو دليل سته ؟ ده مبارک په جواب کي ورته وفرمايل: الله ﷻ فرمايي:

⇳♊♑✋ ⍓⌨⬂⓿■◙♦⬉ ❹⇗→◗❋☼ ⍓⌧⬈✍♦❐

→💣♒○⌨⬩✞🡐☼ ♏♦✋ ⇗✍🡐♌❾❷♑♏✁ ♑⬈✎♏♦⌛✍☼❐🕮

❼♒× ⌧🖰♦⬈✎🔔⍓♊♦❐ 🗐 ⌧🖰⍓⑩✁⌧⬩→▫ 🕗♑○♒✍

◁◘⬩→♑⬉⬀❑⬧✋♦❐ ❻✍⍓⬩⬂♑♏✁ ♌■⬃⓿🕐⍓♎

(1)⬲⬵✖⬃⇗ ♦×✓♑✡♑✋⬃⬩🡐☺▫◙♑♑▤❽♦❷⬂✍♑❶♦❐

ژباړه: دپيغمبرانو دقصو څخه موږ داټولي قصې تاته بيانووچي په سبب يې موږ ستا زړه ته طاقت ورکړو (يوه فايده خو دا سوه) اوپدې قصو کي تاته داسي مضمون رسيږي چي خپله درست اوواقعي وي اودمسلمانانو لپاره نصيحت (اودښو کارکولو) يادول وي(2)

يوه بله خبره هم په زړه کي دکښينولو وړ ده هغه داده چي ديني کتابونه دنبي ﷺ دحديثو وي ، دبزرګانو دحالاتو دبيان وي ،دمسائلو کتابونه وي اوکه دمخورو خلګو دارشاداتو اولارښوونو کتابونه وي پکار نه ده چي يوار وکتل سي اوبيا دتل لپاره پردغه يوار کتلو باندي بسنه وسي بلکي پکار ده چي دغه کتابونه دخپل طاقت مطابق په تکرار سره وکتل سي.

(1) سورة هود الاية (١٢٠)
(2) بيان القرآن

(c) ketabton.com: The Digital Library

ابو سليمان داراني رحمه الله فرمايي: زه ديوه واعظ په وعظ کې کښېناستم دده وعظ زما په زړه کې اثر وکړی کله چي راولاړ سوم هغه اثر ختم سو دوهم ځل ورغلم ورته کښېناستم کله چي راولاړ سوم بيا اثر ولاړی دريم ځل ورغلم بيا ورته کښېناستم ددغه دريم ځل ناستي اثر تر کوره پوري و ،کورته چي ورغلم دالله جل جلاله دنافرمانۍ اسباب مي ټوله مات کړل دالله جل جلاله لاره مي اختيار کړه .

ددیني کتابونو حال هم داسي دئ په يوار چابک کتلو سره يې اثر کم وي په همدې وجه ددیني کتابونو لوستل په بيا بيا په کار دي.

دلوستونکو داسانۍ اودمضامينو په زړه کي کښينولو په خاطر مي دغه رساله پر دوولسو بابونو اويوه خاتمه باندي وېشلې ده:

لومړی باب: ددين له امله سختۍ تېرول اوتکليفونه زغمل.

دوهم باب: دالله جل جلاله څخه خوف اوويره چي داصحابو کرامو رضي الله عنهم خاص عادت و.

دريم باب: داصحابو کرامو دزاهدانه اوفقيرانه ژوند نمونه.

څلورم باب: داصحابو دتقوا اوپرهيزګارۍ حالت.

پنځم باب:دلمانځه شوق اوپابندي.

شپږم باب:صدقه،ترخپل ځان دنورو اړتياوي مخکي پوره کول ، دالله جل جلاله په لاره کي مصرف کول

اوم باب: بهادري ، همت ، زړورتوب ،شجاعت اودمرګ شوق.

اتم باب: علمي بوختيا اودعلمي محنت نمونې.

نهم باب:دنبي صلی الله علیه وسلم دلاربنوونو عملي کول.

لسم باب:دښځو جذبه اوبهادري اودرسول الله صلی الله علیه وسلم داولادونو بيان.

يوولسم باب:دماشومانو ديني شوق اوپه کوچنيوالي کي ددين پابندي.

دوولسم باب:دنبي صلی الله علیه وسلم سره دمحبت نمونې.

خاتمة: داصحابو کرامو رضي الله عنهم حقونه اوددوی لنډ فضيلتونه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی باب

ددين له امله سختۍ تيرول ، تکليفونه او ستونزې ګالل

نبي کريمﷺ او اصحابو کرامو ددين د جوړولو لپاره دومره زيات تکليفونه پر ځانونو باندې تېر کړي دي ،چې موږ نااهلو ته يې اراده کول هم ګران کار دئ د نومړو مبارکو انسانانو په پېښو او ستړي ژوند ليک باندې کتابونه ډک دي موږ دومره د کمزورۍ پر خوا روان يو چې د دوی په احوالو هم ځان نه خبرو ، عمل ورباندې کول خو بېله خبره ده ، نو له همدې امله پدې کتاب کښې د نومړو مبارکو انسانانو څو قصې د نمونې په ډول بيانوم چې ترټولو مخکې د نبي کريمﷺ د يوې قصې څخه پيل کوم ځکه د نبي کريمﷺ يادول د برکت ذريعه ده .

(١) د نبي کريم ﷺ د طايف د سفر قصه

کله چې څښتن تعالیﷻ نبي کريمﷺ پيغمبر کړ ، نهه کاله رسول اللهﷺ په مکه مکرمه کې تبليغ کاوه او د خپل قوم د اصلاح او ګټې کوشش به يې کاوه مګر په مکه مکرمه کې د يوې کوچنۍ ډلې پرته چې مسلمانان سوي وه اود يوې کوچنې ډلې پرته چې کافران وه مګر د رسول اللهﷺ مرسته به يې کول نور ټوله د مکې اوسيدونکو د رسول اللهﷺ او مسلمانانو د ځورولو لارې لټولې، تکليفونه به يې ور رسول پسخند به يې په واهه آن تر دې چې څه به يې په توان وه په هغه اندازه به يې تکليف ور رساوه ، د نبوت په لسم کال چې کله د نبي کريمﷺ اکا ابو طالب وفات سو د نومړي مړينې د مکې کفارو ته د مسلمانانو د ځورولو نوره لاره خلاصه کړه په دغه وخت کې دوی په ښه ازاده پښه کولای سوای چې خلک له اسلام او مسلمانېدو څخه منعه کړي ،

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسول اللهﷺ او اصحابو کرامو﷢ ته تر خپله وسه تکليفونه ورورسوي ، نبي کريمﷺ پـه دې موخه طائف تـه تشريف يـو وړی چې دهغـه ځای اوسيدونکي (ثقيف) نومي قوم چې يـو لـوی قـوم وومسـلمانان سـي نـو مسـلمانان بـه ددې تکليفونـو څخـه خـلاص سـي او د اسـلام دمبارک ديـن دخپرولو لپاره به يو بنسټ کښېښودل سي کله چې رسول اللهﷺ طائف ته ورسېدی نـو دهغـه قـوم د مشرانو سره يې خبري پيل کړې چې ددغه قوم نوموتي او مخور مشران کښل کېده او د اللهﷻ د پاک دين و لوري تـه يې را وبلل او دالله ﷻ د ديـن ومرستي تـه يې متوجه کـړه نوموړو کسانو ددې پر ځای چې د اللهﷻ اودهغه د رسولﷺ د دين مرسته وکړي يا لږ تر لږه د عربو مشـهوره ميلمه پالنه وکړي و رسول اللهﷺ ته يې په بې مخي سره مخامخ جواب ورکړی او د بد اخلاقۍ رويه يې غوره کړه پر دې بد اخلاقۍ باندې يې بسـنه ونـه کـړه بلکې دا يې هم زړه نه قبلول چې رسول اللهﷺ دلتـه پاتـه سي. دوی درې واړه چې رسول اللهﷺ مشـران بلل او دا يې هيلـه وه چې دوی به په شرافت سره خبري وکړي د دوي څخه ددې هيلي پـه خلاف يـوه وويـل: او هـو ! بس يو ازې ته وې چې اللهﷻ پيغمبر کړې بل څوک نه وو ، دوهم وويـل: ستا پرتـه بل څوک نـه و چې اللهﷻ رسول رالېږلې وای ، دريـم وويـل: زه ستا سره خبري کـول نـه غـواړم ځکـه کـه تـه رشـتيا د اللهﷻ له لوري څخه پيغمبرې نو ستا دخبرو څخه مخ اړول خو لـوی تـاوان دئ (نـو ښـه دئ چې خبري نه در سره وکړم) او که درواغ وايې نو د درواغجن سره هم خبري نـه کـوم ، کله چې رسـول اللهﷺ د دوی څخه نا اميده سو نو ددغه قوم د نورو خلکو سره يې خبري پيـل کـړې ځکـه رسـول اللهﷺ دهمت او خپلواکۍ غرو ، نور خلک هم دمشـرانو پـر پلـه روان سـوه د رسول اللهﷺ دعـوت يې نه ومانه بلکې رسول اللهﷺ ته يې وويل ژر زمـوږ د ښار څخه ووزه هـر ځـای چې سـتا د خوښـې ځاي وي هلته ولاړ سه کله چې رسولﷺ په نااميدۍ سره دهغه قوم څخه را روان سـو د هغـه قـوم نـاوړه خلکـو پـه رسول اللهﷺ پسې دکلي هلکـان پسـې کـړه رسـول اللهﷺ يې پـه کـاڼو ويشـتی ، پسخند به يې په واهه او چک چکې به يې پسې کولې تر داسې بريده چې د رسول اللهﷺ دواړې

(c) ketabton.com: The Digital Library

چیلکي په وینو سرې سوې رسول الله ﷺ د دوی څخه بېرته راغلی کله چې ددغه شراچونکو څخه بې غمه سو نو په لاره کې یو ځای کښېناستی او دا دعا یې وویل:

اللهم اليک اشکو ضعف قوتي وقلة حيلتي و هوني علي الناس يا ارحم الراحمين انت رب المستضعفين وانت ربي الي من تکلني الي بعيد يتجهمي ام الي عدو ملکته، آمري ان لم يکن بک علي غضب فلا ابالي و لکن عافيتک اوسع لي اعوذ بنور وجهک الذي اشرفت له الظلمات وصلح عليه امر الدنيا والاخرة من ان تنزل بي غضبک اويحل علي سخطک لک العتبي حتي ترضي و لاحول ولا قوة الا بک(3)

ژباړه: اې خدایه ! تا ته د خپلي کمزورۍ ، ناتوانۍ او په خلګو کې د رسوایۍ شکایت کوم ، اې ارحم الراحمين ذاته ! د نا توانانو رب یې ته زما پالونکی یې ما چاته پرېږدې؟ پردی ځوک چې مي ووینې تندی را باندي تریو کړي یا مي دښمن ته (پرېږدې) چې هغه ته تا پر ما باندي بر لاسی ورکړي وي ، اې خدایه ! که ته زما څخه ناراضه نه یې زما د هیڅا پروا نسته ستا ساتنه ما لره بس ده زه ستا د مخ (بلاکيفه) په رڼا پنا غواړم هغه رڼا چې تیارې یې ځلولي دي او د دنیا او آخرت کارونه پرې سم سوي دي زه له دې څخه پنا غواړم چې ته راته په غضب یې او یا راڅخه نا راضه یې ستا نا راضي ترهغه وخته پوري لیري کول لازمي د ه تر څو راضي کیږې (اې خدایه !) ستا پرته نه بل قوت سته او نه بل طاقت سته.

څښتن تعالي ﷻ چې یو صفت یې قهر دئ د خپل نازولي په ځوربدو یقیناً په قهرېږي نو دستي یې جبرائیل ﷺ راواستاوه او رسول الله ﷺ ته یې سلام ووایه بیا یې وویل چې ، الله ﷻ

(3) كذا في سيرة ابن هشام قلت واختلفت الروايات في الفاظ الدعا كما في قرة العيون

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستا ټولي خبري واوريدې او د قوم جوابونه يې هم واوريده يوه ملائکه چې الله ﷻ د غرونو واک او اختيار ورکړی ، الله ﷻ ستا د خدمت لپاره راواستول دستي هغه ملائکه را غلل سلام يې ووايه د سلام وروسته يې رسول الله ﷺ ته وويل: يا رسول الله ! امر وکړه که ته امر وکړې زه به پر دې قوم باندې غرونه را پورته کړم ټوله به چختانړ (زره ، زره) کړم رسول الله ﷺ چې ډېر زړه سوانده ، رحم لرونکی پيغمبرو ملائکې ته يې په جواب کې وويل: زه د دوی هلاکېدل نه غواړم بلکې زه دوی ته د هدايت دعا کوم که دوی مسلمانان نسي اميد لرم چې د دوی په اولادو کې به مسلمانان پيدا سي چې د الله ﷻ عبادت او بندګي به کوي.

فايده: د رسول الله ﷺ په غوره اخلاقو او صبر کې فکر وکړئ څومره صبر يې درلودئ ،څومره مهربانه و هغو بد ورسره کول ده ښه ورسره کول يعني د دوزخ څخه د خلاصېدو او د جنت د پيدا کېدو دعا يې ورته کول ، اوس زموږ حال ته وګورئ موږ په داسي حالت کي قرار لرو چې يو څوک کوچني ښکنځل راته وکړي نو موږ بله لمبه سو او د هغه څخه داسي بدله اخلو (چې د هغه ښکنځلو څو برابره وي آن تردې) چې ټول عمر مو بدله نه خلاصېږي او نه مو زړه په سړېږي ، پر ظلم سربېره ظلم کوو او بيا د رسول الله ﷺ د تابعدارۍ او محمدي کېدو دعوه هم کوو تاسو وليدل چې د رسول الله ﷺ سره بد وسوه بيا هم ده ښه ورسره کول يعني د جنت د پيدا کېدو او د دوزخ څخه د خلاصون دعا يې ورته کول.

(۲) د حضرت انس بن نضر ؓ د شهادت قصه

حضرت انس بن نضر ؓ يو صحابي و چې د بدر په غزا کې يې ګډون نه و کړی نو موړي پدې وجه چې د اسلام په لومړنۍ لويه غزا کې يې ګډون نه وو کړی پر ځان به يې ملامتيا ويل ډېر

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوابدی او په زړه به غمجن و په هر صورت په دې هیله که د اسلام بله غزا پېښه سوه حتمًا به ګډون په کښې کوي ، د تقدير پرېکړه وه چې د احد غزا پېښه سوه حضرت انس بن نضر ﷛ په ډېره مينه او زړورتوب په دې غزا کې ګډون وکړی د غزا په لومړی سر کي مسلمانانو فتحه (برلاسي) تر لاسه کړ خو د يوې تېروتني له امله مسلمانانو ماته وخوړه ، تېروتنه له دې څخه عبارت وه ،چې رسول اللهﷺ ځينو اصحابو کرامو﷡ ته دنده ورکړې وه چې د غره پر يوه کوتل به کښيني ، مسلمانان که فتحه ترلاسه کړي او که ماته وخوري بايد دوی ولاړ نسي خو له بده مرغه دوی هغه وخت ولاړ سوه چې په لومړيو کي مسلمانانو بريالیتوب تر ګوتو کړ ، کله چې دوی ولاړېده په دوی کي چې څوک آمر و هغه منع کړه چې مه ولاړېږئ خو دوی دا ويل چې کافرانو ماته وخوړه د تېښتي په حالت کي دي بايد ورپسي ورسو او د غنيمت مالونه ورڅخه را ټول کړو او دا فکر يې کاوه چې د رسول اللهﷺ امر چې موږ ته يې دنه ولاړېدو کړی و يوازي د بريالیتوب تر وخته پوري و آخر دا چې مسلمانان له دې ځای څخه ولاړ سوه دجګړې ډګر ته ورسېدل ، تښتېدونکو کافرانو چې دغه ځای خالي وليدئ نو دوخته څخه يې ګټه واخستل او ددغه لوري څخه يې پر مسلمانانو باندي حمله وکړه مسلمانان د نا خبری په حالت کي وه چې د سختو بريدونو سره مخ سوه د دووطرفونو څخه د کافرانو په منځ کي راغلل په پايله کي د ماتي سره مخ سوه مسلمانان په وارخطايی سره پر هر لوري تښتېدل ، حضرت انس﷛ وليدل چي يو صحابي حضرت سعد بن معاذ ﷛ را روان دئ.ده مبارک ورته وويل: اې سعده ! چيری ځې ؟ په اللهجل جلاله قسم کوم چې د احد دغره څخه د جنت بوی راځي ددې خبري د کولو وروسته يې توره پورته کړه په مېړانه د کافرانو په يوه ډله ورننوتی سخته جګړه يې پيل کړه ترهغه وخته پوري نه راووتی تر څو شهيد سو د شهادت څخه وروسته چې وکتل سوه ټوله بدن يې غلبيل سوی و تر اتياوو زيات زخمونه يې په بدن کي د تورو او غشو وه آن تر دې چې نه پېژندل کېدئ آخر د ګوتو پر بندو وپېژندل سو .

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده:څوک چي په ريښتني او مخلصانه ډول د الله ﷻ خوښي غوښتني په موخه زخمي سي يقيناً به په دنيا کي دجنت بوی ورته راځي حضرت انس ﵁ چي په اخلاص د ښتن تعالي ﷻ د رضا غوښتونکی و په دنيا کي يې د جنت بوی بوياوه که په چا کي اخلاص موجود سي په دنيا کي به د جنت خوندونه ورته راسي ، ما د يوه معتبر سړي څخه چي دحضرت مولانا شاه عبدالرحيم رائپوري مخلص خادم و ـ دده مبارک يوه خبره اوريدلې ده چي ده مبارک ويل: (دجنت خوندونه راځي) د (روژې په فضائلو) کي مي دا قصه ليکلې ده.

۳: د حديبيې صلح(دروغي جوړي تړون)د ابو جندل او د ابو بصير ﵄ قصه

رسول الله ﷺ د هجرت په شپږم کال دعمرې کولو اراده وکړه دمکې مکرمې پر لوري روان سو دمکي کافران چي خبر سوه نو د رسول الله ﷺ راتګ يې ځان ته شرم او ذلت ګڼه ځکه دوی دکبر اوغرور په نشو مست وه نو له همدې امله يې د مقابلې لاره خپله کړه رسول الله ﷺ چي حديبيه نومي ځای ته ورسيدئ په همدغه ځای کي بند سو د رسول الله ﷺ سره سرتيري اصحاب ﵃ ملګري وه چي پر رسول الله ﷺ باندي يې ځان قربانونه خپل افتخار باله ، دستي جنګ کولو ته تيار سوه خو رسول الله ﷺ د مکې دمسلمانو اوسېدونکو له امله (چي هغوی ته ددوی له وجي تکليف پيښ نسي) ـ د جنګ اراده نه کول بلکي دروغي جوړي کوشش يې کاوه سره ددې چي اصحاب ﵃ په پوره مېړانه وجنګ ته تيار وه مګر رسول الله ﷺ د کافرانو دومري لحاظ وکړی ، چي دهغوی ټول شرطونه يې ومنل که څه هم اصحابو ﵃ ته دا سې تر زور لاندي روغه جوړه دمنلو وړ نه وه مګر دوی د رسول الله ﷺ تابع وه او ځانونه يې تري قربانول نو دوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

بيا ددومري ميني سره څه کولای سوای ؟(چي درسول الله ◄ روغه يې نه وای منلې خامخا يې منل) آن تر دې چي د حضرت عمر ﷺ په څېر مېړنيو لا ومنل. په روغه جوړه کې يو شرط دا و چي، که دکافرانو څخه يو څوک مسلمان سي او دمکې څخه ومديني منورې ته هجرت وکړي نو مسلمانان به نوموړي کس بېرته و کافرانو ته په لاس ورکوي او که خدای مه کړه د مسلمانانو څخه يو څوک مرتد (کافر) سي نو کافران به دغه کس مسلمانانو ته په لاس نه ورکوي د روغي جوړي دغه پرېکړه ليک لا نه و ليکل سوی چي د ابو جندل ﷺ په نامه يو صحابي راغلی چي د اسلام د راوړلو وروسته کفارو ډېر تکليفونه پر تېر کړي وه او په ځنځيرانو يې تړلی و دمسلمانانو د مرستي په هيله پرېواتی چي ګوندي مسلمانان زما مرسته وکړي او ددې تکليفونو څخه به خلاص سم خود هغه پلار (سهيل) چي دکافرانو له خوا وکيل واو تر دغه وخته پوري لا مسلمان سوی نه و بلکي د مکې دفتحي په وخت کي مسلمان سو ـ ابو جندل ﷺ يې په چپلاخه وواهه او پر بېرته بيولو يې ټينګار وکړ ، رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: چي تر اوسه خو لا پرېکړه ليک نه دئ ليکل سوی پر موږ باندې لازمه نه ده چي مسلمان تاسو ته وسپارو ، کافرانو نه منل بيا رسول الله ﷺ ورته وفرمايل : دغه يو سړی ماته په خواست را پرېږدئ ،کافران د پخوا په څېر پر ضد ولاړ وه هيڅ يې نه منل او ابو جندل ﷺ و مسلمانانو ته د مرستي ناري وهلې فرياد يې کاوه چي اې مسلمانانو !زه مسلمان سوی يم او دې کافرانو پر ما ډېري خوارۍ تيري کړي دي تا سو مې بېرته په لاس ورکوی ؟ په دغه وخت کي چي دمسلمانانو پر زړونو باندي څومره زحمت تېريدئ و الله ﷻ ته معلوم دئ ويل اوليکل يې دبيان توان نه لري ، وروسته د خوږ نبي ﷺ په امر بېرته په لاس ورکړل سو . رسول الله ﷺ تسلي ورکړه او ورته وي فرمايل چي الله ﷻ به ډېر ژر ستا مرسته وکړي او تاته به د خلاصون لاره خلاصه کړي.

د روغي جوړي د بشپړېدو څخه وروسته يو بل صحابي ﷺ د ابو بصير ﷺ په نامه هم مسلمان سو او مديني منورې ته راورسېدئ کافرانو دستي دوه کسان پسي را واستول او

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسول اللهﷺ تـه يې وويـل: چي ،و تـړون دوفـا لـه مخې دغـه کـس پـه لاس راکـړئ رسـول اللهﷺ نوموړي صحابي ببرته په لاس ورکړئ ابوبصير ﷛ ناري کړې چي زه مسلمان سوی يم تاسو مي ببرته په لاس ورکوئ ؟ او ببرته مي د دغه ظالمانو ومنګلو تـه سپارئ ؟ رسول اللهﷺ ده ته ورکړی چي اللهﷻ به ژر تا ته د خلاصون لاره خلاصه کړي . ابوبصير ﷛ د هغه دوو کافرانو سره يو ځای و مکې ته روان سو . پر لاري ابو بصير ﷛ ويوه کافر ته وويل چي دا ستا توره ډېره ښه معلوميږي (دا چي صفت خوښونکی سړی ډير ژر غـوليږي) نو دستي هغه کافر خپله توره و مسلمان ابو بصير ﷛ تـه دتيکي څخـه را وايستل ورښکاره يـې کـړه ابوبصـير ﷛ چـي تـوره پـه لاس کـي واخستل سمدلاسه يې پر دغـه کـافر بانـدي وچلول مړ يې کړی هغه دوهم کـافر چي دا حالت وليدئ د تيښتي لاره يې خپله کړه وتښتېدئ مديني منورې ته يې ځان ورساوه رسول اللهﷺ ته يې وويل: يا رسول اللهﷺ ! ابو بصير ﷛ زما ملګري وواژه اوس زما واری دئ وژني مي په دغه حالت کي ابو بصير ﷛ هم راورسېدئ رسول اللهﷺ ته يې وويل: يا رسول اللهﷺ !ستا د دوی سره وعده او تړون و تا هغه پوره کړئ زما او د دوی تر منځ خو هيڅ تړون نسته رسول اللهﷺ ورته وفرمايل: ته جنګ تازه کونکی يې کاشکي ستا يو ملاتړ کونکی وای ابو بصير ﷛ پوه سو چي که اوس خوک راسي ما به ببرته په لاس ورکړي نو دستي د دغه ځای څخه ولاړی او د يوه درياب پر څنډه يې ژوند کول پيل کړه دمکې خلګ په دې پېښه خبر سو ه . ابو جندل ﷛ تـه چي حال ورسېدئ تر توان يې ووتل په پټه يې ځان ور ورساوه دابو بصير ﷛ سره يو ځای سو ، آخر داچي هر څوک چي به مسلمان کېدئ د دوی سره به يو ځاي کېدئ په ډېر لنډ وخت کي د دوی څخه يوه کوچنۍ ډله جوړه سوه (دا اللهﷻ درښتيني دين سره دميني په موخه په يوه ډيري سختۍ په يوه ځنګله کي تېرولې ځکه)په دغه ځنګله کي چي دوی اوسېدل د خوراک او چيښاک هيڅ انتظام نه و دا اللهﷻ د دين په خاطر چي پر دوی باندي د لوږي او تندي څخه کوم تکليفونه تېرېدل و اللهﷻ ته معلوم دي مګر د کومو ظالمانو د لاسه چي دوی سرګردانه او لالهانده وه او د دوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاسه تبنتېدلي وه د هغوی لاره يې بنده کړه کومه قافله چي به د کافرانو راتله دوی به جنګ ورسره کاوه ، آخر دا چي د مکې کافران د مسلمانانو د دغه کوچنۍ ډلي څخه تنګ سوه او رسول اللهﷺ ته يې يو سړی ولېږی او په ډېر عذر او زاری يې خواست ورته وکړی چي د اللهﷻ په خاطر دغه بې سره (بې اداري) ډله ځان ته راوبوله او په تړون کي يې داخله کړه تر څو زموږ ته د تلو او راتلو لاره خلاصه سي.

ويل سوی دي: چي کله و ابو بصير AA ته د رسول اللهﷺ اجازه ليک ورسېدئ چي ومدينې ته د راتلو اجازه پکښې ليکلې وه ابوبصير AA د مرګ په حال کي و په لاس کي يې دغه ليک و نيوی وفات سو. رَضِيَ اللهُ عَنْهُ وَ اَرْضَاهُ.(4)

فايده: کوم خوک چي پر خپل دين ټينګ ودرېږي په دې شرط چي دين يې رېښتني او حق دين وي يعني مسلمان وي نو لوی ، لوی طاقتونه يې هم د خپل دين څخه نه سي اړولای.

۴- د حضرت بلال AA اسلام او تکليفونه

حضرت بلال AA يو نوموتي او مشهور صحابي دئ چي د نبويﷺ مسجد لپاره د رسول اللهﷺ په ژوند کي تل مؤذن (اذان کونکی) پاته سوی دئ نوموړي د يوه کافر مريی و کله چي

(4) (بخاري - وفتح)

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسلمان سو نو د مسلمان کېدو له امله ډېر تکلیفونه ورکړل سوه (امیه بن خلف) چې د مسلمانانو سخت دښمن و بلال ؓ به یې د غرمې په وخت پر تودو شګو باندې ستونې سټخ پرې ایستلی و بیا به یې پر سینه باندې یو لو ډبره ورکښېښوده ددې لپاره چې ونه ښورې وروسته به یې ورته وویل: په دې سخت حالت کې مړ سه که خلاصون غواړې نو د اسلام څخه واوړه ، بلال ؓ په دې سخت حالت کې هم د(اَحَد ، اَحَد) ناري وهلې یعني دا چې د عبادت لایق یو الله ﷻ دئ ، د شپې به یې په ځنځیرانو ټینګ و تړی بیا به یې په کروړو (اغزنو لښتو) واهه د ورځې به یې بیا په دغه زخمي بدن پر تودو شګو و غورزاوه ددې لپاره چې د سخت عذاب له امله به د اسلام څخه واوړي او یا به په دې حالت کې مړ سي آن تر دې چې عذاب ورکونکی به ستړی سو نو ځکه به یې په عذاب ورکولو کې واری سره کاوه کله به د ابو جهل واری و کله به د امیه بن خلف واری و لنډه دا چې هر سړي به کوشش کاوه چې نو موړي مبارک صحابي ته په عذاب ورکولو ځان ستړی کړي کله چې ابو بکر صدیق ؓ دی مبارک په دا سې سخت حالت کښې ولیدئ نو په پیسو یې رانیوی بیا یې آزاد کړي.

فایده: بت پرستو عربو به بتانو ته خدایان ویل ددې ناوړه کار په مقابله کښې اسلام و خلګو ته د توحید(د خدای په یووالي) ښوونه کول یعنې دا چې الله ﷻ یو دئ بتان خدایان نه دي همدا لامل وو چې بلال ؓ په ژبه به په تکرار سره وویل: یو دئ، یودئ ، دا د بلال ؓ د مینې او محبت خبره وه چې د خپل یوه خدای ﷻ سره یې درلوده موږ وینو چې یو څوک د بل چا سره د لنډ وخت لپاره ددرواغو محبت لري هغه هم د خپل محبوب په نوم اخیستلو سره خوند اخلې او بیا ، بیا یې نوم اخلې نو د څښتن تعالی ﷻ سره چې څوک محبت او مینه لري ددې مینې به څه حال وي چې په دین او دنیا دواړو کې په کار راځي همدا لامل وو چې بلال ؓ ته ډېر تکلیفونه ورکول کېده آن تردې چې د مکې هلکانو ته به په لاس ورکړل سو تر څو د سپکاوي په موخه یې په کوڅو کې وګرځوي اوده ته یوډول نه یوډول تکلیف ورسوي خو د بلال ؓ زړه د الله ﷻ مینې

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیولی و د (یو دی ، یو دی) ذکر یې د خولې څخه نه اچوی دده مبارک د دومره سختو تکلیفونو تېرولو په بدله کې الله ﷻ درسول الله ﷺ په دربار کې د مؤذن دنده ورکړه درسول الله ﷺ سره په سفر او کوردواړو کې د آذان کولو دنده دده د غاړې وه کله چې رسول الله ﷺ وفات سو نوده درسول الله ﷺ څخه پرته ژوند کول او درسول الله ﷺ ځای خالي لیدل نه سوای زغملای نو ددې اراده یې وکړه چې پاته ژوند په جهاد کې تېر کړي په همدې وجه د جهاد کولو په موخه روان سو تر یو وخته پوري مدینې منورې ته نه راغلی یو ځل یې رسول الله ﷺ په خوب ولیدئ رسول الله ﷺ ورته وفرمایل: دا څه ظلم دئ ماته خو بیخي نه راځي ؟کله چې بلال AA ویښ سو دستي د مدینې منورې پر لور روان سو مدینې ته چې ورسېدئ حضرت حسن او حسین AA د اذان کولو امر ورته وکړی ده هم آذان وکړی څکه د نازولو امر خو داسي نه و چې چا څه پکښې ویلي وای خلکو چې دده آذان واورېدئ درسول الله ﷺ خوږ ژوند وریاد سو دمدینې منورې په خلکو کې شورماشور کړه سو ښځې هم د کورو څخه په ژړا راووتې (درسول الله ﷺ دبیلتون اور لمبه ، لمبه سو خو د چا لاس ته شی نه ورتلی). حضرت بلال AA د څو ورځو دتېرولو وروسته بېرته ولاړی او په شلم هجري کال کې دمشق ته نژدې وفات سو.([5])

۵- د حضرت ابوذر غفاري AA اسلام

حضرت ابوذر غفاري AA یو مشهور صحابي دئ چې وروسته دلویو عالمانو او زاهدانو څخه وګرځېدئ.

([5]) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت علي ﷺ دده په اړه وايي: ابو ذر ﷺ دومره علم لاسته راوړی دئ چي خلګ ځني عاجزه دي خو ابوذر ﷺ دغه علم محفوظ ساتلی دئ.

کله چي ابوذر ﷺ ته د لومړی ځل لپاره د رسول اللهﷺ د نبوت خبر ورسېدئ نو ده خپل ورور ته وويل: چي مکې ته ولاړ سه او درسول اللهﷺ ټول حالات معلوم کړه او خبري يې په ښه غور سره واوره اودې خبري ته هم ځير سه چي رسول اللهﷺ وايي: ماته د آسمان څخه وحي راځي ځان په پوه کړه چي ثنګه وحي راځي . دده ورور مکې ته ولاړی د حال معلومولو وروسته بېرته راغلی ابوذر ته يې وويل: ما رسول اللهﷺ وليدئ چي خلګو ته يې په نيکو خويو او نيکوعادتونو امر کاوه او دخولې څخه يې داسي کلام اورېدل کېدئ چي نه شعر و او نه د کائنانو(جادوګري) خبري وي د ابوذر غفاري ﷺ د ورور په دې لنډو خبرو ډاډ ونسو خپله يې دسفر اراده وکړه دستي مکې ته روان سو کله چي مکې ته ورسېدئ برابر مسجد حرام ته ولاړی دا چي ده رسول اللهﷺ نه پېژندئ او د چا څخه پوښتنه کول هم غوره کار نه ورته برېښېدئ نو تر ماښامه پوري په مسجد حرام کي واوسېدئ څرنګه چي د اصحابو دا عادت وو چي د مسافرانو خدمت ، دناتوانو مرسته او ميلمه پالنه به يې کول نو حضرت علي کرم الله وجهه ابوذر غفاري ﷺ کور ته بوتی ميلمستيا يې ورکړه علي ﷺ د پوښتني اړتيا ونه ليده چي د ابوذر ﷺ څخه و پوښتي چي دڅه لپاره راغلی يې دوهمه ورځ يې بيا تېره کړه د چا څخه يې پوښتنه ونه کړه چي رسول اللهﷺ څوک دئ دوهم ماښام بيا علي ﷺ بوتی ميلمستيا يې ورکړه فکر يې و کړی چي مسافر دئ د يو کار لپاره به راغلي وي ښايي نن به يې کار نه وي پوره سوی نو پاته سوی دئ علي ﷺ په دوهم ماښام بيا پوښتنه ځني ونه کړه اونه دده څخه داسي څه ښکاره سوه چي علي ﷺ پرې وپوهيږي او دده حال معلوم کړي چي دی دڅه لپاره راغلی دئ ، دريمه ورځ ابو ذر غفاري ﷺ بيا مسجد حرام ته راغلی د چا څخه يې پوښتنه نه وکړه ښايي وجه به يې داوه چي درسول اللهﷺ سره د دښمنۍ قصې ډيري مشهوري وي چا چي به د رسول اللهﷺ لټه کول هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

به د تکلیف سره مخ کېدئ ده فکر کاوه چي ښايي که زه پوښتنه وکړم هغه به د دښمنۍ فکر وکړي مفت(وړیا) به په تکلیف اخته سم ، دریمه شپه عليAA بوتی پوښتنه يې څني وکړه چي د څه لپاره راغلي يې ؟او څه مقصد لري ؟ابو ذر غفاريAA لومړی وعليAA ته قسم ورکړی او وعده يې څني واخیسته چي صحیح حال به راته وايي وروسته يې خپل مقصد ورته ونښودئ حضرت عليAA ورته وويل: په اللهﷻ قسم يادوم چي دشک پرته هغه د اللهﷻ رسول دئ سبا چي کله زه ځم هلته به دي بوزم مګر مخالفت بیخي زیات دئ ددي لپاره چي زما او ستا یو ځای تګ معلوم نسي او څوک را څخه ونه ویریږي نو که پر لاري څوک په مخه راغلي زه به پر ضرورت کښېنم بیا به په جامو سمولو اخته سم ته سیده روان سه لنډه دا چي عليAA او ابوذر غفاريAA دنبي کریمﷺ و حضور ته ورسېدل ، ابو ذرAA درسول اللهﷺ سره خبري وکړي دستي مسلمان سو رسول اللهﷺ په دې موخه چي ابوذرAA ته تکلیف نه ورسیږي ورته وې فرمایل: اوس خپله مسلماني پټه وساته خپل قوم ته ولاړ سه هر کله چي اللهﷻ موږ ته بریالیتوب را نصیب کړی بیا به راسي ابو ذر غفاريؓ وفرمایل: اې دالله رسوله ! قسم په هغه ذات چي زما روح يې په قدرت کي دئ زه به دغه دتوحید کلمه ددغه بې ایمانو په منځ کي په لوړ آواز وایم دستي يې مسجدالحرام ته تشریف یووړی او هلته يې په لوړ اواز وويل:

(اشهد ان لا اله الا الله و اشهد ان محمدا عبده ورسوله) کله چي ده کلمه خلاصه کړه د څلورو طرفونو څخه خلګ پر راپورته سوه دومره يې وواهه چي مرګ ته نژدې سو د رسول اللهﷺ اکا عباس چي په دغه وخت کي لا مسلمان سوی نه و ـ په دې موخه چي ابوذر خلاص کړي وخلګو ته يې وويل: دا سړی د غفار د قبېلي دئ دغفار قبیله وشام ته پر لاري پرته ده او تاسو د شام تجارت کوئ که دا سړی ووژل سي نو شام ته به ستاسو لاره بنده سي خلګو چي دا خبره واورېده فکر يې وکړی چي زموږ ټولي اړتیاوي د شام څخه پوره کېږي که دشام لاره بنده سي دا خو لوی تاوان دی نو لدې امله يې ابوذرAA پرېښودئ ابوذر غفاريAA دوهمه ورځ بیا

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسجدحرام ته راغلی بیا یې دشهادت کلمه په لوړآواز وویل خلګو ددغه کلمې داورېدلو زغم نه درلودئ دستي پر راوغورځېدل بیا یې وواهه عباس د تیري ورځي په څېر خلاص کړی چي ستاسو دتجارت لاره بندېږي .

فایده: درسول اللهﷺ د منعه کولو په صورت کي چي ابو ذرغفاريؓ ته یې امر کړی و چي اسلام پټ ساته بیا هم ده مبارک اسلام ښکاره کړی او وهل یې پر ځان تېر کړه دا دده جوش او جذبه وه ځکه حقیقت دا و چي اسلام یو حق دین دئ نو دابو ذرغفاريؓ یقین و چي اسلام حق دین دئ نو د چا ټیکه ده چي له ویري به یې اسلام نه ښکاره کوم ؟او رسول اللهﷺ چي دی منع کاوه دا درسول اللهﷺ شفقت او مهرباني وه چي مورږ ته خو د اسلام په خپرولو کي تکلیفونه ډېر دي باید ددې تکلیفونو څخه دی خلاص وي کېدلای سي چي دی به یې ونه زغمي اصحابو کرامو رضي الله عنهم چي به کله په دغه ډول د رسول اللهﷺ د لارښووني مخالف کار وکړی دادوی دالله جل جلاله اورسول اللهﷺ سره دمیني هغه غلبه وه چي دوی به یې داداره کولو توان نه درلودئ که نه نو ددې مجال خو بیخي دامکانه وتلی و چي دوی دي درسول اللهﷺ څخه مخالف کار وکړي ،یو نمونه به یې په راتلونکي باب کي راسي ، حضرت ابوذر غفاريؓ ددې پر ځای چي په دین کي تکلیفونه ووینې د رسول اللهﷺ حقیقي تابعداري غوره کړه چي د اسلام ښکاره کول دي دا هم یوه لویه خبره وه همدالامل و چي اصحابو تل بریالیتوب لاسته راوړی او په هر میدان کي به دوی بریالي وه د دنیا او آخرت ګټي به یې په برخه وي تر داسي بریده چي یو چا به یو ځلي د شهادت کلمه وویل د اسلام تر بیرغ لاندي به راغلی بیا به لوي ، لوي طاقتونو ددین څخه نه سوای منع کولای او لوي ، لوي ظلمونو به ددې د دین څخه نسو ای اړولای .

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- د حضرت خباب بن الارت AA تکليفونــه

حضرت خباب بن الارت AA دهغه مبارکو هستو څخه دئ چې خپل ځان يې و سختو امتحانونو ته وړاندې کړی دئ او د الله ﷻ په لاره کې يې ډير زيات تکليفونه تېر کړي دي نوموړی هغه مسلمان صحابي دئ چې د پنځو يا شپږو کسانو وروسته دستې مسلمان سوی دئ . دهمدې وجهې څخه ده مبارک ډېر تکليفونه ګاللي دي. حضرت خباب AA ته به د اوسپني زغره ورواغوستل سوه بيا به د غرمې په سختو ګرميو کې و غورځول سو او د زحمت څخه به زياتې خولې ترې بهېدلې کله به داسې وسوه چې ستونې ستخ به پر ګرمو ډبرو وغورځول سو چې د ډېره زحمته څخه به يې د ملا غوښې ورستې سوې او توی به سوې حضرت خباب AA د يوې ښځې مريی و کله چې يې باداره خبره سوه چې خباب AA د رسول الله ﷺ سره ملا قات کوي نو دې به اوسپنه ګرمه کړه بيا به يې په دغه اوسپنه سر ورداغي . يوه ورځ حضرت عمر فاروق AA په خپل خلافت کې د خباب AA څخه دده دتکليفونو پوښتنه وکړه چې د اسلام په لومړيو کې کافرانو باندې تېر کړي وه ده مبارک خپله ملا ښکاره کړه او وې ويل تاسو زما ملا و ګورئ عمر AA چې دده ملا وليده وې ويل ما خو داسې ملا تر اوسه نه ده ليدلې خباب AA ورته وويل: کافرانو به زه پر اور وغورځولم کله چې به يې را پورته کړم زما د ملا په وازګه او وينو به اور مړ سو ، دا داصحابو کرامو ژوند ليک و دومرې سختۍ يې تېرولې ددې ددومره سختيو سره . سره کله چې اسلام ترقي حاصله کړه دغه مبارکو اصحابو به ژړل او ويل به يې چې هسې نه چې دغه ترقي زموږ دتکليفونو بدله وي او آخرت ته مو شی نسي پاته ، حضرت خباب AA فرمايي : يوه ورځ رسول الله ﷺ د عادت خلاف ډېر اوږد لمونځ وکړی موږ پوښتنه ځنې وکړه چې يارسول الله ﷺ ! دا څومره اوږد لمونځ و ؟ رسول الله ﷺ راته وفرمايل : دا دويرې او رغبت لمونځ و پدې لمانځه کې ما و الله ﷻ ته درې دعاوې وکړې دوې دعاوې قبولې سوې يوه نه سوه قبوله

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړۍ دعا مي دا وه چي يا الله ﷻ زما امت په قحط سالي سره مه هلاکوې ، دا دعا قبوله سوه ، دوهمه دعا مي داوه چي يا الله ﷻ زما پر امت باندي داسي ظالم آمر مه مقرروې چي زما پر امت دومره ظلمونه وکړي چي بيخي يې ختم کړي ، دا دعا مي هم قبوله سوه ، دريمه دعا مي دا وکړه چي يا الله ﷻ زما په امت کي خپل منځی جګړې مه اچوې دا دعا نه سوه قبوله.

حضرت خباب ﷺ د اوه ديرشو کالو په عمر وفات سو دی لومړی صحابي و چي په کوفه کي دفن سو دده د مړيني وروسته حضرت علي ﷺ دده و قبر ته ودرېدئ او وې فرمايل: پر حضرت خباب ﷺ دي الله ﷻ رحم وکړي په خپله خوښه مسلمان سو په خپله خوښه يې هجرت وکړی ژوند يې په جهاد کي تېر کړی او ډېر تکليفونه يې پر ځان تېر کړل هغه څوک مبارک دی چي قيامت ياد ساتي او د حساب لپاره تياري کوي ، پر دومري مال باندي صبر کوي چي دده ګذاره په کېږي او خپل بادار يعني الله ﷻ راضي کوي.([6])

فايده: په حقيقت کي د الله ﷻ رضا ددغه کسانو په برخه وه ځکه دوی هر کار د الله ﷻ د رضا لپاره کاوه.

۷- حضرت عمار ﷺ او دده مبارک د مور او پلار بيان

حضرت عمار ﷺ او دده مور او پلار د اسلام لپاره دکافرانو دلاس څخه تر سختو هم زيات سخت تکليفونه تېر کړل د مکې مکرمې پرتوده شګلنه مځکه باندي عذاب ورکول کېدئ نبي کريم ﷺ چي به کله د دوی په لوري ولاړی دوی ته به يې د صبر تلقين ورکاوه او دجنت زيری به يې ورکوی دده پلار حضرت ياسر ﷺ په دغه تکليفونو کي مړ سو کافرانو ترمرګه پوري آرام

([6]) (اسد الغابة)

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه پرېښودئ او مور يې ابوجهل لعين په شرمګاه کې په نېزه ووهل او شهيده سوه د عمار ‎رضي الله عنه‎ مور حضرت سميهؓ سپين سرې وه خوبيا هم دهيڅ شي پروايې ونه لرل تر مرګ پورې د اسلام څخه نه واوښته دا په اسلام کې لومړۍ شهيده وه او د اسلام لومړی مسجد يعني مسجد قبا عمار ‎رضي الله عنه‎ جوړکړی، کله چې رسول اللهﷺ مديني منورې ته تشريف يووړی عمار ‎رضي الله عنه‎ وويل چې د رسول اللهﷺ لپاره د سيورې يو ځای جوړول ضروري دئ چې پکښې تشريف ږدي غرمه آرام پکښې کوي او لمونځ سيورې ته کوي نو حضرت عمار ‎رضي الله عنه‎ اول ډبرې را ټولې کړې او مسجد قبا يې جوړ کړی حضرت عمار ‎رضي الله عنه‎ په جنګ کې په ډېره مينه او جذبه ګډون کاوه يوه ورځ په جنګ کې په جذبه راغلی او وې ويل: ځو د خپلو دوستانو سره يو ځای کيږو د محمدﷺ د ډلې سره يو ځای کيږو په دغه حالت کې تږی سو د او بو غوښتنه يې وکړه يو چا د اوبو پر ځای شيدې ورکړې ده مبارک شيدې وڅښلې بيا يې وويل: ما د رسول اللهﷺ څخه اورېدلي دي چې ته به په ژوند کې وروستی شی شيدې څښې ددغه خبرې وروسته شهيد سو د شهادت پر مهال يې عمر شپږنيوي (۹۲) کاله و ځينو بيا يو نيم کال کم عمر ښودلی دئ.([7])

۸ - د حضرت صهيب ‎رضي الله عنه‎ اسلام

حضرت صهيب ‎رضي الله عنه‎ د حضرت عمار ‎رضي الله عنه‎ سره يو ځای اسلام راوړی، رسول اللهﷺ د حضرت ارقم ‎رضي الله عنه‎ په کور کې تشريف درلودئ چې دوی دوه هر يو جلا ـ جلا د رسول اللهﷺ په خدمت کې حاضر سوه خو نابيره په دروازه کې سره يو ځای سوه خپلې موخې يې يو و بل ته څرګندې کړې چې د رسول اللهﷺ فيض لاسته راوړل وه . کوم تکليفونه چې د مسلمانانو ودغه کوچنۍ ډلې ته

([7]) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسېدل ده ته هم ورسېدل آخر تنګ سو د هجرت کولو اراده يې وکړه خو کافرانو داهم نه خوښول چي مسلمانان هجرت وکړي او يو بل ځای هوسا ژوند وکړي نو په هر چا چي به خبر سو ه چي هجرت کوي نو دهغه د نيولو کوشش به يې کاوه دنورو مسلمانانو په څېر چي کله په صهيب رضي الله عنه خبر سوه چي هجرت کوي په ده مبارک پسي يې هم يو ډله پسي کړه چي وې نيسي او دتکليفونو څخه خلاص نه سي حضرت صهيب رضي الله عنه د غشو کڅوړه را وايستل او هغې ډلي ته يې وويل: ګورئ ! تاسو پوهېږئ چي زه ښه غشي ويشتونکی يم تر څو چي زما په لاس کي يو غشی وي هيڅوک به ماته را نژدې نسي که مي غشي خلاص سي نو تر څو چي زما توره په لاس کي وي يو به هم ځان ته نژدې نه پرېږدم او که تاسو پيسې غواړئ نو زه به تاسو ته خپلي پيسې ونښيم ورسئ هغه واخلئ دوې مېنځياني مي په مکه کي دي هغه هم بوزئ ده مبارک چي و خلګو ته دا خبري واورولې هغوی په پيسو راضي سوه دی يې پرېښودئ ده مبارک خپل ځان په پيسو رانيوئ او هجرت يې وکړئ په دې اړه لاندني آيات نازل سو :

←❍✽❍⬂▦♦☼ ❽⛝❷⇳⌖❑④ ♊♦✌ ⬁❑✍❑✡⑩✍✁ ☛⇗✌✌♦❒ ▤ ★✎✍✁ ☝✞✍✽➬⬄❺⬧☟ ◆➚✎✍♦⬄✌☝⬀✍✁ ✌⑩✍♦⌛✌➔⬂⑩✍✍⬀✍ ☝✍❒↓➚◆❻ ✦✎✍✁◆❒ ⬀✌☝⛝⇦ (8)

ژباړه: ځيني د خلګو څخه د الله ﷻ د رضا دلټولو لپاره خپل ځانونه په پيسو اخلي الله ﷻ پر خپلو بندګانو باندې زيات نرمي کوونکی دئ.

په دغه وخت کي رسول الله ﷺ په قباء مسجد کښي تشريف درلودئ چي صهيب رضي الله عنه يې وليدئ او ورته وې فرمايل: تا په خپل تجارت کي ګټه وکړه حضرت صهيب رضي الله عنه فرمايي: په دغه وخت کي

---

(8) البقره الاية (٢٠٧) ، درمنثور

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسول اللهﷺ خرماوي خوړلې زما سترګه خوږېدل ما هم په خوراک شروع وکړه رسول اللهﷺ راته وویل: ستا سترګه خوږه ده ته خرماوي خوري ؟ما ورته وویل: یا رسول اللهﷺ !وهغه لوري ته یې خورم چې هغه سترګه روغه ده رسول اللهﷺ چې دده جواب واورېدئ وې مسل ، حضرت صهیبAA زیات خرڅ کاوه آن تر دې چې یو ځلې حضرت عمر فاروقAA ورته وویل : چې ته بې ځایه خرڅونه کوې ده مبارک ورته وویل: چې پر نا حقه کار هیڅ ځای خرڅ نه کوم حضرت عمر فاروقAA چې کله وفات کېدئ نو وصیت یې وکړی چې ماته دي حضرت صهیبAA د جنازې لمونځ را کړي.(9)

٩ - د حضرت عمر AA د اسلام راوړلو قصه

د حضرت عمرAA پاک نوم هم دمسلمانانو لپاره ویاړ دئ دده مبارک دایمان دجذبې له امله (١٣٠٠) کاله وروسته دکافرانو په زړه کې وېره پرته ده ، عمرAA د اسلام راوړلو څخه مخکې د مسلمانانو په تکلیف ورکولو کې مشهور و درسول اللهﷺ د وژنې هڅې یې کولې، یوه ورځ د کافرانو یوه جرګه جوړه سوې وه په دغه جرګه کې غوښتنه سوې وه چې څوک به محمدﷺ ووژني ؟عمرAA وویل: زه به یې ووژنم ، خلګو ورته وویل : بېشکه ته یې وژلای سې ده هم دستې توره را واخیسته د محمدﷺ د وژنې قصد یې وکړی کله چې دی را روان سو پر لاري سعد بن ابي وقاصAA په مخه ورغلی پوښتنه یې ځنې وکړه چې چیري ځې اې عمره ! عمرAA ورته وویل : څمه چې محمدﷺ ووژنم (العیاذ باالله) د بنو زهره قوم سعد بن ابي وقاصAAورته وویل : خومره بې فکره سوی یې که ته محمدﷺ ووژني دبنو زهره قوم ، د بنو

(9) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

هاشم قوم او دبنو عبد مناف قوم به تا ووژني عمرAA ته درد (غصه) ورغله او ورته وې ويل: فکر کوم چې ته هم بې دينه سوی (مسلمان سوی) يې ؟ نو اول به ستا کار دروکړم يعني وه به دي وژنم بيا به ګورم ، دا خبره يې وکړه توره يې راوکښل سعد بن ابي وقاصAA[10]) وويل: هو زه مسلمان سوی يم خپله توره ده هم را وکښل د دواړو طرفو څخه د تورو وارونه شروع سوه دجګړې په اوږدو کې حضرت سعد بن ابي وقاصAA و عمرAA ته وويل: ته لومړی د خپل کور څخه ځان خبر کړه چې ستا خپله خور او اخښی دواړه مسلمان سوي دي ، عمرAA چې دا خبره واورېده د درد څخه ډک سو او برابر د خور کور ته روان سو د خور کور ته چې ورسېدئ دده اخښي حضرت خبابAA چې مخکې يې قصه تېره سوه دروازه تړلې وه دخپلې ميرمنې سره يوځای دقرآنکريم په تلاوت بوخت و عمرAA په زوره دروازه ووهل حضرت خبابAA دده د رږغ سره دننه پټ سو دقرآن کريم سيپاره د چابکۍ له امله دباندې ځنې پاته سوه خور يې دروازه خلاصه کړه د عمرAA په لاس کې يو شی و په هغه يې خور په سر کې ووهل او ورته وې ويل: دخپل ځان دښمنې ! بې دينه سوې (مسلمانه سوې) يې ؟ دخور تر سر يې ويني رواني سوې عمرAA دننه ورغلی و اخښې ته يې وويل : څه مو کول او دا آواز د چا و ؟ اخښي يې ورته وويل خبرې اترې مو کولې عمرAA ورته وويل: ايا تا خپل دين پرايښی او بل دين ته اوښتی يې اخښي يې ورته وويل: که بل دين حق وي نو بيا ؟ عمرAA چې دا واورېدل دستې يې اخښی تر ږيره ونيوی ږيره يې ځنې وکښل پر مځکه يې را غوځار کړی ښه يې وواهه خور يې د خلاصولو کوشش کاوه خو ده پرمخ باندې په دومره زور سره په چپلاخه ووهل چې تر مخ يې ويني رواني سوې آخر داخو هم دعمر خور وه ورته وې ويل: موږ په دې وجه وهل کيږو چې مسلمانان سوي يو ببشکه موږ مسلمانان يو څه چې ستا په وس وي هغه وکړه په دغه حالت کې د

---

(10) ځينو علماؤ دده پر ځای د بل صحابي نوم ليکلي دئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

عمر رضي الله عنه پرهغه سپاره سترګي ولګېدې چي په تلوار کي دباندي پاته سوي وه او دقرآنکریم ایاتونه پري لیکلي وه په دغه وخت کي د عمر رضي الله عنه درد په وهلو کم سوی و او دخور وینه یي ولیده چي ډېره بهېدلې وه شرم ورغلی نو خورته یې وویل: ښه ته راته ووایه داڅشي دئ؟ خور یې ورته وویل: ستا لاس نا پاکه دئ ناپاکه لاس ودې سپارې ته نسي ورتلای عمر رضي الله عنه چي هر څومري ټینګ سو خو خور یې و بې اودسه او بې غسله چاته د قرآنکریم ایاتونه نه ورکول آخر عمر رضي الله عنه ولاړی غسل یې وکړی او هغه پاڼه یې واخیستله په دغه پاڼه کي سورة طه لیکلی و او ویل یې شروع کړل ، کله چي تر ♍︎♋︎☼︎❑︎♦︎ ✂︎ ✍︎ ✦ ◆ ✋︎

♏︎♍︎ ♦︎❍︎ ♍︎♋︎☼︎❑︎ ♦︎ ...

❑︎◆︎❑︎ ...

پوري ورسېدئ حال یې بدل سو خور او اخښې ته یې وویل: ښه دئ ما هم د محمد ﷺ خدمت ته بوزئ ددې خبرې په اورېدلو سره حضرت خباب رضي الله عنه دباندي راووتی او ورته وې ویل: اې عمره! زه تاته زیری درکوم چي پرون دپنجشنبې په ورځ رسول الله ﷺ داسې دعا وکړه، چي اې الله ﷻ! په عمر او ابو جهل کي چي کوم یو تاته خوښ وي په هغه سره اسلام ته قوت ورکړې یعني مسلمان یې کړه (دوی دواړه په قوت سره مشهور وه) خباب رضي الله عنه زیاته کړه: معلومېږي چي د رسول الله ﷺ دعا ستا په هکله قبوله سوې ده ددې څخه وروسته عمر رضي الله عنه درسول الله ﷺ وخدمت ته حاضر سو او دجمعې په سهار یې اسلام راوړی.([11])

کله چي حضرت عمر رضي الله عنه مسلمان سو د کافرانو مرال تیټ سو خو بیا هم مسلمانان یوه کوچنۍ ډله وه او په کافرانو ټوله مکه ډکه وه بلکي ټول عرب کافران وه د عمر رضي الله عنه په مسلمانېدو کافرانو نور هم زور واخیستی مشورې او جلسې یې شروع کړې او د با عزته

([11]) خصائص

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسلمانانو د له منځه وړلو کوشش يې کاوه او بېلا بېل پلانونه يې جوړول مګر مسلمانانو ته دعمر ﷛ په مسلمانېدو يو وياړ ور په برخه سو هغه داو چې مسلمانانو په مسجدحرام کې په ښکاره لمونځ کول شروع کړه،حضرت عبدالله بن مسعود ﷛فرمايي:دعمر ﷛ مسلمانېدل دمسلمانانو فتحه وه او هجرت يې دمسلمانانو ملاتړو او خلافت يې رحمت و.([12])

۱۰:و حبشې ته د مسلمانانو هجرت او په شعب ابي طالب کې نظر بنده کېدل

حضرت محمدﷺ او مسلمانان په مکة کې دسختو تکليفونو سره مخ وه او ورځ تر بلې تکليفونه د کمېدو پر ځاى زياتېدل نوحضرت رسول اکرمﷺ اصحابو ته اجازه ورکړه چې ددې ځاى څخه بل ځاى ته ولاړ سي زياتو اصحابو کرامو وحبشې ته هجرت وکړى دحبشې پاچا که څه هم عيسايي و تر دغه وخته پوري لا مسلمان سوى نه و مګر د زړه په نرموالي او عدل خوښوني سره مشهور و دخداى تعالي (رجب) په مياشت کې دنبوت په پنځم کال د يوولسو يا دوولسو نارينوو دڅلورو يا پنځو ښځو پوري يوې ډلې وحبشې ته هجرت وکړى د مکې خلګ په پسې سوه چې ولاړ نه سي مګر په لاس نه ورغلل اصحاب کرام حبشې ته ځني ورسېدل حبشې ته چې ورسېدل مسلمانان په هغه ځاى کې خبر سول چې دمکې خلګ ټول مسلمانان سوي دي او اسلام غالب سوى دئ دوى مبارکان په دې خبره ډېر خوشحاله سوه او بېرته خپل وطن ته را روان سوه کله چې مکې ته را نژدې سوه ورته معلومه سوه چې پورتنى خبره بې بنسته ده او دمکې خلګ د پخوا په څېر بلکې تر هغه لا زيات دمسلمانانو په زورولو اخته دي نو ډېر خوابدي سوه ځينو مبارکو اصحابانو بېرته و حبشې ته تشريف يووړى ، ځينو بيا ديو

([12]) (اسد الغابة)

(c) ketabton.com: The Digital Library

چا څخه پناه واخيسته او مکې ته داخل سوه دغه هجرت ته د حبشي لومړی هجرت ويل کيږي ، ددي څخه وروسته يوه لويه ډله د درواتيا نارينه و ، اتلس ښځو څخه جوړه وه په ببل ـ ببل ډول يې وحبشې ته هجرت وکړی دغه هجرت ته د حبشي دوهم هجرت ويل کيږي ، ځينو اصحابو يو هجرت وکړی او ځينو دواړه هجرتونه وکړه ، کافرانو چي مسلمانان وليدل چي په حبشه کي آرام ژوند تيروي نو نور يې درد (غصه) زياته سوه او ډېري تحفې يې برابري کړې يوې ډلي ته يې په لاس ورکړې د حبشې پاچا نجاشي ته يې ور واستولي ، همدا ډول يې هغه خاصو کسانو (پادريانو) ته تحفې ورواستولي چي د پاچا سره يې نژدې ناسته درلوده د مکې د کافرانو ډله چي کله حبشي ته ورسېده نو لومړی يې د واکمنانو او پادريانو سره وليدل او تحفې يې ورکړې ددوی څخه يې وعده واخيسته چي پاچا ته به يې سپارښت کوي بيا دغه ډله د پاچا و دربارته حاضره سوه لومړی يې پاچا ته سجده وکړه بيا يې تحفې ورکړې ورسره يې خپل خواست هم ورته وړاندي کړی چي خواست يې په دې ډول و : اې پاچا ! زموږ دقوم يو څو بې عقلانو هلکانو خپل زوړ دين پرې ايښې دئ يو نوی دين يې غوره کړی دئ داسي دين دئ چي نه يې موږ پېژنو او نه يې تاسو پېژنی دلته ستاسو هيواد ته راغلي دي دلې او سيږي موږ د مکې مشرانو ، ددغه هلکانو پلرونو ، اکا ګانو او خپلوانو رالېږلي يو چي دغه کسان بېرته له ځانه سره بوزو تاسو دوی موږ ته وسپاری د دوی د خبري سره سم هغه واکمنانو او پادريانو چي دوی رشوت ورکړی و د دوی طرفداري او پلوي وکړه پاچا ورته وويل : کومو کسانو چي زما په هيواد کي پناه اخيستې وي دخبرې پرته يې تاسو ته نه سو سپارلای لومړی به هغه راغواړم معلومات به ځني لاسته کوم که چيري ستاسو خبره صحيح وه نو تاسو ته به يې درو سپارم او که ستاسو خبره درسته نه وه نو ستاسو غوښتنه نه سم پوره کولای ، دستي يې مسلمانان راوغوښتل په لومړی وخت کښي مسلمانان ډېر خوابدي سول چي څه به کوو ، خو د الله ﷻ مرسته او فضل و چي په همت يې دا پرېکړه وکړه چي پاچا ته به ورځو او پاکه خبره به

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورته کوو ، کله چې مسلمانان و شاهي دربار ته را ورسېدل لومړی یې سلام وواېه ، دستي یو چا نیوکه پرې وکړه چې دوی د پاچا ادب ونه کړی یعنې پاچا ته یې سجده ونه کړه ، مسلمانانو ورته وویل چې زموږ نبيﷺ د الله ﷻ څخه پرته وبل چاته دسجدې کولو اجازه نه ده راکړې ، ددې خبرو وروسته پاچا د دوی د حالاتو پوښتنه وکړه حضرت جعفر ﵁ ورمخکې سو پاچا ته یې وویل: موږ په ډېر سخت جهالت کې پراته وو نه مو الله ﷻ پېژانده او نه دهغه په رسولانو خبر وو د ډېرو عبادت به مو کاوه مرداري به مو خوړلې بد کارونه به مو کول خپلوي مو پرې اینښې وي زورور سړي به کمزوري کس واژه موږ په دې حالت کې وو چې الله ﷻ یو رسول راولېږی داسې رسول دئ چې موږ یې نصب ، صداقت ، ایمانداري او پرهیزګاري ښه پېژنو دغه رسول موږ د یوه الله ﷻ یعنې د شریک پرته و عبادت ته راوبللو د ډېرو او بتانو دعبادت څخه یې منعه کړو ، د ښو کارونو حکم یې راته وکړی ، د بدو کارونو څخه یې منعه کړو ، موږ ته یې د ریښتیا ویلو ، امانتدارۍ ، وصیله رحمۍ ، د همسایه سره د ښه سلوک ، دلمانځه کولو ، روژې نیولو ، خیرات ورکولو او دښو اخلاقو حکم وکړئ ، دزنا ، بدکارۍ ، درواغ ویلو ، دیتیم دمال خوړلو ، پر چا د تهمت ویلو او داسې نورو بدو عملونو څخه یې منعه کړو . موږ ته یې د قرآنکریم ښوونه راکړه موږ په هغه ایمان راوړی او دهغه حکمونه مو ومنل همدا لامل و چې زموږ قوم زموږ دښمنان سوه او دهر ډول تکلیفونو رارسول یې شروع کړه موږ اړ سو چې د خپل نبيﷺ د لارښوونې سره سم ستاسو په هیواد کې پناه واخلو . پاچا وویل: کوم قرآن چې ستاسو نبي تاسو ته راوړی دئ د هغه څخه ماته یو څه راوړی حضرت حعفر ﵁ د سورة مریم لومړنې ایاتونه ورته تلاوت کړه پاچا چې دقرآنکریم دغه ایاتونه واورېده ـ دی او دده پادریان چې دلته موجود وه ټولو ډېر وژړل آن تردې چې ږیرې یې لندې سوې وروسته پاچا وویل: په الله ﷻ قسم یادوم چې دغه کلام او هغه کلام چې حضرت عیسيٰ ؑ راوړی دئ دیوه نور څخه را وتلي دی بیا یې دمکې وخلکو ته انکار وکړئ چې زه و

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاسو ته دغه مسلمانان نسم سپا رلای دمکې خلګ ډېر خوابدي سوه او ډېر سپک سوه پخپلو منځو کي يې مشوره پيل کړه دمشورې په بهير کي يوه وويل : زه به سبا يو داسي چل وکړم چي پاچا د دوی ريښې پرېکړي ملګرو ورته وويل: داسي کار نه دئ په کار ځکه که څه هم دوی مسلمانان سوي دي بيا هم زموږ خپلوان دي خودغه سړي نه ومنل سبا بيا و پاچا ته ورغلل پاچا ته يې وويل: پاچا صاحب !دغه مسلمانان ستاسو د پيغمبر حضرت عيسيعليه السلام په هکله بې ادبي خبري کوي او وايي چي حضرت عيسيعليه السلام د خدایﷻ زوی نه دئ پاچا د دوهم ځل لپاره مسلمانان راوغوښتل ، مسلمانان د غوښتني پر مهال د تېر وار په پرتله زيات خواشيني سول په هر صورت مسلمانانو ويلي دي چي موږ پاچا ته ورغلو پاچا راته وويل: تاسو دعيسيعليه السلام په هکله څه وایاست ؟ مسلمانانو ورته وويل: موږ دعيسيعليه السلام په هکله هغه څه وايو چي اللهﷻ زموږ پر نبيﷺ باندي نازل کړي دي پاچا ورته وويل: ستاسو پر نبيﷺ باندي د عيسي ▲ په هکله څه نازل سوي دي ؟ مسلمانانو ورته وويل : عيسي ▲ د اللهﷻ نبي دئ ، د اللهﷻ بنده دئ ، د اللهﷻ روح دئ ، د اللهﷻ کلمة ده ،اللهﷻ د يوې پيغلې (بې واده) ښځي يعني بي بي مريمي په وجود کي پيدا کړی او بيا يې وزېږوی. نجاشي پاچا ورته وويل: ستاسو خبري ريشتيا دي ځکه عيسيعليه السلام هم تر دغه خبرو زياتي نه دي ويلي دپاچا سره ناستو پادريانو بک، بک شروع کړی يعني خبري يې سره واړولي خو پا چا ورته وويل: تاسو چي هر څه وایاست خو حقيقت داسي دئ لکه مسلمانان چي وايي ددې څخه وروسته يې دمکې کافرانو ته بېرته تحفې په لاس ورکړې او مسلمانانو ته يې وويل: تاسو نور په امن کي یاست هر څوک چي تاسو ته تکليف رسوي تاوان به ورکوي بيا يې دغه اعلان هم وکړی چي مسلمانان په امن دي هر څوک چي تکليف ورکوي تاوان باندي لازم دئ.([13])

([13]) (خميس)

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دغه وخت کې په حبشې کې د مسلمانانو عزت نور هم زیات سو د مکې د کافرانو ډله سپکه او رسوا سوه په دغه کار د مکې د کافرانو د حسد جذبه نوره هم زیاته سوه او حضرت عمر ﷺ هم اسلام راوړی و دده مبارک په اسلام سره هم دوی ډېر سوځیدل ، دوی غوښتل چي د مسلمانانو سره د نورو خلګو لیدل بند سي او په یو ډول نه په یو ډول د اسلام ډېوه مړه کړي آخر داچي د مکې مشرانو مشوره وکړه۔ په مشوره کي یې وویل چي اوس نو د محمد ﷺ وژل ضروري دئ مګر د محمد ﷺ وژل څه آسان کار نه و ځکه بنو هاشم یو لوی خاندان و بنو هاشم که څه هم مسلمانان نه وه مګر د محمد ﷺ و وژلو ته هم تیار نه وه نو له همدې امله کافرانو یو وعده سره وکړه چي د بنو هاشم او بنو عبد المطلب سره پرېکون کوي یعني د دغه دوو قومو سره به نه ښوک خبري ، نه به ښوک ورسره کښېني ، نه به ښوک رانیول او خرښول ور سره کوي ، نه به ښوک کورته ورځي او نه به یې کورته پرېږدي تر هغه وخته پوري چي دوی نبي کریم ﷺ و مرګ ته نه وي حواله کړي د دوی دغه وعده د خولې پر خبرو خلاصه نه سوه بلکې په عملي ډول یې د محرم (حسن حسین) په لومړۍ د نبوت په اووم کال یو پرېکړه لیک ولیکی او په مکة مکرمه کي یې و ځړاوه او ټولو خلګو ته یې خبر ورکړی چي د دغه پرېکړه لیک به پوره درنښت کوي او په پلي کولو کي به یې پوره کوشش کوي د دغه پرېکړې له وجهي اصحاب کرام ﷺ د دوو غرونو په منځ کي یعني په یوه سخته وچه مځکه کي چي په (شعب ابي طالب) سره یادېده۔ نظر بند سوه نه چا خبري ورسره کولې او نه ښوک ورسره یو ځای کېده او نه دوی د چا سره یو ځای کیدلای سوای نه یې د چا څخه شی رانیولای سوای او نه یې د هغه چا سره ملاقات کولای سوای چي د مکې د باندي څخه به راتلی او نه د دوی څخه ښوک د باندي راوتلای سوای که به راووتی کافرانو به واهه د مسلمانانو څخه که به ښوک یو شی ته اړ سو نو کافرانو به جواب ورکاوه د دوی اړتیا به یې هیڅ نه پوره کول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه مبارکو انسانانو چي لږ غله دانه درلوده په لږ وخت کي خلاصه سوه د خوراک هیڅ نه سوه ورپاته ، دسختو لوږو ورته مخ سو ، دلوږو داسي تکلیفونه پرې تېر سوه چي آخر به ددوی اولادونه او ښځو د لوږي د سخت تکلیف له امله ژړل ، دوی مبارکان به هم د لوږي څخه په سخت تکلیف اخته وه خو د خپل ځان تر تکلیف به د اولادونو په لوږه زیات غمګین وه. د څښتن تعالی ﷻ پېرزوینه وه چي درې کاله وروسته هغه پرېکړه لیک چي په مکه مکرمه کي ځړېدئ وینو وخوړی اصحاب کرام د پورتني ناورین څخه خلاص سوه پر اصحابو کرامو چي هر څومره لوږې، تندي او تکلیفونه تېر سوه خو دوي پر خپل دین ټینګ ولاړ وه. او ددین د خپرولو څخه یې لاس نه واخیستی.

فایده: پورتني تکلیفونه هغه کسانو پرځان تېر کړي دي چي نومونه یې تر اوسه ځلانده دي او موږ ځانو نه ددوی تا بعداران بولو ، د بریالیتوب په ډګر کي د اصحابانو په څېر د ترقۍ خوبونه وینو (او دحقیقي تګ لاري څخه یې ډېر لیري یو) لږ تر لږه موږ ته هم یو څه فکر کول پکار دي چي دغه مبارکو اصحابانو ددین لپاره څومره قربانۍ ورکړي دي او موږ ددین ، اسلام او مذهب لپاره څه کړي دي ؟او حال دا چي بریالیتوب د کوشش او زیار په نتیجه کي لاسته راځي. موږ غواړو چي هوسا ، ارام او ددنیا په لتمه کي ژوند وکړو. په بې دینۍ او عیش کي د کافرانو سره اوږه پر اوږه روان یو د اسلام ترقي دي هم راسره وي، دا کله کیدای سي.

ترسم نه رسی بکعبه ای اعرابی
کین راه که تومی روی بترکستان است

ژباړه: وېرېږم اې صحرايي ! چي وکعبې ته به ونه رسیږې ځکه دغه لاره چي ته پرې روان یې ترکستان ته تلي ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم باب

د الله ﷻ څخه خوف او وېره

اصحاب کرام ﷡ د قربانۍ ورکولو او تکليفونو تېرولو سره ـ سره د الله ﷻ څخه زيات وېرېدل ددوی د تکليفونو د نمونې په ډول تاسو څو قصې ولوستلې چې د دين لپاره يې مال، عزت او خپل ځان قرباني کړي وه ، الله ﷻ دې وکړي چې دوی دو ېري او خوف څخه يوه لږه حصه په موږ کې هم پيدا سي د بېلګې په ډول ددوی د خوف او وېرې څو قصې بيانوم:

١ د سيلۍ په وخت کې د نبي ﷺ طريقه

حضرت عايشة ﷞ فرمايي: کله چې به وريځ، سيلۍ او داسې نور پيښ سوه د رسول الله ﷺ پر مخ به اثر ښکاره سو او د مخ مبارک رنګ به يې بدل سو کله به د ننه ولاړی او کله به د باندې راووتی او دا کلمة به يې ويل: اَللّهُمَّ اِنِي اَسئَلُکَ خَيرَهَا وَ خَيرَ مَافِيهَا وَ خَيرَ مَا اُرسِلَتَ بِهِ وَ اَعُوذُبِکَ مِن شَرِهَا وَ شَرِ مَافِيهَا وَ شَرِمَا اُرسِلتَ بِهِ.

ژباړه: اې خدايه ! ﷻ زه ددې هوا خير غواړم او کوم څه چې په دې هوا کې دي (چې د باران او نورو څخه عبارت دي) د هغو خير غواړم او د کوم مقصد لپاره چې دې دغه هوا راالېږلې ده د هغه خير غواړم اې خدايه ﷻ ! زه ددې هوا د شر څخه پنا غواړم کوم څه چې په دې هوا کې دي د هغه د شر څخه پنا غواړم او د کوم څه لپاره چې دې رالېږلې ده د هغه د شر څخه پنا غواړم. کله

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې به باران شروع سو رسول ﷺ به خوشاله سو ،حضرت عايشه رضي الله عنها فرمايي: ما د رسول ﷺ څخه پوښتنه وکړه چې اې د الله ﷻ رسوله ! خلک چې وريځ ويني خوشالېږي ته تر هغه وخته پرېشانه يې چې باران شروع کېږي رسول الله ﷺ وفرمايل: زه څه باور نلرم چې په دې وريځ کې به د الله ﷻ عذاب وي او که به باران وي، دعاديانو قوم دا عادت درلودئ چې وريځ به راغله دوی به خوشالېدل يوه ورځ وريځ راغله دوی خوشاله وه چې باران دئ مګر په هغه وريځ کې د الله ﷻ عذاب و ټوله يې هلاک کړه.([14])

الله ﷻ د عاديانو په اړه فرمايلي دي:

•⍜⚿⌛⍂◑♦✌⬄○⑩✍ ☙☪⬂⚿❻♢♦⍌ ⇐■⬃❒❒🕮♦❻ ☙●☺■⌺⬩▫

✃⊠⓿◷⍓♎ ☎✃❑⬈♌☙⬩♢ ⬀☠⚿☞⬈☺♦③⚐⑩⬃❒❒🕮

☙♦✌ ♦❑➔♎ ⬀⍜♦✉ 🗐 ☙♦☼⇖❷⚐➲⍂▦❼☜ ⌧♈⚿❻♢♦⍌

☙❑☞❸⚐▫ ⚿⊠③⚿❻ ☎ ◶⚐❍⚿✉ ☹⬈➘▫⌺⍓⬈⬃➔♦✌⬄♉☙✃

❑⍜⬈☝ ⇖❷⚐♓✌⍓⑨➔✍ ⬲⚘⚿⬀ ⊲☹⬈⚐♌❒🕮 ⇖⚇✃⊠⓿♦⇖

☎✃❑⇐⬩♦⌨⇳◶❒⬩▫ ☙❑☞⚿♒▯♦❻ ⚛❷⍂✌❒⚿✉ ◎⬈⬄⚿⊠★

⍓⌨⚐♌◷⊠⓿⊠✍ 🗐 ⬀☠⬋☞⇐☸⬁▤◷✽○♦✌ ⬩♦⚿◑ ✃❽♦❷⇖③ ⬩♦

♦✕✓⚐✌⚛❷⇳⬈⇐☺⍂♌☙✃ ♦⚐⬀❑⬩◑⍂♌☙✃ ❽⚛❽⍂♑⬩✞

([15]) ⬲⚘⚿⬀

ژباړه: دعاديانو قوم چې کله وريځ وليده چې د مځکې پر لوري راروانه وه نو وې ويل: دا وريځ پر موږ باران اوروي (الله ﷻ وفرمايل) نه داسې نه ده بلکې دا هغه عذاب دئ چې تاسو يې د راتلو ژر غوښتنه کول (او پيغمبر ته به مو ويل: که ته رښتني يې نو پر موږ عذاب راوله ، الله ﷻ

([14]) درمنثور

([15]) سورة الاحقاف الاية (٢٤)

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې په دې ډول بيان کړی دئ:) يوه سخته سيلۍ ده چي سخت عذاب پکښې دئ او هر شی به د الله ﷻ د حکم سره سم تباه کړي وروسته د هغه سيلۍ په وجه ټول داسي هلاک سوه چي د ودانيو پرته هيڅ نه پکښې ښکارېدل (الله ﷻ فرمايي:) موږ په دغه ډول مجرمانو ته عذاب ورکوو.[16])

فايده: تاسو وګورئ چي هغه څوک چي د دنيا او آخرت سردار دئ دومره زيات د الله ﷻ څخه وېرېږي سره له دې چي ټولو ته معلومه ده چي الله ﷻ په قرآنکريم کي د رسول ﷺ سره وعده کړې ده چي ستا په شتون کي به ودوی ته عذاب نه ورکوم ددې وعدې سره ـ سره بيا هم رسول الله ﷺ ته د سيلۍ او وريځي د راتګ په وخت کي به د تيرو قومونو عذاب ور په ياد سو.

د رسول الله ﷺ په حال کي يو څه فکر کول پکار دي که تاسو وګورئ موږ هر وخت په ګناهونو کي اخته يو زلزلې او نور ډول ـ ډول عذابونه وينو بيا هم ددې پر ځای چي د الله ﷻ څخه و وېرېږو ، توبې و باسو او لمونځونه وکړو بې ځايه تحقيقات شروع کړو.

۲- په تياره کښې د حضرت انس ﷺ عمل

نضر بن عبدالله ﷺ فرمايي: د حضرت انس ﷺ په ژوند کي يوه ورځ دورځي تياره خوره سوه زه د حضرت انس ﷺ و حضور ته ورغلم او ورته ومي ويل: چي د نبي ﷺ په زمانه کي هم دا ډول شيان راتلل انس ﷺ راته وويل: د نبي ﷺ په زمانه کي چي به لږه هوا تېزه سوه موږ به د قيامت څخه وېرېدو او په چټکۍ سره به ومسجد ته تلو.

يو بل صحابي ابودرداء ﷺ فرمايي: د رسول ﷺ دا عادت و چي کله به سيلۍ را والوته نبي ﷺ به و مسجد ته تشريف يو وړی.[17])

(16) بيان القرآن
(1717) جمع الفوائد

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: په اوس وخت کي لوی ـ لوی مصيبتونه او بلا وي راځي بيا هم هيڅوک مسجد ته نه دي تللي عام خلګ خو پرېږده بلکي خاصو خلګو هم دا کار نه دئ کړی خپله په زړه کي ددې سوال په جواب کي فکر وکړئ.

۳ـ د لمر ترندي نيولو په وخت کي د رسول ﷺ عمل

د رسول الله ﷺ په زمانه کي د اصحابو کرامو سره دا فکر و چي رسول ﷺ به د لمر د ترندي نيولو په وخت کي څه کوي او دا به يې ويل: چي ددې کار خبرڼه دي وسي. کله چي به لمر ترندي ونيوی اصحابانو مبارکانو به خپل کارونه پر ېښودل په چابکۍ سره به راغلل همدا ډول د نوی عمر هلکان چي د غشي ويشتلو په تمرين به اخته وه په چابکۍ سره به را غلل څو وګوري چي رسول الله ﷺ څه کوي؟ رسول الله ﷺ به دوه رکعته د کسوف (دلمر ترندي نيولو) لمونځ ادا کړی او ډېر به يې لمونځ اوږد کړی دومره به يې اوږد کړی چي خلګ به بې هوښه پر بوتل په لمانځه کي به يې ژړل او فرمايل به يې: اي خدايه ﷻ ! تا زما سره وعده نه وه کړې چي ستا په شتون کي به پر دوی عذاب نه راولم ؟او نه به په داسي وخت کي عذاب پرې راولم چي دوي په استغفار اخته وي؟(يعني اي الله ﷻ ! دا ترنده ليري کړې).

الله ﷻ په سورة الا نفال کي در سول ﷺ سره وعده کړې ده چي ته په دوی ک موجو ي يې پر دوی به عذاب نه راولم ، نه په داسي وخت کي عذاب پرې راولم چي دوی په استغفار اخته وي ځکه الله ﷻ فرمايي:

⬀☠←♑♦✉✐ℯ⓿⌧➔⇖⓿♎✍ ✦✏✍✂ ➾♍♕•▤ ✍♦✎♦❒

✦✏✍✂ ➾♍♕⌧✍ ✍♦✎♦❒ ▤ ⬀☠✗✍❸♎▫ ✽✹☼❒📖♦❒

(c) ketabton.com: The Digital Library

♦♌❒⇱❷♎▦⬂⬄♦✌⬄○□④ ⬀☠➔♎♦❒ ⬀☠←♑♦✍✍✐♏⓿⍓➔⇱✌
(18) ⬅✂✂⬀ .

ژباړه: الله ﷻ داسې نه دئ چې پر دوی عذاب راولې او حال داچې ته په دوی کې يې او نه الله ﷻ په عذاب کونکی دی حال داچې دوی استغفار ويونکي وي.

رسول الله ◄ و خلکو ته داسې نصيحت وکړی: که چيرې لمر يا سپوږمۍ تر نده ونيسي نو وو بربږئ او د لمانځه و لوري ته هځه وکړئ زه چې کوم څه کوم د آخرت حا لات وينم که تاسو ته دا حالات معلوم سي نو خندا به کمه کړی او ژړا به ډېره کړی کله چې مو داسې حالات (دلمر او سپوږمۍ ترنده) و ليدل لمونځ کوئ، د عا کوئ او صدقه ورکوئ.

۴- نبي کريم ﷺ تو له شپه په ژړا تېرول

رسول الله ﷺ يو ځلي تو له شپه په ژړا تېره کړه او تر سهار يې په لمانځه کې د آيات وايه:

⬀☠⬋♂□✠♎✉♦▫ ⬀☠⬋♂⬀▯✐♏⓿⍓➔➔✍ ♌♎◑
⬀☠←♑♦♐ ⬀❷♎▦⬂⬄♦✍ ♌♎◑♦❒ ☎ ☒✇←⑩✍♦⌛♎⇱
↓❽③✍⓾⍓➔⬂♐✍✂ ✽✇☼❒🕮 ⍓✏✳☼♎✉♦▫
(19) ⬅⮞⮞♎⬀ ◐⚐⑩⬁▤◘♦⬂💻✍✂

ژباړه: (اې خدايه!) که ته دوی په عذاب کړې (ستا اختيار دئ)، دوی ستا بنده ګان دي (مالک اختيارلري چې خپلو بندګانو ته دګناه په بدل کې سزا ورکړي) او که ته دوی ته مغفرت

(18) سورة الانفال الاية (٣٣)
(19) سورة المآئدة الاية (١١٨)

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

وکړي (نو هم ستا اختيار دئ) بېشکه ته ،هم ته غالب يې او د حکمت څښتن يې (معافي به دي د حکمت موافق وي) [20]

د امام ابو خنيفة په اړه راغلي دي چي يوه شپه يې ټوله لاندينی آيات په لمانځه کي لوستي او ژړل يې:

♦⚐⬀❑◆⓿⬂♑☺☞✃ ☎✃❑↓❽🕐♦☞⬂✌☞✃◆❐

([21]) ⬗⛒⬨⬀ ♦♌❑⬉✍⌘❷⇳➶⬉☺⬂♑☺☞✃ ☞❑&☙⑨❑🕮

ژباړه: جلا سئ اي مجرمانو ! نن ورځ (په دنيا کي خو تاسو او سپېڅلي خلک ګډ اوسېدلاست)

د قيامت په ورځ به مجرمان جلاوي او سپېڅلي خلګ به جلا وي د الله ﷻ دغه حکم چي سړی واوري هر څومره چي سړی وژاړي لږ ده ځکه نه ده معلومه چي موږ به د مجرمانو په ډله کي يو او که به د سپېڅلو خلګو په ډله کي يو.

۵- د الله ﷻ څخه د حضرت ابوبکر ؓ وېره

د ټولو اهل سنتو په اتفاق سره حضرت ابوبکر ؓ د انبياوو نه پرته تر ټولو انسانانو غوره انسان دئ او دده مبارک جنتي کېدل يقيني دي پخپله رسول ﷺ د جنتي کېدو زيری ورکړی دئ بلکي د جنتيانو د يوې ډلي سرداريي ښودلی دئ، او د جنت د ټولو دروازو څخه يې د بلني زيری ورکړی دئ او دايې هم فرمايلي دي چي زما په امت کښي به تر ټولو لومړی حضرت ابوبکر صديق ؓ جنت ته داخليږي دده مبارک ددومره فضليتو سره ـ سره بيا هم د اللهﷻ څخه دومره

([20]) بيان القرآن
([21]) سورة يسين الاية (٥٩)

(c) ketabton.com: The Digital Library

وبرېدئ چې ويل به يې: کاشکې زه درخته وای چې پرې سوې وای کله به يې ويل: ارمان چې زه هم وابنه وای چې يو حيوان خوړلی وای او کله به يې ويل ارمان چې زه د يو مؤمن انسان د بدن وېښته وای.

يوه ورځ ده مبارک يو باغ ته تشريف يوړی يو حيوان يې ناست وليدئ سوړ اسويلی يې و کښی او حيوان ته يې وويل: ته څومره په خوند خوړل او څښل کوې، ددرختو په سايو کې ګرځې او پر تاباندې د اخرت هيڅ حساب او کتاب نسته ارمان چې ابوبکر هم ستا په څېر وای يعني دايې دالله ﷻ دوېرې څوښه وه چې حيوان وای.(22)

ربيعه اسلمي رضي الله عنه فرمايي: يوه ورځ زما او د حضرت ابوبکر رضي الله عنه په منځ کې څو خبرې زياتې سوې ده مبارک ماته يو سخت لفظ ووايه چې پرما ښه ونه لګېدئ ژر يې فکر بدل سو او راته وې ويل ته هم هغسې بل لفظ ماته ووايه چې بدله خلاصه سې او آخرت ته شی پاته نسې ما دويلو څخه انکار وکړی، ده مبارک را ته وويل چې ووايه که يې نه وايې زه نبي ﷺ ته ورځم او عرض به ورته وکړم ما پدې جواب سره هم د ويلو څخه انکار وکړی، دی ولاړسو او دولاړی پدغه وخت کې د بنو اسلم د قوم څخه څه خلګ راغله او وې ويل: دا عجيبه خبره ده چې خپله يې هم زياتی کړی دئ او هم رسول الله ◄ شکايت کوي مادې خلګو ته وويل تاسو دغه سړی پېژندلی دئ دا څوک دئ؟ دا ابوبکر صديق رضي الله عنه دئ که دی خوابدی سې نو د الله ﷻ نازولی رسول ◄ به له ما څخه خوابدی سې او د نازولې رسول ◄ په خفګان سره الله ﷻ ناراضه کېږي که الله ﷻ را څخه ناراضه سې نو بيا د ربيعه په هلاکت کې څه شک سته؟ ربيعه رضي الله عنه فرمايي: ددې څخه وروسته زه د رسول ﷺ و حضور ته حاضر سوم او قصه مې ورته وکړه نبي ﷺ و فرمايل: ښه

---

(22) تاريخ الخلفاء

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي وکړه تاته جواب او بدله اخیستل پکار نه و مګر د هغه په بدله کښې داسې ووایه چې ابوبکره ! تا دې الله ﷻ معاف کړي.

فایده: دا د حضرت ابوبکر صدیق رضی الله عنه د الله ﷻ دوېرې لږ خبره وه وحضرت ابوبکر صدیق رضی الله عنه ته بدله اخیستل دومره قدر او ارزښت درلودئ چې لومړی یې و ربیعه رضی الله عنه ته خپله خواست وکړی او بیایې د نبي ﷺ په واسطه ددې اراده وکړه چې ربیعه رضی الله عنه بدله واخلي نن مونږ او تاسو په سلګو نو خبري یو او بل ته کوو او ددې فکر هم په ذهن کې نه راځي چې په آخرت کې به ددې خبرو بدله اخیستل کېږي او یا به حساب او کتاب راسره کېږي.

۲- د حضرت عمر رضی الله عنه حالت او دَخَرَه واقعه

حضرت عمر رضی الله عنه به زیات وخت یوه کڅوړه واخیسته او وبه یې ویل ارمان چې زه دا کڅوړه وای کله به یې ویل ارمان چې زه خپلي مور نه وای زېږولی یوه ورځ یو سړی ورته راغلی او ورته وې ویل: فلانکی سړی پر ما ظلم کوي تاسو راسره ولاړ سئ د هغه څخه زما بدله راواخله ده مبارک هغه سړی په یوه دوره وواهه او ورته وې ویل کله چې زه د کار د پاره کښېنم ته نه راځي او کله چې زه په نورو کارونو اخته سم نو ته راسې او راته وایې چې بدله راواخله، هغه سړی ولاړی، ده مبارک دستي یو سړی پسې ولېږه او هغه یې راوغوښتی او دوره یې په لاس ورکړه ورته وې ویل اې سړیه ! ته ما وهلی یې اوس ته زما څخه بدله واخله هغه سړی ورته وویل ما ته د الله ﷻ لپاره بخښلی یې.

حضرت عمر رضی الله عنه کورته تشریف یووړی دوه رکعته نفل یې ادا کړه بیا یې خپل ځان ته وویل: اې عمره ! ته کښته وې الله لوړ کړې ، ته ګمراه وې الله ﷻ هدایت درکړی، ته ذلیل وې الله ﷻ عزت درکړی بیا یې د خلګو پاچا جوړ کړې اوس تاته یو سړی راځي او درته وایي چې زما

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ظلم بدله را واخله ته يې په دوره وهې سبا به د قيامت په ورځ خپل رب ته څنګه جواب وايې ده مبارک په دغه ډول تر ډېره وخته پوري پرځان ملامتي ويل.[23]

د حضرت عمر ﷺ مريی (غلام) حضرت اسلم ﷺ وايي: زه يوه ورځ د حضرت عمر ﷺ سره (حَرَه ــ[24]) نومي ځای ته تلم يوځای مي په يو ځنګل کښيي اور تر سترګو سو حضرت عمرﷺ وفرمايل: ښايي دا يو قافله وي چي د شپې په وجه به ښار ته نسوای تلای د ښار دباندي به پاته سوې وي راځه چي پوښتنه يې وکړو او د دوی د نن شپې د حفاظت انتظام وکړو هلته چي ورسېدو و موليدل چي يوه ښځه ناسته ده څو کوچني اولادونه ورسره دي ژاړي او چغې وهي يو ديګ پر نغري پروت دئ د اوبو ډک دئ لاندي اور تري بليږي مور سلام ورته وو ايه او ددنږدې ورتلو اجازه مو ځني وا خيسته حضرت عمرﷺ پوښتنه ځني وکړه چي دا کوچنيان ولي ژاړي؟ ښځي ورته وويل: ډېر وږي سوي دي د لوږي له امله ژاړي ده مبارک بيا پوښتنه ځني وکړه چي په ديګ کښي څه شي دي؟ ښځي ورته وويل دا ديګ مي د کوچنيانو د خوشحاله کولو لپاره د اوبو ډک کړی او پر اور مي ايښي دئ چي ددوی زړونه پرې ډاډه سي او ويده سي، ښځي زياته کړه چي زما او د امير المومنين عمرﷺ په منځ کښي به الله ﷻ فيصله کوي چي زما ددې ستړي حال څخه ځان نه خبروي حضرت عمرﷺ په ژړا سو او وې ويل الله دي پر تا رحم وکړي عمر ستا د حال څخه څه خبر دئ؟ ښځي وويل هغه زمونږ امير جوړ سوی دئ او زمونږ د حال څخه ځان نه خبروي اسلمﷺ وايي چي زه حضرت عمرﷺ د ځان سره بېرته بوتلم او په يوه ګونۍ (بورۍ) کښي يې د بيت المال څخه اوړه، خورماوي، وازګه، څه کالي او څه پيسې وا چولې ګونۍ يې ښه ډکه کړه ماته يې وويل چي دا زما پر ملا باندي کښېږده ما ورته وويل زه به يې يوسم ده مبارک راته وويل: يا زما پر ملا باندي يې کښېږده، دوه درې واره مي ټينګار وکړی چي زه به يې يوسم

(23) اسد الغابة
(24) مدينې ته نږدې د يو ځای نوم دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده نه راسره منل آخر ده راته ویل ایا د قیامت په ورځ زما بار ته پورته کولای سې ؟ ما ورته وویل: یا نه یې سم پورته کولای ده مبارک راته وویل نو دابه هم زه پورته کوم ځکه چې د قیامت په ورځ پوښتنه زما څخه کیږي ، آخر زه مجبوره سوم چې ګونی دده پر ملا باندي کښېږدم ،حضرت عمرﷺ په ډېره چابکی سره د ښځي و ځای ته تشریف یووړی زه هم ورسره وم هلته چې ورسېدو ده مبارک په پخپل لاس په دیګ کښېي څه اوړه، څه وازګه او خورماوي ودیګ ته واچولې او ددیګ لړل یې شروع کړه ، د نغري اوربې پخپله پوه کاوه اسلمﷺ وایي دده مبارک د ږیري څخه دود وتل ماولیدل اخر دا چې ډېره یې په دود توره سوه ددې څخه وروسته یې پخپل مبارک لاس ددیګ څه خواړه راویسته او په هغه کوچنیانو یې وخوړل هغه ښه ماړه سوه په خندا او لوبو اخته سوه او کوم څه چې پاته سوه هغه یې ددوی د بل وخت لپاره وروسپارل ښځه هم ډېره خوشاله سوه اووې ویل الله تعالیﷻ دي تاته د خیر بدله درکړي ته ددې وړ یې چې د عمرﷺ پر ځای باندي خلیفه سې.(ښځي داخبره له دې امله وکړه)چې ښځي دی نه پېژانده چې امیر المومنین دئ ، عمرﷺ دي ته تسلي ورکړه او ورته وې ویل کله چې ته خلیفه ته ورسي مابه هلته پیدا کړې عمرﷺ ددوی څخه لږ لېري پر مځکه کښېناستی د لږ ناستي وروسته روان سو او وې ویل: زه له دې وجهي څخه کښېناستم چې ما دغه کوچنیان په ژړا لیدلي وه زما زړه و غوښتل چې لږ ساعت یې په خندا هم ووینم.(25)

حضرت عمرﷺ د سهار په لمانځه کښېي زیات وخت سوره کهف،طه او داسي نور لوی- لوی سورتونه لوستل او دومره به یې ژړل چې اواز به یې تر څو صفونو پوري رسېدئ یوه ورځ یې د سهار په لمانځه کښېي سورة یوسف لواسته کله چې دې ځای ته راورسېدئ :🕭⬧🙰✌⧫

☑❼🙵❄⬃❽⭦❍◆❒ 🙲⬂□ॐ⧫📪 ☎✁❑⬈▤⇳⍓❒🕮 ✎🙰⍓☺✵☼🙵✆

---

(25) اشهر مشاهیر منتخب کتر العمال

(c) ketabton.com: The Digital Library

✆⌧🖫■❼ ✂🙞✏★ ❒◆🕮❒⇖⇕🖬■☠⇖ 👌♎⮳❧ ✂🙞✏★ 👌◆🙞 ⬥●
✍⬥➔⬃🖬■☺←❑♍❧⬀♎♎⬠ ([26]) نو د ژړا له وجهي يې اواز بند سو تر خولې يې ږغ نه خاتی.

کله به د تهجد په لمانځه کښې په ژړا پرېوتی او ناجوړه به سو.

فايده: دا د الله ﷻ د وېري ښخه د هغه چا حالت دئ چي د نامه ښخه يې لوی ــ لوی پاچاهان وېرېدل او رپېدل نن ورځ يعني ديارلسنيم سوه کاله وروسته يې هم دبدبه ، شان او شوکت منل سوی دئ، نن يو پاچا نه ، حاکم نه بلکي يو کوچنی آمر هم د خپل رعيت سره داسي معامله نه کوي.

۷- د حضرت عباس ﷺ نصيحت

وهب بن منبه ﷺ فرمايي: د حضرت عبدالله بن عباس ﷺ د سترګو ديد لمنځه ولاړی يوه ورځ ما کعبې شريفې ته بوتی هلته چي ورسېدئ د يوې ډلي خلګو ښخه د جګړې اواز راتلی ماته يې وويل ما دغه طرفته بوزه نو ماهلته بوتی ده مبارک درسېدو سره سم سلام وواېه هغو خلګو دده ښخه د کښېناستلو غوښتنه وکړه ده انکار وکړی او وي فرمايل تاسو ته معلومه نه ده چي د الله ﷻ د خاصو بنده ګانو ډله هغه خلګ دي چي د الله ﷻ د وېري ښخه خاموشه وي حال دا چي هغه خلګ نه عاجزه او نه ګونګيان وي بلکي ښه پاکي خبري کوونکي وي، وېونکي وي، پوهه لرونکي وي خو د الله تعالي ﷻ لوی ذکر ددوی زړونه حيران کړي وي ددغه وجهي ښخه يې زړونه مات وي او ژبي يې خاموشه وي کله چي دوی ته په دغه حالت کي پوخوالی پيدا سي نو نېک

([26]) سورة يوسف الاية (٨٦)

(c) ketabton.com: The Digital Library

کارونه په چابکۍ سره کوي. (اې خلګو ! ښه کسان خو داسي وي لکه چي ومي ویل) نو تاسو و لې دومره لېږي سوي یاست ؟ یعني اوازونه مو پورته کړي دي.

وهب بن منبه فرمایي ددې څخه وروسته مادوه کسان هم یو ځای ونه لیدل.

فایده: حضرت عبدالله بن عباس په د الله د ویري څخه دومره ژړل چي هروخت به یې په مخ کي داوښکو دبهېدو له امله دوې ننبيي د نالو په څېر معلومي وي.

په پورتنۍ قصه کښي عبدالله بن عباس د نیکو کارونو لپاره یوه اسانه تګلاره وښودل هغه دا چي هر څوک د الله د لویي فکر وکړي د هغه لپاره هر ډول نېک کار اسانه وي او بیا هغه یقناً د اخلاصه ډک وي که مونږ په شپه او ورځ کښي یعني ۲۴ ساعته کښي په دغه ډول یولږ فکر وکړو نو دغه ګران کاردی ؟

۸- د تبوک په سفر کښي د ثمودیانو په کلي تېرېدنه

د تبوک غزا یوه مشهوره غزا ده او د رسول وروستۍ غزا ده کله چي رسول اکرم ته خبر ورکړل سو چي د روم پاچا پر مدینه منوره د حملې کولو اراده لري یو لوی لښکر ورسره دئ او د شام پر لاره مدیني ته راځي نو رسول الله د هجرت په نهم کال د خدای تعالي(رجب) د میاشتي پر پنځمه د پنج شنبې په ورځ دروم د پاچا مقابلې ته د مدیني منورې څخه روان سو لکه څرنګه چي سخته ګرمي وه او مقابله هم ډېره سخته وه لدې و جهي نبي صفا اعلان وکړی چي د روم د پاچا مقابلې ته ځو تیاري وکړی ، نبي پخپله ددې کار لپاره چنده کول شروع کړل دا هغه غزا ده چي حضرت ابوبکر صدیق خپل د کور ټول سامان ددې جګړې لپاره راوړی او کله رسول الله ورته وویل چي اې ابوبکر صدیق ! د کور خلګو ته دي یو شی پرېښودئ حضرت ابوبکر ورته وویل: چي د کور د خلګو لپاره مي الله او دده درسول دنوم برکت او ددوی رضا او

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوشحالي پرېښودل، حضرت عمر رضي الله عنه ددې غزاء لپاره د خپل کور نیم سامان راوړی چي قصه به يې په شپږم باب څلورم شمېره کښي راسي، حضرت عثمان غنيرضي الله عنه ددریمي حصې د جنګیالیو سامان ورکړی همدا ډول هر مسلمان تر خپل توان زیات شیان راوړل لکه څرنګه چي په عمومي ډول مسکنت زیات وو نو لس ـلس کسان به پر یوه او ښ باندي په وار سره سپرېدل له همدې امله ددې جنګ وجنګیالیو ته جیش العسرة (د سختۍ لښکر) ویل سوی دئ. دا جګړه ډېره سخته وه او سفر هم ډېر لیري و ګرمي هم زیات وه دومره ګرمي وه چي په دغه وخت کښي د مدینې منورې د خرماو باغونه پاخه ولاړوه حال دا چي د مسلمانانو لپاره د ټول کال د رزق د جمع کېدو وخت و دا په حقیقت کښي د الله ﷻ سخت امتحان و دیوې خوا د الله تعالي څخه وېره وه او د نبي ﷺ امر و چي د تللو پرته بله لار نه وه د بلې خوا د ټول کال رزق له منځه تلل و ځکه ټولي درختي پخې وې هغه ټولي بې سرپرسته پاتېدې خو ددې ټولو سختو تکلیفونو سره د الله ﷻ وېره پردوی مبارکانو باندي غالبه سول او د رسول الله ﷺ سره روان سول یوا ځې منافقان، معذورین، ښځې، کوچنیان او هغه کسان پاته سول چي په مدینه کي ورته اړتیا وه او یاداسي کسان پاته سول چي ددوی لپاره سپرلۍ نوې د ژړا په حالت کښي پاته سول الله ﷻ یې په اړه ایات نازل کړی:

☒✇⬀❑⬧✍❒🕮 ✏✍♦✌ ✁⬧➊⚐➋ ⌨▫⬄⚐♔⅄✏✍✁ ➐■✍♦⬉⬧⬧♦❒

✏✍♦✌ ⭠⑨⬁♉❒🕮 ✋⬧ ✽⬧☼▫⬛➔♔ ⬄⚐⭠♑■⬛⚐☺⬄⬧♦✌⚐🕿

☎✁❑⅄🕿♦❑⬧✍ ⚐❍⬂⓿■⬛♦⬉ ⬀☠➔⌛➔⬛⚐☞⬃❑❒🕮

⬀➚⬂✌⊙✍✏✍✁ ⌘♊⚐✌⭣⅄⓿⚐▦⬧✍ ⬄⚐⭠♑⬉⬶⬉⓿⇳⬉❒🕮❑❒

(c) ketabton.com: The Digital Library

♦♌❑➔⧫ ☺︎ ◆ ☎ ✂ ❒ ⬅ ⑨ ♑ ⑥ ⬩❑ 📖 ✍ 🕒 ☼ ♦ ❽ ◳ ❍
(27) ⧫ ✍

دیادوني وړه چي دري کسان د ضرورت پرته پاته سول چي قصه به یې وروسته راسي کله چي رسول ﷺ او اصحاب رضي الله عنهم د ثمودیانو پر کلي تېرېدل نو نبيﷺ خپل مخ مبارک په لمن پټ کړی او اونښه یې تېزه کړه اصحابو کرامو رضي الله عنهم ته یې امر وکړی چي پر دې ځای په تېزۍ سره تېر سئ ، د ظالمانو په کلي کښې په ژړا تېر سئ او په دې وېره تېر سئ چي خدای مکړه هغه عذاب پر تاسو نازل نسي کوم چي پردوی نازل سوی دئ.(28)

فایده: د الله تعالي خوږ او نازولی بنده او دده سرتیري دوستان چي د خپلې قربانۍ ثبوت ورکوي په دغه ځای کښې په تېزۍ سره تېرېږي او رسول ﷺ په ژړا د تلو حکم ورکوي چي خدای مکړه هغه عذاب پر دوی نازل نسي (کوم چي پر ثمودیانو نازل سوی و) زموږ حال وګوره په کوم کلي کښې چي زلزله وسي د هغه ځاي څخه د سیل ځای جوړوو ، دوران سوو ودانیو وسیل ته ورځو ژړا خو څه کوي بلکي په زړه کښې د ژړا فکر لا نه کوو.

۹- په تبوک کښې د حضرت کعب رضي الله عنه غیر حاضري او د هغه توبه

د تبوک په غزا کښې د معذورانو څخه پرته د اتیاوو څخه زیات منافقان د انصارو څخه وه چي په جنګ کي یې ګډون نه و کړی په دغه پیمانه د کلو او صحرا و خلک هم وه ، ددې څخه علاوه یوه لویه ډله د باندنیو خلکو څخه داسي وه چي خپله هم په غزاء کښې نه وه تللي او نور یې هم منعه کول لکه چي الله ﷻ ددوی بیان داسي کوي:

(27) سورة التوبة الاية (۹۲)
(28) اسلام ، خمیس

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاتَنفِرُوا فِي الحَرِ.

ژباړه: (منافقانو به نورو خلکو ته ويل:) په ګرمۍ کښې مه وځئ.

يعني دوی به خلک منعه کول چې سخته ګرمي ده مه ځئ او حال دا چې الله ﷻ فرمايي ددوزخ د اور ګرمي ډېره سخته ده.

ددغه خلکو څخه علاوه درې ريښتني پاخه مسلمانان هم وه چې د قوي عذر څخه پرته په جنګ کښې نوه شريک سوی يو کعب بن مالک، دوهم هلال بن اميه او دريم مراره بن ربيعه دا درې سره مبارک اصحابان د نفاق دعذر په وجهه نوه پاته سوي بلکې خوشحالي يې د پاته کېدو سبب سو.

کعب خپل حالات په تفصيل سره بيانوي وروسته به راسي، د مراره بن اميه باغ نبه د ميوو ډک و فکر يې وکړی چې که چيرې زه ولاړ سم نو ټوله ميوې به ضايع سي زه تل په غزاو کښې شريک سوی يم که دا ځل نسم ولاړ نو څه پروا لري ددغه وجهې څخه پاته سو خو کله چې په حقيقت پوه سو نو د باغ ټولې ميوې يې د الله ﷻ په لاره کښې صدقه کړې ځکه دغه ميوې دده د پاته کېدو سبب ګرځېدلي وې.

د هلال اولادونه او خپلوان يو خواته تللي وه نابېره په دغه وخت کښې سره جمع سول ده هم دا فکر وکړی چې زه تل په غزاو کښې شريک سوی يم که دا ځل شريک نسم نو څه تاوان لري کله چې په حقيقت پوه سو نود زړه له دردده يې د ټولو قريبانو سره د اړيکو پرېکولو اراده وکړه ځکه دغه اړيکي دده د پاته کېدو سبب ګرځېدلي وي.

د حضرت کعب قصه په احاديثو کې زياته راغلېده خو دی مبارک خپل حالت په تفصيل سره داسې بيانوي: زه د ټولو غزاو په وخت کې دومره شتمن نه وم لکه د تبوک د غزا په وخت کې چې شتمن وم ما پدغه وخت کې دوې او ښانې درلودې او بل هيڅ وخت زه ددوو اوښانو مالک سوی نه وم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نبي ﷺ عادت داو چې هر چيرې به يې د جنګ اراده وکړه نو دجنګ د ځای معلومات به يې نه ورکاوه بلکي د نورو اړخونو حالات به يې پوښتل خرنګه چې د تبوک په غزاء کښې ګرمي ډېره وه، سفر هم ليرې و او ددښمن دلښکر شمېر هم زيات و نو ځکه يې په ښکاره اعلان وکړی تر څو خلګ تياري وکړي همدا وجهه وه چې د نبي ﷺ يو لوی شمېر مسلمانانو نومونه ثبت کړه آن تر دې چې د نومونو ليکل يې مشکل سو که چا غوښتي وای چې ځان پټ کړي نو د خلګو دډېروالي له امله يې ځان په ډېره اسانۍ سره پوټولای سوای کعب ﷺ وايي پدغه وخت کي ميوې بيخي پخې وې ما به سهار د سفر د سامان دتيارولو اراده وکړه خو ماښام به سو هيڅ قسم تياري به مي نه وکړه مګر ما په خپل زړه کښې دا فکر کاوه چې زما سره هر څه سته که زه پخه اراده وکړم نو ژربه وسي تر داسي وخته چې نبي کريم ﷺ روان سو او مسلمانان ورسره روان سوه زما دسفر سامان تيار نسو بيا به مي هم دا فکر کاوه چې په يوه يا دوو ورځو کښې به ځان تيار کړم وربه سم پدغه ډول مي نن او سبا ته کول تر داسي وخته چې دنبي ﷺ هلته د رسېدو وخت ډېر نژدې سو هغه وخت مي هم کوشش کاوه خو سامان مي تيار نسو پدغه وخت کي چې ما په مدينه منوره کي شاوخوا وکتل نو يوازي به مي هغه کسان تر سترګو کېدل چې د نفاق داغ به پرې لګېدلی و او يابه معذوره وه ، نبي ﷺ چې تبوک ته ورسېدی پوښتنه يې وکړه چې کعب ﷺ نه معلومېږي څه پېښه ده يو ملګري وويل: اې د الله رسوله ! هغه خپل مال او ښکلا مست وګرځاوه حضرت معاذ ﷺ دغه کس ته وويل: غلطه خبره دې وکړه مونږ ته چې څومره معلومات سته هغه ښه سړی دئ نبي ﷺ چوپ سو هيڅ يې ونه ويل تر داسي وخته چې د څو ورځو وروسته ما درسول الله ◄ د بېرته راتلو خبر واورېدئ نو ډېر غمجن او فکرمن سوم په زړه کښې به مي ددرواغو عذرونه راتلل چې دنبي ﷺ د درد (غصې) څخه به ځان په خلاص کړم بيابه د بخښنې خواست ځني وکړم پدې اړه مي د خپلي کورنۍ د هر يوه سره مشوره کول بالاخره په زړه کښې مي دا پرېکړه وکړه چې د ريښتيا پرته مي بل شی نسي خلاصولای نو مي ټينګه اراده وکړه چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

نبي ﷺ ته به رېښتيا وايم ، د نبي ﷺ مبارک عادت دا و چي کله به يې د سفر څخه تشريف راوړی نو لومړی ځل به يې مسجد ته تشريف يووړی او هلته به يو لږ وخت و اوسېدئ چي د خلګو سره ملاقات وکړي ، رسول الله ﷺ د تبوک څخه د راتګ پر وخت د خپل عادت سره سم مسجد ته ولاړی منافقان به ورته راتلل د درواغو عذرونه به يې ورته ويل او قسمونه به يې ورته اخيستل نبي ﷺ به د هغو ښکاره حال قبلاوه او پټ حال به يې الله ﷻ ته سپاری پدغه وخت کي زه حاضر سوم او سلام مي وواېه نبي ﷺ د خوابدتيا په ډول مسکی سو او اعراض يې را څخه وکړی ماته يې هيڅ توجهه ونه کړه ما ورته وويل: اې د الله رسوله ! تاسو زما څخه مخ واړوه په الله تعالي دي مي قسم وي چي نه زه منافق يم او نه مي په ايمان کي شک سته ده مبارک راته وويل: دې خوا ته راسه زه ورنژدې سوم او کښېناستم نبي ﷺ راته و فرمايل: کوم شی د تلو څخه منعه کړی وې؟ آياتا او ښاني نه وي رانيولي؟ ما ورته وويل: اې د الله رسوله ! که ستا پر ځای د يو بل شتمن سړی سره مخامخ وای نو زما دا يقين دئ چي د هغه قهر څخه به مي په يوه مناسب عذر ځان خلاص کړی وای ځکه الله ﷻ ماته د خبرو کولو طريقه را زده کړې ده خو ستا سي په اړه ماته معلومه ده چي که چيري نن تاسو په دروا غو راضي کړم نو الله ﷻ به را څخه ناراضه سي او که پاک رېښتيا درته ووايم تاسو به راته په غصه سی خو نژدې دی چي الله ﷻ به ستاسو خفګان ليري کړي نو ځکه زه رېښتيا درته وايم حقيقت دا و چي قسم په الله ﷻ ما هيڅ عذر نه درلودئ او څومره چي زه په اوس وخت کي فارغ او طاقتمن وم ددې څخه مخکي هيڅ وخت نه وم سوی، نبي ﷺ راته وفرمايل: رېښتيا دي وويل بيا يې راته وويل چي ولاړ سه فيصله به الله ﷻ کوي زه د دغه ځای څخه ولاړ سوم زما د قوم خلګو پرما ملامتي وويل: چي تا ددې څخه مخکي هيڅ ګناه نده کړې که چيري تا عذر ويلی وای نبي ﷺ به ستاسو لپاره د بخښني خواست کړی وای د نبي ﷺ استغفار ستا لپاره بس و ما د دوی څخه و پوښتل چي آيا داسي يو بل څوک سته چي داسي معامله ورسره سوي وي خلګو راته وويل: دوه نور کسان سته و نبي ﷺ ته يې داسي خبري وکړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکه تاچې وکړي او نبي ﷺ داسې جواب وکړی لکه تاته چې يې درکړی يو هلال بن اُميه AA او دوهم مراره بن ربيع ﷺ دی.کعب AA فرمايي: ما دوه نور نېکان کسان وليدل چې بدريان هم وه (يعني دبدر په غزا کې يې ګډون هم کړی و) زما په برخليک راسره شريک وه نبي اکرم ◄ زمونږ ددرو سره وو سره د خبرو منعه وکړه چې هيڅوک به زمونږ سره خبرې نه کوي.

داقانون دئ چې هغه چاته څوک غصه کوي چې د هغه سره يې اړيکې زياتې وي او مينه ورسره لري ، زورونه وهغه چاته ورکول کيږي چې په هغه کې اهليت وي د چاسره چې داسې استعدادنه وي هغه ته نه څوک غصه کوي او نه زورونه ورکوي همدا وجه وه چې نبي ﷺ د منافقينو پر ځای و دوی درو ته په غصه سو ځکه په دوی کې اهليت موجود و. کعب ﷺ فرمايي: خلګو زمونږ سره خبرې پرېښودې ګويا زمونږ دنيا بدله سوه آن تر دې چې پر مونږ باندې فراخه مځکه تنګه معلومېده ټول خلګ پردې سوه هيچا خبرې نه راسره کولې او که خدای مه کړه رسول الله ﷺ وفات سې نو تر پايه پورې به خلګ زما سره خبرې نه کوي او د مړينې پر مهال به څوک د جنازې لمونځ نه راکوي ځکه د نبي ﷺ دامر خلاف هيچا کار نه سوای کولای زمونږ دغه حال تر پنځو سو وروځو پورې و زما دوه ملګرې دېيل څخه په کور کې پټ ناست وه زه په دوی کښې يو څه قوي وم ګرځېدم را ګرځيدم او په لمانځه کښې مې ګډون کاوه خو زما سره به هيچا خبرې نه کولې. د نبي ﷺ مجلس ته به ولاړم سلام به مې واچوی او په ډېره غور به مې د نبي ﷺ و شونډانو ته کتل چې د جواب لپاره شونډان ښوري که يا دلمانځه وروسته به نبي ﷺ ته نژدې ودرېدم پاته لمونځ به مې کاوه او نبي ﷺ ته به مې پټ-پټ کتل چې هغه مبارک ماته ګوري که يا کله چې به زه په لمانځه مشغول سوم نو نبي ﷺ به ماته کتل او کله چې به زه نبي ﷺ متوجه سوم هغه به زما څخه مخ واړوی او اعراض به يې وکړی په همدې تر تيب مسلمانانو زما سره ګذاره کول آخر پر ما کړی تنګه سوه او پرما د مسلمانانو خبرې نه کول ډېر دروند تمام سو يوه ورځ د ابوقتاد ﷺ پر دېوال ه وختم ابوقتاد AA په قرابت کې زما د اکا زوی و او زما سره يې ډېرې اړيکې

(c) ketabton.com: The Digital Library

درلودې نو سلام مي ورته وواېه ابوقتارﷺ جواب نه راکړی بيامي دوهم ځل سلام ورته وواېه بيا يې جواب نه راکړي دريم ځل مي بيا سلام ورته وواېه ده مبارک راته وويل: الله ﷻ او دهغه رسول ﷺ ښه پوهيږي ددې خبرې په اورېدو سره مي د سترګو څخه اوښکي رواني سوې او بېرته ولاړم د څو ورځو د تېرېدو وروسته د مديني بازار ته ولاړم که مي کتل يو عيسايي قبطي د غلې خرڅولو لپاره راغلي دئ او د کعب ﷺ په نامه پوښتنه کوي مسلمانانو زما و خواته اشاره وکړه نوموړي عيسايي زما وخواته راغلی او د شام د پاچا غسان خط يې ماته راکړی په خط کي ليکلي وه: مونږ خبرسوی يو چي ستاسو پيغمبر پر تا ظلم کړی دئ الله ﷻ به دي دذلت څخه وساتي ته زما وخواته راسه موږ به دي مرسته او ملاتړ وکړو(داددنيا قانون دئ چي مشر دکشرانو دادب او تربيې لپاره کشرانو ته زورونه ورکوي نو مخالف خوک يې کوشش کوي ترڅو بلي خواته يې ولمسوي او تربيه يې ضايع کړي آخريې خير خوا جوړ سي) کعب ﷺ فرمايي: ماچي خط ولوستئ(انا لله) مي وويل چي زما حالت اوس ترداسي اندازې رارسېدلی دئ چي کافر اوس زما طمعه کوي او زما داسلام څخه د اوښتلو پلانونه جوړوي.

دا خوزه په يو بل غم اخته سوم خط مي راواخيستی يو تنورته مي واچوی وروسته رسول الله ◄ ته را غلم او عرض مي ورته وکړی چي اې د الله ﷻ رسوله ! ددا اعراض او خوابديا له وجهي زما دغه حالت دئ چي اوس کافران وماته طمعه کوي په دغه وخت کي څلوېښت ورځي پوره سوي وې چي د نبي ﷺ قاصد راغلی او ماته يې وويل: چي خپله ښځه د ځان څخه جلا کړه ما ورته وويل: ايازه خپله ښځه طلاقه کړم؟ هغه راته وويل: يا بلکي بيلتون غوره کړه ما خپلي ښځي ته وويل: چي د پلار کره ولاړه سه تر هغه وخته پوري چي زما په اړه الله ﷻ فيصله کوي همدا ډول زما دوو ملګرو ته هم د يو قاصد په واسطه د رسول ﷺ پيغام ورسول سو د هلال بن اميه ﷺ ميرمن و رسول الله ﷺ ته حاضره سوه او خواست يې ځني وکړی چي هلال سپين ږيری دئ که زه ولاړه سم نو دده د خدمت خوک به نه وي که يې د حال او احوال معلومولو لپاره خوک نه وي نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

هلال به مړ سي رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: پروانه کوي مګر پام کوه چي کوروالی ونه کړئ ښځي ورته وويل: چي هغه ددې نه دئ دا قصه چي پېښه سوې ده هغه په ژړا اخته دئ. کعب ﷺ فرمايي: ما فکر وکړی که زما ميرمن د هلال ﷺ د ميرمني په شان د رسول الله ﷺ څخه اجازه واخلي نو کيدای سي چي ماته هم اجازه راکړي بيا به مي فکر وکړی چي هغه خو سپين ږيری و زه خو ځوان يم ګوره چي ماته څه جواب راکړي نو دلاوري به مي نسوای کولای آخر دا چي لس ورځي نوري تيري سوې چي زموږ سره چا خبري نه کولې يعني پوره پنځوس ورځي پوره سوې يوه ورځ مي د سهار لمونځ پر خپل بام وکړی ډېر غمجن ناست وم محکه پر ما بيخي تنګه وه او ژوند مي بيخي په تکليف و چي نابيره د سلع د غره د څوکي څخه يو اواز کونکي په لوړ ږغ وويل: اې کعبه ! تاته دي خوشخبري وي ! ما چي دا اواز واورېدئ دستي پر سجده سوم او د ډېري خوشالۍ څخه په ژړا سوم دومري پوه سوم چي تنګي ليري سوې ده. رسول الله ﷺ د سهار د لمانځه وروسته زموږ د معافی اعلان کړی و په دې ډول چي يو سړی ته يې وفرمايل چي غره ته وخېږه او په زوره اعلان وکړه ، دغه اعلان ما تر ټولو مخکي واورېدئ ددې څخه وروسته يو سړی پر آس سپور ماته راغلی او زيری يې راکړی ماهم اغوستي کالي وکښل او زيری ورکونکي ته مي ورکړه ، قسم په الله ﷻ چي په دغه وخت کي ما ددغه جامو * پرته نوري جامې نه درلودې بيا مي ديو چا څخه کالي وغوښتل وامي غوستل.

درسول الله ﷺ و حضورته ورغلم همدا ډول زما هغه نورو ملګرو ته هم خلګو زيری يووړی کله چي زه نبوي مسجد ته حاضر سوم نو حاضر خلګ په چابکۍ زما و خواته راغلل مبارکۍ يې راکولې د ټولو څخه مخکي ابو طلحة ﷺ راوړاندي سو چي تل به مي ياد وي.

---

* که څه هم دده سره نور مال موجود وو خو په هغه وخت کي ژوند داسي وو چي شيان به ئي د ځان سره نه پريښودل (هذا لهامش من الشيخ)

(c) ketabton.com: The Digital Library

کعب ؓ وايي کله چې زه د رسول ﷺ دربار ته ولاړم نبي ﷺ ته مې سلام وواېه رسول ﷺ خوشاله او خندونکی و د خوشالۍ رڼا یې په مخ کې برېښېدل رسول الله ﷺ چې به خوشاله و نومخ به يې د سپوږمۍ په څېر برېښېدئ ما ورسول الله ﷺ ته عرض وکړی چې اې د الله ﷻ رسوله ! زما د توبې پوره والی دادئ چې زما ټوله جایيداد به د الله ﷻ د رضا لپاره په صدقه کې ورکوم ځکه دغه مال زما ددومره غم او مصيبت سبب وګرځېدئ رسول الله ﷺ راته وويل: چې ټوله مال مه صدقه کوه چې د تنګسيا سره به مخ سې بلکې يو حصه يې د ځان لپاره پرېږده ما ورته وويل چې ښه دئ د خيبر حصه دي پاته وي کعب ؓ فرمايي: ماته رېښتيا ويلو خلاصون راکړی ما د ځان سره وعده وکړه چې ټول عمر به رېښتيا وايم. (29)

فايد: دا داصحابو کرامو دالله ﷻ څخه د ويرې يوه نمونه وه چې کعب ؓ په ټولو غزاو کې شريک سوی و صرف په دغه يوه جګړه کې شريک سوی نه و دومره زحمتونه يې پر ځان تېر کړه هر څومره زوروني چې ورکړل سوي ده يې فرمانبرداري وکړه او پنځوس ورځې يې په ژړا تيرې کړې او د کوم مال له وجهې څخه چې ورته پېښه سوې وه هغه يې ټوله صدقه کړی ، کافرانو چې طمعه وکړه پدې هيله چې دی په غصه کړي مګر ده دغصې پر ځای نو رهم پر خپلو کړو پښېماني وکړه او دا يې هم دالله ﷻ او دهغه د رسول ﷺ ناراضي وګڼله چې زما دين دومره کمزوري درجې ته رسېدلی دئ چې اوس کافران طمعه راته کوي چې ددينه څخه مې بې دينه کړي.

موږ مسلمانان يو د اسلام ټول احکام زموږ په وړاندي پراته دي د هغو احکام څخه که لمونځ را واخلو چې تر ايمان وروسته لوی مهم حکم دئ په موږ کې يې څومره خلک کوي؟ او

---

(29) (درالمنشور ، فتح الباري)

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوم کسان چي يې کوي هغه يې په څه ډول کوي زکوة او حج خو لا ايسته کښېږده ځکه په هغه کي خو مال مصرفيږي.

۱۰- د اصحابو کرامو په خندا د نبي ﷺ خبر تيا ا و د قبر ياد

نبي کريم ﷺ يوه ورځ مسجد ته تشريف راوړی يوه ډله خلګ يې وليدل چي خاندي او د خندا په وجه يې غاښونه سپين معلومېدل رسول الله ﷺ ورته و فرمايل: مرګ ډېر يادوئ که تاسو مرګ ډېر ـ ډېر ياد کړئ نو کوم حالت چي زه وينم (يعني خندا) به بيا نه پيدا کيږي پر قبر هيڅ داسي شپه نه تېريږي مګر قبر اوازونه کوي چي زه ديوازي والي کور يم، زه د خاورو کور يم، زه د نابودۍ کور يم او زه د چينجيو کور يم کله چي پاک مؤمن په قبر کي کښېښودل سي نو قبر ورته وايي ستا راتله دي مبارک وي ښه دي وکړه چي راغلې څومره انسانان چي پر مځکه باندي ګرځېدل په هغو ټولو کي ته وماته ډېر خوښ وي نو اوس به زما ښه سلوک ووينې وروسته نو چي دمړي د سترګو ديد تر کومه ځايه رسيږي په هغه اندازه قبر ور ته پراخ سي او د جنت څخه يوه دروازه ورته خلاصه سي چي د جنت خوشبويي او ښه هوا ورته راځي. کله چي يو بدعمله سړی په قبر کي کښېښودل سي نو قبر ورته ووايي ستا دراتلو دي مبارکي نه وي بد دي وکړه چي راغلې پر مځکه چي څومره انسانان ګرځېده په ټولو کي مي ستا څخه بد راتله نن چي ته ماته و سپارل سوې نو زما معامله به ووينې ددې څخه وروسته قبر پر راتنګ سي دغه کس کښېکاږي تردا سي اندازې چي پښتۍ يې سره تيري سي بيا اويا اژدها مارونه پرده باندي مقرر سي که چيري يو مار پر دنيا باندي يو ځل پوکړي نو د زهرو له امله به د مځکي پر مخ يو وابښه

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم نه سي پاته دغه ماران به نوموړي سړی تر قیامته پوري چیچي ددې خبري څخه وروسته رسول ﷺ و فرمایل: قبر یا د جنت یو باغ دئ او یا ددوزخ یوه کنده ده.[30]

فایده: دالله ﷻ څخه وېره زیاته مهمه او اړینه خبره ده همدا وجه وه چي رسول الله ﷺ به هر وخت د الله ﷻ څخه دویري په زیات فکرکي و.

مرګ یادول د انسان لپاره زیات ګټور دئ ځکه نبي ﷺ پورتنۍ نسخه وښوده چي د انسان لپاره مرګ یادول زیات اړین او ګټور دئ (یعني همدا د مرګ یاد دئ چي انسان دناوړو کارونو څخه ژغوري).

۱۱- حضرت حنظله ﷺ د نفاق وېره

حضرت حنظله ﷺ فرمایي: یوه ورځ موږ د رسول الله ﷺ په مجلس کي ناست وو چي رسول الله ﷺ وعظ وکړی داسي وعظ و چي زړونه په نرم سوه او د سترګو څخه اوښکي و بهېدې او خپل حقیقت موږ ته ښکاره سوه ، حنظله ﷺ فرمایي: کله چي زه د رسول الله ﷺ د مجلس څخه راولاړ سوم کورته ولاړم ښځه او اولادونه مي راته راغله ددنیا خبري شروع سوې د اولادو سره مي د خوښۍ او خندا خبري شروع کړې د ښځي سره ټوکي او خنداکول شروع سوه هغه حالت ولاړی چي ماد رسول الله ﷺ په مجلس کي ژړل دستي فکر راسره پیدا سو چي ته خو منافق سوی یې یوازې د رسول الله ◄ په مجلس کي داسي یې کورته چي راغلې دستي دې حالت بدل سو په دغه فکر ډېر افسوس راته راغلی او ډېر غمجن سوم دستي د کور څخه راووتلم او دا مي وویل چي حنظله خو منافق سو مخامخ حضرت ابوبکر ﷺ په مخه راغلی ده مبارک ته مي وویل: چي

(30) (مشکوة)

(c) ketabton.com: The Digital Library

حنظله خو منافق سو ابوبکر ﷺ راته وويل: سبحان الله هيڅ کله نه، ما خپله قصه ورته بيان کړه چي موږ خو دنبي ﷺ په مجلس کي ناست يو نبي ﷺ د دوزخ او جنت بيان کوی موږ داسي سو چي ګويا دغه دواړه زموږ په مخ کي دي کله چي موږ کورته راسو نو د اولادو، ښځي او مال په غم کي سو دنبي ﷺ د مبارک مجلس خبري ټولي راڅخه ولاړي سي حضرت ابوبکر ﷺ و فرمايل: چي دا خبره خو ماته هم پيښيږي. نو ددې خبري لپاره دواړه دنبي ﷺ حضور ته حاضر سوه حنظلة ﷺ و نبي ﷺ ته وويل: اې دالله ﷻ رسوله ! زه خو منافق سوم نبي ﷺ ورته و فرمايل: څه پېښه سوه چي منافق سوې حنظلة ﷺ وويل: يا رسول الله ◄ !کله چي موږ ستا په مجلس کي ناست يو نو ته ددوزخ او جنت بيان راته کوې موږ داسي سو چي ګويا جنت او دوزخ زموږ په مخ کي دئ او کله چي کورته ولاړسو نو د اولادو، کور او ښځي په غمو اخته سو ستا بيان مو دذهن څخه ووزي رسول الله ﷺ و فرمايل: که چيري هغه وخت تاسو داسي ياست لکه زما په مخکي چي ياست نو زما دي قسم په هغه ذات وي چي زما روح دده په قدرت کي دئ چي ملائکي به پر لارو او بستر ستاسو سره لاس په لاس وي اې حنظله ! خبره داده .کله کله کله کله.([31])

فايده: دانسان سره انساني اړتياوي مل وي نو د هغه پوره کول هم ضروري دي لکه خوړل، چيښل، ښځه، اولادونه او ددوی د حال پوښتنه دا هم ضروري شيان دي په دې وجه پورتنی حالت کله کله منځته راځي او هر وخت نه راځي او نه يې اميد کول په کار دئ تول عمر په داسي حالت کي پاتېدل د ملائکو شان دي ځکه دا شان دهغوی سره مل وي خرنګه چي انسان دانساني اړتياوو سره لاس او ګريوان دئ نو تول عمر په يوه حالت کي نه سي پاتېدلای خو دا خبره ضروري ده چي د اصحابو په پاک ژوند کي ژور فکر وکړو چي هغوی به د نبي ﷺ د مجلس څخه د ولاړېدو وروسته لږ فکر بدل سو نو بيا به يې هم دا ويل چي منافق سوم او د منافق کېدو ويره به

(31) (احياء ، مسلم)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورسره وه (لکه چي وايي ـ عشق است هزار بد گماني) يعني عشق دئ او زر بد ګماني دي ، د کوم چاسره چي عشق وي نو زر بد ګمانۍ ورته پيدا سي. د مثال په ډول که د چا د خپل زوی سره مينه وي او هغه يو ځای په سفر ولاړ سي نو هرو خت د زوی د خير او خيريت په فکر کي وي او که خبر سي چي په هغه ځای د طاعون مرض ګډ سوی دئ يا کوم بل فساد پېښ سوی دئ نو خدای خبر چي څومره خطونه به ورته ليږي؟

تکميل

د الله ﷻ څخه د ويري بېل حالات

د قرآن کريم په آياتونو ، حديثونو او د اوليآؤ په واقعاتو کښي چي څومره د الله ﷻ دويري اړونده شيان سته د هغه ټولو يو ځای کول خو ګران کار دئ خو دومري په کار ده چي سړی ځان پوه کړي چي د دين د کمال هره ځينه د الله ﷻ څخه ويره ده. حضرت عبد الله بن عمر ﷺ دومري زيات ژړل چي په ژړا ـ ژړا کي به يې سترګي خرابي سوې يوه ورځ يو چا وليدئ دده ژړا ته حيران سو ده مبارک ورته وويل ته زما و ژاړ ته حيران يې؟ د الله ﷻ د ويري څخه لمر ژاړي. په يو بله قصه کي راغلي دي چي ده مبارک ورته وويل: چي د الله ﷻ دوېري څخه سپوږمۍ ژاړي. يو ځوان صحابي قرآنکريم تلاوت کاوه رسول الله ◄ تېرېدئ کله چي صحابي ودغه ځای ته راورسېدئ:

(c) ketabton.com: The Digital Library

□♦✉⊗❶♦✂ ✂♒♋♦✦♦☽⊙☼💣⊗ ✂♒♋🖎○○☺⊠♒🖉↗↓

□♦▤♦🔔☼♦☼💣⇧ ❐◆❻⌲⑩⊠□☾ 🖏⊠♒♒🖎⑨♎⊗♎⊠♒♌⇗

(32) ⇗⊗⊠⇦

نو د بدن وربښتان يې شک، شک ودريده او په ژړا ـ ژړا پـه سلګو سو او وې ويل: آه کومه ورځ چې اسمان وچوي يعني قيامت سي زما بـه څه حال وي. هـاى ! زبـه برباد يم. ر ول ﷺ ورته وويل: ستا ددې ژړا له امله ملائکې هم پـه ژړا سوې. يو انصاري ﷺ د تهجد لمونځ وکړې بيا کښېناستى ډېريې و ژړل او وې ويل: و الله ﷻ ته ددوزخ څخه فرياد کوم. رسول الله ◀ ورتـه وويل تا نن ملائکې وژړولې.

عبد بن رواحة ﷺ يو صحابي دئ ډېر يې ژړل دده مبارک ښځې چې دى په داسې حالت کې وليدئ نو داهم په ژړا سوه عبد الله بن رواحة ﷺ پوښتنه څنې وکړه چې و لې ژاړې؟ دې ورته وويل ته پر چشي ژاړې؟ دده مبارک ورته وويل زه خو پردې پـه ژړايم چې پـر دوزخ باندې تېرېدل سته ګوره چې زه به خلاص سم او که به هلته پاته سم (33)

زراره بن اوفي ﷺ په يو مسجد کې لمونځ ورکاوه کله چې دې ځاى ته راورسېدئ:

□♦✉⊗❶♦✂ ☼←☽⌲❷♦ ×⊗❼ ✂♒🖎☾□♒🔔→❐❻⊘⇗⊗⇦ (34)

نو ژر پربوتى او وفات سو خلقو را پورته کړى او کورته يې يو وړى.

حضرت خليد ﷺ يو وخت لمونځ کاوه کله چې لاندينې آيات ته راورسېدئ:

♌↗♒❻ ☼◆▦⇘▪🖫 ❶♦✂🖉★⊘☽♦□→ ✂♒♒➝□☼❑❑⌲☠⊗ ▤

❐◆☽⊗☼❋☺⊠♒ ✍→❑◆▫⅄❑⌲♍♒ 🕮↑♉↖❑❻◆🖹→☠⌲

---

(32) سورة رحمان الاية (٣٧)

(33) (قيام الليل)

(34) سورة المدثر الا ية ٨

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

[illegible] (35)

نو دغه آیات یې په تکرار سره وو ایه دیوه کونج څخه نابېره ږغ وسو چي تر څو به دغه آیات وایي؟ ستا په بیا بیا ویلو سره څلور پېرانان مړه سوه.

د یوبزرګ قصه یې لیکلې ده چي قرآنکریم یې وایه کله چي دې ځای ته راورسېدئ:

[illegible] (36).

نو یوه چیغه یې و کښل و تېبدئ وفات سو نور هم ددې ډول څخه ډېرو واقعات پېښ سوي دي.

حضرت فضیل یو مشهور بزرګ دئ فرمایي: چي د الله ﷻ څخه وېره سړی ته د هر لوري څخه خیرښیي.

د حضرت شبلي نوم تېولو اورېدلی دئ ، دی مبارک فرمایي: د هغه وخت څخه چي زه د الله ﷻ څخه وېرېدلی یم ماته داسي د حکمت او عبرت دروازه خلاصه سوې ده چي ددې څخه مخکي هیڅ وخت نه وه خلاصه سوي.

په یوه حدیث شریف کي راغلي دي چي الله ﷻ فرمایي: زه پر خپلو بندګانو دوې وېرې نه جمعه کوم او نه دوې بې فکرۍ پرې راولم کوم څوک چي په دنیا کي بې فکره سي نو په آخرت کي

(35) سورة آل عمران الاية (١٨٥)
(36) سورة يونس الاية ٣٠

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې وېروم او که په دنيا کې زما څخه وو بريدئ نو په آخرت کې يې بې فکري ورکوم يعنې دا فکر به نه وي ورسره چې دوزخ ته به ولاړ سم.

د رسول الله ﷺ څخه روايت دئ: څوک چې د الله ﷻ څخه وويرېږي دهغه څخه به هر شی ويرېږي او که څوک د الله ﷻ پرته د بل چا څخه وويرېږي نو هغه به دهر شی څخه ويرېږي.

يحيي بن معاذ رحمه الله فرمايي: که څوک دالله ﷻ څخه دومري وويرېږي لکه د مسکنت څخه چې ويرېږي نو برابر به جنت ته ولاړ سي.

ابو سلمان دراني رحمه الله فرمايي: د کوم زړه څخه چې د الله ﷻ وېره ولاړه سي هغه برباد سو.

رسول الله ◄ فرمايي: د کومي سترګي څخه چې د الله ﷻ د وېري اوښکه توی سي که څه هم د مچ تر سر کوچنۍ وي او پر مخ يې پرېوزي نو الله ﷻ به پر ده باندي ددوزخ اور حرام کړي.

رسول الله ﷺ فرمايي: کوم زړه چې دالله ﷻ د وېري څخه ورپيېږي دده ګنا هونه داسي رژيږي لکه ددرختي څخه چې پاني رژيږي.

دنبي ﷺ څخه په يو بل روايت کي راغلي دي: څوک چي دالله ﷻ د وېري څخه وژاړي دهغه کس دوزخ ته تلل داسي مشکل دئ لکه شيدې چې د تيو څخه راووزي بيا يې بېرته په تيو ننوتل مشکل وي.

حضرت عقبه بن عامر رضي الله عنه د رسول الله ﷺ څخه پوښتنه وکړه چي د خلاصون لاره کومه ده؟ رسول الله ﷺ ورته و فرمايل: خپله ژبه ترګورت لاندي راوله (يعني قابو يې کړه)په کور کي کښېنه او پر خپلو ګناهونو ژاړه.

حضرت عائشې رضي الله عنها يوه ورځ درسول الله ﷺ څخه پوښتنه وکړه چي ايا ستا په امت کي داسي څوک سته چي بې حسابه او بې کتابه جنت ته ولاړ سي؟ رسول الله ﷺ ورته و فرمايل: هو ! سته هغه څوک دئ چي خپل ګناهونه يادوي او ژاړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما د آقا ﷺ یو بل روایت دئ چې فرمایي: والله ﷻ ته دوه څاڅکي ډېر خوښ دي یو د اوښکي څاڅکی دئ چې د الله ﷻ د وېرې څخه توی سي دوهم د وینو څاڅکی دئ چې د الله ﷻ په لاره کي توی سي.

په بل روایت کي راغلي دي چې اوه کسان به د عرش تر سیوري لاندي ناست وي یو هغه کس دئ چې په یوازي والي کي یې د الله ﷻ د وېرې څخه اوښکي تویېږي.

حضرت ابوبکر ﷺ فرمایي: چاته چې ژړا ورځي ودي ژاړي که ژړا نه ورځي نو د ژړا چم دي وکړي.

محمد بن منکدر ﷫ چې به کله ژړل نو اوښکي به یې پر مخ او ږېره تویېدلې او ویل به یې چې ما ته دا روایت رارسېدلی دئ چې ددوزخ اور به و هغه ځای ته نه رسیږي چې په اوښکو لوند سوی وي.

د ثابت بناني ﷫ سترګي خوږ سوي یوه طبیب ورته وویل: د یوې خبري وعده وکړه سترګي به دي ښې سي هغه وعده داده چې مه ژاړه ده مبارک ورته وویل: په هغه سترګو کي خیر نسته چې نه ژاړي.

یزید بن میسرة ﷫ فرمایي: ژړا د اوو شیانو څخه کیږي: لیونتوب، خوشالي، ریاکاري، درد، نشه، وېرېدل او د الله ﷻ د وېرې څخه، همدا ژړا چې د الله ﷻ د وېرې څخه وي غوره ژړا ده چې په یوه اوښکه باندي د دوزخ د اور دریاب مري.

کعب احبار ﷫ فرمایي: زما دي په هغه ذات قسم وي چې زما روح دده په قدرت کي دئ که زه د الله ﷻ د وېرې څخه وژاړم او اوښکي مې د سترګو څخه توی سي دغه ژړا ماته تر هغه صدقې غوره ده چې د غره په شان سره زر صدقه کړم.

ددې څخه علاوه نور هم په زرګونو داسې ارشادات سته چې د اخبره ثابتوي چې د الله ﷻ په یاد کي او د خپلو ګناهونو په فکر کي ژړا کول کیمیا ده او ډېره اړینه او ګټوره ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوه بله خبره هم ضروري ده هغه دا چي لکه څرنګه چي د الله ﷻ څخه سړی و يريږي په دغه اندازه بلکي زيات به د الله ﷻ و رحمت ته اميد کوي او د اميد په کولو کي به کمی نه کوي ځکه د الله ﷻ د رحمت ساحه ډيره پراخه ده.

د حضرت عمر ﷺ څخه روايت دئ، دی مبارک فرمايي: که په ورځ د قيامت اعلان وسي چي ټول خلګ جنت ته ځي يو کس به دوزخ ته ځي لا به هم زما دا ويره وي چي هغه کس خو به زه نه يم ، او که داسي اعلان وسي چي ټول خلګ دوزخ ته ځي يو کس به جنت ته ځي لا به هم زما اميدوي چي هغه کس به زه يم.

نو پکار ده چي و يره او اميد ببل، ببل وګڼل سي او ځان په پوهه کړل سي ددواړو فکر کول پکار دي په ځانګړي ډول د مړيني پر مهال د اميد فکر کول زيات پکار دئ.

د نبي ﷺ څخه روايت دئ چي فرمايي: په تاسو کي دي څوک نه مري مګر په داسي حالت کي دي مړ سي چي الله ﷻ ته يې زيات اميد وي.

امام احمد بن حنبل ؒ چي کله وفات کېدئ نو خپل زوی يې راوغوښتی او ورته وي ويل چي ماته داسي حديثونه واوروه چي و الله ﷻ ته اميد په زياتيږي.

دريم باب

د اصحابو کرامو ؓ د پرهيزګاری او مسکنت بيان

د مسکنت په اړه خپله درسول الله ◄ عادت او دده مبارک و اقعاتي پردې ښودنه کوي چي مسکنت رسول ﷺ په خپله اختيار کړی او خوښ يې و په دې اړه دومره ډېر حديثونه په کتابو کي جمعه سوي دي چي د هغه نمونه بيانول هم ګران کار دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسول الله ﷺ فرمايي: فقر (مسکنت) د مؤمن تحفه ده.([37])

١- د نبي ﷺ لپاره د غرونو د سرو زرو جوړولو څخه دنبي ﷺ انکار

د رسول الله ﷺ څخه روايت دئ چي دی مبارک فرمايي: الله ﷻ ماته وويل چي ستا لپاره به غرونه د سرو زرو جوړ کړم ماورته وويل: اې خدايه! زما د ا خوښه ده چي يوه ورځ په ماړه نس ډوډی وخورم او دوهمه ورځ وږی سم تاته زاری وکړم او تا ياد کړم چي کله موړ سم ستا شکر ادا کړم او ستا ستاينه وکړم.([38])

فايده: تاسو فکر وکړی دا د هغه چا حال دئ چي موږ يې تل نوم يادو او دهغه په امتي کېدو باندي فخر کوو او دده مبارک هره خبره موږ ته پر سر او سترګو قبوله ده.

٢- ددنيا د ډېروالي پر غوښتلو باندي د عمر ﷺ خبر تيا او د نبي ﷺ د ګوزارې حالت

رسول الله ﷺ يو وخت قسم اخستی و چي يوه مياشت به خپلو بيبيانو ته نه ورځي تر څو وځو ريږي او ځان ته يې يوه جلا کوټه انتخاب کړې وه په هغه کي اوسېدئ دا خبره په خلګو کي مشهوره سوه چي رسول الله ﷺ و ټولو بيبيانو ته طلاق ورکړی دئ حضرت عمر ﷺ په دغه وخت کي په کور کي و چي دا خبر يې واورېدئ دستي په چټکۍ سره مسجد ته راغلی وي ليدل چي اصحاب کرام جلا ، جلا ناست دي او درسول الله ﷺ د خفګان په وجه ژاړي هلته بيبيګاني په

([37]) (ترمذي)
([38]) (ترمذي)

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپلو کورو کښي ژاړي حضرت عمر ﷺ خپلي لور حفصي ته ورغلی هغې هم په خپل کور کې ژړل عمر ﷺ ورته وويل: ته اوس ژاړي ايا ماته نه وي وېرولې چي د رسول ﷺ د خفګان خبره ونه کړې بيا يې مسجد ته تشريف راوړی په مسجد کي د منبر سره يوه ډله خلک ناست و ژړل يې دی هم هلته يو ګړی کښېناستی خو صبر يې ونه سو نو هغه ځای ته راغلی چي هلته رسول الله ﷺ نژدې و چي وې کتل يو مريی (غلام) حضرت رباح ﷺ د کوټې په دروازه کي ناست دی پښې يې ځړانده کړي دي نو ددغه مريی په واسطه يې د رسول الله ﷺ څخه د ننوتلو اجازه و غوښته حضرت رباح ﷺ چي رسول الله ﷺ ته راغلی او ورته وې ويل: عمر ﷺ د راتلو اجازه غواړي رسول الله ﷺ چوپ سو رباح ﷺ راغلی و عمر ﷺ ته يې وويل: چي رسول الله ﷺ هيڅ اجازه نه راکړه عمر ﷺ بيا د منبر سره کښېناستی بيا يې طاقت نه و سو بيا راغلی د رسول الله ﷺ څخه يې اجازه و غوښته رسول الله ﷺ بيا چوپ سو د عمر ﷺ طاقت نه کېدئ دريم ځل يې بيا اجازه و غوښته حضرت رباح ﷺ په لوړ اواز وويل: اي عمره! رسول الله ﷺ تا ته د ننوتلو اجازه درکړه حضرت عمر ﷺ د رسول الله ﷺ و خدمت ته حاضر سو وې ليدل چي رسول الله ﷺ پر بو ريا (چټايي) باندي ستوني ستخ پروت دئ او يو شی سربېره باندي هوار دئ په بدن مبارک کي يې د بوريا نښي دورايه ښکاري تر سر يې د څرمني يو بالښت لاندي دئ چي د خرما د درختو د خاشو څخه ډک دئ. عمر ﷺ وايي: ما رسول الله ﷺ ته سلام وواېه د سلام څخه وروسته مي د ستې و پو ښتل: اي د الله ﷻ رسوله! تا و بيبيګانو ته طلاق ورکړی دئ ده مبارک راته وويل: يا، ما و رسول لله ﷺ ته په خوش طبعی وويل: اي د الله ﷻ رسوله! موږ قريشي خلک وو پر ښځو باندي برلاسي وو د انصارو نارينه پر خپلو ښځو باندي برلاسي نه دي زموږ ښځو چي کله د انصارو ښځي و ليدي نو زموږ ښځو هم اثر ځني و اخيستی همدا ډول مي يوه نيمه خبره نوره وکړه چي رسول الله ﷺ مسکی غوندي سو. عمر ﷺ زياتوي ما چي د رسول الله ﷺ په کور کښي و کتل د کور ټول سامان يې دري نارنګ سوي څرمني او يو مټ وربشي وي نور چي مي هر څه شا وخوا وکتل هيڅ شی په

(c) ketabton.com: The Digital Library

سترګو نه راغلی زه په ژړا سوم رسول الله ﷺ راته وويل: ولې ژاړې؟ ما ورته وويل ولې به نه ژاړم ستا په وجود مبارک کې د بوريا نبنې معلومېږي او د کور ټول سامان دې دادئ چې زما په مخ کې پروت دئ بيا مې ورته وويل: اې د الله رسوله ! ته دعا وکړه چې ستا په امت کې د پيسو او شتمنې پراخې راسي د روم او پاريس خلګ ګوره چې د الله ﷻ د نه عبادت او بې د ينې سره دومره شتمن دي، قيصر او کسرا د ويالو او باغونو په منځ کې دي ته خو د الله ﷻ افضل بنده يې دغه حال دې دئ. رسول الله ﷺ خنګ وهلی و پدغه وخت کې کښېناستی او وې فرمايل: اې عمره ! ته لا تر اوسه په شک کې پروت يې د آخرت نعمتونه او شتمنۍ تر دنيا غوره دي کافرانو ته په دې دنيا کې نعمتونه او ښه ژوند ر سيږې مو رته په آخرت کې نعمتونه او ښه ژوند رسيږي. عمر رضي الله عنه وويل: اې د الله رسوله ! زما لپاره بخښنه وغواړه ما په دې خبره کې غلطي وکړه.(39)

فايده: دا ددين او د دنيا د پا چا او د الله د نازولي حضرت محمد ﷺ کړنلاره وه چې په بدن مبارک کې يې د بوريا نبنې ښکاريدې او د کور ساز او سامان يې هم معلوم سو تاسو وليدئ چې يو چادښه ژوند غوښتنه وکړه ده مبارک دستي خبرتيا ورکړه.

د حضرت عايشې رضي الله عنها څخه يو چا پوښتنه وکړه چې ستا په کور کې د رسول الله ﷺ بستره څنګه وه؟ دې مبارکې و فرمايل: يوه څرمنه وه چې د خرما ددرختې د خاشو څخه ډکه وه.

د حفصې رضي الله عنها څخه هم چا پوښتنه وکړه چې درسول الله ﷺ بستره څنګه وه؟ دې مبارکې ورته و فرمايل: دګونې ټوکرو رسول الله ﷺ به و غوړاوه بيا به پر پرې واتی دا مبارکه وايې: يوه ورځ مې دغه ټوکر څلور غبرګه کړی چې يوڅه پوست (نرم) سي سهار رسول الله ﷺ راته وويل: مابنام دې څشې غوړ ولی و؟ ما ورته وويل: هغه ټوکر مې څلور غبرګه کړی و. رسول الله ﷺ راته

(39) (فتح الباري)

(c) ketabton.com: The Digital Library

وويل ببرته يې هغسي کړه لکه پخوا چي و ځکه د شپې د پورته کېدو څخه منعه کونکې جوړېږي.(40)

مورې ته و ګوره چي پر نرمو پستو ګور بچو او فرشونو باندي بيديږو الله ﷻ خومره پراخي راکړې ده مورددې پر ځاى چي د الله ﷻ شکر و کاږو د نادارۍ ناري وهو.

۳- حضرت ابو هريرة ﷺ د لوږې په حالت

حضرت ابو هريرة ﷺ يو ځلي په بوسکي پزه پاکه کړه بيا يې ځان ته وويل: څه به وايي اې ابوهريرة ! نن خو به بو سکي پزه پاکوې هغه وخت دي هېر دئ چي د نبي ﷺ د منبر او کوټې تر منځ به دلوږې څخه بې هوښه پروت وې خلګو به ليونى ګڼلې او پښه به يې پر څټ درکښېښودل او حال دا چي ليونتوب نه و بلکي لوږه وه.

فايده: يعني ابوهريرة ﷺ به څو ورځي په نهاره تېرولې بيخي زيات به وږى وآن تر دې چي بې هوښه به سو خلګو به فکر کاوه چي ليونى سوى دئ. ويل سوي دي: چي د هغه وخت دا دود و چي څوک به ليونى سو نو دوى به پر څټ پښه ور ايښودله داددوى علاج (درملنه) وه حضرت ابوهريرة ﷺ په خلګو کي زيات صابر او عابد انسان و ورځي، ورځي به يې په نهاره باندي تېرولې.

د نبي ﷺ د څخه وروسته الله ﷻ فتوحات مسلمانانو ته ور په برخه کړه شتمني راغلي خو ددې سره ـ سره بيا هم ابوهريرة ﷺ لوى عابد و يوه کڅوړه به ورسره وه د خرما دمندکو څخه به يې ډکه کړه تسبيح به يې پرې ويلې کله چي به خالي سوه نو مينځي به بيا ور ډکه کړه او ورته

---

40 : شما ئـل

(c) ketabton.com: The Digital Library

کښېښودل به يې دا دده مبارک عادت و چې شپه به يې درې حصې کړې وه ده ، دده ښځې او خادم به يې په وار سره عبادت پکښې کاوه (يعني يوه حصه به ده عبادت کاوه يوه حصه به يې ښځې عبادت کاوه او يوه حصه به يې خادم عبادت کاوه).([4])

ما د خپل پلار صاحب څخه اورېدلي دي چې زما د نيکه هم تقريباً د ابوهريرة ﷺ په څېر عادت وو پدې ډول چې اول به تريوې بجې پورې زما پلار په مطالعه اخته وو دوهم ځل به زما نيکه راپورته سو زما پلار به يې بيده کړی او خپله به يې د تهجد لمونځ وکړی دريم ځل به د سهار د لمانځه څخه درې پاوه مخکې زما اکا🏛 راپورته سو دتهجد لمونځ به يې وکړی زما نيکه به د سنت د اتباع په موخه ارام وکړي. اَللهُمَ ارزُقني اِتبَاعَهُم

۴- د حضرت ابوبکر ﷺ د بيت المال څخه عايشه (خوراکه)

حضرت ابوبکر صديق ﷺ د ټوکرانو تجارت کاوه او ددې لارې يې د خپل کور ګزاره کوله – کله چې خليفه سو نو ددود مطابق يې څو پټوان پر لاس واچول او د خرڅولو لپاره يې بازار ته تشريف يووړی حضرت عمر ﷺ په مخه ورغلی پوښتنه يې ځني وکړه چې کومې خواته ځې؟ ده مبارک ورته وويل چې بازار ته ځم عمر ﷺ ورته وويل: که چيری ته په تجارت اخته سې نو د خلافت کار به څنګه کيږي؟ ابوبکر ﷺ ورته وويل چې اولادو ته خوراکه د کومې لارې برابره کړم عمر ﷺ ورته وويل چې ابو عبيده ﷺ ته رسول الله ﷺ د امانت ساتونکی لقب ورکړی دی هغه ته به ورسو چې ستا لپاره د بيت المال څخه يو شی مقرر کړي دوی مبارکان و ابوعبيده ﷺ ته ورغله

([41]) (تذكرة الحافظ)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ابوعبيده ﷺ و ابوبکر ﷺ ته دومره معاش مقرر کړی چي په اوسط ډول يې يو مهاجر ته مقرر کړی و يعني تر دغه نه زيات او نه کم وو.

يوه ورځ د ابوبکر ﷺ بي بي دده مبارک څخه غوښتنه وکړه چي يو خواږه شی ته مي زړه کيږي ابوبکر ﷺ په جواب کي ورته وويل: زما سره خو پيسي نسته چي داشی درته رانيسم؟ بي بي ورته وويل: چي زه به د هري ورځي د خوراک څخه لږ ـ لږ بچت کوم څو ورځي وروسته به دومره پيسي سي چي زه هغه شی په واخلم دده مبارک اجازه ورکړه بي بي مبارکي په څو ورځو کي يو اندازه پيسي سره يو ځای کړې حضرت ابوبکر ﷺ ورته وفرمايل: د تجربې څخه دا معلومه سوه چي دومره پيسې چي تا بچت کړی دي دا مونږ ته د بيت المال څخه زياتي راکول کېدي (ځکه موږ په بيت المال کي دومره حق لرو چي گزاره په وکړو نو تاچي دومره پيسې بچت کړې ددې څخه معلومه سوه چي ته په پاته پيسو گذاره کولای سې) نو ده مبارک هغه پيسې چي بي بي جمع کړې وي هغه يې بېرته بيت المال ته وسپارلې او په راتلونکي کي يې د خپلي تنخواه څخه دومره پيسې کمي کړي چي بي بي جمع کړې وې.

فايده: دومره لوی خليفه چي لومړی يې خپل تجارت کاوه او دده اړتياوو لپاره يې بسنه کول لکه څرنگه چي دده داعلان څخه هم معلوميږي او هغه روايت يې هم تائيد کوي کوم چي په بخاري شريف کي د عايشې ﷺ په روايت کي راغلی دئ: کله چي ابوبکر ﷺ خليفه جوړ سو نو وې فرمايل: چي زما قوم ته دا خبره معلومه ده چي زما کارو بار تجارت و او زما د اولادو لپاره يې بسنه کول خو اوس د خلافت په وجه د مسلمانانو په چوپړ کي مشغولتيا ده اوس زما لپاره د بيت المال څخه يو څه مقررېږي چي زما د اولادو لپاره بسنه وکړي. ددې سره سره کله چي دی وفات کي دئ وعايشې ﷺ ته يې وصيت وکړی: چي زما په کور کي که د بيت المال څخه يو شی و هغه و نوی خليفه ته و سپاره. حضرت انس ﷺ فرمايي: دابوبکر ﷺ د وفات څخه وروسته دده مبارک د کورنۍ سره پيسې نه وې مگر يوه د شېدو اوښه، يوه پياله او يو خادم و په ځينو

(c) ketabton.com: The Digital Library

رواياتو کې تلتک اويوه کمبله هم راغلې ده کله چې عمر ﷺ خليفه سو نو دغه شيان ورته و سپارل سوه ده مبارک وويل: الله ﷻ دې پر ابوبکر ﷺ رحم وکړي خپل پاته اولادونه يې په سختۍ کې پرېښودل.(42)

۵- د حضرت عمر ﷺ د بيت المال څخه تنخوا (عايشه)

حضر عمر ﷺ هم تجارت کاوه کله چې خليفه مقرر سو نو د بيت المال څخه په دې ډول تنخوا ورته مقرر سوه چې ده ټول خلک راټول کړه او پوښتنه يې ځنې وکړه چې تاسو ته معلومه ده چې ما تجارت کاوه اوس چې تاسو په دې کار اخته کړم نو زما د ګزارې ذريعه به څه وي؟ خلګو بيلې ، بيلې اندازې د ده د تنخوا لپاره وښودلې حضرت علي کرم الله وجهه چوپ ناست و ده مبارک پوښتنه ځني وکړه چې تاسو څه نظر لرئ؟ حضرت علي کرم الله وجهه وفرمايل: زما په آند چې منځنۍ تنخوا مقرره سي ښه به وي چې ستا او ستا د اولادو لپاره کافي وي حضرت عمر ﷺ هم دغه نظر خوښ کړی او د ده لپاره منځنۍ عايشه (تنخوا) مقرره سو. د دې مجلس څخه وروسته په يوه مجلس کې چې حضرت علي ﷺ ، حضرت عثمان ﷺ ، حضرت زبير ﷺ او حضرت طلحة ﷺ هم پکښې موجود وه د حضرت عمر AA د تنخوا خبره راغله دوی وويل: چې د عمر ﷺ تنخوا بايد زياته سي ځکه هغه په يوه تنګ حالت کې ژوند تېروي مګر د دې همت خو چا نسوای کولای چې عمر ﷺ ته ووايي چې ستا تنخوا دې زياته سي نو دوی حفصة را وغوښتل چې د رسول الله ﷺ بي بي هم وه او د عمر ﷺ لور هم وه و حفصې ته يې وويل: چې ته و عمر ﷺ ته دا خبره وکړه او زموږ نومان تر هغه وخته مه ورښيه چې د ده نظر نه وي د رته معلوم سوی حضرت

(42) فتح الباري

(c) ketabton.com: The Digital Library

حفصةؓ د عمرؓ په خدمت کي حاضره سوه او ددوی خبره يې ورته وکړه د حضرت عمرؓ په مخ کښي د غصې او درد نښي ښکاره سوې او بيا يې ددې څخه ددغه کسانو د نومونو پوښتنه وکړه حضرت حفصېؓ ورته وويل: چي لومړی ستاسو نظر راته معلوم سي بيا به يې نومونه درته وښيم حضرت عمرؓ ورته وويل که ماته ددوی نومان معلوم سي نو مخونه به يې وربدل کړم يعني دومري سزاوي به ورکړم چي په مخو کښي به يې نښي معلومې سي بيا يې ورته وويل: اي حفصې! درسول اللهﷺ تر ټولو ښه جامه ستا په کور کښي څه شي وه؟ حفصېؓ ورته وويل: دوې ګيردي رنګه جامې وې چي رسول اللهﷺ به د جمعې په شپه يا ورځ او يا به يوه ډله خلک راتله ده مبارک به اغوستې بيا يې پوښتنه څني وکړه چي رسول اللهﷺ تر ټولو ښه خوراک کوم خوراک کړی دئ؟ دې مبارکي وويل: چي زموږ خوراک د اوربشو ډوډۍ وه يوه ورځ مو د غوړو د ټيم لاندي پاته سوې برخه پر ډوډۍ وموږله نونبيﷺ په خپله په ښه خوند سره وخوړله او په نورو يې هم وخوړله بيا عمرؓ پوښتنه وکړه چي ستا په کور کي دنبيﷺ ښه بستره څنګه وه؟ حفصېؓ ورته وويل يو غټ ټوکر و چي رسول اللهﷺ به په ګرمۍ کښي غبرګ هواراوه او په ژمي کښي به يې نيمه خوا لاندي او نيمه خوا به يې سر ببره پر ځان واچول.

عمرؓ وويل: اي حفصې! هغو خلګو ته دا خبره ورسوه چي نبيﷺ خپل طرز العمل يوه اندازه مقرر کړی و او د آخرت په اميد يې بس والی کړی و زه به هم د رسول اللهﷺ تابعداري کوم زما او زما ددوو ملګرو يعني رسول اللهﷺ او حضرت ابوبکرؓ مثال داسي دئ لکه دري ملګري چي پر يوه لاره روان وي لومړی يو کس د ځان سره توښه واخلي او مقصد ته ورسيږي بيا دوهم کس دهغه اول ملګري تابعداري وکړي او ورپسي ورسيږي بيا دريم کس تلل شروع

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړي او س نو که زه ددوی پر لاره ولاړ سم نو ددوی سره به يو ځای سم او که مي لاره بدله کړه نو هيڅ کله به ددوی سره يو ځای نسم. (43)

فايده: داده هغه سړی دژوندانه حال دئ چي ددنيا پاچهان به ځني وېرېدل او رپيدل څومره زاهدانه او سپېڅلي ژوند يې کاوه.

يوه ورځ يې خطبه ويل لونګ يې ددوولسو پينو څخه جوړ وو او يوه پينه د څرمني پکښي وه.

يوه ورځ پـه خطبـه کي څـه ځنـډوالی راغلـی کلـه چي دی راورسـېدئ نـو معـذرت يـې وغوښتی او وې ويل: زما څخه پر کالو مينځلو وخت تېر سو او ددې څخه پرته مي نور کالي نه درلوده.(44)

يوه ورځ حضرت عمرﷺ دوډۍ خوړلـه غـلام (مريبی) ورتـه راغلـی او ورتـه وې ويـل: چي عتبه بن ابي فرقد راغلی دئ ده مبارک د دننه راتلو اجازه ورکړه کله چي عتبـه بن ابي فرقد راغلی نو عمرﷺ د دوډۍ خوړلو ست ورته وکړی ده هم دوډۍ خوړل پيـل کـړل هغـه دوډۍ داسي زيږه وه چي ده نسوای تېرولای نو عتبه بن ابي فرقد ورته وويل: چي تاسو تـه دميـده اوړو دوډۍ هم رسېدلای سي عمرﷺ وويل: ايا ټول مسلمانان دميده اوړو دوډۍ خوري؟ عتبـه بن ابي فرقد ورته وويل: يا ټوله يې نه خوري. عمرﷺ ورته وويل: افسوس ته غواړي چي زه ددنيا خوندونـه پـه ژوند کي خلاص کړم.(45)

ددې ډول څخه په سوونو نه، په زرګونو نه بلکي په سلهاوو زرونـه د مبـارکو اصـحابو پېښي سته.

---

(43) اشهر
(44) اشهر
(45) أُسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددوی مبارکانو تابعداري نه اوس کېدای او نه هر چا ته په کار ده ځکه قوتونه کم دي هر ثوک يې نه سي پورته کولای همدا وجه ده چي زموږ دوخت د تصوفو بزرګانو دداسي تکليفونو ايستلو اجازه نه ورکوي ځکه قوتونه تر پخوا کم دي هسي نه چي ضعف راسي. خو ددغه مبارکو انسانانو داتباع هيله کول ضروري ده او لږ تر لږه په استراحت کي يو څه کمي راولئ.

کښته او پورته وګورئ او ددې زماني مطابق يو ميانه ژوند اختيار کړئ بدبختانه زموږ خلګ ددنيا په خوندونو کي زياتوب کوي او تر ځان وزيات مالداره او شتمن ته ګوري او په دې افسوس کي مري چي فلانکی سړی تر ما زيات مالدار دئ.

۲- د حضرت بلال ﷺ د نبي ﷺ لپاره ديو مشرک څخه قرض اخيستل

يو ملګري د حضرت بلال ﷺ څخه پوښتنه وکړه چي د رسول الله ﷺ د خوراک د خرڅ انتظام ثنګه و؟ حضرت بلال ﷺ وويل: د رسول الله ﷺ سره خو پيسې نه وي خو دا خدمت ماته سپارل سوی و. کله چي به يو مسلمان ورېی راغلی نو نبي ﷺ به ماته اشاره وکړه ما به يو ځاي پور وکړی هغه ته به مي خوراک ورکړی يا به يو ثوک لوڅ راغلی نبي ﷺ به ماته اشاره وکړه ما به يو ځای پور وکړی او هغه ته به مي جامې ورپيدا کړې ددې انتظام د چلېدو په لړ کي يوه ورځ يو کافر ماته راغلی او راته وې ويل: چي زه مالدار او شتمن يم که دې د پيسو اړتيا سوه د بل چا څخه پور مه اخله ماته راځه زه يې درکوم ماورته وويل: تر دې خو ښه خبره نسته. نو کله چي به رسول الله ﷺ ماته امر وکړی ما به د هغه سړی څخه پور اخستي او د رسول لله ﷺ حکم به مي پوره کاوه. دی مبارک وايي يوه ورځ مي اذان وکړی اودس مي تازه کړی که مي کتل هغه کافر راغلی او ماته يې وويل: اې حبشي! زه ورته متوجه سوم زما د متوجه کېدو سره سم يې ښکنځل شروع کړه او بد او رد يې ويل بيا يې راته وويل: چي د مياشتي ثلور ورځي پاته دي که دي په دغه ثلورو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورځو کي زما ټول پور را راپوره نه کړي نو په بدل کي به تا بوزم او غلام به دي کړم د پخوا په څېر به حيوانان څروې بلال ﷺ وايي کافر دا خبره وکړه ولاړی ماټوله ورځ په غم او تکليف تېره کړه هرڅنګه چي وه تېره سوه د ماخستن دلمانځه وروسته د رسول الله ﷺ په خدمت کي حاضر سوم او ټوله قصه مي ورته وکړه بيا مي ورته وويل: چي اې د الله ﷻ رسوله ! اوس خو نه ستا سره څه شی سته او نه زما سره زه دستي يو کار کولای سم دغه سړی مي بې عزته کوي او شرموي مي نو که ستا اجازه وي زه به يو ځای پټ سم که چيري ستاسو سره يو څه شی پيدا سو بيا به حاضر سم ددې خبري سره سم راغلم توره، ډال او زغره مي راواخيستل ځکه دا زما د سفر سامان و او دسهار کېدو انتظار مي کاوه سهار نژدې و چي يو ملګری راغلی او راته وې ويل: ژر ورسه د رسول الله ﷺ پکار يې زه هم چابک راغلم که مي وکتل څلور اوښاني بار چوکي دي رسول الله ﷺ راته وويل: د خوشالۍ خبره درته کوم الله ﷻ ستا د پور انتظام وکړی دغه څلور بار اوښاني ستا په تصرف کي دي رسول الله ﷺ زياته کړه دا د فدک رئيس ماته تحفه رالېږلې ده بلال ﷺ وايي ما د الله ﷻ شکر ادا کړی او په خوشالي، خوشالي مي هغه واخيستې او ټول قرض مي په ادا کړی بېرته راغلم رسول الله ﷺ په مسجد کي انتظار کاوه زه ورغلم او ورته ومي ويل: اې د الله ﷻ رسوله ! د الله ﷻ شکر دئ چي الله ﷻ د قرضو څخه ستا اوږې سپکي کړې او اوس هيڅ قرض نه دئ پاته نبي ﷺ وفرمايل: د هغه شيانو څخه څه شی پاته سو ماورته وويل: بلي پاته سو رسول الله ﷺ راته وويل: ورسه هغه هم تقسيم کړه چي زه هو سا سم تر هغو زه د مسجد څخه نه ځم تر څو هغه مال تانه وي تقسيم کړی ټوله ورځ تېره سو د ماخستن د لمانځه د اداييني وروسته رسول الله ﷺ زما څخه پوښتنه وکړه چي هغه پاته مال تقسيم سو ماورته وويل چي يا رسول الله ﷺ څه پاته دئ اړ سړي نه دئ راغلی بيا رسول الله ﷺ په مسجد کي ارام وکړئ. دوهمه ورځ ماخستن بيا نبي ﷺ وفرمايل: چي يو څه سته ماورته وويل: چي الله ﷻ تاسو هوسا کړلاست ټوله مال خلاص سو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: دالله ﷻ ددوستانو دا غوښتنه وي چي ددوی په ملک کي هيڅ مال او سامان نوي پاته نو نبيﷺ چي د ټولو نبيانو سردار دئ او دټولو او لياو د سر تاج دئ نو ولي به د نه مال غوښتل نه کوي چي ددنيا څخه بيخي فارغه ولاړ سم.

ما په ټينګو ثابت سوو روايتو کي اورېدلي دي چي دحضرت مولانا شاه عبدالرحيم رائپوري (نورالله مرقده) عادت داو چي د نذرانو به څه پيسي جمعه سوې نو په پابندۍ به يې هغه پيسې راوغښتلې او ټولي به يې وويشلې دوفات کېدو څخه مخکي يې د خپلو اغوستلو جامې او نور شيان خپل خاص خادم حضرت مولانا شاه عبدالقادر صاحب ته ورکړه او ورته وې ويل چي زه به اوس ستا څخه دغه جامې په خواست ترلنډه وخته پوري واخلم او ګټه به ځني اخلم او په مِلک کي به ستاوي.

د خپل پلار څخه مي ډېر اوريدلي دي چي څو زره قرضداره و او ويل به يې: چي داد جګړې شی زه د شپې د ځان سره نه ساتم ددې ډوله څخه د بزرګانو ډېري پېښېي سته خو دا ضروري نه ده چي د هر بزرګ رنګ دي يو ډول وي بلکي د بزرګانو رنګونه بېل بېل دي او دچمن په ګلانو کښې د هر يو ګل شکل او خوی جلا ـ جلا وي.

۷- د حضرت ابو هريرة ﷺ په لوږه کي د مسئلي پوښتنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت ابوهريرة ﷺ فرمايي: تاسو زموږ هغه حالت ليدليدئ ؟ چي کله ـ کله به مونږ دومره خوراکه نه سوه پيدا کولای چي خپله ملا پري جګه کړو ما به دلوږي دوجهي څخه ځيکر د مځکي سره يو ځای کړی او کله به مي نس پر مځکه اچولی و او پروت به وم او کله به مي په نس پوري ډبري تړلي وې يو واري زه پر هغه لاري باندي کښېنستم چي اصحاب کرام ﷺ به پر تېرېدل ، حضرت ابوبکر ﷺ تېر سو ما دده مبارک څخه د ځينو خبرو پوښتنه کول شروع کړه فکر مي کاوه چي کورته به مي بوځي او بيا به مي د عادت مطابق څه چي په کور کي موجود وي پر هغه به مي ميلمه کړي خو ده مبارک داسي نه وکړه شايد فکر يې بلي خواته تللي و يا دکور حال ورته معلوم و چي په کور کي هيڅ نسته ددې څخه وروسته حضرت عمر ﷺ تشريف راوړی دده په راتګ سره هم هغسي حالات پېښ سول، بيا نبي ﷺ تشريف راوړی زه يې وليدم نو مسکی سو زما په حالات او مقصد پوه سو راته وې ويل: راځه زما سره ولاړ سه زه هم ورسره ولاړم نبي ﷺ کورته ننواتی ماهم د ننوتلو اجازه واخيسته او کورته ورننوتم په کور کښي يوه پياله د شېدو پرته وه د رسول ﷺ په خدمت کي يې کښېښوده ده مبارک پوښتنه وکړه چي دا شيدې د کومي خواسوی دي جواب ورکړل سو چي د فلانکي ځای څخه تاسو ته هديه راغلي ده نبي ﷺ ماته وويل اې ابوهريرة ! ته ولاړ سه اهل صفه راوغواړه (اهل صفه د اسلام ميلمانه ګڼل سوی دي چي نه به يې کور درلودئ او نه يې ځای درلودئ او نه به يې د خوراک څه انتظام وو او اهل صفه ځکه ورته ويل کېده چي صفه اصلا ديو سايوان نوم وو دوی تر هغه سايوان لاندي وه نو ځکه ورته اهل صفه ويل کېده) ددغه قصي په وخت کښي ددوی شمبر او يا تنه وو د نبي ﷺ عادت دا وو چي ددوی څخه به يې دوه دوه يا څلور څلور د يو شتمن صحابي ميلمانه کول او خپله به يې هم داسي کول چي کله به صدقه راغله نو ټوله به يې دوی ته ورلېږل او خپله به يې ګډون نه پکښي کاوه او که به ده مبارک ته ديو ځای څخه هديه راغله ده مبارک به هم ګډون پکښي کاوه يعني ورسره خوړل به يې ابو هريرة ﷺ وايي: کله چي رسول الله ﷺ ماته ددوی درابلني حکم وکړی په

(c) ketabton.com: The Digital Library

طبيعت کي خو مي نه وه خوښه ځکه شيدې ډېري لږ وي فکر مي کاوه که ټوله راسي او شيدې وڅيښي نو اخر واری ماته رارسيږي نو په پياله کي به هيڅ شی نه وي مگر ماته د نبي ﷺ امر و دمنلو پرته بله چاره نه وه زه ولاړم ټوله مي راوسته نبي ﷺ راته وويل: چي دا پياله واخله او په دوی شيدې و چښه مابه يوه ـ يوه ته پياله ورکول هغه به په ښه ماړه نس شيدې چيښلي او پياله به يې بېرته ماته راکول په دغه ډول ټولو شيدې وچيښلې او ماړه سوه بيا نبي ﷺ پياله په لاس کي واخيسته ماته يې وکتل او مسکی سو بيا يې و فرمايل: چي اوس خو زه او ته پاته سوماورته وويل: چي ښېشکه داغسي ده ، ده مبارک راته وويل: واخله وي چښه ما وچيښلې بيا يې راته وويل نوري وچښه ما نوري و چيښلی آخر ماورته وويل: اي دالله رسوله ! اوس زه نوري نسم چښلای نبي ﷺ د ټولو څخه وروسته پاته شيدې وچيښلي.

۸- دنبي کريم ﷺ د اصحابو څخه ددوو کسانو په باره کښي سوال

د نبي ﷺ په خدمت کي څه کسان موجود وه چي يو سړی مخاخ تېر سو نبي ﷺ پوښتنه وکړه چي تاسو ددې سړی په اړه څه نظر لری ؟ خلگو ورته وويل: اي دالله رسوله ﷺ ! دا سړی په عزتمنو خلگو کښي دئ په الله ﷻ قسم کوو که چيري دی د يو چا دنکاح غوښتنه وکړي غوښتنه يې منل کيږي که د چا سپارښت کوي منل کيږي رسول الله ﷺ چي ددوی خبري واورېدې چوپ سو ددې څخه وروسته يو بل ملگری مخامخ تېر سو نبي ﷺ دده په اړه هم پوښتنه وکړه خلگو په جواب کي ورته وويل اي د الله رسوله ﷺ ! دا يو غريب مسلمان دئ که چيري د کوزدې غوښتنه وکړي نو څوک خور او لور نه ورکوي که د چاسپارښت کوي نه منل کيږي او که خبري کوي څوک توجه نه ورته کوي نبي ﷺ وفرمايل: که چيري داول کس په څېر ټوله دنيا ډکه سي نو دغه دوهم کس تر ټولو بهتر دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فایده: مطلب دادئ چې یوائې نبوي عزت دالله ﷻ په نزد تر سلګونو هغه عزتمنو خلګو بهتر دئ چې په دنیا کې یې خبرې ته په درنه سترګه کتل کیږي او هر څوک یې د خبرو منلو او وربدلو ته تیار وي خو د الله ﷻ په نزد ددغه انسان هیڅ عزت نسته. حقیقت خبره داده چې دنیا دالله ﷻ دنامه ویونکو له برکته ودانه ده ځکه که په دنیا کې دالله تعالي نوم اخیستونکی نسي پاته قیامت به راسي او ددنیا وجود به ختم سي دا دالله ﷻ د پاک نامه برکت دئ چې ددنیا ټوله نظام ولاړ دئ.

۹- د نبي اکرم ﷺ سره پر محبت کوونکي باندي د مسکنت راتلل

یو صحابي دنبي ﷺ په خدمت کې حاضر سو او وې ویل: اې د الله ﷻ رسوله! زه ستاسره محبت لرم رسول ﷺ ورته وویل وګوره څه وایې؟ صحابي بیا ورته وویل: چې زما ستاسره محبت دئ نبي ﷺ بیا په دغه ډول جواب ورته ووایه کله چې درې واري د اسوال او جواب وسو نو نبي ﷺ ورته وویل: که چیرې ته په خپله خبره کې ریښتني یې نو مسکنت ته ځان تیار کړه ځکه کوم کسان چې زما سره محبت کوي پر هغو باندي مسکنت داسې په چابکۍ سره راځي لکه اوبه چې دلوړې څخه پر کښته په تېزۍ سره راځي.

فایده: همدا وجه وه چې ټول اصحاب کرام ﷺ به هر وخت په مسکنت او لوږه کې وه همدا ډول لوی محدثین، لوی صوفیان او لوی فقهاءِ کرام زیات یې شتمن نه دي پاته سوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰- د عنبر په سریه کښې د مسکنت حالت

نبيﷺ د هجرت په اتم کال د خدای تعالي په مياشت کې د درياب وغاړې ته يو درې سوه کسيز لښکر ولېږئ همدغه درې سوه کسيز لښکر ته سريه ويل کيږي([46]) پر دوی باندې يې حضرت ابو عبيده ﷺ آمر کړی نبيﷺ په يوه کڅوړه کښې د خورما وو يوه توښه ورکړه دوی مبارکان په هغه ځای کښې پنځلس ورځې واوسېدل د دوی مبارکانو توښه خلاصه سوه حضرت قيس ﷺ پدې قافله کښې موجود و داوښانو د مالکانو څخه يې اوښان په پيسو واخيستل پدې طمعه چې په مدينه منوره کښې به يې پيسې ورکوي او درې-درې اوښان به يې هره ورځ حلالول خو دريمه ورځ د قافلې آمر داوښانو د حلالولو څخه منعه وکړه ځکه ده فکر کاوه چې سورلۍ به خلاصې سي او ببرته تګ به ګران سي نو د خلګو څخه يې خپلې، خپلې خرماوې راټولې کړې د چاسره چې وې بيايې په کڅوړه کښې واچولې او هره ورځ به يې يوه يوه خرما ورکول دوی به ځبېښله بيا به يې اوبه پسې چيښلې تر ماښامه پورې يې دغه خوراک و که څه هم دا په ويلو کښې کوچنۍ خبره ده مګر د ځګرې پر مهال چې زياتې توانايۍ ته اړتيا وي په يوه دانه خرما ټوله ورځ تېرول ګران کار دئ اولويه خبره ده. کله چې حضرت جابرﷺ د نبيﷺ څخه وروسته خلګو ته دا قصه وکړه نو يو شاګرد پوښتنه وکړه چې صاحبه! دا يوې خرما به نو څه کار کاوه؟ ده مبارک ورته وويل: ددې يوې خرما قدر هغه وخت معلوم سو چې دا يوه خرما هم نه پيدا کېدل يوازې لوږه وه نور هيڅ نه وه د درختې وچې پاڼې به موځنډلې بيا به مو لندې کړې او خوړلې مو

---

[46] : اصلا سريه دمسلمانانو هغه لښکر ته ويل کيږي چې رسول الله ◀ خپله ګډون نه وي پکښې کړی او غزا وهغه لښکر ته ويل کيږي چې خپل رسول الله ◀ ګډون پکښې کړی وي . ژباړن

(c) ketabton.com: The Digital Library

مجبوري هر څه کوي او د هري سختی وروسته الله ﷻ اساني راولي الله ﷻ ددې تکليفونو وروسته دغه مبارکو اصحابانو ته د درياب څخه يو ماهی راوايستی دغه ماهي ته يې عنبر وايه ددغه ماهي څخه اصحابو ﷺ تر اتلسو ورځو پوري خوراک کاوه او د مديني منوري تر تګ پوري په توښه دانونو کي ددغه ماهي غوښه پرته وه کله چي دوی مديني ته ورسېده او هلته يې نبي ﷺ ته پوره قصه وکړه رسول الله ﷺ ورته وويل: دا دالله ﷻ دلوري يو رزق دئ چي تاسو ته يې رالېږلی دئ.

فايده: په دنياکي تکليفونه تېرول ضروري دي په ځانګړي ډول پر سپېڅلو انسانانو باندي زيات تکليفونه راځي ځکه رسول الله ﷺ فرمايي: زيات تکليفونه الله ﷻ پر انبياؤ راولي ورپسي پر هغه چا ډېر تکليفونه راولي چي تر ټولو بهتر وي ورپسي يې پر هغه چاراولي چي په پاته کسانو کي بهتر وي. د هر سړی ازموينه د هغه سړی ددينې مرتبې سره برابره کيږي او د هر تکليف وروسته الله ﷻ د خپلي مهربانۍ لمخي اساني راولي. په دې خبره کي هم فکر وکړئ چي زموږ پر مشرانو څومره تکليفونه تېر سوي دي او دا ټول تکليفونه يې ددين لپاره پر ځان تېر کړي دي او ددين د خورولو لپاره يې تېر کړي دي او اوس يې موږ په لوی لاس ضائع کوو دوی مبارکانو به لوږې، تندې پر ځان تېرولې ، پاڼي به يې خوړلې ويني به يې تويولې او دين به يې نشر کاوه اوس موږ ددوی ګټه هم نسو ساتلای.

KKKKKK

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورم باب

د اصحابو کرامو ﷡ د تقوا په باب بیان کې

د اصحابانو ﷡ هر عمل او هر عادت ددې وړ دئ چې ښوک یې د ځان لپاره غوره کړي او تابعداري یې وکړي. ولې به نه وي چې الله ﷻ د خپل نازولي او محبوب رسول ﷺ د ملګرتیا لپاره دغه ډله غوره او چاڼ کړه د رسول الله ﷺ ارشاد دئ چې فرمايي: زه د انسانانو په بهترین قرن او زمانه کې و لیږل سوم. (47)
له همدې امله دغه زمانه له هره پلوه غوره زمانه وه او د زمانې بهترین خلک د رسول الله ﷺ په ملګرتیا کې وساتل سوه.

۱- د نبي ﷺ د بوي جنازې څخه بېرته راتګ او د یوې ښځې بلنه

نبي کریم ﷺ یوه ورځ د یوې جنازې څخه راتلی یوې ښځې د میلمستیا بلنه ورکړه نبي ﷺ د خپلو خادمانو سره دهغې ښځې کو رته تشریف یووړی دده مبارک ومخ ته ډوډی کښېښودل

(47) شفـاء

(c) ketabton.com: The Digital Library

سوه خلګو وليدل چې د نبي ﷺ خوله ښورې خو تېرېږي نه. نبي ﷺ وفرمايل: داسې معلومېږي چې ددې سېرلي غوښې د مالک بې اجازې اخيستل سوې وي هغې ښځې وويل: يا رسول الله ! ما ددغه سېرلي د رانيولو لپاره سړی لېږلی و خو پيدا نسو بيا مې د همسايه سېرلی واخيستی او پيسې مې ورولېږلې خو د کور مالک نه وو نو د هغه ميرمنې ته مې ورکړې او هغې ميرمنې سېرلی راولېږی رسول الله ﷺ و فرمايل: په دې ډوډۍ بنديان و خوروئ.[48]

فايده: دنبي ﷺ د لوړ شان پر برابر يو مشتبه يا د شک شی هم تر ستوني نه تېرېږي دا څه ليري خبره نه ده ځکه د نبي ﷺ ادنا مريانو ته دا ډول واقعاتي پېښېږي.

۲- د نبي ﷺ د صدقې د يوې خرما د ويرې څخه ټوله شپه ويښتيا

نبي ﷺ يوه شپه ټوله شپه ويښ وو اړخ پر اړخ اوښتی په بيبيانو کې يو چا ورته وويل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! نن خوب نه درځي؟ ده مبارک وويل: نن يوه خرما پرته وه ما راپورته کړه چې ضايع نسي او ومې خوړله اوس فکر راسره پيدا سو چې هسې نه چې هغه خرما د صدقې وه.

فايده: زياته صحيح خبره خو دا وه چې هغه خرما د نبي ﷺ خپله وه مګر ځرنګه چې د صدقې خرما وي نبي ﷺ ته راتلې نو ده فکر کاوه چې د صدقې خرما مې نه وي خوړلې ددې شک په وجه ټوله شپه خوب نه ورتلی او داېې ويل چې خداې مه کړه د صدقې خرما مې نه وي خوړلې دا خو د سردار عالم حال و چې د يوې خرما په وجه يې اړخونه بدلول او ټوله شپه خوب نه ورتلی

[48] ابو داؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس يې د اوسنی زمانې د غلامانو حال وګوره چې د رشوت، غلا، سود او نورې پيسې په زړور تيا خوري او په فخر سره ځان د محمد ﷺ په غلامانو کې ګڼي.

۳- د حضرت ابوبکر رضي الله عنه د يو کاهن (فالګر) د خوراک څخه قی وهل

حضرت ابوبکر رضي الله عنه يو غلام درلودی چې ده مبارک ته يې د غُله[49] په ډول ګټه ورکول يوه ورځ غلام ده ته د خوراک يو شی راوړی ده مبارک يو څه و خوړی غلام ورته وويل: چې تا به هر ورځ زما څخه پوښتنه کول چې د کومې لارې دي ګټه کړې ده نن دې هيڅ پوښتنه نه را څخه وکړه ده مبارک ورته وويل: چې نن ډېر وږی وم د لوږې له امله مې پوښتنه ونه کړه اوس ووايه چې د کومې لارې دي ګټلې ده غلام ورته وويل: چې د کفر په وخت کې زه پر يو قوم تېرېدم پر هغوی مې منتر ويلې وو دوی زما سره د يو شی وعده کړې وه نن د هغوی کره واده وو زه ورغلم دا ډوډۍ يې راکړه ابوبکر رضي الله عنه ورته وويل: تا خو زه هلاک کړم ابوبکر رضي الله عنه ددې څخه وروسته په ستوني ګوتې چخ کړې او د قي وهلو کوشش يې وکړی خو لکه څرنګه چې ده هغه ګوله په لوږه خوړلې وه نو قی يې نه کړه چا ورته وويل: چې په اوبو سره قی وهل کيدای سي نو ده مبارک يوه لويه پياله د اوبو راوغوښته اوبه يې وڅښلې بيا يې قي کړې تر داسې اندازې چې د ډوډې ګوله يې هم قی کړه يو چا ورته وويل: پر تا دې الله ﷻ رحم وکړي ديوې ګولې ډوډۍ لپاره دې دومره تکليفونه پر ځان تېر کړل ده مبارک ورته وويل: که چيرې زما په ساه سره دا ګوله راوتلای مابه را ايستلې وای ځکه ما د نبي ﷺ څخه اورېدلي دي چې کوم بدن چې په حرامو سره وده وکړي نو ددوزخ اور

[49] غُله دې ته ويل کيږي چې غلام ته ووائي چې ولاړسه روزانه ماته دومره پيسې راکوه نوري که دي وګټې هغه ستا دي دا جائزه معامله ده. (هذا الهامش من الشيخ)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هغه لپاره غوره دئ. زما سره دا وېره وه چې هسې نه چې په دغه ګوله سره زما د بدن يوه برخه وده وکړي.(50)

فايده: د حضرت ابوبکر ﷺ څخه داسې ډېرې پېښې راغلې دي ځکه دده په طبيعت کې احتياط زيات و چې لږ شک به ورته پيدا سو دستي به يې قې واهه.

هم دا ډول د بخاري شريف په يو روايت کې راغلي دي چې يوه ورځ يو غلام د جاهليت په وخت کې د سحر او جادو يو شی چاته ښودلی و هغه اتفاقاً صحيح سو نو هغه ودغه غلام ته څه پيسې ورکړې غلام په مقرر سوو پيسو کې و حضرت ابوبکر ﷺ ته دغه پيسې ورکړې ابوبکر ﷺ و خوړلې بيا چې دده په نس کې کوم څه وه هغه يې ټول قی کړه. دا لازمي نه ده چې په دغه ډول پيسو کې به د غلامانو پيسې حرامې وې بلکې حرام او حلال دواړو ګمان پر کېده خو حضرت ابوبکر ﷺ د ډېر احتياط له امله د شک مال نه خوښوی.

۴- د حضرت عمر ﷺ د صدقې د شيدو څخه قې

حضرت عمر ﷺ يو وار شيدې و چيښلې د هغو شيدو خوند عجيبه ورته معلوم سو نو کوم ملګري چې شيدې راوړي وې د هغه څخه يې پوښتنه وکړه چې دا څنګه شيدې وې؟ او د کومې خوا څخه راغلې وې؟ هغه سړي وويل: چې په فلانکی ځنګله کې د صدقې اوښان څرېدل زه هلته ولاړم هغو خلکو د اوښانو شيدې ولوشلې ماته يې هم راکړې، حضرت عمر ﷺ په خوله کې ګوتې واچولې او هغه شيدې يې قی کړې. (51)

(50) منتخب کنز العمال
(51) مؤطا امام مالک

(c) ketabton.com: The Digital Library

فایده: د اصحابو مبارکانو سره تل دا فکر وو چي د شک په شی سره مو د بدن یوه برخه وده ونه کړي دا خو لاڅه کوي چي ښکاره حرام وي لکه زموږ په زمانه کي چي عام سوي دي.

۵- د حضرت ابوبکر ﷺ د احتیاط لمخي باغ وقف کول

ابن سیرین ﷺ فرمايي: کله چي د ابوبکر ﷺ د وفات وخت نژدې سو نو ده مبارک و حضرت عائشې ﷺ ته وویل: کله چي زه خلیفه سوم خلګو راته وویل چي که ته په تجارت مشغول سې نو د مسلمانانو په کارو کي به څه نیمګرتیا پیدا سي باید ته خپله خوارکه دبیت المال څخه واخلې نو له دې وجي زه مجبور سوم چي یو څه واخلم نو اوس دي زما فلانکی باغ په بدله کي ورکړل سي هر کله چي حضرت ابوبکر ﷺ وفات سو نو حضرت عائشې ﷺ و حضرت عمر ﷺ ته سړی ولېږی او د پلار د وصیت مطابق یې باغ ورکړی حضرت عمر ﷺ وفرمایل: ستا پر پلار دي الله ﷻ رحم وکړي ده مبارک غوښتل چي چاته د خولې د خلاصولو وخت ورنه کړي.([52])

فایده: درنو لوستونکو ! د فکر کولو خبره ده چي اول خو هغه شی چي ابوبکر ﷺ اخیستی څه شی وو یعني ډېر لږ شی و بیا چي ده مبارک اخیستی د مشورې والاوو په ټینګار یې اخیستي او د مسلمانانو د فایدې په وجه سره و ددې سره، سره څومره چي دده مبارک توان وو بلکي تر هغه لا زیات یې احتیاط پکښې کاوه چي د احتیاط اندازه یې په دریم باب څلورمه شمېره کي وښودل سوه چي بي بي یې د تنکسیا سره دیوه خوږ شی لپاره یو څه پیسې جمعه کړې وې ده مبارک هغه پیسې هم بیت المال ته وسپارلې او په هغه اندازه یې د خپلې عائشې (تنخوا)

([52]) (کتاب الاموال)

(c) ketabton.com: The Digital Library

څخه کمي کړې د ټولو څخه وروسته يې د ا آخر کار وو چي د اخيستل سوو پيسو بدله يې بېرته بيت المال ته وسپارل.

۶- د حضرت علي بن معبد ﷺ د کرايې د کور په خاوره سره د خط وچول

علي بن معبد ﷺ يو محدث دئ، دی مبارک فرمايي: د يو کرايې په کور کي اوسېدم. يوه ورځ مي يو شی وليکی د دغه خط د وچولو اړتيا پيدا سوه د دغه کور د يوالونه خاورين وه نو فکر مي وکړی چي د دغه د يوال څخه يو څه خاوره را واخلم او خط په وچ کړم بيا مي فکر وکړی چي دا کور خو ما په کرايه نيولی دئ داوسېدو لپاره دئ د دې لپاره خو مي نه دئ نيولی چي خاوره يې استعمال کړم بېرته مي په فکر کي راغله چي په دا لږ خاوره هيڅ نه کېږي پروانه لري لږ شی دئ نو خاوره مي را واخيسته د شپې يو ځوک په خوب کي راغلی او راته وي ويل: چي صبا د قيامت په ورځ به درته معلومه سي چي لږ خاوره يا لږ شی څه پروا لري؟.

فايده: دا خبره چي صبا به معلومه سي د دې ظاهري مطلب دا دئ چي د تقوا درجې زياتي وي کا مله درجه يې يقيناً داوه چي د دغه لږ شی څخه هم ځان وساتي که څه هم د ومري لږ شی د جائز کيدو په اندازه کي دئ.([53])

۷- د حضرت علي کرم الله وجهه پر يو قبر تېرېدنه

([53]) احياء

(c) ketabton.com: The Digital Library

کميل ﷺ فرمايي: چې زه يو ځل د حضرت علي ﷺ سره روان وم چې يو ځنګله ته ورسېدو حضرت علي AA يوې هديرې ته مخ کړی او وې ويل: اې د هديرې څښتنانو ! اې پاته سوو خلګو ! اې د وېرې او يوازيوالي خلګو ! څه خبري دي؟ څه حال مو دئ؟ زموږ خبر خو دادئ چې ستاسو وروسته ستاسو مالونه تقسيم سوه ، اولادونه مو يتيمان سوه ، ښځو مو نور مړونه وکړه دا خو زموږ خبر دئ تاسو هم يو څه ووا ياست .کميل ﷺ وايي چې علي ﷺ ددې څخه وورسته زما لوري ته وکتل او وې ويل: اې کميله ! کچيرې دې خلګو ته د خبرو اجازه وای او خبري يې کولای سوای نو دوی به خامخا ويلي وای چې بهترينه توښه تقوا ده دايې وويل بيا په ژړا سو او وې فرمايل: اې کميله ! قبر د عمل صندوق دئ د مرګ په وخت کې به معلوم سي ([54]).

فايده: يعني انسان که ښه کار کوي او که بد کار کوي په دغه قبر کي به ساتل کيږي لکه په صندوق کي چي يو شی ساتل کيږي.

په زياتو حديثونو کي راغلي دي چي ښه عملونه به په يوه ښايسته ښه جوړ سي په قبر کي به د مړي د زړه خوشاله کولو او محبت کولو لپاره راسي او ددې مړي ډاډګيرنه به کوي او بد عملونه به په يو بد شکل جوړ سي بد بوی به يې وي او مړي به نور په تنګيږي.

په حديث شريف کي راغلي دي چي يو سړی مړ سي نو تر قبر پوري دده سره درې ملګري ځي:

١- لومړی دده مال وي لکه چي د عربو داسي دود وو چي د مړي سره به يې دده مال وړی.

٢- دوهم هغه کسان دي چي دی تر قبر پوري رسوي.

٣- دريم دده عمل دئ.

([54]) منتخب کنز

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه ملګري يعني مال او دده خپلوان به بېرته ځني راځي او عمل به ورسره پاته وي. نبيﷺ يوه ورځ اصحابو کرامو ته وفرمايل: چي ستاسو د مال او عمل مثال څه ډول دئ؟ اصحابو کرامو ورته وويل: چي تاسو لارښوونه راته وکړئ رسول اللهﷺ وفرمايل: ددې مثال داسي دئ لکه چي يو څوک درې ورونه لري او مړ کيږي نو دوی راوغواړي او ورته ووايي چي وروره ته پوهيږي چي پر ماڅه تيريږي؟ ته زما څنګه مرسته کولای سي دايو ورور ورته ووايي چي زه به ستا درملنه وکړم او هر ډول خدمت به دي وکړم کله چي ته مړ سي غسل به درکړم کفن به درکړم او پر اوږو به دي تر قبره پوري يوسم او تر مرګ وروسته به دي په ښو يادوم دا ورور دانسان اولاد او قريبان دي، بيا دوهم ورور ورته ووايي چي زما ستا سره تر مرګه پوري اړيکي دي د مرګ څخه وروسته زه ستا هيڅ پروانه لرم، دا ورور مال دئ، بيا دريم ورور راوغواړي پوښتنه ځني وکړي دريم ورو ورته وايي چي زه ستا په قبر کي ملګري يم دوېري په وخت کي به دي زړه خوشاله کوم کله چي ستا سره حساب کيږي د نيکۍ په پله کي به دي کښېنم د نيکۍ پله به دي درنوم، دا ورور عمل دئ. رسول اللهﷺ و اصحابو کرامو ته وفرمايل: اوس نو تاسو وښياست چي کوم ورور ښه او ګټور دئ؟ اصحابو کرامو وويل: اې د الله ﷻ رسوله! دغه دريم ورور ګټور دئ هغه لومړني دوه ورونه خو بې ګټي دي.(55)

---

(55) ايضا

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸- د نبي ﷺ ارشاد چې د خوراک چیښناک حرام وي د هغه دعا نه قبلیږي

د نبي ﷺ ارشاد دئ: چې الله ﷻ خپله پاک دئ پاک مال قبلوي مسلمانانو ته د هغه شی امر کوي کوم چې یې خپلو رسولانو ته کړی دئ. الله ﷻ فرمايي:

☝︎❑➧⧫⑨❒✋❉⌚⧫③
✂⬀☞❒⬅⧫◼︎⬈☎︎ ⬉✍⬅♌︎❾❷⧫☝︎✂
✂⬀☝︎⚫︎⌚⧫⌛︎☜♒︎⓿◭⬇︎⧫☝︎✂ ⌘♊︎♎︎✌︎
☎︎✂❑➔◼︎⧫☟︎▫︎⬃☝︎✂⧫❒
❼♎︎❑❄︎♎︎☽ ☎︎ ☝︎⌚︎⬧♎︎◼︎⌚︎✿⌚︎
⧫♌︎❑➔◼︎⍓☺︎⬃➔⬧✍︎ ☝︎⍓☺︎♎︎✉︎
(56) ⬙♎︎⬂⬀⮘☹︎⬈♎︎◼︎⧫⬊

ژباړه: اې رسولانو ! د پاکو شیانو څخه خوراک کوئ نېک عملونه کوئ زه په هغه شیانو خبریم چې تاسو یې کوئ.

دوهم ځای الله ﷻ فرمايي:

☝︎⍓♑︎❿③❒✋❉⌚⧫③
☎︎✂❑➔◼︎⬈☎︎ ⬇︎❑☝︎❑☪︎⧫☝︎✂
⬙⬉⬀❻☞︎❀☝︎✂ ❼♎︎✗ ☝︎●☺︎♎︎✌︎
⬥⬥⧫❒ ☝︎✡︎⌨︎☜♒︎⓿⬧⬖ ⌖⌧⌚︎■◼︎⍓❍
☎︎✂❑⬉➔♎︎⌛︎✸☺︎⬧✍︎
♎︎☠︎⌚︎⧫❑⬈⬅⬈⌘

ژباړه: اې هغه کسانو چې ایمان یې راوړی دئ خوراک کوئ د هغه پاکو شیانو څخه چې موږ په رزق درکړي دي د شیطان د قدمونو پیروي مه کوئ بیشکه شیطان ستاسو ښکاره دښمن دئ.

(56) سورة مؤمنون الاية (٥١)

(c) ketabton.com: The Digital Library

🗐 ⬑♊🕔⬧➲⬂⓿⦿⌖🕾👓✂

✌❒←⑨⧫⬉ ⬀☠⬈🗏⬧🕾 🕛🡐❍✵☼🙰✆

([57])⬑⬂🙵🙵⬀ ⬊✘✓🙰🖮❿👌

نبي ﷺ د يو سړی بيان وکړی چي اوږده، اوږده سفرونه يې کړي وي (د مسافر دعا قبليږي) او دی خواره واره ويښتانو والاوي، خړو پړو جامو والا (يعني پريشانه) وي دی دواړه لاسونه الله ﷻ ته پورته کړي او وواييي: اي الله! اي الله! مګر دده خوراک حرام وي چيښاک يې حرام وي جامې يې حرامي وي تل يې حرام خوړلي وي نو دده دعا چيري قبليږي.([58])

فايده: د خلګو سره تل دا فکر وي چي د مسلمان دعا ولي نه قبليږي که دې حديث شريف ته وګورو نو ټول حالات معلوميږي که څه هم الله ﷻ کله، کله په خپل فضل د کافر دعا لا هم قبلوي فاسق خولا څه کوي مګر د پرهيزګاره سړي دعا اصل شی دی ځکه نو د پرهيزګارانو څخه خلګ د دعا هيله کوي. که څوک غواړي چي زما دعا قبوله سي نو د حرامو څخه دي ځان وساتي.

۹- د عمر ﷺ د خپلي بي بي منعه د مشکو د تللو څخه

د حضرت عمر ﷺ و حضور ته يو ځل د بحرين څخه مشک راغله نو عمر ﷺ وويل: څوک دا مشک تلي؟ چي پر مسلمانانو باندي يې وويشو دده بي بي حضرت عاتکي ▟ وويل: چي زه به يې وتلم ده مبارک واوريدل او چوپ سو لږ ساعت وروسته يې بيا وويل: چي څوک به يې وتلي؟ تر څو پر مسلمانانو يې وويشو. دي مبارکي وويل: چي زه به يې وتلم عمر ᴬᴬ بيا چوپ سو دريم

(57) سورة البقرة الاية (١٦٨)
(58) مجمع الفوائد

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځل یې وویل: چې زه دا نه خوښوم چې ته خپل لاسونه د ترازو په پله کې کښېږدې او په مشکو یې ولړې او بیا هغه لړلي لاسونه پر بدن ومورې او ماته په دغه اندازه زیاتوب حاصل سي.

فایده: دا د حضرت عمر ﷺ کامل احتیاط و او خپل ځان یې د تهمت څخه خلاصوی که نه نو څوک چې تلل کوي د هغه لاسونه به خامخا لړل کیږي ددغه لږ اندازې په روا والي کې هیڅ شک نسته خو بیا هم ده مبارک خپلي بي بي ته دا خوښه نه کړه.

حضرت عمر بن عبدالعزیز چې عمر ثاني هم ورته وایي ده په خپل وخت کې یو ځل مشک تلل نو پوزه یې وتړل او وې ویل چې د مشکو ګټه ښه بوی دئ (یعني زه نه غواړم چې د غه ګټه تر نورو ماته زیاته ورسیږي).[59]

فایده: دا د اصحابو کرامو ﷺ، تابعینو (رحمة الله علیهم)، او زموږ د مشرانو اورهبرانو احتیاط و.

۱۰- دعمر بن عبدالعزیز ﷺ د حجاج حاکم لره حاکم نه جوړول

عمر بن عبدالعزیز ﷺ په خپل وخت کې یو څوک د یو ځای حاکم مقرر کړی یو چا ورته وویل چې دا د حجاج بن یوسف په زمانه کې هم حاکم پاته سوی دئ عمر بن عبدالعزیز ﷺ دغه سړی ددندې څخه لیري کړی هغه سړي ورته وویل: چې زه ډېر لږ وخت د حجاج په زمانه کې حاکم پاته سوی یم. عمر بن عبدالعزیز ﷺ ورته وویل چې ستا لپاره دومره بدي بس ده چې چې د هغه سره یوه ورځ یا تر ورځي هم کم حاکم پاته سوي یې.[60]

---

(59) احیاء
(60) احیاء

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: مطلب دادئ چي دده سره د پاته کېدو اثر خامخا پاته کيږي. ځوک چي د پرهېزګارو خلګو سره اوسيږي نو پراوسيدونکی باندي زوروره اغېز پـه نـه ليـدونکي ډول د پرهيزګـارو خلګو پرېوزي او ځوک چي د بدعملو خلګو سره اوسيږي نو د بدعملو خلګو اثـر بـه خامخا پـرده پرېوزي همدا وجه ده چي د بدو خلګو د ناستي څخه منعه پکار ده انسانان لا څه کوي بلکـي د حيوانانو سره په اوسېدو لا اثر پرېوزي.

رسـول الله ﷺ فرمـايي: داوښـانو او اسـونو پـه مالکـانو کـي فخـر او لـويي وي او د بـزو پـه مالکانو کي عاجزي وي. نبي ﷺ ارشاد دئ چي فرمايي: دنيک سړی سره ناسـته د مشـکو پـه څير ده که مشک ورونه رسيږي نو بوی به يې خامخا ورسيږي او د بد سړی سره ناستـه د اور د کـورې په څېر ده که د اور بڅرکي ورونه رسيږي نو د دود (لوګي) څخه يې نه خلاصيږي. (61)

پنځم باب

د لمانځه شوق او په لمانځه کي عاجزي

لمونځ په ټولو عبادتو کي اړين او لازم شی دئ د قيامت پـه ورځ بـه هـم لـومړی د لمانځـه پوښتنه کيږي.

نبي ﷺ فرمايي: د کفر او اسلام تر منځ لمـونځ فـرق کـوونکی دئ. ددي څخـه عـلاوه نـور هـم زيات ارشادات راغلي دي چي زما په يوه بله رساله (فضائل نماز) کي بيان سوي دي.

(61) جمع الفوائد

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د الله ﷻ ارشاد د نفل کونکي په اړه

الله ﷻ فرمايي: څوک چي زما د دوست سره د ښمني کوي و دغه کس ته زما د جنګ اعلان دئ او هيڅوک زما سره نژدې والی نسي کولای تر څو هغه څه ادا نه کړي چي ما فرض کړي دي يعني زما نژدې والی د فرضونو په ادا ينه سره لاسته راتلای سي او د نفلو په وجه بنده ما ته را نژدې کيږي تر داسي بريده چي زه يې خپل محبوب جوړ کړم نو بيا زه د هغه سړی غوږ سم چي اوريدل په کوي او زه د هغه سړی سترګه سم چي ليدل په کوي او د هغه سړی لاس سم چي يو شی په را اخلي او د هغه سړی پښه سم چي تلل په کوي او کوم شي چي زما څخه غواړي هغه به ورکوم او د کوم شی څخه چي پنا غواړي زه به يې ځني ساتم.[62]

فايده: د سترګي، غوږ او نورو غړو جوړيدو څخه مطلب دادئ چي د هغه ليدل، اوريدل او ګرځېدل به زما د خوښی تابع وي او هيڅ خبره به زما د خوښی خلاف نه کوي. هغه کسان ځومره نيک مرغه دي چي د فرضو دادايني وروسته د ډېرو نفلو توفيق ور په برخه سي او دا دولت ورپه برخه سي. الله ﷻ دي په خپل فضل سره ما ته او زما دوستانو ته هم ورنصيب کړي.

۲- د نبي کريم ﷺ تول ه شپه لمونځ کول

يو سړي د عائشي ؓ څخه پوښتنه وکړه چي د نبي ﷺ که څه عجيبه خبره تاليدلي وي نو راته وي وايه. عائشي ؓ وويل: د نبي ﷺ کومه خبره عجيبه نه وه ؟ بلکي هره خبره يې عجيبه وه يوه شپه راغلی زما سره پرېوتی بيا يې وويل ما پرېږده چي د خپل رب عبادت وکړم دايې وويل

[62]) جمع الفوائد

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو پر لمانځه ودرېدئ او ژړا يې شروع کړه تر داسي اندازې چي اوښکي يې پر سينه مبارکي راتوی سوې بيا پر ركوع سو په ركوع كي يې هم په دغه ډول ژړل بيا پر سجده سو په سجده كي يې هم په دغه ډول ژړل تر داسي وخته چي بلال ﷺ راغلی او د سهار د لمانځه لپاره يې اواز وكړی ما وويل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! تاسو دومره و ژړل او حال دا چي تاسي د مخكي او وروسته گناهو څخه پاک يې او كه فرضاً هم يې نو الله ﷻ تاسو ته د مغفرت وعده دركړې ده. ده مبارک راته وويل: چي الله ﷻ داسي راسره كړی دي بيا نوزه د الله ﷻ شكر گذار بنده نه سم جوړ؟ بيا يې راته وويل: ما به ولي داسي نه كول او حال دا چي نن پر ما باندي دا آياتونه نازل سوي دي:

♍⚡✌▸ ❼⚡✗ ⌘⌧▣▫📭⇗ ✂✍✍♑○○☺⌧◑❑◆◷☠⚡

❑◆✂✍✍❀☞❻⇗▽⇖ ❑◆✂✍✍⌘⇙☞⚡▣■◷✂✍ ✂✍✍♑⅄⑩⇘✎⇗

❑◆✂✍✍♑☸❑✍❑✍❻⚡ ⌧✞③◆◷💣▭ ❀☯❄❑🕯🖫⚡❼

✂✍✍❀☞♑⇘⌛◆◷▣✍ ⇗✍⚡⇘⇖ (63)

داخبره په زيات شمېر حديثونو كي راغلې ده چي رسول الله ﷺ به د شپې دومره اوږد لمونځ كاوه چي د ډېري ولاړي څخه به يې پښې وپړسېدې خلكو به ورته وويل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! ته دومره تكليف پر ځان تېروي حال دا چي الله ﷻ ته بخښلی يې ده مبارک به په جواب كي ويل: ايا زه د الله ﷻ شكر گذار بنده جوړ نسم؟ (64)

٣- د رسول الله ﷺ په څلور ركعتو كي شپږ سپاري ويل

---

(63) سورة آل عمران الاية (١٩٠) ، اقامة الحجة

(64) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت عوف رضي الله عنه فرمايي: چي زه يوه ورځ د رسول الله ﷺ سره په سفر ولاړم رسول الله ﷺ مسواک وواهه او اودس يې وکړی دلمانځه نيت يې وتړی زه هم په لمانځه کي ورسره شريک سوم نبي ﷺ په يو رکعت کي سورة بقره ولوستی کوم ځای چي به د رحمت آيات راغلی نو رسول الله ﷺ به لږ ساعت ودرېدئ او د رحمت د عا به يې غوښتل، کوم ځای چي به د عذاب آيات راغلی نو تر لږ وخته پوري به يې پنا غوښتل د سورة د ختمېدو سره سم يې رکوع وکړه او په رکوع کښي يې (سُبحَانَ ذِي الجَبَرُوت وَالمَلَكُوُت وَ العَظمَة) بيا يې په همدغه اندازه اوږده سجده وکړه کله چي دوهم رکعت ته ولاړ سو په دوهم رکعت کي يې سورت آل عمران ووايه همدا ډول په يو رکعت کي يې يو ـ يو سورت ووايه چي په څلور رکعتو کښي پاو بالا شپږ سپاري کيږي دا به څومره اوږد لمونځ وچي په هر آيت د رحمت او آيات د عذاب باندي يې تر ډېره ساعته دعا غوښته او بيا يې په دغه پيمانه اوږده رکوع او سجده کول.

حضرت خذيفة رضي الله عنه هم څيله يوه قصه د نبي ﷺ سره د لمونځ کولو رانقله کړې ده او فرمايي: چي رسول الله ﷺ په څلورو رکعتو کښي څلور لوی سورتونه ولوستل يعني د سورت بقره څخه د سورت مائده تر ختمه پوري يې وويل.

فايده: د غه څلور سورتونه چي نبي ﷺ په څلور رکعتو کښي لوستلي دي پاؤ بالا شپږ سپارې کيږي او د نبي ﷺ عادت دا و چي قرآنکريم به يې په تجويد او ترتيل سره لواسته (د اصولو سره برابر او په ډېره ارامتيا سره) لکه چي په احاديثو کي راغلي دي. د دې سره رسول الله ﷺ پر هر آيت د رحمت او پر هر آيت د عذاب درېدئ او دعا به يې غوښتل بيا به يې د رکعتو د ولاړي په اندازه اوږده رکوع او سجده کول يعني کله به رسول الله ﷺ په يو رکعت کښي سورت بقره، ال عمران او سورت مائده لواسته چي د غه درې سورتونه نژدې پنځه سپارې کيږي (بيا به يې په دغه اندازه رکوع کول).

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا هغه وخت کېداى سي چي چا په لمانځه کښې ارام او د سترګو پوخوالى نصيب سي. نبي ﷺ فرمايي: زما د سترګو پوخوالي په لمانځه کښې دئ. اَللهُم ارزُقنِي اِتبَاعهُ.

۴- د حضرت ابوبکر صديق، حضرت ابن زبير، حضرت علي او نورو اصحابو د لمونځونو حالات

مجاهد **ه** د حضرت ابوبکر صديق، او حضرت عبدالله بن زبير حال را نقل کړى دئ چي کله به دوى پر لمانځه ودرېدل داسي به ښکارېدل لکه يو لرګى چي ښخ کړې يعني هيڅ به نه ښورېده.(65)

علماو ليکلي دي چي حضرت ابن زبير د حضرت ابوبکر ﷺ څخه لمونځ زده کړى دئ او ابوبکر ﷺ د رسول الله ﷺ څخه لمونځ زده کړى دئ يعني په څه ډول چي رسول الله ﷺ لمونځ کاوه پدغه ډول به ابوبکر ﷺ لمونځ کاوه او عبدالله بن زبير ﷺ هم په دغه ډول لمونځ کاوه. ثابت ﷺ وايي چي د عبدالله بن زبير ﷺ لمونځ داسي و لکه يو لرګى چي يو ځاى ښخ کړې.يو څوک وايي چي ابن زبير ﷺ به کله دومره اوږده اوبې حرکته سجده وکړه چي مرغان به را غله دده پر ملا به کښېناسته ، کله به يې دومره اوږده رکوع وکړه چي ټوله شپه به ترسهاره په رکوع کښې و او کله به يې دومره اوږده سجده وکړه چي ټوله شپه به تېره سوه کله چي پر حضرت زبير ﷺ باندي جنګ کېدئ نو يوواری د مسجد پر د يوالو ولګېدئ چي د مسجد د ديوال يوه ټوټه يې والوزل او د حضرت زبير ﷺ د ستوني او ږيري ترمنځ هغه واری تېر سو خو ده هيڅ فکر نه وکړى نه وار خطا سو نه يې رکوع او سجده لنډه کړه يوه ورځ يې لمونځ کاوه دده زوى چي هاشم نومېدئ دده

---

(65) تاريخ الخلفاء

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخنګ ته بیده و دبام څخه یو مار راولوېدئ او دده پر زوی باندي راتاوسو زوی یې چغې کړې دکور خلګ تو له په چابکی سره راغله شورماشورجوړسو هغه مار یې مړکړی ابن زبیرؓ په هغه ډول سره په ښه ارامتیا سره لمونځ کاوه کله چې یې سلام وګرځاوه نووې ویل چې یو څه شور او ږغ مې تر غوږ وسو څه شی و؟ بی بی یې ورته وویل چې الله (ﷻ) دې پرتا رحم وکړي زوی خو به دې مړسوی وای ته په خبرنه هم نه یې ؟ده مبارک ورته وویل ورکه سې که په لمانځه کښې مې بلې خوا ته توجه اوفکرکولای نو لمونځ به چیري پاته سوی وای.(66)

حضرت عمرؓ چې په اخروخت کې په خنجروهل سو او ددغه زخمو څخه بیا شهید سو هروخت به وینه تري بهیدله اوزیات وخت به بې هوښه وخوبیا هم دلمانځه لپاره بیداره کېدئ لمونځ به یې کاوه دا به یې ویل چې دهغه چالپاره په اسلام کې هیڅ حصه نسته چې لمونځ پرېږدي.

حضرت عثمانؓ به تو له شپه ویښ وا و په یوه رکعت کښې به یې ټو له قرآنکریم ختماوه.

دحضرت علي (کرم الله وجهه) مبارک عادت داسې و چې کله به دلمانځه وخت راغلی نو پر بدن به یې رپېدل راغله اومخ به یې ژړسو یو چا پوښتنه ځنې وکړه چې دا څه خبره ده چې دلمانځه دوخت په راتګ سره دې مخ ژړسي اوبدن دې رپيږي؟ ده مبارک ورته وویل: دادهغه امانت وخت دئ چې اللهﷻ پر اسمانو مځکه اوغرونو باندې نازل کړی دوی یې دپورته کولو څخه ناتوانه سول خو ما پورته کړی.

دحضرت خلف بن ایوبؒ څخه یو چا پوښتنه وکړه چې تا په لمانځه کښې مچان نه تنګوي؟ ده مبارک په جواب کښې ورته وویل چې بدکاره خلګ حکومت په دورو وهې دی ږغ نه کوي دا تکلیفونه پرځان تېروي خو په دې فخرکوي چې زه دحکومت په هرډول وهلو کې نه ښورم

(66) بدایه وغیره

(c) ketabton.com: The Digital Library

يعنې چې زه خوځومره ټينګ يم زه چې د خپل ربﷻ وحضورته ولاړيم زه ديوه مچ لـه املـه ونښوربږم.

مسلم بن يسار چې به کله دلمانځه لپاره ودرېدی نو د خپل کورخلګوته به يې وويل چې تاسوماته خبرې کوې زه ستاسوپه خبرونه پوهېږم يوه ورځ ده مبارک دبصرې په جامع مسجد کې لمونځ کاوه چې دمسجديوه برخه راچپه سوه خلګو يې له امله وځغستل دباندې سره يو ځای سوه شوراوغوغاسوه خودی هيڅ په خبرنه سو.

دحضرت خاتم اصم څخه چادلمانځه دحالاتو پوښتنه وکړه ده مبارک پـه جواب کښې ورته وويل: کله چې دلمانځه وخت راسي اودس وکړم اوهغه ځای ته ولاړسم چې لمونځ پکښې کوم لږساعت کښېنم چې دبدن پـه ټولو حصوکښې مې ارامتياپيدا سي بيادلمانځه لپاره پـه داسي ډول ودرېږم چې بيت الله شريفه دخپل نظروړاندې وګنم ، پل صراط تر پښولاندې جنت راسته طرف ته ، دوزخ چپه طرف ته اودمرګ ملائکه دشا طرفته وګنم او دا فکر وکړم چې دا مې وروستی لمونځ دئ ددې څخه وروسته په پوره عاجزۍ او کمينۍ سره لمونځ ادا کړم بيا داميد او ويرې ترمنځ واوسم چې قبول به سي که يا.(67)

۵- د مهاجر او انصاري چوکيداري او په لمانځه کښې پر انصاري غشي لګېدل

نبيﷺ د يو غزا څخه تشريف راوړی د شپې يې يو ځای د تېرولو لپاره غوره کړی او بيـا يې وويل چې نن شپه به چوکيداري څوک وکړي يو مهاجرصحابي حضرت عمر بن ياسر ﷺ او يو انصاري صحابي حضرت عباد بن بشرؓ وويل چې مونږ دواړه به چوکيداري وکړو نبيﷺ د هغه غره ولوري ته ولېږل چې د هغه لوري څخه ددښمن دراتلو وېره وه او ورتـه وې ويـل چې تاسي به

(67) احيآء

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر دغه غره باندي چوکيداري وکړی دوی مبارکانو و هغه غره ته تشریف يوړی انصاري و مهاجر ته وویل چي شپه به پر دوو برخو وویشو په یوه برخه کي به ته بیده سي زه به ویښ سم په دوهمه برخه کښي به ته ویښ سي زه به بیده سم ځکه که دواړه ټوله شپه ویښ سو نو کېدلای سي چي پر دواړو باندي د خوب غلبه راسي او دواړه به بیده سو که چیري څه خطر ویښ ملګري ته معلوم سي نو خپل ملګري به کښېنوي د شپې لومړی برخه د انصاري ملګري دویښ والي لپاره وټاکل سوه مهاجر بیده سوه انصاري د لمانځه نیت وکړی ددښمن لخوا څخه یو سړی راغلی او یو ثوک یې د لیري څخه ولاړ ولیدئ دستي یې په غشي وویشتی انصاري هیڅ نه وښورېدئ بیا یې دوهم غشي وویشتی ورپسي یې په دریم غشي وویشتي هر غشي چي به یې په بدن کي ولګېدئ ده به په لاس د بدن څخه راوایستی او وه به یې غورځوی ددې څخه وروسته یې په ښه ارامتیا سره رکوع او سجده وکړه لمونځ یې پوره کړی بیا یې خپل ملګری راویښ کړی دښمن چي دوی دوه ولیدل و تښتېدئ او فکر یې وکړی چي نده معلومه چي دابه څومره ملګري وي دده ملګری چي کله راویښ سونو وې لیدل چي د انصاري د بدن ددرو ځایو څخه وینه بهیږي مهاجر ورته وویل: سبحان الله تا ولي زه په لومړی وخت نه ویښولم ؟انصاري په جواب کښي ورته وویل: ما په لمانځه کښي سورة کهف شروع کړی و زړه مي نه غوښتل چي د خلاصېدو مخکي رکوع وکړم خو زما سره دا وېره پیدا سوه چي د ډېرو غشو په لګېدو سره مړ نه سم او د نبي ﷺ د حفاظت خدمت چي ماته یې سپارلی و هغه را څخه پاته نه سي که چیري زما سره دا وېره نه وای نو د سورة د خلاصېدو مخکي به مي رکوع نه وای کړې.([68])

فایده: دا د مبارکو اصحابو کرامو لمونځ و او دلمانځه سره مینه وه چي دغشو د ویشتلو سره او د وینو د بهېدو سره یې هم د لمانځه په خوند کښي فرق نه راتلی زموږ لمانځه ته ګوره چي

([68]) بیهقي ، ابوداود

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوماشه مو وخوري نو دلمانځه فکر را ځخه ولاړ سي او د مچمچې او غالبوزي پوښتنه خو مه کوه.

دلته یو مذهبي اختلافي مسئله سته هغه دا چي زمونږ د امام اعظم په اند په وینو تویېدلو سره اودس ماتیږي او د امام شافعي په اند اودس نه ماتیږي کېدلای سي چي د همدې صحابي طریقه همدا وه ، یا کېدلای سي چي تر د غه وخته پوري ددې مسئلې تحقیق نه وسوی ځکه نبي ﷺ په دغه مجلس کي تشریف نه درلودئ یا تر دغه وخته پوري ده ته دا مسئله معلومه نه وه.

۲- د حضرت ابو طلحه رضی الله عنه په لمانځه کښي د فکر راتلو په وجه باغ وقف کول

حضرت ابو طلحه رضی الله عنه یوه ورځ په باغ کښي لمونځ کاوه نو یو مرغه والوتی نو څرنګه چي باغ ډېر ګڼ و او مرغه ته ژر د وتلو لار پیدا نه سوه مرغه به یوې او بلي خوا ته الوتی او د وتلو لار به یې لټول دده مبارک نظر د مرغه په لوري پربواتی او فکر یې د مرغه په لوري بند سو کله چي یې د لمانځه تورو ته فکر را جمعه کړی تېروتی چي کوم رکعت دئ نو ډېر خوابدی سو چي ددې باغ په وجه دا غم راپیښ سو چي په لمانځه کښي تېروتنه راځخه وسوه ژر د نبي ﷺ و حضور ته ورغلی او ټوله قصه یې ورته وکړه او غوښتنه یې ځني وکړه چي ددې باغ په وجه دا مصیبت ماته راپیښ سو نو له همدې امله دغه باغ زه د الله ﷻ په لاره کښي ورکوم، کوم ځای چي ستا زړه غواړي هلته یې ولګوه. همدا ډول یوه بله قصه د حضرت عثمان رضی الله عنه په زمانه کښي هم پېښه سوې ده چي یو انصاري په خپل باغ کښي لمونځ کاوه د خرماوو د پخېدو وخت به وه وو د خرماوو غونچي ډېري ښې ورته معلومي سوې فکر یې د خرماوو په لوري ولاړی او دا ځني ورکه سوه چي څو رکعته مي کړي دي نو ډېر غم او خفګان ورته پېښ سو ددې غم په وجه یې دا ټینګه اراده وکړه چي دا سې باغ به ځانته ونه ساتم چي په وجه یې ماته دومره لوی غم پیښ سو او

(c) ketabton.com: The Digital Library

لمونځ یې راخخه ورک کړی نو د حضرت عثمان ﷺ وحضورته ورغلی او ورته وې ویل: چې دا باغ زه د الله ﷻ په لاره کې خرخوم تاسو چې څه په کوی هغسې ورسره وکړی عثمان ﷺ په پنځوس زره خرڅ کړی او پیسې یې پر دینې کارونو ولګولې.[69]

فایده: دا ایمانې غیرت دئ چې د لمانځه په ډول یو مهم شې کې چې د بل شې فکر بند سې نو د پنځوسو زرو باغ یو دم صدقه کړې. زموږ حضرت شاولې الله ﷾ په قول جمیل نومې کتاب کښې د صوفیانو د نسبت ډولونه لیکلې دې ددې په اړه یې دا هم لیکلې دې چې دا نسبت دا الله ﷻ په اطاعت کښې پر نورو باندې مخکې والی او په دې کې د غیرت کولو دئ دوی مبارکانو ته پردې کار باندې غیرت دریږي چې د الله ﷻ په اطاعت کښې یې فکر بلې خواته ولاړ سې.

۷- د حضرت ابن عباس ﷺ د لمانځه په وجه د سترګې علاج نه کول

د حضرت ابن عباس ﷺ په سترګه کې یو وخت اوبه راغلې نو د سترګې علاج کوونکې دده حضور ته ورغلی او ورته وې ویل که اجازه وې مونږ به ستا د سترګې علاج وکړو خو تر پنځو ورځو پورې به تاسو احتیاط کوی او دمځکې څخه به یو څه پر لوړ ځای یا پر یو لرګې باندې سجده کوئ ده مبارک ورته وویل هیڅکله دا سې نسې کېدلای ، زما دې په الله ﷻ قسم وې چې په دې ډول ماته یو رکعت هم دقبلولو وړندئ د نبې ﷺ ارشاد ماته معلو م دئ چې فرمایې: کوم څوک چې قصداً لمونځ پریږدې هغه به د الله ﷻ سره په داسې ډول ملاقات وکړې چې الله به ځنې ناراضه وې.[70]

---

(69) موطا امام مالک ﷾
(70) درمنثور

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: که څه هم شريعت لمونځ په داسي مجبوري کښې جايز کړی دئ او په داسي حالاتو کښې که څوک لمونځ قصداً پرېږدي د عذاب تر وعيد لاندي نه راځي خو دا د اصحابو کرامو د لمانځه سره محبت و او د نبي کريمﷺ په ارشاد باندي په لويه پيمانه د عمل کولو اهميت و په همدې وجه حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنهما د سترګي علاج خوښ نه کړی دوی مبارکانو پر يوه لمانځه باندي ټوله دنيا قربانول، نن مونږ د بې حيا يې څخه چي څه غواړو ددې قرباني کوونکو په خبر کې يې تر خولې باسو هرکله چي سبا ددوی سره مخامخ سو نو دغه پر دين قرباني ورکوونکي به د حشر د ميدان د سيل خوند اخلې بيا به حقيقت معلوم سي چي دوی څوک وه او مونږ ددوی سره څه سلوک کړی دئ.

٨-د صحابه رضي الله عنهم د لمانځه په وخت کښې دستي دوکانونه بندول

حضرت عبد الله بن عمر رضي الله عنهما په بازار کې تشريف درلودئ چي د لمانځه د جماعت وخت سو وې ليدل چي فوراً ټولو خپل دوکانونه بند کړل او مسجد ته ننوتل عبد الله بن عمر رضي الله عنهما فرمايي: چي ددې خلګو په اړه دا آيات نازل سوی دئ:

••◆❒ ⮘❑♦❷🕔❑♑♎👌 ⬀☠♐♉❸♏♑▫💾➔✍ ⧫ ⮘✌🔔⌂♊♐❻
✂♉❷⬂📭♎❶ ♊♦⬉⬈⬈⬂⓿♦📪 ★✏👓 ([71])

د پورتني آيات پوره ترجمه داسي ده: په دغه مسجدونو کې داسي خلګ سته چي د الله ﷻ د ذکره څخه يعني د لمانځه، روژې او زکوة څخه يې رانيول او خرڅول نه مشغول کوي دوی دداسي ورځي د نيولو څخه ويرېږي چي د هر زړونه او سترګي به اوړي. ([72])

([71]) سورة نور الاية (١٨)
([72]) بيان القرآن

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت عبدالله بن عباس ﷺ فرمايي: چې دغه خلک به په خپل کارو بار مشغول وه کله چې به يې اذان واورېدئ نو دستي به يې کار اوبار پرېښودئ او مسجدو ته به ولاړه. نومورې يو ځای وايي چې قسم په الله ﷻ دا خلک تاجران و مګر ددوی تجارت دوی د الله ﷻ د عبات څخه نه مشغولول. حضرت عبدالله بن مسعود ﷜ يوه ورځ په بازار کې تشريف درلودئ چې اذان وسوده مبارک وليدل چې خلکو خپل سامانونه پرېښودل او مسجد ته ولاړل ابن مسعود ﷜ وفرمايل: دا هـم هغـه خلـک دي چـې پـه اړه يـې الله ﷻ فرمـايي: ❻✍Ⅱ⊠🔔✌➤ ⬩⬩

✍➔▪▫♑☜③&✍☠⬀👌☜♑◘🕛②♦□➤❒◆⬩⬩📪♦⓪⬂➚➚⬉♦Ⅱ

❶☜📬⬂②▩✂👓✏★ (سورة نور).

په يو حديث شريف کې راغلي دي چې رسول الله ﷺ فرمايي: په ورځ د قيامت چې ټوله دنيا الله ﷻ سره يو ځای کړي نو ږغ به وسي چې هغه خلک دي جلا سي چې د غم او خوشالۍ په دواړه وختونو کې يې د الله ﷻ حمد او ثنا ويل، يوه کوچنۍ ډله به راپورته سي بې حسابه او بې کتابه به جنت ته ولاړه سي. بيا به ږغ وسي چې هغه خلک دي جلاسي چې په شپه کې به د خپلو بسترو څخه جلا اوسېدل او خپل رب به يې په وېره او مينه سره يادوی، يوه کوچنۍ ډله به راپورته سي او بېله حسابه او کتابه به جنت ته ولاړه سي، بيا به ږغ وسي چې هغه خلک دي جلاسي چې تجارت د الله ﷻ د ذکر څخه نه منعه کول بيا به يوه دريمه کوچنۍ ډله راپورته سي او جنت ته به بېله حسابه ولاړه سي ددې درو ډلو د تللو څخه وروسته به د پاته خلکو سره حساب شروع سي. ([73])

۹- د حضرت خبيب ﷺ د قتل په وخت کې لمونځ کول او د زيد او عاصم ﷺ قتل

([73]) درمنثور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د احد په غزا کي چي کوم کافران وژل سوي وه د خپلوانو يې د بدل هڅه پياوړي وه چي د خپلو قريبانو بدل واخلي. سلافه چي دوه زامن يې د احد په غزا کي وژل سوي وه پر ځان يې نذر منلی وو چي که د عاصم سر په لاس راغلی نو په کوپړه کي به يې شراب چيښم عاصم دديې زامن وژلي وه او دي اعلان کړی و که هر چا ماته د عاصم سر راوړی زه به سل اوښان انعام ورکوم خالد بن سفيان ددغه کار لپاره يوه غولونکې تګلاره جوړه کړه او دده مبارک د سر راوړلو کوشش يې کاوه. خالد بن سفيان څو کسان د (عضل) او (قارة) و مدينې منورې ته ولېږل دغه کسانو هلته ځان مسلمانان ښکاره کړل د نبي ﷺ څخه يې د څوک کسانو غوښتنه وکړه چي ددوی سره ولاړ سي د تبليغ او وعظ لپاره . په دغه کسانو کي يې د عاصم ﷺ غوښتنه هم وکړه چي دده وعظ پر خلګو ښه لګيږي او د خلګو هم خوښ دئ. نبي ﷺ لس کسان ددوی سره ولېږل په يوه روايت کي راغلي دي چي شپږ کسان يې ددوی سره ولېږل چي په دوی کي عاصم ﷺ هم موجود وو . په لاره کښي بيوونکو خلګو ددوی سره دوعدې مخالفت وکړی او ددوی د مقابلې لپاره يې د ښمن ورته راوغوښتی چي دوه سوه کسان وه په دي کسانو کي سل کسان غشي ويشتونکي وه. په ځينو رواياتو کي راغلي دي چي دغه کسان رسول الله ﷺ د مکې د حال د معلوملو لپاره لېږلي وه چي پر لاري يې د (بنو لحيان) ددوو سو کسانو سره مقابله سوه دغه کوچنۍ ډله چي د لسو يا شپږو کسانو څخه جوړه وه کله چي يې د ا حالات وليدئ نو يو غره ته چي (فدفد) نومېدئ و ختل کافرانو ورته وويل: چي موږ خپله مځکه ستاسو په وينو رنګول نه غواړو بلکي يوا ځي موږ د مکې د خلګو څخه ستاسو په بدله کي يو څه پيسي او مال غواړو تاسو موږ ته راسی موږ تاسو نه وژنو مسلمانانو ورته وويل: موږ د کافرانو تر لاس لاندي راتلل نه غواړو نو دستي يې د ترکش څخه غشي راوايستل مقابله يې شروع کړه. حضرت عاصم ﷺ په جذبه خپلو ملګرو ته وويل: ستاسو سره دوکه وسوه خو د ويري خبره نه ده شهادت غنيمت وګڼی ستاسو محبوب ستاسو سره دئ د جنت حوري ستاسو انتظار کوي دد ي خبري په کولو سره يې په پوره

(c) ketabton.com: The Digital Library

توان جګړه پيل کړه کله چي نېزه ماته سوه بيا يې په توره جګړه پيل کړل خو د کافرانو ډله ډېره وه آخر شهيد سو او دعا يې وکړه چي اې الله ﷻ! خپل رسول ◄ ته زموږ د قصې خبر ورکړه دا دعا يې قبوله سوه الله ﷻ په دغه وخت کي رسول الله ﷺ ته خبر ورکړئ. عاصم ؓ خبر و چي سلافه نذر منلی دئ چي زما په کوپړه کي به شراب چيښي نو دعا يې وکړه چي اې الله ﷻ! زما سر ستا په لاره کي پرې کيږي نو زما د سر حفاظت وکړه. الله ﷻ يې دعا قبوله کړه کافرانو چي کله دده د سر پرې کولو اراده وکړه نو الله ﷻ د شاتو مچمچۍ را ولېږلې او په يوه روايت کي راغلي دي چي د غالبوزو يوه ډله الله ﷻ را ولېږل د عاصم ؓ پر بدن باندي د شلورو طرفونو څخه راوګرځېدلې. کافران ونه توانيدل چي دده مبارک سر پرې کړي بيا دوی فکر وکړی چي د شپې به دا کار وکړو د شپې بيا د باران يوه څپه راغله دده مبارک جسد يې يووړی دوی ته په لاس نه ورغلی. په دغه ډول درې يا اوه کسان شهيدان سول درې کسان پاته سوه چي يو حضرت خبيب ؓ وو دوهم زيد بن طارق ؓ وو او دريم عبد الله بن د ثنة ؓ پاته سو ددوی سره کافرانو وعده وکړه چي تاسو راکښته سئ موږ ستاسو سره دوعدې مخالفت نه کوو دوی مبارکان راکښته سوه کافرانو دليند يو تسمې خلاصې کړې ددوی موټې يې ټينګې وتړلې عبدالله بن طارق ؓ وويل چي دا لومړی دوعدې مخالفت دئ زه هيڅکله ستاسو سره نه ځم دهغو شهيدانو پر لاره تلل زما هم خوښ دي کافرانو چي دی هر څومرې پورې واهه دی مبارک دځايه څخه نه وښورېدئ آخر يې شهيد کړی يوازې دوه مبارک اصحابان پاته سوه خبيب ؓ و او بل زيد بن دثنة ؓ و، زيد بن دثنة ؓ صفوان بن اميه دېنځو سوو ښانو په بدله کي واخيستی چي دخپل پلار اميه په بدل کي يې ووژني حضرت خبيب ؓ جحير بن ابي اهاب دسلو اوښانو په بدله کي واخيستيچي دخپل پلار اهاب په بدله کي يې ووژني ، دبخاري شريف په يوه روايت کي راغلي دي چي خبيب ؓ د حارث بن عامر اولادو رانيوی ځکه ده حارث دبدر په غزاکي وژلی و، صفوان خپل بندي يعني زيد بن دثنة ؓ ژر ديوه غلام په لاس ورکړی د حرم دباندي يې د وژلو له پاره بوتی دده مبارک د شهادت

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر وخت زیات خلک یو ځای سوي وه چې ابو سفیان هم راغلی و دده د شهات پر وخت یې دده ځخه پوښتنه وکړه چې ستا دي په الله ﷻ قسم وي رېښتیا ووایه که ستا پر ځای محمد ﷺ قتل سي ته خلاص سي خوشحاله یې؟ حضرت زید ﷺ وفرمایل: چې زما دي په الله ﷻ باندي قسم وي چې د محمد ﷺ قتل خو لا څه کوي که په هغه یو خوز جګ یې او زه په کور کي ارام کښېنم لا یې هم نه خوښوم. قریشو چې د اجواب واورېدی حیران پاته سوه ، ابو سفیان وویل: د محمد ﷺ د ملګرو چې څومره محبت دده سره ما ولیدئ مثال مې هیڅ چیري نه و لیدلی ددې څخه وروسته زید ﷺ شهید کړل سو. حضرت خبیب ﷺ تر څه وخته پوري بندي و د جحیر مینځه چې بیا وروسته مسلمانه سوه وایې: خبیب ﷺ چې کله زموږ سره په بندکي و موږ ولیدل چې د خبیب ﷺ په لاس کي یوه ورځ د سړي د سر په اندازه یوه لویه غونچه د انګورو وه او خوړله یې. په مکه کي دغه وخت انګور بیخي نه وه. نو موږ مینځه زیاتوي چې کله دده د مرګ وخت رانژدې سو نو د نظافت لپاره یې یوه چاړه وغوښتل کله چې یې چاړه ورکړه نابره یو ماشوم و خبیب ﷺ ته ورغلی خلګو چې ولیدل چې خبیب ﷺ چاړه په لاس کي او ماشوم ورته ولاړ دئ خلک وویرېدل چې خبیب ﷺ د غه ماشوم مړ نکړي. خبیب ﷺ دوی ته وویل: ایا ستاسو فکر دئ چې زه به دا ماشوم ووژنم؟ هیڅکله به داسې و نکړم. ددې څخه وروسته کافرانو خبیب ﷺ د حرم څخه وایستی او په رسۍ یې وځړاوه په دغه وخت کي کافرانو پوښتنه ځني وکړه: که دي په زړه کي څه ارمان وي نو ووایه ده مبارک په جواب کي ورته وویل ماته دومره وخت راکړئ چې دوه رکعته لمونځ وکړم ددنیا څخه د تلو وخت دئ او د الله ﷻ سره ملاقات نژدې دئ کافرانو د ه ته وخت ورکړی ده مبارک دوه رکعته نفل په ډېره ارامتیا سره وکړه او بیا یې وفرمایل: که چیري زما دا فکر نه وای چې ستاسو به دا خیال وي چې زه د مرګ د ویري له وجهي وخت تېرومنو دوه رکعته به مې نور هم کړي وای ددې څخه وروسته یې په رسۍ و ځړاوی او دعایې وکړه چې اې الله ﷻ ! داسې څوک به وي چې ستا تر رسول ◄ پوري به زما وروستی سلام ورسوي. نبي ﷺ ته دوحیو په واسطه دغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

سلام ورسول سو. نبي ﷺ وفرمايل: وعليکم السلام يا خبيب او ملګرو ته يې خبر ورکړی چي خبيب قريشو قتل کړی دئ.

حضرت خبيب رضي الله عنه چي کله په رسۍ باندي و ځړول سو نو ځلور کافرانو د ځلورو طرفونو څخه پرده باندي د نېزو حمله وکړه او بدن يې ور غلبېل کړی په دغه وخت کي يو چا قسم ورکړی بيا يې پوښتنه ځني وکړه چي ته دا خوښوې چي تا پرېږدو او محمد ﷺ قتل کړو؟ ده مبارک په جواب کي ورته وويل والله العظيم زما دا هم نه ده خوښه چي زما د ځان په بدله کي دي په محمد ﷺ يو څوز ننوزي.([74])

فايده: که څه هم ددې قصو هر لفظ د عبرت دئ خو په دې قصه کي دوه شيان په ځانګړي ډول د درښنت او عبرت قابل دي: لومړي دا چي ددې مبارکو اصحابانو محبت او عشق دومره زيات و چي د نبي ﷺ د يوه لږ تکليف په ليدلو کي هم خپل ځانونه قربانول. که څه هم ددغه کافرانو ورسول الله ﷺ ته لاس نه رسېدئ خو خبيبرضي الله عنه يوائي په خوله هم نه غوښتل چي دا خبره پر ځان ومني چي ګويا دده په بدله کي دي محمد ﷺ ووژل سي. کافرانو تر خپله وسه پوري کوشش کاوه چي هر ډول تکليف نبي ﷺ ته ورسوي که څه هم محض په خوله وي پدې يې هم زړه سړېدئ. دوهم شی د صحابه کرامو﷢ د لمانځه د درښنت او د لمانځه سره محبت و په دغسي وخت کي خلګ خپل اولادونه، ښځه، قريبان يادوي او د هغوی شکلونه ليدل غواړي پيغام او سلام ورته وايي خو د مبارکو اصحابانو﷢ سلام د نورو پر ځای و نبي ﷺ ته و او اخري ارمان يې دوه رکعته لمونځ و.

۱۰- د نبي ﷺ سره د جنت د ملګرتيا لپاره د لمانځه مرسته

([74]) فتح الاسلام

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت ربیعه ﷺ فرمایي چي ما دنبي ﷺ په خدمت کي شپه تېرول او د تهجید په وخت کي به مي ورته داودا سه اوبه او نور د ضرورت وړ شیان لکه مسئله، مسواک او داسي نور ورته اېښودل یوه ورځ نبي ﷺ زما د خدمت څخه ډېر خوشحاله سو اوراته وي ویل: وغواړه څه شي غواړي؟ ماورته وویل اې د الله ﷻ رسوله !په جنت کي ستا ملګرتیا غواړم نبي ﷺ راته وویل نور څه غواړي؟ ما ورته وویل بس دغه یو شی مي بس دئ نبي ﷺ راته وویل د سجدو په ډېر والي سره زما مرسته کوه.(75)

فایده: په پورتنی خبره کښې ددې خبرې خبرداری دئ چي یوائي په دعا سره بې فکره کښېناستل نه دي په کار بلکي د عمل اړتیا هم سته او په عباداتو کي تر ټولو بهتره عبادت لمونځ دئ څومره چي د لمانځه ډېروالی وسي سجدې زیاتي کیږي.کوم خلګ چي په دې هیله ناست دي چي پلانکی پیر یا پلانکی بزرګ ماته دعاوي وکړي دا محض دځان تېرایستل دي ځکه الله ﷻ دا دنیا په اسبابو سره چلولې ده که څه هم بې له اسبابو هم پر هر شی باندي قدرت لري او د قدرت د ښکاره کولو لپاره کله داسي هم کوي چي بې له اسبابو یو کار ترسره کړي خو عام عادت یې دادئ چي ددنیا کارونه د اسبابو سره تړي. د حیرانتیا خبره داده چي موږ ددنیا په کارونو کي پر تقدیر او یوازي ددعا په هیله نه کښېنو بلکي (۵۰) ډوله کوششونه کوو چي څرنګه پیسې پیدا کړو اوڅنګه یې ډېرې کړو مګر ددین په کارونو کي تقدیر او د عا رامنځته کوو په دې کي هیڅ شک نسته چي د سپېڅلو انسانو دعا ډېره ضروري ده خونبي ﷺ دا ارشاد هم فرمایلی دئ چي د سجدو په ډېروالي سره زما مرسته وکړئ.

(75) ابوداود

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم باب

ايثار، همدردي او د الله ﷻ په لاره کښې مال خرڅول

ايثار و دې ته وايي چي د خپلو اړتياوو مخکي د نورو اړتياوي پوره کړې د اصحابو کرامو ﷺ هر عادت هم داسي و چي د خپلي اړتيا ترپوره کولو مخکي يې د بل ورور مسلمان اړتيا پوره کول. دا صحابو کرامو د ټولو عادتونو سره برابر والي خو څه کوي که ددوی مبارکانو دعادتونو څخه يوه برخه د يو چا نصيب سي لويه نيکبختي ده. ځيني داسي عادتونه په ددوی مبارکانو کي خاص وه که يي څوک په ځان کي راولي نو ددوی مبارکانو دعادتونو يوه برخه به يې په ځان کي راوستلي وي چي ددغه عادتونو څخه يو هم ايثار دئ الله ﷻ په قرآن شريف کي ددې ايثار ستاينه کړې ده او فرمايي:

ﮩﮪﮫﮬﮭﮮﮯﮰﮱ ﯓﯔﯕﯖﯗ ﯘﯙﯚﯛﯜﯝﯞﯟﯠﯡﯢﯣﯤ ﯥﯦﯧﯨﯩﯪﯫﯬﯭﯮ ﯯﯰﯱﯲﯳﯴﯵﯶ (76)

ژباړه: دوي د نورو اړتياوي تر خپلو اړتياوو مخکي پوره کوي که څه هم دوي وږي وي.

۱- د صحابي د ميلمه له خاطره ډيوه مړه کول

(76) سورة حشر الآية (۹)

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو صحابي د نبي ﷺ و حضور ته ورغلی او د خپلې لوږې او ستړی ژوند حال یې ورته بیان کړی. نبي ﷺ خپلو کورونو ته خلک ولېږل تر څو دده لپاره یو شی پیدا کړي ، خو هیڅ شی پیدا نسو بیا نبي ﷺ و اصحابو ﷺ ته وویل: یو څوک سته چي ددغه صحابي میلمستیا وکړي؟ یو انصاري صحابي وویل: اې د الله ﷻ رسوله ! زه به یې مېلمه کړم، نو دغه صحابي یې خپل کورته بوتی او خپلي بي بي ته یې وویل: دادنبي ﷺ میلمه دئ، هر څومره عزت چي یې کولای سې، کمی مه پکښې کوه، او هیڅ شی مه پوټه وه ، بي بي ورته وویل: په الله ﷻ دي مي قسم وي چي د ماشومانو لپاره مي یو شی اېښي دئ نور هیڅ په کور کي نسته. صحابي ورته وویل: ماشومانو ته تسلي ورکړه او بیده یې کړه کله چي دوی بیده سوه نو ته ډوډۍ راوا خله بیاته د څراغ د سمولو په بهانه ولاړه سه او څراغ مړ کړه موږ به داغسي ورته کښېنو صحابي به ډوډۍ وخوري بي بي هم داسي وکړه. صحابي، بي بي او ماشومانو په نهاره شپه تېره کړه او هغه میلمه صحابي یې موړ کړئ ، الله ﷻ دا آیات نازل کړي:

☐◆③↖•⬃⚐✎❷↖☐♍ஜ ↖◆✍■❼✁ ☐☼▦→❍⬀✎✑✎✑☠⬀ ☐◆◙✑•☐⬀ ✉☒♘♌◆ ▯✎✑✎✑☠⬀ ⌘☒◴✿✑✑◷✿☐⊲▤(77)	ژباړه: دوي د نورو اړتیاوي تر خپلو اړتیاوو مخکي پوره کوي که څه هم دوي وږي وي.

فایده: په دي ډول اصحابو کرامو ته ګڼ شمیر واقعات پېښ سوي دي چي یوه بله واقعه یې هم په لاندي ډول ده:

(77) سورة حشر الآية (٩)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- د روژاتي لپاره ځراغ مړ کول

يو صحابي ﷺ په پرله پسې ډول روژې نيولې او د روژه مات لپاره يې هيڅ نه درلوده يو انصاري صحابي حضرت زيد بن ثابت ﷺ ته معلومه سوه چې دغه صحابي په پرلپسې ډول روژې نيسي او د روژمات لپاره شی نه لري نو خپلې بي بي ته يې وويل چې زه نن شپه يو ميلمه راولم چې خوراک شروع سي نو ته د ځراغ د سمولو په بهانه ځراغ مړ کړه تر هغه وخته پوري چې ميلمه مړيږي او خپله خوراک مه کوه بي بي يې هم داسې وکړه ټول پر سترخان باندي د ميلمه سره ناست وه ګويا ډوډۍ خوري په حقيقت کې دوی ډوډۍ نه خوړل صبا چې کله زيد بن ثابت ﷺ د رسول الله ﷺ و حضورته ورغلی رسول الله ﷺ ورته وويل: تاسو تېره شپه د ميلمه سره ډېر ښه سلوک وکړی د الله ﷻ ډېر خوښ راغلی. (78)

۳- د يو صحابي په زکوة کښې اوښ ورکول

حضرت ابي بن کعب ﷺ فرمايي: زه يو ځلي نبي ﷺ د زکوة راټولولو لپاره ولېږلم زه يو صحابي ته ورغلم د مال حالات چې مې معلوم کړی نو د اوښ يو بچی پر لازم کېده ماغوښتنه ځني وکړه ده مبارک په جواب کښې راته وويل چې يو کلن جونګی خو نه د شېدو کار کوي او نه د سپر تيا کار کوي بيا ولاړی يو ګران قيمته اوښه يې راوستل او راته وې ويل چې دا اوښه بوزه

(78) منشور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماورته وویل چې دا نسم ښولای ځکه چې ماته دښه مال اخیستولو حکم ندی سوی که چیرې دا اوښه ورکول غواړې نو نبي ﷺ په سفر کښې دئ او نن په پلانکی ځای کښې تشریف لري نو ته پخپله ورسه او دده په خدمت کښې یې وړاندې کړه که چیرې رسول ﷺ قبوله کړه زه هیڅ انکار نه کوم او که یې قبوله نکړه زه مغفرت غواړم هغه صحابي دغه اوښه زما سره یو ځای روانه کړه او دنبي ﷺ حضور ته ورغلو او ورته وې ویل اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! ستاسو قاصد زما د زکوة اخیستلو لپاره راغلی و په الله ﷻ دې مې قسم وي چې ماته به تر ننه پورې داسې نیکمرغي نوای چې د الله ﷻ رسول ﷺ زما په مال کښې مداخله کړې وای نو ما خپل ټول مال قاصد ته وړاندې کړی قاصد راته وویل چې ستا په مال کښې یو کلن اوښ زکوة واجب دئ یا رسول الله ﷺ !یو کلن اوښ خو نه د شېدو کار کوي او نه د سپرتیا کار کوي نو له همدې امله مې ستاسو قاصد ته یو ښه ځوانه اوښه ورکړه خو ستاسو قاصد قبوله نه کړه نو ماخپله راوستل او ستاسو حضور ته حاضر سوم نبي ﷺ ورته وویل ستاسو زکوة هم هغه یو کلن اوښ دئ او پر تاسو هم هغه اندازه واجب دئ که چیرې ته د خپل لوري څخه زیات اوښه مال ورکوې نو قبول دې یې کړي الله ﷻ دې یې وتاته بدله درکړي صحابي ﷺ وویل داده اوښه حاضره ده ، نبي ﷺ اوښه قبوله کړه او د برکت دُعایې ورته وکړه.

فایده: داد اصحابو کرامو ﷺ د زکوة د مال حال و نن ډېر د اسلام دعوه کونکي سته او درسول الله ◄ سره د محبت او مینې دعوه هم کوي د زکوة څخه زیات مال خو څه کوې بلکې هغه پوره اندازه ورکول هم ورته مرګ دئ نن دلوړې مرتبې خلک چې زیات شتمن ورته ویل کیږي ددوی په وړاندې د زکوة بیان کول بیخي نسته او کوم کسان چې دمیانه مرتبې خلک دي او خپل ځانونه دینداره هم ګڼې هغه هم زیار باسي چې کوم خیرن مال وخپلوانو ته ورکړې او یاکوم بل ځای مجبوره سې نو د زکوة نیت پکښې کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- د حضرت ابوبکر ﷺ او حضرت عمر ﷺ په صدقه کښې مقابله

حضرت عمر ﷺ فرمايي چې يوه ورځ نبي ﷺ د صدقې ورکولو امر وکړی نابيره په دغه وخت کښې زما سره يو څه مال موجود و ماوويل چې نن ورځ خو زما سره نابيره مال سته او زه هيڅ کله په صدقه ورکولو کښې تر حضرت ابوبکر صديق ﷺ زيات سوی نه يم نن به ترې زيات سم دا فکر چې مي وکړی او په خوشحالی سره کور ته ولاړم او هر څه چې په کور کښې وه نيم مي تړوله راوړل نبي ﷺ راته وويل د کور خلګو ته دي يو څه پرېښول ماورته وويل چې نيم مي ور پرېښودل حضرت ابوبکر صديق ﷺ چې په کور کښې څه درلودل هغه يې تړوله راوړل رسول الله ﷺ ورته وويل چې اې ابوبکر صديق ! د کور خلګو ته دي يو شی پرېښودئ حضرت ابوبکر ﷺ ورته وويل: چې د کور د خلګو لپاره مي الله ﷻ او دده درسول ﷺ دنوم برکت او ددوی رضا او خوشحالي پرېښودل حضرت عمر ﷺ فرمايي: ما وويل: زه هيڅ کله د حضرت ابوبکر صديق ﷺ په خبر نه سم مخته کيدلای.

فايده: په ښو صفتونو او نيکو کارونو کښې سيالي کول يعني يو تربل ځان مخکې کول مستحب دئ په قرآن کريم کښې و دې کارته هڅونه راغلې ده. (دا پيښه دتبوک په غزاء کښې راغلې ده) په دغه وخت کې نبي ﷺ د صدقې راټولو لپاره په ځانګړې ډول د اصحابو کرامو هڅونه کړې وه او اصحابو کرامو د خپل توان سره برابر بلکې تر همت او وس زياتي مرستي کړي وې چې بيان يې په دوهمه باب اتمه قصه کښې په لنډ ډول تېرسوی دئ.

جَزَاهُمُ اللّٰهُ عَنَاوَعَن سَائِرَالمُسلِمينَ اَحسَنَ الجَزَا

۵- د اصحابو کرامو ﷺ دنورو په وجه د تندي څخه مره کېدل

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت ابو جهم بن حذيفه ﷺ فرمايي چې د يرموک په غزاء کښې زه خپل دا کا د زوی په لټه کښې راووتلم چې زموږ سره يې په جنګ کښې ګډون کړی و ، د اوبو يو لوښی اويو جام مې د ځان سره واخيستی فکر مې کاوه چې هغه به تږی وي نو اوبه به په و چيښم نابره هغه په يو داسي ځای کښې پروت و چې ساه يې پر وتو وه ماپوښتنه ځني وکړه چې اوبه درته راوړم ؟ هغه په اشاره راته هو وکړه په دغه حالت کښې يو بل ملګري نژدې پروت وو آه يې وکړی زما داکار زوی چې ددغه صحابي ږغ واوريدئ ماته يې اشاره وکړه چې ده ته اوبه ورورړه ماچي اوبه ور وړې هغه هشام بن ابي العاص ﷺ و زه ور ورسيدم ده ته نژدې يو دريم ملګرې د مرګ په حالت کښې پروت و چې ساه يې پر وتو وه آه يې وکړی هشام ﷺ وماته اشاره وکړه چې ده ته اوبه ورورړه زه چې ورغلم د هغه مبارک ساه ختلې وه کله چې زه بيرته هشام ﷺ ته ورغلم د هشام ﷺ ساه هم ختلې وه بيا بېرته د اکا زوی ته ورغلم د اکا زوی مې هم شهيد سوی و.

⧸❍⬂⓿⬩☝⧼◗ ✎✍❉✹⧼◗◆❒★✎✍❉✹⧼◗
(⁷⁹) ⬖⬗⧼⧸⬀ ⬧♌❑⬉➔⬁♉◷◆❻

فايده: ددې ډول ښخه زيات شمېر قصې په احاديثو کښې ذکر سوی دي دا ښومره نهايي ايثار دئ يعني د بل اړتيا تر خپلې اړتيا مخکې پوره کول دي چې خپل د اکا زوی يې مري ساه يې پر وتووي او تږي وي دی دي بل چاته اوبه ورکوي.په داسې حالت کښې د بل چا وطرف ته پاملرنه کول مشکل کار دئ دا لاڅه کوي چه هغه تږي پربږدي ددريم کس د اوبولو لپاره ځي ددغه مړه سوو انسانانو روحونه دي الله ﷻ پخپل فضل او مهرباني سره مشرف کړي چې د مرګ په وخت کښې چې هوښ او حواسو جواب ورکړی دئ بيا هم دنورو ملګرو مرسته کوي اود مرستي په حالت کښې مري.

(⁷⁹) دراية

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- د حضرت حمزةؓ کفن

دنبيﷺ اکاحضرت حمزهؓ داحدپه غزا کښي شهيد سو او کافرانو ډېرېې رحمه کړنه ورسره کړې وه يعني پزه ، غوږونه اوداسي نوراندامونه يې ځني پرې کړي وه سينه يې ورڅيرلې وه زړه يې ځني را ايستلي و آخيرداچي ډول ـ ډول ظلمونه يې پر کړي وه دجنګ دخلاصېدو سره سم نبيﷺ اونوراصحابانو دشهيدانو دجسدونو لټون شروع کړی اودکفنونو انتظام يې کاوه په دغه وخت کي يې حضرت حمزهؓ په دې بد حالت کښي وليدئ نوډېرېې زړه درد وکړی په يو پټوېې پټ کړی په دغه وخت کي دحضرت حمزهؓ سکه خورحضرت صفيه تشريف راوړی چي دخپل ورور حال ووينې نبيﷺ په دې فکرچي دده خوربه دداسي حالت دليدلوزغم ونلري ځکه داهم دښځي ذات ده نوددې زوی حضرت زبيرؓ ته يې امر وکړی چي خپله موردي دحضرت حمزهؓ دليدلو څخه منعه کړه زبيرؓ مورته وويل چي رسول اللهﷺ دليدلو څخه منعه کړې ده موربې ورته وويل چي مااوريدلي دي چي زمادورور پزه ، غوږونه اوداسي نوراندامونه پرې کړل سوي دي نودا دالله ﷻ په لارکي کومه لويه خبره نه ده موږ په دې کار راضي يو دالله ﷻ څخه د ثواب هيله لرو او انشاءالله صبربه وکړم حضرت زبيرؓ نبيﷺ ته ورغلی دمورخبري يې ورته وکړې نبيﷺ چي دهغې جواب واوريدئ نودليدولواجازه يې ورکړه دا راغله خپل وروريې وليدئ اِنالِله يې وويل او دده لپاره يې استغفار اودعاوويل. په يوبل روايت کي راغلي دي چي د احد په غزاکي چي کوم ځای مړي پراته وه نويوه ښځه په چابکۍ سره راتله نبيﷺ وفرمايل چي وګورئ هغه ښځه منعه کړئ حضرت زبيرؓ فرمايي: ماوپېژندل چي زمامورده زه په تلوارد منعه کولولپاره ورمخکي سوم خوهغه ډېره زوره وره وه زه يې په سوک ووهلم اورا ته يې وويل چي ليري سه ماورته وويل چي نبيﷺ منعه کړې ده نودا دستي ودرېده ددې څخه وروسته يې دوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پټوان راو ايستـه او وي وويـل چي ماد خپـل ورور دکفـن لپـاره راوړي دي اوزه يـې دوفـات څخه خبره سوي يم په دغه پټوو انو کنبي کفن ورکړئ موږ هغه پټوو ان راوا خيسته چي حضرت حمزه ﷺ ته کفن پکښي ورکړو پـه دغـه وخت کي يوبل انصاري صحابي دده وڅنګ تـه پـروت و چي کافرانوهم دحمزه ﷺ په څېرظلم ورسره کړی واو شـهيد کړی يې وو نوم يې حضرت سـهيل ﷺ وو نوموږ ته پردي خبره شرم ودربدئ چي حمزه ﷺ ته په دووجامو کښي کفـن ورکوو او انصـاري يوکفن هم نلري نوله همدي امله دواړولپاره يوه يوه جامه وټاکل سوه خويوه جامـه (پټـو) لـوی و اوبل کوچني و نوموږ هيسکه واچوله ددي لپاره چي هره جامه دهرچا په نامـه راووتـل هغـه تـه بـه يي ورکوو کله چي موهيسـکه تر سره کړه لويـه جامـه د حضرت سـهيل ﷺ پـه برخه سوه او لنډه جامه د حضرت حمزه ﷺ په برخه سوه چي دده مبارک تـر قد کـوچنۍ وه پښـي چي بـه مـو وريټـي کړې سر به يي لوڅ سو او سر چي به مو وريټ کړی پښـي بـه يې لـوڅي سـوې نبي ﷺ و فرمايـل چي سر وريټ کړئ پر پښو يې پاڼي او داسي نور شيان ورواچوئ.([80])

د ابـن سـعد ﷺ پـه روايـت کي راغلـي دي چي حضـرت صـفيې ﷺ چي کلـه دوې جـامې راخيسـتې وې او دخپـل ورور د جسـد پـه لټـه کي وه چي وڅنګ تـه يـې د ورور پـه څېـر يـو بـل انصاري هم ولېدئ نو يـو يـو پټـو يـې دواړو تـه کفـن ورکـړی د حضرت حمزه ﷺ پټـو لـوی وو. دا روايت مختصر دئ او دخميس کتاب روايت تفصيلي دئ.

فايده: دا ددواړو جهانود پاچا د اکـا کفـن و هغـه هم پـدي ډول چي يـوه ښځـه د خپـل ورور لپاره دوې جامې راوړي دوی دا هم نه خوښوي چي ده ته دي دواړي جـامې ورکفـن کـړي او يـو بـل انصاري دي بې کفنه پاته سي نو بيا هغه دوې جامي يـوه ـ يـوه ددوی پـه منـځ کي وېشـي او لنـډه جامه و هغه چاته رسيږي چي ددواړو جهانو د پاچا اکا دئ څوک چي دمسکينانو ملاتړ کوي او د

([80]) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

عدل دعوه کوي که چيري په خپلو دعوو کي ريښتني وي نو ددې پاکو انسانو تابعداري دي وکړي ،چي يوازي په وينا سره نه بلکي په عمل سره يې هم وښودل ، موږ چي ددې پاکو هستو دتابعدارۍ دعوه کوو دا زموږ لپاره دشرم خبره ده.

۷- د سيرلي سره کر څېدل او بيا بېرته راتلل

حضرت ابن عمر فرمايي چي يو صحابي ته يو چا سېرلی په تحفه کښي ورکړی هغه فکر وکړی چي زما فلانکی ملګری تر ماډېري اړتيا وي لري د اولادو او بچيانو څښتن دئ او د هغه د کور خلګ ډېر محتاجه دي نو دستي يې دهغه ملګري وکورته ورولېږی هغه بيا وبل ملګري ته ولېږی لنډه دا چي اوو کورونو ته ولېږل سو آخر بېرته د هغه صحابي وکور ته راغلی چي لومړي ورته تحفه سوی و[81].

فايده: ددې ډول قصو څخه معلوميږي چي دوی هم ډېر اړ وه خو هر يوه به د خپلي اړتيا تر پوره کولو مخکي دنورو اړتياوي پوره کولې.

۸- حضرت عمر ﷺ ددايي توب لپاره د خپلي بي بي بېول

امير المومنين حضرت عمر ﷺ چي د خپل خلافت په زمانه کښي يې ډېر واري د شپې د چوکيدارۍ په ډول د ښار ساتنه هم کول يوه ورځ په يوه ډګر باندي تېر سو چي دوړيو يوه خيمه يې وليدل چي پخوا دلته نه وه ولاړه نو نژدې ورغلی کله چي ورنژدې سو نو يو ملګری هلته ناست

(81) در منثور

(c) ketabton.com: The Digital Library

دئ او د خیمې څخه د ځګیروي اواز راځي حضرت عمرؓ سلام ورته ووایه او د هغه ملګري سره کښېناستی او پوښتنه یې ځني وکړه چې ته څوک یې؟ هغه سړي په جواب کې ورته وویل چې زه مسافر یم د ځنګله اوسېدونکی یم امیر المومنین ته خپلې اړتیاوې وړاندې کوم او د مرستې غوښتلو لپاره راغلی یم بیا ده مبارک پوښتنه ځني وکړه چې د خیمې څخه څنګه اواز راوزي؟ هغه سړي ورته وویل چې څه سړیه خپل کار دې کوه نوري پوښتنې مه کوه خوده مبارک ټینګار وکړی چې خامخا به وایې چې داد څه شي تکلیف دئ هغه سړي ورته وویل چې ښځه مې پر اولاد مریضه ده دردونه ورته پیدا سوي دي ده مبارک ورته وویل چې بله کومه ښځه نسته؟ هغه سړي ورته وویل چې هیڅوک نسته دی مبارک ددې ځای څخه راروان سو کورته یې تشریف یووړی او خپلې بي بي حضرت ام الکلثوم ته یې وویل چې د یو ډېر ثواب شی ستا لپاره راغلی دئ هغې پوښتنه وکړه چې څه شي دئ؟ ده مبارک ورته وویل چې د ځنګله دیو اوسېدونکي یوه بیوزله ښځه یواځې ده پر اولاد باندې مریضه ده ، بي بي وویل: چې دا خومره نیکمرغي ده زه تیاره یم که ستا اجازه وي زه به ورسم. ولې به دانه وه تیاره ځکه دا هم د حضرت فاطمې لور وه حضرت عمرؓ ورته وویل کوم شیان چې د ولادت په وخت کې پکارېږي لکه تیل، ټوکران او داسې نور هغه هم درسره واخله او یو څه غوړي او دانې هم درسره واخله ام الکلثوم دغه دضرورت شیان واخیسته او روانه سوه حضرت عمرؓ وروسته پسې تلی تر داسې وخته پورې چې بي بي خیمې ته ننوته او عمرؓ د خیمې دباندې دهغه صحرایې سړي سره کښېناستی اوریې بل کړی کتهو یې باندې کړه یو څه دانې یې وایشولې بیا یې غوړي وروا چول په دغه وخت کې هغه ښځه دزیږد څخه فارغه سوه دخیمې دننه بي بي ناره کړه چې یا امیر المؤمنین! خپل دوست ته مبارکي ورکړه چې هلک پیدا سو هغه سړی چې د امیر المؤمنین لفظ واورېدئ نو وویرېدئ امیرالمؤمنین وویل: د ویرې خبره نه ده وروسته یې هغه کتهو د خیمې سره کښېښوده او بي بي ته یې وویل: دغه کتغ هغې ښځې ته ورکړه چې وې خوري. بي بي هم ښځې ته خوراک ورکړی هغې

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخوړی بيا يې کتو د باندي راوايسته اميرالمؤمنين و هغه سړی ته وويل: واخله دغه پاته شيان ته وخوره ټوله شپه دي په نهاره تېره کړې ده ددې څخه وروسته يې بي بي د خپل ځان سره بوته او سړي ته يې وويل: چي صبا راسه ستا لپاره به انتظام وسي. ([82])

فايده: زموږ د زماني پاچا نه ، رئيس نه بلکي د يوه کوچنی حيثيت لرونکي شتمن سړی داسي سته چي د مسافر لپاره دي خپله بي بي د شپې ځنګله ته بوزي ؟او په خپله دي په نغري کي اور بلوي بيادي پخول کوي؟ شتمن سړی خو پرېږده يو ديندار سړي هم داسي کړي دي؟ يو څه فکر کول پکاردي د چا نوم چي موږ اخلو د چاپه اړه چي موږ د برکت هره خبره کوو ايا ددوی په شان موږ هم يو څه کړي دي؟

۹- د حضرت ابو طلحة رضي الله عنه باغ وقف کول

حضرت انس رضي الله عنه فرمايي: د مديني په انصارو کي ابو طلحة رضي الله عنه تر ټولو زيات شتمن و او تر ټولو دلوی باغ څښتن و دده مبارک يو باغ وو چي (بيرحآء) نومېده دده ډېر خوښ و مسجد نبو ي ته هم نژدې و او خوړې اوبه هم پکښي زياتي وې نبي ﷺ به زيات وخت هغه باغ ته ورتلی او اوبه به يې چيښلې.

کله چي دا آيات نازل سو:

🗐✗✹☹⍓❍ ▪❸🗲♐⬂♐🙲✁ ☎✁❑➚♐🙲☐✡⧫✍ ♊⧫♐

🙲⧫👌◆❒ 🗐 ☙♍❑♒⌛🙰⧫🠉👌 🙲⭘☺🙰👌 ☎✁❑🡒🕿🙰🪟☪➔✍

([82]) اشهر

(c) ketabton.com: The Digital Library

✍➔☪▦⌂♉❍➔❑✁☎ ♉⌂♋ ★⌧⌀⇔➚📖 ▫⬧✉♐♌❑ ✁✍✍⅄
(⁸³) ⬅⌀✂⌀⌀ ⌀⚐⑩♐⬛⬧⬊⌚♉❍♐⌀

ژباړه: هيڅکله به تاسو دنېکۍ کاملې درجې ته نه ورسيږئ تر څو هغه مال نفقه نه کړئ چې تاسو ته ډېر خوښ وي.

ابو طلحة ﷺ چې دغه آيات واورېدئ د رسول الله ﷺ و حضور ته ورغلی او ورته وې ويل: اې د الله ﷻ رسوله ◀ ! ماته تر ټولو زيات بير حآء خوښ دئ او د الله ﷻ فرمان دئ چې تاسو به تر ټولو ښه مال د الله ﷻ په لاره کې خرڅوئ اوس زه خپل دغه باغ د الله ﷻ په لاره کې خرڅوم څنګه چې يې تاسو مناسبه بولئ په هغه ډول يې خرڅ کړه نبي ﷺ ډېر خوشحاله سو او ورته وې ويل: زه دا مناسبه بولم چې د خپلو قريبانو په منځ کې يې وويشې ابو طلحة ﷺ هغه باغ د خپلو قريبانو په منځ کې وويشی تو له يې د الله ﷻ په لاره کې مصرف کړی. (⁸⁴)

فايده: مونږ ته تر ټولو خوښ مال يعني خپل ښه جايداد کله په يو وعظ يا د قرآنکريم د يو آيات په لوستلو يا اوريدلو سره خيراتوو ؟ که د خيراتولو فکر هم راته پيدا سي نو دغه کار هغه وخت کوو چې مونږ د ژوند څخه نا اميده سوي يو يا د قريبانو څخه خوابدي سوي يو د هغوی د محرومه کولو په موخه د خيراتولو فکر راسره پيدا سي او کلونه په دې فکر کې يو چې يو داسې شی پيدا سي چې زما په ژوند کې په کار راسي وروسته چې هر څه کيږي پروانه کوي. که نوم ښودنه پکښې وي لکه دواده يا کوزدې مجلسونو جوړول نو دداسې کار لپاره چې د پيسو مصرف کيږي نو که په سود او قرض راته پيدا سي هم مخ نه ځنې اړوو.

(⁸³) سورة آل عمران الاية (٩٢)
(⁸⁴) درمنشور

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰- د حضرت ابوذر غفاري ﷺ و خپل خادم ته خبر ورکول

حضرت ابوذ غفاري ﷺ يو مشهور صحابي دئ چي د اسلام راوړلو قصه يې په لومړی باب پنځم شمېره کي تېره سوه نوموړی د لويو زاهدانو څخه و. ده مبارک خپله هم مال او شتمني نه سره جمعه کول او نه يې دا خوښېدل چي بل څوک يې جمعه کړي زيات وخت به د شتمنو خلګو سره په جنګ اخته و په همدې وجه د حضرت عثمان بن عفان ﷺ په حکم په زبدة نومي ځای کي اوسېده چي په ځنګله کي ډېر کمزوری ځای و د حضرت ابوذر ﷺ سره په ځنګله کي اوښان وه يو کمزوری څرونکي يې درلودئ ده مبارک به يې احوال پوښتئ ، يوه ورځ د بنو سليم قوم يو سړی ده مبارک ته راغلی او ورته وې ويل: اې ابوذره ﷜ ! زه غواړم چي ستا خدمت وکړم او ستا د فيوضاتو څخه ځان برخمن کړم حضرت ابوذر ﷺ ورته وويل: زه هغه څوک خوښوم چي زما خبره مني که ته زما خبره منې نو په شوق او مينه سره اوسه که يې نه منې نو ستا اړتيا نسته. سليمي صاحب وايي چي ما ورته وويل: اې ابوذره ﷜ ! کوم شی ستاسو پکار دئ چي په هغه کي زه ستاسو اطاعت وکړم ؟ ابوذر ﷺ وويل: زه چي کوم مال دالله ﷻ د رضا لپاره خرڅوم نو تر ټولو ښه مال به ورکوې. دغه نوی خادم وايي: ما دده خبره قبوله کړه. خادم وايي: نابېره يوه ورځ ابوذر ﷺ ته چا وويل: چي پر اوبو باندي ځني خلګ اوسيږي چي زيات ضرورتمن دي خوراک ته اړ دي ده مبارک ماته وويل: چي يو اوښ راوله زه هم ولاړم ډېر ښه اوښ چي د سورلۍ لپاره زيات فرمانبردار و د وعدې مطابق مې د بيولو اراده وکړه بيا مي فکر وکړی چي غريبان خو يې غوښي خوري نو دا ښه طاقتور د سورلۍ اوښ ولي ورولم نو تر هغه مې يوه درجه کم اوښه وکته دده مبارک حضور ته مې وروستل داسي اوښه وه چي تر پاته ټولو اوښانو غوره وه يوازي تر هغه اوښ کمزوري وه چي ما ويلي وه چي دا ډېره ښه د سورلۍ اوښ دئ کيدلای سي دده اوملګرو د سورلۍ لپاره يو وخت پکار سي ابوذر ﷜ راته وويل: اې خادمه ! تا خيانت وکړی زه دستي پوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

سوم د ستي ولاړم هغه ښه اوښ مي ابوذر رضي الله عنه او نورو ملګرو ته راوستی چي اول مي پري ايښي و ابوذر رضي الله عنه و ناستو کسانو ته وويل: په تاسو کي داسي کسان سته چي د الله ﷻ د رضا لپاره کارو کړي ؟ دوه کسان ولاړ سوه او وي ويل چي موږ يي کوو. ابو ذر رضي الله عنه ورته وويل: دا اوښ حلال کړئ ټوټې - ټوټې يې کړئ بيا هغه ټول کورونه وشمېرئ چي پراوبو باندي ودان دي د ابوذر رضي الله عنه يعني زما کور هم يو ددوی څخه حساب کړئ او په ټولو کورونو باندي غوښې ووېشی زما کورته هم دومره اندازه غوښه ورکړئ لکه و هغه نورو کوروته چي يې ورکوئ دوی هم داسي وکړل غوښې يې تقسيم کړې خادم وايي: وروسته يې زه راوغوښتم او راته وي ويل: زما هغه وصيت د ښه مال خرڅول دي په قصده پرې ايښی و او که درڅخه هېر سوی و که در څخه هېر سوی وي نو معذوره يې. ماورته وويل: چي هېر سوی مي نه و ماهم لومړی هغه اوښ راروان کړی وروسته مي فکر وکړی چي دا اوښ تاسو ته زيات په کار راځي ابوذر رضي الله عنه وويل: يواځي ماته په کار راځي ما ورته وويل: هو ! يواځي تاسو ته په کار راځي اوستاسو د ضرورت لپاره مي پرې ايښي و ده مبارک راته وويل: زه د خپل ضرورت وخت درښيم؟ زما ضرورت هغه ورځ ده چي زه يواځي په قبر کي وغورځول سوم دغه ورځ زما دضرورت او احتياج ورځ ده په مال کښې دري برخه لرونکي سته لومړي برخه لرونکی تقدير دئ چي دمال په بېولو کي د هيچا انتظار نه کوي ښه او بد دواړه بيايي ، دوهم برخه لرونکی ستا وارث دئ چي ستا دمړيني وروسته ستامال اخلي اودريم برخه لرونکی ته په خپله يې نو خومره چي دي په توان وي او کيدلای سي نو په درو برخه لرونکي کي عاجزه مه جوړېږه ځکه الله ﷻ فرمايي:

[illegible]

(c) ketabton.com: The Digital Library

⅄✎ℴ✁ ❑♌⧅✉⬧◻ 🕮↗⇔⌀⊠★ ♊⧅✋ ☎✁❑➔☽⧅▦☪➔✍
(85) ⬖⌀✗⬀ ⌀⚐⑩⧅⬛♦⬊⌚⧅○⧅✍

ژباړه: هیڅکله به تاسو دنېکۍ کاملي درجې ته نه ورسیږئ تر څو هغه مال نفقه نه کړئ چي تاسو ته ډېر خوښ وي.

نو له همدې امله د خپل ځان لپاره تر ټولو ښه مال مخکې ولېږه. هغه مال چي ستا تر ټولو خوښ وي تر څو ستا لپاره جمعه سي.

فایده: په درو برخه لرونکو کي تر ټولو دعاجزانه جوړېدو مطلب دادئ چي څومره دي په توان وي د آخرت په زخیره کي یو شی جمعه کړه داسي نه چي مقدر غالب سي او هغه مال ستا څخه ضائع سي یا ته مړ سي مال دي د نورو په لاس کښېوزي بیا دي څوک پوښتنه نه کوي دکورنۍ غړي او ښځه به دي یو لږ وخت درپسي وژاړي بیا دي نه یادوي داسي ډېر خلګ سته چي په مړي پسي خیرات هم نه کوي.

په یوه حدیث شریف کي راغلي دي چي نبيﷺ فرمایي: انسان تل دا وایي چي زما مال، زما مال ، حال دادئ چي دده مال هغه دئ چي ده وخوړی او ختم یې کړی یا یې واغوستی او زوړ یې کړی او یا یې د الله ﷻ په لاره کي مصرف کړی د ځان لپاره یې خزانه کړی ددې نه پرته نور چي دی هر څه مال یو ځای کړی وي هغه د نورو لپاره یو ځای کړي دئ.

په یو حدیث شریف کي راغلي دي چي نبيﷺ پوښتنه وکړه چي په تاسو کي څوک سته چي تر خپل مال یې د وارث مال خوښ وي؟ اصحابو وویل: یا رسول اللهﷺ! داسي څوک به نه وي چي د نورو مال یې تر خپل مال خوښ وي. (یعني داسي څوک نسته) نبيﷺ وفرمایل: خپل مال یوازي هغه دئ چي سړی یې خپله وخوري او کوم مال چي پاته سو هغه د وارثانو مال دئ. (86)

(85) سورة آل عمران الاية (٩٢)
(86) مشكوة

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱- د حضرت جعفرؓ قصه

حضرت جعفرؓ د نبيﷺ د اکا زوی و او د حضرت علي کرم الله وجهه سکه ورور و. لومړی خو ددوی کورنۍ په سخا، بهادري او شجاعت کي نوموتې کورنۍ وه مګر د حضرت جعفرؓ د مسکینانو سره خاصه رابطه او علاقه وه او زیاته ناسته یې ورسره کول کله چي د کافرانو څخه تنګ سو نو لومړی یې حبشې ته هجرت وکړی حبشې ته چي کافران پسې ورغلل نو ده خپله صفايي او پاکوالی نجاشي پاچا ته وړاندي کړی چي قصه یې د اول باب په لسم شمېره کي تېره سوه د حبشې څخه یې بیا ومدینې منورې ته هجرت وکړی او د موته په غزا کي شهید سو چي قصه به یې د راتلونکي باب په پای کي راسي دده مبارک دوفات سره رسول اللهﷺ دده کور ته تشریف یووړی تر څو دده دکورنۍ سره غم رازي وکړي او تسلي ورکړي دده زامن عبدالله، عوان او محمد یې راوغوښتل پر سرو یې لاس ورتېر کړی د برکت دعا یې ورته وکړه د حضرت جعفرؓ په ټول اولادو کي دده اثر (اغیزه) وه خو په عبد الله نومي زوی کي یې د سخاوت صفت زیات و له همدي امله ده ته د قطب السخاء لقب ورکول سوی دئ یعني د سخاء ستوری د اوو کالو په عمر یې د نبيﷺ سره بیعت وکړی. یو چا عبد الله بن جعفرؓ و حضرت عليؓ ته د سپاربنت لپاره بوتی دده په سپاربنت د هغه سړی کار وسو نو هغه سړی دده لپاره څلوېښت زره روپۍ د نذراني په ډول را واستولې ده مبارک بېرته ورواستولې او ورته وي ویل: موږ خپله نیکي نه خرڅوو یو بل چا هم درې زره روپۍ د نذراني ورته راوړې ده په ناستو خلګو وویشلې خپله یې نه کړې قبولې یو وخت یو تاجر بازار ته شکره راوړې وه په بازار کي هیڅ خرڅه نه سوه د هغه تاجر سره ډېر فکر او غم و عبد الله بن جعفرؓ خپلو کارکوونکو ته وویل: تاسو ددغه تاجر څخه شکره (بوره) رانیسئ او په خلګو یې مفته (وړیا) وویشئ. د شپې چي به ددوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

قو م ته ميلمه راغلی نو دده په کور کي به يې خوراک او چيښناک کاوه او هر ډول اړتياوي به يې ده پوره کولې.(87)

حضرت زبير ﷺ په يو جنګ کي ګډون کړی و يوه ورځ يې خپل زوي عبدالله راوغوښتي او وصيت يې ورته وکړی په وصيت کي يې ورته وويل: فکر کوم چي زه به نن شهيد سم ته زما پور ادا کړه او فلانکی او فلانکی کار وکړه دا وصيتونه يې زوی ته وکړه په همدغه ورځ شهيد سو زوی چي يې د پور حساب وکړی نو پر ده باندي دوويشت لکه روپۍ باندي وي هغه هم په دې ډول وي چي خلګو ده ته په امانت مالونه ايښودل ځکه دی په امانت دارۍ کي زيات مشهور وکله چي به خلګو مال ورته راوړی ده به ورته وويل چي زما سره خو ځای نسته ستا مال يې پر ما قرض دا خبره به يې ورته وکړه مال به يې ځني واخيستي دستي به يې صدقه کړی. دا يې هم وزوی ته ويلي وه که څه مشکل درته پيښ سو نو زما مولا ته وايه عبد الله وايي: چي زه په دې نه سوم پوه چي د مولا څخه يې مقصد څوک دئ نو ماپوښتنه ځني وکړه چي ستامولا څوک دئ؟ ده مبارک راته وويل: زما مولا الله ﷻ دئ. آخر دا چي حضرت عبد الله ﷺ دده مبارک ټول قرضونه اداکړه، عبد الله بن زبير ﷺ فرمايي: کله چي ماته مشکل ديوه قرض په ادا کولو کي پيښ سو نو ما به وويل: يا د زبير مولا ! فلانی کار نه کيږي هغه کار به دستي وسو عبد الله بن زبير ﷺ فرمايي: يوه ورځ ما وعبد الله بن جعفر ﷺ ته وويل: چي زما د پلار لس لکهه روپۍ د قرضونو په سر ليک کي ستاسو پر ذمه دئ ده مبارک راته وويل کومه ورځ چي دي خوښه وي په هغه ورځ راسه چي پيسې درکړم عبد الله ﷺ وايي زه ددې خبرې کولو وروسته پوه سوم چي ما غلطي کړې وه په حقيقت کي دده قرض زما د پلار پر ذمه و نو زه ببرته ورغلم و عبد الله بن جعفر ته مي وويل چي زه غلط سوی وم ستاسو زما پر پلار باندي قرض دئ ده مبارک راته وويل: ما ور وبخښلې

---

(87) اصابه

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

دئ ماورته وويل: بخښنه نه غواړم ده مبارک راته وويل: ښه دئ، هره ورځ چې درته اسانه وي په هغه ورځ يې راکړه ماورته وويل: ددې پيسو په بدله کې مځکه زما څخه واخله ماته د غنيمت په مال کښې ډېره مځکه راغلې ده ، ده مبارک راته وويل: ښه دئ، مايوه کمزورې مځکه چې اوبه او نور داړتيا شيان يې هم نه درلوده ورمې کړه ده دستې را څخه قبوله کړه غلام ته يې امر وکړې چې په دغه مځکه کې د لمانځه مسئله اواره کړه غلام په هغه مځکه کې د لمانځه مسئله اوراه کړه عبد الله بن جعفرؓ پر هغه ځای دوه راکعته نفل وکړه او ډېره اوږده سجده يې وکړه د لمانځه څخه چې فارغه سو غلام ته يې وويل : دا ځای وکنده غلام چې هغه ځای وکندی دستې يوه چينه د اوبو راپورته سوه چې جوش يې واهه.(88)

فايده: داصحابو مبارکانو دغه کارونه وه چې ددې باب په قصو کې ليکل سوي دي يا په نورو قصو کې ليکل سوي دي دا ددوی لپاره څه لويه خبره نه وه بلکې دا ددوی عام عادتونه وه.

اوم باب

بهادري، زړه ورتوب او دمرګ ارزو

د مرګ د شوق لازمې نتيجه بهادري ده ځوک چې تر خپل سر تير سې نو بيا هر څه کولای سې وبره، فکر کول، د ځان د ساتنې لارې چارې لټول ، مال او شتمنې ټوله دژوند لپاره دې کله چې دمرګ شوق پيدا سې دمال محبت پاته کيږې ددښمن وېره لمنځه ځې. ارمان چې ددې مبارکو انسانانو په برکت ماته هم دادولت را نصيب سوی وای.

(88) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

١- د حضرت ابن جحش او حضرت سعد ﷺ دعا

حضرت عبد الله بن جحش رضي الله عنه د احد په غزا کې و حضرت سعد بن ابي وقاص رضي الله عنه ته وویل: اې سعد ! راسه چې په ګډه دعا وکړو په ما او تا کې دې هر یو د خپل ضرورت دعا وکړي هغه بل به امین وایي ځکه داسې دعا قبلېدو ته زیاته نژدې ده دواړه مبارکان یو کونج ته ولاړل او هر یوه دعا وکړه لومړی حضرت سعد رضي الله عنه پدې ډول دعا وکړه: اې الله ﷻ! صبا وماته په جنګ کې یو لوی بهادر انسان په مقابله کې راولې چې پر ما زورروره حمله وکړي او زه هم زورروره حمله پرې وکړم بیا ماته فتحه (بری) رانصیب کړې او هغه ستا د رضا لپاره ووژنم او غنیمت یې ماته حاصل کړې. حضرت عبد الله بن جحش رضي الله عنه آمین پرې وایه وروسته حضرت عبد الله بن جحش رضي الله عنه پدې ډول دعا وکړه: اې الله ﷻ! صبا وماته یو لوی بهادر په مقابله راولې چې پر ما سخته حمله وکړي او زه هم سخته حمله باندې وکړم او بیا ماستا په لاره کې شهید کړې بیا پزه او غوږونه راخخه پرې کړې کله چې قیامت سې ته پوښتنه راځخه وکړې چې اې عبد الله ! ستا غوږونه او پزه ولې پرې سوې دي؟ زه درته ووایم چې یا الله ﷺ! ستا او ستا د رسول ◄ په لاره کې پرې سوي دي حضرت سعد رضي الله عنه پرې آمین ووایه. دوهمه ورځ جنګ شروع سو ددوی دعاوې په هغه ډول قبولې سوې لکه دوی چې کړې وې. (٨٩)

سعد رضي الله عنه وایي: د عبدالله بن جحش رضي الله عنه دعا زما تر دعا غوره وه ما د احد د غزا په میدان کې مابنام ولیدل چې د جحش رضي الله عنه غوږونه او پزه په یو تار پیودل سوي وه. هم دا ډول دده توره هم

(89) خمیس

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماته سوې وه بیا رسول ﷺ یو ښاخ ورکړی چې دده په لاس کې توره جوړه سوه تر ډېره وخته پورې هم داسې وه بیا په دوه سوه دیناره خرڅه سوه. (90) دینار د سرو زرو د یوې سیکې نوم دئ.

فایده: په دې قصه کې د یوې خوا لوی کمال بهادرۍ او زړور توب دئ چې د یوه بهادر دښمن د مقابلې ارزوه ده دبلې خوا لوی کمال د خپل محبوب سره مینه او عشق دئ چې په لاره کې یې د ځان ټوک، ټوک کولو هیله ده په آخر کې چې پوښتنه ځنې وسې چې داولې؟ دی ورته ووایې چې داستا لپاره.

رهیگا کوئی تو تیغ ستم کې یادگارون مین ۞ مری لاشی لاشو کې تکری دفن

کرنا کرسو مزارون مین

ژباړه: چیرې خو به دظلم دتورې څخه یوه ټوټه د ښنبې په ډول پاته سې زما د وجود ټوټې په سلو قبرونو کې ښخې کړئ.

۲-داحد په غزا کې د حضرت علي رضي الله عنه بهادري

د احد په غزا کې مسلمانانو ته یو څه ماته وه چې لوی لامل یې د نبي ﷺ د یوه امر نه پر ځای کول وه چې بیان یې د اول باب په دوهمه قصه کې سوی دئ په دغه وخت کې مسلمانان د څلورو طرفونو څخه د کافرانو په منځ کې راغلل په همدې وجه ډېر مسلمانان شهیدان سوه یو څه و تښتېده نبي ﷺ هم د کافرانو د یوې ډلې په منځ کې راغلی کافرانو دا اوازه خپره کړې وه چې نبي ﷺ شهید سو په دغه وجه هم ډېر مسلمانان و تښتېدل حضرت علي رضي الله عنه فرمایې: کله چې کافرانو مسلمانان راګیر کړه او نبي ﷺ زما د سترګو څخه پټ سو نو لومړی ما د رسول الله ﷺ لټون

---

(90) اصابه

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ژوندو کې وکړی نه مې کړی پیدا بیا مې په شهیدانو کې ولټوی هلته مې هم نه کړی پیدا نوما په خپل زړه کې وویل چې دا خو شوني نه ده چې رسول الله ﷺ دې د جنګ دمیدان څخه تښتېدلی وي داسې معلومېږي چې الله ﷻ زموږ دعملونو له امله ناراضه سوی وي او خپل رسول ﷺ یې اسمانو ته پورته کړي وي نو د علاج لپاره بله لاره نسته بې له دې چې د کافرانو په ډله ورګډ سم ترڅو شهید سم ما خپله توره راواخیسته حمله مې وکړه تر داسې اندازې چې کافران دمنځ څخه و یوې خواته سوه زما پر رسول الله ﷺ باندې سترګې ولګېدې زه ډېر خوشحاله سوم او پوه سوم چې الله ﷻ دملائکو په واسطه دخپل محبوب حفاظت کړی دئ نو ولاړم د رسول الله ﷺ سره ودرېدم کافران ډلې ډلې راتلل پر رسول الله ﷺ یې حملې کولې نبي ﷺ و فرمایل: اې علي ! دا ډله منعه کړه زه هم د هغې ډلې مقابلې ته ورغلم یواځې مې د هغې ډلې مقابله وکړه او ځینې مې ځني مړه کړه بیا یوه بله ډله پر نبي ﷺ دحملې په نیت رامخکې سوه رسول الله ﷺ زما و طرفته اشاره وکړه زه بیا ددوی مقابلې ته ورمخکې سوم ددوی مقابله مې وکړه. ددې څخه وروسته جبرائیل عليه السلام راغلی دحضرت علي رضی الله عنه د بهادرۍ او مرستې ستاینه یې وکړه رسول الله ﷺ وفرمایل: اِنهُ مِني وَ اَنَا مِنهُ یعني زه دده څخه یم دی زما څخه دئ. نبي ﷺ پدغه خبره سره په خپل منځ کې پوره یوالي ته اشاره وکړه جبرائیل عليه السلام وویل: وَاَنَا مِنكُمَا یعني زه ستاسو ددواړو څخه یم.([91])

فایده: یواځې سړی چې د یوې ډلې سره مقابله کوي اوبیا نبي ﷺ پیدا کوي ببرته د شهادت په نیت د کافرانو په ډله ورننوځي داکه د یوې خوا درسول الله ﷺ سره زیاته مینه او عشق څرګندوي خو د بلې خوا کامل او پوره دلاوري او زړورتوب دئ.

([91]) قرة العيون

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- حضرت حنظلة ﷺ شهادت

حضرت حنظلة ﷺ په لومړي وخت کي داحد په غزا کي ګډون نه وکړی وايي: چي ده واده کړی و دشپې د بي بي سره يو ځای سوی و سهارېي دغسل تياري کول د غسل لپاره ناست و سر يې مينځی چي نابېره د مسلمانانو د ماتي رږغ يې تر غوږ سو ددې اواز غم يې نه درلودی دستي ولاړ سو توره يې واخيسته د جنګ ميدان ته يې ځان ورساوه پر کافرانو يې حملې شروع کړې او برابر پر مخ روان و چي په دغه حالت کي شهيد سو څرنګه چي شهيد که جنوب نه وي نو بېله غسله په قبر کي ښخيږي نو اصحاب ﷺ خو دده په جنابت نه وه خبر نو دده سره يې هم داسي معامله وکړه خو نبي ﷺ وليدئ چي ده مبارک ته ملائکي غسل ورکوي نبي ﷺ واصحابو کرامو ته دده د غسل بيان وکړی ابو سعيد ساعدي ﷺ فرمايي: ماچي د نبي ﷺ فرمان واورېدئ نو زه ولاړم حنظلة مي وکاتی د حنظلة تر سر اوبه څڅېدې نبي ﷺ چي کله داحد د غزا څخه راغلی او خبر نه يې وکړل ورته معلومه سوه چي حنظلة د غسل پر ته و غزا ته تللي و.(92)

فايده: داهم کامله بهادري ده څکه بهادر سړي ته په خپله اراده کي ځنډ کول ګران کار دئ نو له همدې امله ده مبارک دومره انتظار هم نه سو کولای چي غسل وکړي.

۴- د حضرت عمرو بن جموح ﷺ د شهادت ارزو

حضرت عمر بن جموح ﷺ په پښه ګوډ وو څلور زامن يې درلوده زيات يې د رسول الله ﷺ په خدمت کي حاضرول او په غزاو کي يې ګډون کاوه. د احد په غزا کي دده سره هم دا فکر پيدا سو

(92) ايضا

(c) ketabton.com: The Digital Library

چي کاشکي زه هم په غزا کي ګډون وکړم خلګو ورته وویل: چي ته معذور یې د ګډوالي له امله ستا لپاره تلل ګران کار دئ ده مبارک ورته وویل: دا څومره بده ده چي زما زامن جنت ته ولاړ سي او زه دي پاته سم. بي بي یې هم د پیغور په ډول دده د تیارولو لپاره ورته وویل: زه وینم چي ته د جنګ څخه راتښتېدلی یې او بېرته راغلی یې عمروبن جموح ﷺ چي دا واورېدل وسله یې واخیستل د قبلې پر لوري روان سو او دادعا یې وویل: : اَللهُم لَا تُرَدِنِي اِلي اَهلِي ژباړه: اې خدایه ! مابېرته خپل کور ته مه راولې دستي راغلی د نبي ﷺ په خدمت کي حاضر سو د خپل حال بیان یې ورته وو ایه چي دی خپل قوم د غزا څخه منعه کړی و او د ځان شوق یې هم ورته وو ایه اووې ویل: یار رسول الله ﷺ ! زه امید لرم چي په دې ګوډه پښه په جنت کي وګرځم رسول الله ﷺ ورته وویل: الله ﷻ ته معذوره کړي یې نو ستا په نه تلو کي څه تاوان دئ ده مبارک بیا د خپلي میني او شوق څرګندونه ورته وکړه نو رسول الله ﷺ اجازه ورکړه. ابو طلحة ﷺ وایې: ماعمروبن جموح ﷺ په جنګ کي ولیدئ چي سینه یې ایستلي وه نیغ روان و او دایې ویل: قسم په الله ﷻ زه د جنت شوقي یم دده یو ځوی هم په ده پسي روان و دواړه جنګېدل آخر دواړه شهیدان سوه دده بي بي د خپل مېړه او زوی جسدونه پر اوښ واچول ددفن کولو لپاره یې مدیني منورې ته راوړل خو اوښ کښېناستی هر څه چي یې په وکړه اوښ نه ولاړېدئ چي وي به واهه اوښ به بېرته د احد پر لوري مخ کړی بي بي یې ونبي ﷺ ته بیان وکړی نبي ﷺ ورته وویل: دا اوښ ته امر سوی دئ عمرو بن جموح ﷺ چي د کور څخه وتی څه خوبه یې نه وي ویلي دې ورته وویل: عمروبن جموح ﷺ چي د کور څخه وتی مخ یې وقبلې ته کړی دادعا یې وویل: اَللهُم لَا تُرَدِنِي اِلي اَهلِي. نبي ﷺ ورته وفرمایل: په همدغه وجه اوښ نه ځي.(93)

(93) قرة

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: دداسي چانوم د جنت شوق دئ او هم د الله ﷻ او د هغه د رسول الله ﷺ سره رينښتني محبت دئ ځکه اصحاب ديوه ځای څخه بل ځای ته ورسېدل خو دی مبارک د مرګ څخه وروسته په هغه ډول دئ. ډېر کوشش يې وکړی چي ددې ځای څخه يې يوسي خو اوښ نه تلی يا به کښېناستی او يا به بېرته د احد پر لوري روان سو.

۵- د حضرت مصعب بن عمير ؓ شهادت

حضرت مصعب بن عمير ؓ د اسلام دراوړلو څخه مخکي په ډېر ناز پالل کېده دډېرو شتمنو هلکانو څخه و پلار به دده لپاره يوه جوړه کالي په دوسوه اخيسته بيا به يې په ده باندي اغوسته د نوي عمر ځوان و په ډېر ناز او نعمتو کښېي لوی سوی و. د اسلام په پيل کي د کورنۍ د خلګو څخه په پټه مسلمان سو دی هم په دغه حالت کي اوسېده چي يو چادده کورته خبر ورکړی چي مصعب ﷜ مسلمان سوی دئ کورنۍ چي يې خبره سوه دی يې بندي کړی او وي تړی ځو ورځي تېري سوې يو وخت يې موقع پيدا کړه وتښتېدئ کومو خلګو چي حبشي ته هجرت کاوه ده هم هجرت ورسره وکړی د هغه ځای څخه چي راغلی نو مديني منورې ته يې هجرت وکړ د پرهيزګاری او مسکنت ژوند يې تېراوه ، په تنګ حالت کي يې ژوند تېرواه. يوه ورځ رسول الله ◄ تېرېدئ مصعب ؓ يوازي په يوه پټو کي و هغه هم داسي پټو و چي ځای پر ځای به شکېدلی و او ځای پرځای به د ټوکر ياد څرمني پنه ورکړل سوې وه نبي ﷺ دده داوسنی حالت او تېر حالت بيان وکړی سترګي مبارکي يې د اوښکو ډکي سوې.

داحد په غزاکي د مهاجرو مجاهدينو بيرغ ده مبارک نيولی و يو کافر ديوې خوا راغلی دی مبارک يې پر هغه لاس ووهه چي بيرغ يې په نيولی و ددې لپاره چي بيرغ ولوېږي او مسلمانانو ته خپله ماته ښه ښکاره معلومه سي ده مبارک دستي په بل لاس بيرغ ونيوی کافر پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا بل لاس په توره وواهه ده مبارک بیرغ په ځیګر کې ښخ کړی یعني په منډوانو یې ونیوی مځکې ته یې نه پرېښودئ کافر دی مبارک په غشي وویشتی دی شهید سو بل صحابي راغلی بیرغ یې پورته کړی هر کله چې یې دی ښخوی نو دده سره یوازي یو پتو ورسره و چې سر به یې په پټ کړی پښې به یې ښکاره سوې چې پښې به یې ورپټې کړې سر به یې ښکاره سو رسول الله ﷺ امر وکړی چې د سر خوا یې ورپټه کړی پر پښو باندي یې پاڼې ورواچوی.(94)

فایده: دا د هغه نازولي آخري ژوند دی چې په ناز ـ ناز سره لوی سوی و او یوه جوړه کالي یې په دوسوه درهمه اخیستل او اغوستل به یې نن دده مبارک یو کفن هم نه پیدا کیږي او دا یې مېړانه وه چې په خپل ژوند یې بیرغ و مځکې ته نه پرېښودئ لاسونه یې دواړه پرې سوه خو بیا یې هم بیرغ مځکې ته نه پرېښودئ. ډېر په ناز لوی سوي و خو د هغو خلګو ایمانونه دومره مضبوط سوي وه چې دایمان د مینې له وجې به یې د ځان سره هیڅ شی نه پرېښودئ پیسې، ارام او شوق به یې هیڅ و ځان ته نه پرېښودئ او خپل ځان یې دایمان په خواری کې لګاوی.

۲- د قادسیې په جنګ کې د حضرت سعد ﷺ خط

دعراق په جنګ کې د حضرت عمر ﷺ اراده وه چې په جنګ کې ګډون وکړي خو دخاصو او عامو ډلو سره یې په دې کار کې تر خو ورځو پوري مشوره کېدله چې دعمر ﷺ پاتېدل به ښه وي او که به په جنګ کې تلل ښه وي دعامو خلګو داخوښه وه چې حضرت عمر ﷺ په جنګ کې ګډون وکړي او دخاصو خلګو داخوښه وه چې عمر ﷺ ګډون نه پکښې وکړي او په مدینه کې پاته سي دلښکرو انتظام وکړي. دمشورې په خبرو کې د سعد بن ابي وقاص ﷺ نوم واخیستل سو ټولو

---

(94) قرة – اصابه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوښ کړی او وي ويل: که سعد ولاړسي نو بيا عمر رضي الله عنه ته اړتيا نسته حضرت سعد رضي الله عنه مشهور بهادر وو د عربو په زمريانو کي شمېرل کېدئ لنډه داچي سعد رضي الله عنه و تاکل سو او ولېږل سو کله چي په قادسيه کي د حملې لپاره ورسېدئ نود کسرا پاچا دده دمقابلې لپاره رستم خان را واستوی چي مشهور پهلوان و پر رستم خان باندي وبري غلبه کړې وه او پوره کوشش يې کاوه چي پاته سي پاچا ته يې وېره نه ښکاره کوله په ښکاره به يې دا ويل چي مادلې پريږده زه به دلته ستاسره په لښکر لېږلو ،صلاح او مشورو کولو کي ستاسره مرسته کوم خو پاچا چي نوم يې (يزدجرد) و ونه منل آخر د مجبوري څخه په جنګ کي شريک سو.(95)

حضرت سعد رضي الله عنه چي کله روانېدئ حضرت عمر رضي الله عنه ده ته وصيت وکړی چي د الفاظو لنډه ترجمه يې داده: اې سعده ! په دې خبره خطانه وزې چي ته د رسول الله ﷺ ماما بلل کېدې او د هغه صحابي وې الله ﷻ بدي په بدي نه مينځي بلکي بدي په نيکي مينځي د الله ﷻ او د بندګانو تر منځ هيڅ خپلوي نسته بلکي الله ﷻ ته يوازي بندګي قبوله ده د الله ﷻ په نزد باعزته او بې عزته ټوله يو برابر دي ټول د الله ﷻ بندګان دي او الله ﷻ د ټولو رب دئ د الله ﷻ نعمتونه په بندګۍ سره لاسته راځي په هر کار کي و هغه شي ته ګوره چي د نبي ﷺ طريقه وه په هم هغه شي باندي عمل کوه زما دا نصيحت ياد ساته ته ديوه لوی کار لپاره لېږل سوي يې چي خلاصون يې يوازي د الله تعالي په تابع داري کي لګېدلای سي د خپل ځان او ملګرو سپېڅلي عادتونه جوړوه د الله تعالي څخه وېره اختيار وه د الله ﷻ څخه وېره په دوو خبرو کي يو ځای کېدای سي لومړي د الله ﷻ په اطاعت کښې ، دوهم د ګناه څخه په ځان ساتلو کي ، د الله ﷻ اطاعت چي د چا په برخه سي د دنيا څخه به يې کرکه کيږي او د آخرت سره به مينه لري.(96)

(95) اشهر
(96) اشهر

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې ځخه وورسته حضرت سعد ﷺ په ډېره خوشحالی سره لښکر تيارکړی او د جنګ پر لوري روان سو دده د خوشحالي کيفيت دهغه خط څخه معلوميږي چي ده رستم ته لېږلی دئ ده مبارک په خپل خط کي ليکل دي: فَاِن مَعِيَ قومٍ يُحِبونَ المَوتَ کَمَا يُحِبونَ الا عَاجِمَ الخَمرَ) ژباړه : بېشکه زما سره داسي قوم ملګری دی چي د مرګ سره داسي مينه لري لکه عجم چي يې د شرابو سره لري.([97])

فايده: د شرابو د مينه لرونکو څخه که پوښتنه وسي چي په شراب چيښلو کي څومره خوند دئ؟ (نو هغه ته خامخا معلوميږي چي تر ټولو خوږو خوند ور دئ) څوک چي د مرګ سره په دغه پيمانه مينه لري نو کاميابي ولي دداسي چاپلونه نه موچوي؟

۷- د حضرت وهب بن قابوس ﷺ شهادت د احد په غزاء کي

حضرت وهب بن قابوس ﷺ يو صحابي دي چي يو وخت مسلمان سو په صحراء کښبي په يو کور کښبي اوسېدئ بزې يې څرولې يو وخت يې د وراره سره بزې په يوه پړی وتړلې او د مدينې منورې پر لوري روان سو کله چي مدينې منورې ته ورسېدئ پوه سو چي محمد ﷺ د احد غزاء ته تللی دئ بزې يې هلته پرېښودې د محمد ﷺ ملاقات ته ورغلی په دغه وخت کي د کافرانو يوه ډله راغله رسول الله ﷺ و فرمايل: څوک دغه ډله خواره واره کولای سي چي زما سره به په جنت کي ملګری وي حضرت وهب ﷺ په ډېر زور سره توره وچلول کافران يې ټوله خواره واره کړل دوهم او دريم ځل بيا داسي پېښه وسوه رسول الله ﷺ وده مبارک ته د جنت زيری ورکړی ده چي دا واورېدل توره يې واخيستل د کافرانو په يوه ګڼه ډله ورننوتی او شهيد سو.

([97]) تفسير عزيزي اول ټوك

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت سعد بن ابي و قاص رضي الله عنه فرمايي: ما د وهب رضي الله عنه پـه شـېر بهـادري او شـجاعت د هيچا ندی ليدلی دده د شهادت ښخه وروسته ما رسول الله ﷺ وليدئ چې دده د سر لـوري تـه ولاړو او دايې ويل: الله ﷻ دې ستا ښخه راضي سي زه ستا ښخه راضي يم ددې ښخه وروسته رسول الله ﷺ دی په خپلو مبارکو لاسونو سره ښخ کړی سره ددې چې په دغه غزاء کي رسول الله ﷺ هم ځني راضي سوي و حضرت عمر رضي الله عنه فرمايي زما د هيچا پـه نيکـو کـارونو غبتـه (98) نـه وه سـوې لکـه د وهب پـه نيکـو کـارونو چـي مـي وسـوه زمـا زړه غـواړي چـي د الله ﷻ ښخـه دده پـه شېر عمـل نامـه واخلم.(99)

فايده: په ده باندې د حضرت عمر ﷛ غبته کېدل د يو خاص کار له امله و ، هغه دا چي خپل ځان ته يي په ځان نه وه و يلي (يعني تر خپل سر تيرو) که نه نو حضرت عمر رضي الله عنه او د نورو صـحابه کرامو ﷡ نيک کارونه تر دغه هم زيات وه.

٨- د بير معونه جنګ

(98) غبطه ودې تـه وايـي چي يـوڅوک يـوه ځانګرتـيا ولـري بل کس چې يې وويـني نـو د افکر ورتـه پـيدا سي چي کـاشکي مـا هم دغه ځانګرتـيا درلـوداى . حسد دې تـه ويل کـيږي چي يـوڅوک يـوه ځانګرتـيا ولـري بـل کس فـکر وکړی چي کـاشکي دغه ځانګرتـيا ده نـه درلـوداى بـلـکي مـا درلـوداى غبطه روا ده اوحسد نـاروا دى ژبـاړن.

(99) اصابـه - قـره

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بیر معونه یو مشهور جنګ دئ چې د اصحابانو او پاکسیزه لوی جماعت په پوره ډول پکښې شهید سوی دئ چې دوی ته قرآء (قاریان) ویل کیږي ځکه چې دوی ټوله د قرآنکریم حافظان وه زیات شمېر یې انصار وه پرته دیو څو کسانو څخه چې مهاجرین وو ددوی د نبي ﷺ سره ډېره مینه وه ځکه چې دوی د شپې زیاته برخه په ذکر او تلاوت تېرول او دورځې به یې د نبي ﷺ د بيبیانو دکورونو ، اړتیا وي لکه لرګي، اوبه او داسې نور پوره کولې. دغه سپېڅلې ډله د نجد یوا وسیدونکي د بني عامر د قوم یو سړي چې نوم یې عامر بن مالک و او کنیه نوم یې ابوبراء و د خپل ځان سره یې تر خپل سیوري لاندې دتبلیغ او وعظ په نامه ببولې وه که څه هم نبي ﷺ دوی ته ویلي وه چې زما سره داوېره ده چې اصحابو ﷢ ته کوم تاوان ونه رسیږي خو دغه سړي ډېره تسلي ورکړې وه نبي ﷺ دغه اویا اصحاب ﷢ ورسره کړه او یو خط یې د عامر بن طفیل په نامه چې دبني عامر رئیس و ولیکی په خط کښې د اسلام بلنه لیکل سوې وه. دوی مبارکان د مدینې منورې څخه رخصت سوه کله چې بیرته معونه ته ورسیده هلته تم سوه ددوی دوو ملګرو هر یو حضرت عمر بن امیة رضي الله عنه او حضرت منذر بن عمر ﷢ دخپلو ملګرو ټولو اوښان دڅرولو لپاره پر غاړه واخیستل او حضرت حرام رضي الله عنه ددوو ملګرو سره یو ځای وعامر بن طفیل ته ورغلل ددې لپاره چې د رسول الله ﷺ خط وروړې هلته چې نژدې سوه حضرت حرام رضي الله عنه و خپلو ملګرو ته وویل: تاسو دلې ودریږئ زه به ورسم کچیرې یې زما سره دوکه وکړه نو تاسو ولاړ سئ ځکه ددرو تر مړه کېدو نو د یوه مرګ بهتر دئ. عامر بن طفیل د عامر بن مالک وراره و هغه عامر چې مسلمانان یې راوستلي وه عامر بن طفیل دمسلمانانو سره سخته دښمني درلوده حرام رضي الله عنه چې د رسول الله ﷺ خط ورکړی عامر بن طفیل مخکې تر دې چې خط ولولې حرام رضي الله عنه یې په نېزه داسې وواهه چې نېزه پورې ووري ترې ووتل حرام رضي الله عنه وویل: (فُزتُ وَرَبِّ الكَعبَةِ) یعنې د کعبې په رب قسم کوم چې زه کامیاب سوم ددې وینا څخه وروسته شهید سو عامر بن طفیل په دې هم بسنه ونه کړه چې قاصد وژل په هیڅ قوم کې روا کار نه دئ او نه یې دې ته کتل چې دغه حضرات زما اکا په خپله

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنا کي راوستلي دي بلکي خپل قوم يې راجمعه کړی ددې لپاره چي دا ټول اصحابان ووژني او يو هم ژوندی پرې نه ږدي خو دده قوم په دې وجه چي عامر بن مالک دغه اصحابان په خپله پناه کي راوستلي دي د اصحابانو ووژلو ته تيار نسوه خو عامر بن طفيل د شاوخوا څخه خلګ راجمعه کړه يوه لويه ډله يې تياره کړه پر مسلمانانو باندي يې حمله وکړه مسلمانانو هم مقابله وسره شروع کړه اخر مسلمانانو به ترکومه پوري ددوی سره مقابله کولای چي د څلور خواوو څخه کافرانو حمله پرې وکړې وه اودوی يې په منځ کي محاصره سوي وه ؟ د کعب بن زيد ﷺ پرته چي کافرانو مړ بللی وو نورټول اصحابان ﷺ شهيدان سوه. حضرت منذر ﷺ او حضرت عمر بن امية ﷺ چي اوښان يې څرول د اسمان وخواته يې وکتل وې ليدل چي مردار خواره مرغان الوتل دواړو وويل چي خامخا يو څه پېښه سوې ده نو بېرته د خپلو ملګرو و خواته راغلل کله چي راورسېدل وې ليدل چي ملګري يې ټوله شهيدان سوي دي او شاوخوا په توره سمبال سواره پرې راګرځي دوی دواړو چي دا حالت وليدی نو په خپلو منځو کي يې مشوره وکړه حضرت عمر بن امية ﷺ وويل: راځه چي بېرته ولاړ سو رسول الله ﷺ خبر کړو خو منذر ﷺ وويل رسول الله ﷺ خو به هغسي هم خبر سي زما زړه نه کيږي چي شهادت پرېږدم او ددې ځاي څخه ولاړ سم چي ملګري مي بيده پراته دي درځه چي د خپل ملګرو سره يو ځای سو نو دواړو و ميدان ته ورودانګل حضرت منذر ﷺ شهيد سو او حضرت امية ﷺ ونيول سو. څرنګه چي د عامرمور د يوه غلام ازادول په يو کار کي نذر ايښی و نو عامر په هغه وجه عمربن امية ﷺ ازاد کړی.(100)

په دغه مبارکو انسانانو کي د حضرت ابوبکر ﷺ غلام عامر بن فهيره هم و دده مبارک قاتل جبار بن سلمي وايي: ماچي کله عامر بن فهيره په نيزه وواهی ده وويل: (وَ الله فُزتُ) يعني په الله ﷻ مي دي قسم وي چي زه کامياب سوم ددې څخه وروسته ماوليدی چي دده جسد و

(100) اسلام

(c) ketabton.com: The Digital Library

اسماني طرف ته پورته سو زه ډېر حیران سوم ددې څخه وروسته ما د خلکو څخه وپوښتل: چې دغه سړی ما په نیزه وواهی دستي مړ سو خو بیا هم دی وایي چي په الله ﷻ قسم چي زه کامیاب سوم دده کامیابي نوپه څشي کي ده؟ خلکو راته وویل: دده کامیابي په جنت کي ده پدې وجه زه مسلمان سوم.(101)

فایده: دا هغه خلک دي چي اسلام په دوی فخر کوي نو پر ځای خبره ده چي وویل سي: بېشکه دوی د مرګ سره دعجمو تر میني د شرابو زیاته مینه درلوده ولي به دوی ته مرګ خوښ نه و چي دوی په دنیا کي داسي کارونه کړي وه چي د الله ﷻ په نزد ددوی کامیابي یقیني وه نو دوی چي به مړه کېده کامیابه کیده.

۹- د حضرت عمیر ﷺ وینا چي خرما خوړل اوږد ژوند دئ

د بدر په غزا کي رسول الله ﷺ په یوه خیمه کي تشریف درلودئ چي اصحابانو ته یې اشاره وکړه یعني ورته وې ویل: ولاړ سئ داسي جنت ته ورمخکي سئ چي پلنوالی یې تر اسمانو او مځکو زیات دئ اودمتقیانو لپاره جوړ دئ یو صحابي حضرت عمیر بن الحمام ﷺ چي دا خبره واورېدل وې ویل: واه، واه، رسول الله ﷺ ورته وفرمایل: پر کومه خبره دي واه واه وویل ده مبارک ورته وویل: چي زه به هم غواړم چي ددغه خلکو څخه سم چي جنت ته ځي رسول الله ﷺ ورته وفرمایل: ته هم ددغه خلکو څخه یې بیا یې د خرما کڅوړه راواخیستل او خرماوي یې خوړلې بیا یې وویل زه چي دغه خرماوي خورم چي زما په لاس کي دي دا هم ډېر وخت دئ او

(101) خمیس

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلاصوم یې نو زه دومره انتظار نه سم کولای خرما وي یې وغورځولې توره یې وا خیستل د کافرانو په یوه ګڼه ډله ور ننوتی تر هغه وخته پورې وجنګېدی تر څو شهید سو.(102)

فایده: په حقیقت کې هم دا خلګ د جنت وړ وو او په جنت یې ټینګ یقین و زموږ که یقین ټینګ سي نو ټولې خبرې به سمې سي.

۱۰- د حضرت عمر ﷺ هجرت

د حضرت عمر ﷺ به څه بیان کوې هر سړی دده په بهادرۍ خبر دئ او دده په مېړانه اقرار کوي د اسلام په شروع کې چې مسلمانان په کمزورې حالت کې وو نبي ﷺ په خپله د اسلام د قوت لپاره دده د مسلمانېدو دعاوکړه او د رسول الله ﷺ هغه دعا قبوله سوه حضرت عبد الله بن مسعود ﷺ فرمايي: موږ د عمر ﷺ تر مسلمانېدو تر وخته پورې و کعبې ته نژدې په ښکاره لمونځ نه سوای کولای ، حضرت علي ﷺ فرمايي: په لومړي وخت کې به مسلمانانو په پټه هجرت کاوه یو - یو به تلی خو کله چې عمر ﷺ د هجرت اراده وکړه نو توره یې په غاړه کړه لېندۍ یې په لاس کې وا خیسته او ډېر غشي یې هم د ځان سره وا خیسته لومړی مسجد ته ولاړی په ښه ارامۍ سره یې طواف وکړی بیا یې په ښه ارامۍ سره لمونځ وکړی وروسته د کافرانو مجلسو ته ورغلی او ورته وې ویل: د چاچي زړه غواړي چې موریې پر وژاړي ، ښځه یې کونډه سي او اولادونه یې یتیمان سي هغه دې د مکې دباندې را ووزي او زما مقابله دې وکړي دا وینا یې جلا - جلا ډلو ته وکړه بیا یې تشریف یووړی په هیچا کې دومره همت نه سو پیدا چې دده مقابلې ته ورووزي.(103)

(102) طبقات ابن سعد
(103) اسد الغابة

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱- د موته د غزا قصه

رسول الله ﷺ و مختلفو پاچهانو ته د اسلام د بلني ليکونه واستول چي په هغو کي يې يو د حضرت حارث بن عمير ازدي رضي الله عنه په لاس د بصرا پاچا ته وليږی حارث بن عمير رضي الله عنه چي کله و موته ته ورسېدئ د قيصر د حاکمانو څخه يو کس چي شرحبيل غساني نومېدئ د غـه مبارک قاصد وواژی او حال دا چي د قاصد وژل د ټولو قومونو په اصطلاح کي يو ناروا کار بلل کېدئ پر نبي ﷺ باندي دا خبره ګرانه پرېوتل نو درې زره کسيزه لښکر يې تيار کړی حضرت زيد بـن حارثة رضي الله عنه يې ور امير کړی بيا يې ورته وفرمايل: که زيد بن حارثه ﷛ شـهيد سي نو بيا د ي جعفر بـن ابي طالب رضي الله عنه امير سي که دی هم شهيد سي نو بيا دي عبدالله بن رواحة رضي الله عنه امير سي که دی هم شـهيد سي بيـانو د مسـلمانانو چي هر څـوک زړه غوښـتی هغـه دي امير کـړي يـوه يهـودي دا خبـري واورېدي او وي ويل: د اکسان به خامخا شهيدان کيږي ځکه د لومړنيو انبياؤ دد غه ډول خبرو څخه مطلب هم داسي و رسول الله ﷺ يو سـپين بيرغ جوړ کړي حضرت زيد رضي الله عنه تـه يې ورکړی بيا رسول الله ﷺ اوددوی ديوې ډلي سره ددوی درخصتولو پـه اراده د ښار د باندي راوواتی دښار دباندي چي مجاهدين رخصتېدل پاته خلګو دعا ورته کوله چي الله ﷻ دي تاسو کاميابه کړي او په خير او سلامتيا سره مو رب تعالي ﷻ بېرته راولـه او الله ﷻ دي تاسـو د هر ډول بدی څخه و ساتي حضرت عبد الله رواحة ﷛ ددوی په جواب کي درې بيتونه وويـل چي مطلب يې داسي و: زه د خپل رب څخه دګناهونو بخښنه غواړم او يوه داسي تـوره وي چي پـه هغـې سره زمـا د وينو داري رواني سي او يا په يوه داسي نېزه ووهل سم چي زما تر کولمو او ابنې ووزي خيري يې کړي کله چي څوک زما و قبر ته تيريږي نو ووايي: الله ﷻ دي تالاربنود او کاميابه کړي ريښتيا هم تـه لمر او کامياب وي ددې څخه وروسته دوی مبارکان روان سوه شرحبيل تـه هم ددوی د روانېدو

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبر وررورسېدئ د شرحبيل سره سل زره فوج تيار سو د مقابلې لپاره ، کله چي دوی مخکي ولاړل نو ورته معلومه سوه چي دروم پاچا هرقل هم د سلو زرو فوجيانو سره مقابلې ته راروان دئ ددې خبر په اورېدو سره اصحابان فکر من سوه چي ددې دومره لوی طاقت مقابله شروع کړي او که رسول الله ﷺ ته خبرورکړي په دغه حال کي عبدالله بن رواحةؓ په لوړ اواز وويل: اې خلګو ! تاسو د کومي خبري څخه وېرېږئ ؟ تاسو د کوم مقصد لپاره راوتلي ياست ؟ ستاسو مقصد شهيد کېدل دي موږ هيڅ کله د قوت او د سړو د ډېروالي په زور نه يو جنګېدلي بلکي موږ يوازي د هغه دين په زور جنګېدلي يو چي د هغه دين په وجه الله ﷻ موږ ته عزت راکړی دئ. مخ په وړاندي ځئ ددوو کاميابيو څخه به يوه خامخا لاسته راوړئ يا به بريا ليتوب وي او يا به شهادت وي مسلمانانو چي دا خبره واورېده ميړانه يې وکړه پر مخ روان سوه آن تر دې چي موته نومي ځای ته ورسېده او جنګ شروع سو حضرت زيد ؓ بيرغ په لاس کي واخيستي ميدان د جنګ ته ورغلی زورور جنګ شروع سو د شرحبيل ورور ووژل سو او ملګري يې و تښتېدل خپله شرحبيل هم و تښتېدئ په يوه کلا کي پټ سو و هرقل ته يې د مرستي لپاره سړی ولېږی هر قل دوسوه زره فوجيان راولېږل جنګ په زيات زور سره شروع کېدئ چي زيد ؓ شهيد سو دستي حضرت جعفرؓ بيرغ په لاس کي واخيستي د خپل آس پښې يې په خپله پرې کړې چي بيرته تګ يې د زړه څخه ووزي يو څو اشعار يې وويل چي مطلب يې دادئ: اې خلګو ! جنت څومره ښه شی دئ او جنت ته نژدې کېدل څومره ښکلی دئ او د جنت اوبه څومره يخي دي. دروم پر خلګو عذاب راغلی ماته په کار ده چي هغه ووژنم ، دا شعرونه يې وويل د آس پښې يې پخپله پرې کړې چي بېرته تلل يې د زړه څخه ووزي توره يې واخيسته کافرانو راسته لاس څني پرې کړی بيا يې بيرغ په چپه لاس کي ونيوی کافرانو چپه لاس څني پرې کړی ده مبارک بيرغ په موټانو کي ټينګ کړی په خوله يې کلک ونيوی يو سړی د شا دخوا څخه ورغلی د شا دخوا يې دوې ټوټې کړی ، دی مبارک غوزار سو دستي شهيد سو. عبد الله بن عمر ؓ فرمايي: موږ چي

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله شهیدان را تږولول دی چي مو راپورته کړی په بدن کي یې (۹۰) زخمونه وه. حضرت جعفر ﺭﺿﻲ الله عنه چي شهید سو خلګو عبد الله بن رواحة ﺭﺿﻲ الله عنه ته اواز وکړی ده په دغه وخت کي د جنګ په یو طرف کي د غوښي یو ټوټه خوړله ځکه ددرو ورځو څخه یې هیڅ شی نه و خوړلی ده چي اواز واورېدئ دستي راپورته سو او وې ویل: حضرت جعفر ﺭﺿﻲ الله عنه شهید سوی دئ ته په دنیا اخته یې دستي راغلی بیرغ یې راپورته کړی سخت جنګ یې شروع کړی ګوته یې زخمي سوه په وځړېده ده مبارک د اځړېدلې ګوته په پښه ونیول لاس یې راکش کړی ګوته یې پرې سوه لیري یې و غورځوله په سخت جنګ او خفګان کي فکر من سو چي نه د مقابلې توان سته او نه همت.سته. لږ وخت ددې فکر تېرسوي و چي خپل زړه ته یې وویل: اې زړه ! اوس د څښي شوق او مینه درته پاته ده؟ چي ته یې له خطره وېرېږې د بي بي شوق غواړي؟ هغه په دری طلاقه طلاقه ده.،د غلامانو شوق غواړي؟ هغه ټول ازاد دي د باغ او پیسو شوق غواړي؟ هغه ټوله د الله ﺟﻞ ﺟﻼﻟﻪ په لاره کي صدقه دي ددې څخه وروسته یې یو څو اشعار وویل چي ترجمه یې داسي ده. اې زړګیه ! ته به ورکښته کېږې. په خوشحالي ورکښته کېږي که په خوابدی ورکښته کېږي ستا د ارام ژوند یوه زمانه تېره سوه. فکر وکړه ته د یو څاڅکي نطفي څخه پیدا یې کافران ګوره پر مسلمانانو په ډاډه زړه راروان دي تاته څه پېښه سوه چي جنت نه خوښوې که شهید نه سې نو آخر خو هم مرې په دغه وخت کي د آس څخه راکښته سو د اکا زوی یې یوه ټوټه غوښي ورته ونیولې چي وې خوره ! ملا به دي سیده سي د څو ورځو څخه دي شی نه دی خوړلی ده د اکا دزوی څخه هغه ټوټه غوښه واخیستله دیو طرف څخه د حملي اواز راغلی ده هغه ټوټه غوښه وغورځول او سخت وجنګېدی ترشهید کېدو پوري یې توره وچلول.([104])

(104) خمیس

(c) ketabton.com: The Digital Library

فایده: دا داصحابو کرامو د ژوند یوه نمونه ده ددوی مبارکانو هر قصه ددنیاد فاني کېدو او د آخرت سره دمینې سبق ورکوي. د اصحابانو کرامو ﷺ ځخه به څه پوښتنه کوې چې په تابعینو کې داسې خلک ختلې دي چې په یوه په قصه سره یې دغه باب ختموو چې د هغه رنګ بل ډول دئ ددښمن مقابله خو تاسو ولیده اوس یې د حکومت په وړاندې د لاورې هم ووینئ:

۱۲- د سعید بن جبیر او حجاج بن یوسف خبرې اترې

نبي ﷺ فرمایي: اَفضَلَ الجَهَادِ کَلِمَةٌ حَق عِندَ السلطَانٍ جَائِرٍ

ژباړه: بهترین جهاد د ظالم پاچا په وړاندې د حق خبره کول دي.

د حجاج بن یوسف ظلم او تیرې په ټوله دنیا کې مشهور دئ که څه هم د هغې زمانې ظالم پاچا په ظلم سره ددین د خورولو کار هم کاوه خو دعادل او دیندارو پاچا په پرتله به دی بد ګڼل کېدئ او په دغه وجه به خلک دده څخه بېزاره وه.

سعید بن جبیر داابن الاشعث سره یو ځای سو د حجاج مقابله یې شروع کړه حجاج د عبد المالک بن مروان له خوا حاکم و او سعید بن جبیر مشهور تابعي و او دلویو علماؤ څخه و دحکومت دده سره دښمني درلودل په ځانګړې ډول حجاج دده سره زیاته دښمني درلوده لکه څرنګه چې مبارک تابعي دحجاج سره مقابله شروع کړې وه او هغه ونه کړای سوای چې دی ونیسي نو خامخا یې دښمني ورسره کول د ماتې وروسته و مکې ته په پټه ولاړی حکومت مکې ته نوی حاکم ولیږی زوړ حاکم یې راوغوښتی نوی حاکم چې ورغلی خطبه یې وویل او په آخر کې یې د عبد المالک بن مروان دافرمان خلګو ته واوروی چې هر چا چې و سعید بن جبیر ته پناه ورکړه خیر یې نسته وروسته حاکم د خپل ځان لخوا ورته وویل د هر چا په کور کې که دی پیدا سو نو هغه به وژل کیږي. یوازې دده کورنۍ نه بلکې د همسایه ګانو کورونه به یې هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورغورځوم لنډه دا چې دمکې حاکم په ډېر تکليف سره نوموړي تابعي ونيوی او حجاج ته يې ولېږی حجاج ته د خپل درد (غصې) او وژلو موقع په لاس ورغله خپل مخ ته يې راوغوښتی او پوښتني يې ځني وکړې:

حجاج: ستا نوم څه شي دئ؟

سعيد: زما نوم سعيد دئ.

حجاج: ستا د پلار نوم څه شي دئ؟

سعيد: زما د پلار نوم جبير دئ. (سعيد معني نيک بخته او جبير معني اصلاح سوی) که څه هم په نومونو کې خو معني مقصود نه وي خو حجاج ته دغه ښه معني والا نوم هم خوند نه ورکوی نو پدې وجه يې ده ته وويل: ته شقي بن کسيرېې (شقي معني بدبخته او کسير معني مات سوی)

سعيد: زما مور زما نوم تر تا ښه پېژندی.

حجاج: ته هم بدبخته يې او ستا مور هم بدبخته ده.

سعيد: په غيبو باندې ستا څخه علاوه يو بل ذات خبر دئ (يعني علام الغيوب الله ﷻ دئ)

حجاج: ګوره زه اوس تاوژنم.

سعيد: نو زما مور زما نوم صحيح ايښی دئ.

حجاج: اوس زه تا دژوند په بدله کې دوزخ ته لېږم.

سعيد: که ماته معلوم وای چې دوزخ ستا په لاس کې دئ نو ته به مې معبود جوړ کړی وای.

حجاج: د نبي ﷺ په هکله ستا څه عقيده ده؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

سعید﷫ هغه درحمت نبي و، د الله ﷻ رسول و او په هدایت ښودلو سره ټولي دنیا ته لېږل سوی و.

حجاج: د خلفاو په هکله ستا څه نظر دئ؟

سعید﷫ زه د هغوی محافظ یم هر څوک د خپل عمل زموار دئ.

حجاج: زه هغوی ته ښه وایم که بد؟

سعید﷫ په کوم څه چي زه نه یم خبر د هغه په هکله زه هیڅ نسم ویلای ماته یوازي خپل حال معلوم دئ.

حجاج: په دوی کي تاته تر ټولو خوښ څوک دئ؟

سعد﷫ماته تر ټولو خوښ زماد څښتن تعالي ﷻ راضي کوونکي دئ. په ځینو کتابو کي ددې جواب پرځای داسي توري راغلي دي: دهغوي ځیني حالات پر ځینو باندي تر جیح ورکوي.

حجاج: د ټولو څخه زیات د مالک راضي کونکی څوک دئ؟

سعید﷫ دغه کس و هغه چاته معلوم دئ چي د زړه پر ښکاره او پر پټ رازونو باندي علم لري.

حجاج: حضرت علي رضي الله عنه به په جنت کي وي که به په دوزخ کي؟

سعید﷫ زه ددې څخه کم یم چي په پټو حالاتو باندي خبر درکړم.

حجاج: ته زما سره د ریشتیا ویلو اراده نه کوي؟

سعید﷫ ما درواغ نه دي ویلي.

حجاج: ته ولي نه خاندي؟

سعید﷫ د خندا خبره نه ده سوي چي زه وخاندم او هغه څوک به څنګه خاندي چي د خاورو څخه جوړ وي قیامت ته یې تلل وي شپه او ورځ په فتنو کي اوسي.

حجاج: زه خو خاندم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سعيد ﷺ الله ﷻ موږ په مختلفو طريقو پيدا کړي يو.

حجاج: زه خو تاوژنم.

سعيد ﷺ زما د مرګ سبب پيدا کونکی د خپل کار څخه فارغ سوی دئ.

حجاج: زه و الله ﷻ ته تر تا ډېر خوښ يم.

سعيد ﷺ په الله ﷻ هغه څوک د لاوري نه سي کولاي چي تر څو خپله مرتبه معلومه نه کړي په غيبو يوازي الله ﷻ خبر دئ وبس.

حجاج: زه به ولي دلاوري نه کوم زه د ټولني د پاچا سره يم او ته د باغيانو د ډلي سره يې.

سعيد ﷺ زه د ټولني څخه جلا نه يم او نه فتنه خوښوم څه چي په تقدير کي دي هيڅوک يې نه سي بدلولای.

حجاج: کوم شيان چي موږ دا مير المؤمنين لپاره جمعه کوو ته يې په اړه څه نظر لرې؟

سعيد ﷺ زه نه يم خبر چي تاسو څه شي جمعه کوی؟

حجاج: سره زر، سپين زر، ټوکران او داسي نور ، بيا يې دا شيان را وغوښتل او د سعيد په مخکي يې کښېښودل.

سعيد ﷺ دا ښه شيان دي چي د خپلو شرطونو مطابق وي.

حجاج: شرطونه څشي دي؟

سعيد ﷺ شرطونه دادي چي په دغه سره داسي شيان واخلې چي د قيامت په ورځ امن پيدا کړي که نه نو د شيدې ورکونکي به تی روه دونکی هېر کړي او حمل به وغورځي او سړي ته به د ښه عمل څخه پرته بل هيڅ شی کار نسي کولای.

حجاج: موږ چي دا شيان يو ځای کړي دي دا ښه شيان دي.

سعيد ﷺ د دې شيانو ښه والي تاته معلوميږي.

حجاج: ته په دې شيانو کي يو شی ځانته خوښوې؟

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

سعيد🏛 زه يوازي هغه شي خوښوم چي الله ﷻ يې خوښوي.

حجاج: ستا دپاره دي هلاکت وي.

سعيد🏛 هلاکت دي هغه چالره وي چي د جنت څخه ليري سوی وي او دوزخ ته داخل سوی وي.

حجاج: وښيه زه تا په کومه طريقه ووژنم ؟

سعيد🏛: کومه طريقه چي د ځان لپاره خوښوې.

حجاج: ايا زه تا معاف کړم؟

سعيد🏛 معافي د الله ﷻ په نزد ده ستا معافي هيڅ شی نه ده.

حجاج: جلاد ته امر وکړی چي سعيد ووژني، سعيد🏛 چي يې دباندي راوايستی سعيد🏛 وخندل حجاج ته خبر ورکړل سو چي سعيد🏛 وخندل حجاج راوغوښتی پوښتنه يې څني وکړه چي ولي دي وخندل؟

سعيد🏛 ستا په زړورتيا باندي چي پر الله ﷻ يې لري او د الله🗨 پر صبر باندي چي ستا په وړاندي يې لري.

حجاج: زه هغه خوک وژنم چي د مسلمانانو په ټولنه کي بيلتون رامنځته کوي بيا يې جلاد ته وويل: دده سر زما په مخکي پرې کړه.

سعيد🏛 وويل: زه دوه رکعته لمونځ کوم لمونځ يې وکړی او دا کلماتي يې وويل:

❽☠🔔⅄✂☠✆ “❻☠♑⇕♉◆❒ →💣⇕♑▪♉◆❒ ❼☠□❄☠✆

☙←⬀❻☞❀👓✂◆❒ ⮪✞🕓◆❑🕔⌂☺○○✆👓✂ ♦❷⬩➲⬩▫

(c) ketabton.com: The Digital Library

♏︎⇗♎︎✌︎ ⚐♋︎♦︎☼❒🕮 ✏︎♋︎♦︎✌︎◆❒ ☎︎ ♋︎☪︎▦⓿♎︎☪︎⍓❍
(105) ⮈♎︎♎︎⬀ ♏︎▫︎✓♎︎🖏♐︎❸⇳⌑🡐☺︎⬂♌︎♋︎✁

ژباړه : ما خپل مخ د هغه ذات ولوري ته واړوی چي اسمانونه او مځکي يې پيدا کړي دي په داسي حال کي چي د باطل څخه وحق ته ميل کونکی يم زه د مشرکانو څخه نه يم.

حجاج وويل: دده مخ د قبلې څخه واړوئ د نصاراوو و قبلې ته يې کړئ ځکه هغو هم په دين کي تفريق کاوه او اختلاف يې رامنځته کوی. ژر دده مبارک مخ واړول سو. سعيد🏛️ وويل:

🗐 ⮌⚇▩❷⬂⬄◻︎☼▭✈︎♋︎✁◆❒ ⬈🖅▩❷⇳⌖◻︎☼▭✈︎♋︎✁ ★✏︎◆❒

🡐❍⇳♉︎◆❒ ▪︎☠︎⬧︎✞︎⬧︎▫︎ ☎︎✁❑♌︎♍︎◆❑➔✍︎ ♋︎⍓☺︎◆☪︎⬃③❒🕯︎⬧︎▫︎

⮈⮊⮊♎︎⬀ ♐︎⚐⑩♎︎🖬⬧︎⬂ ⬈⬈⇬♒︎🕓◆❒ ⅄✏︎♋︎✁ ·♍︎♎︎☽︎ 🗐 ★✏︎♋︎✁
(106) اَلْكافِي بِالسرآئر

ژباړه: الله ﷻ لره ختيځ او لويديځ دئ هري خواته چي مخ واړوي هم هلته خدای ﷻ سته بيشکه الله ﷻ پراخي راوستونکی او زيات عالم دئ. الله ﷻ کافي دی په پټو رازو کي يعني په پټو احوالو خبر دئ.

حجاج وويل: پړي مخ يې واړوئ موږ په ظاهر باندي د عمل کولو زمه وار يو.

سعيد🏛️ وويل: 🖂✌︎♎︎❁⬀♉︎♋︎⌘⍓🖬■☽︎⬂✡︎◻︎🕓▤⬈☠︎⬀

♋︎◻︎♉︎⬃❁♎︎✌︎◆❒⬀☠︎⬈🖅🡐⑨⓿♎︎➔🡐☼♋︎◻︎♉︎❸♎︎▫︎◆❒
(107) ⮈♎︎♎︎⬀ ▤❽◆❷⬃⌘⮉🕮 🕓◻︎◆❻♋︎⬧︎✍︎⬀☠︎⬈▤⬉♉︎▩❷⬂③⮉✞︎

(105) سورة آل عمران الاية (٧٩)
(106) سورة بقرة الاية (١١٥)
(107) سورة طه الاية (٥٥)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: موږ ددې مځکې څخه پيدا کړي ياست بېرته مو دې مځکې ته ورولو او بيا مو ددې مځکې څخه راباسو.

حجاج وويل: وي وژنئ! سعيد ﷺ وويل: زه تا ددې خبرې شاهد جوړوم چې زه وايم. لا اله الا الله و اشهد ان محمد عبده ورسوله.

ته دغه کلمه په ياد ساته کله چې زه ستاسره د قيامت په ورځ يو ځای سم بيا به يې بدله درڅخه اخلم. ددې څخه وروسته شهيد سو. (انا لله و انا اليه راجعون)

دده په شهادت دده د بدن څخه زياته وينه ولاړه حجاج ورته حيران سو د خپل طبيب څخه يې پوښتنه وکړه چې ولي دومره وينه ځني ولاړه؟ طبيب ورته وويل: دده زړه ډېر ارام و په زړه کي يې د مرګ هيڅ وېره نه وه نو وينه يې پر خپل نورمال حالت باندي وه نو ځکه ډېر وينه ځني ولاړه. داسي نه لکه نور خلګ چې تر مرګ مخکي يې تو له وينه دوېري څخه وچه سي.(108)

فايده: ددې قصې په سوال او جواب کې نور کتابونو زيادت او کمی کړی دئ نورو بيا ځني نور سوالونه او جوابونه رانقل کړي دي زموږ مقصد يوازي نمونه ښودل دي نو له دې امله مو په دغه اندازه بسنه وکړه.

ددې ډول څخه د تابعينو زياتي قصې راغلي دي (چې ددوی پر بهادري باندي ښودنه کوي) امام اعظم ﷺ، امام مالک ﷺ، امام احمد بن حنبل ﷺ او داسي نورو مبارکو انسانانو د حق وينا په وجه ډېري سختۍ تيري کړي دي خو حق يې د لاسه نه دئ ورکړی.

اتم باب

(108) علماء سلف کتاب الامامة و السياسة

(c) ketabton.com: The Digital Library

د علم شوق او په علم کښي بوختيا

ځرنګه چي د دين اصل د توحيد کلمة (لا اله الا الله محمد رسول الله) د ټولو کمالاتو بنسټ ده د دې کلمې پرته هيڅ سپېڅلي کار د قبول وړنه دئ په همدې وجه اصحابانو خصوصا د اسلام په لومړيو وختو خپل ټول قوت د همدې کلمې په خپرولو کې مصرفوی ، د کافرانو سره به يې جهاد په پوره زور سره کاوه دوی مبارکا ن د علم لاسته راوړلو ته فارغ او متوجه نه وو ددې دومره بو ختيا و سره ـ سره ددوی د علم سره دومره شوق او مينه وه (دومره علم يې لاسته راوړی) چي نن څوارلس سوه کاله وروسته د قرآن او حديث د علومو د بقا ذريعه ده، دايو ځرګند حقيقت دئ ددې مبارکو انسانانو چي د وخت په تېرېدو سره څه فراغت تر لاسته کړی او د مسلمانانو ډله هم يو څه لو سوه نو لاندينی آيات کريمه نازل سو:

♦♌❑⇖☪♎✌⬃⬧⬅☺⬂♑♏♐✃ ♒♍♎⌧✍ ♐♦✌♦❒ 🖂
♦❷⌧▤♦☼ ⬧⬧⬀❑■◘⬧▫ 🗐 ☪❑⅄▫✎♐⬧🗎 ☎✃❒⇖❷♎▤✡♦⑩♎♑
⮜❑⌧▤⬮✶✎♐⬧☪ ⬀☠⬋⅋⬃☸♎♓✌ ⌨❑⬧♎⬀❷♎▫ ⬀♏⬊⬈✍ ♊♎✌
⬗♊③♎♏♐✎♐✃ ❼♎✗ ☎✃❑⬅♑⊙☽⌧▤♦✌♦⑩♎♏♑
✃⬧❶♎☽ ⬄⚐⬅♑♦✌⬀❑⬧♎ ☎✃❒⬇❻⬎⓿✡⇖⑩♎♑♦❒
⬄⚐⬅♑❋◘⍓➔⬧♑ ⬀☠⬮⅋⬀❸⬧♑♎☽ ☎✃☑❑⇖➔⍓♉♦❻
([109]) ⬗⬂✗✗⬀ ♒♍❒⬇❻⌧⓿⬂♦⬧⑥

____

([109]) سورة التوبة الاية (١٢٢) ، بيان القران

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: نه ښايي مومنانو لره چي ټوله دي ووزي که چيري داسي نه وي ددوی د هر ډلي څخه دي يوه کوچنۍ ډله ځي ددي لپاره چي پوهه په دين کښي حاصله کړي او کله چي بېرته قوم ته راسي نو خپل قوم دي دالله ﷻ د عذاب څخه ووېروي.

حضرت عبدالله بن عباس ﷺ فرمايي: کوم عاموالي چي ددغه آياتو څخه:

✁☺✡❐⬉❷⍉▦☎⌘⬀▦⌧☺☸□☺❐◆⚐⍉☽⬥☺⬥☪☎(110) او د ——

⍉☽⬥☺✍⬥☪▦⍉❷⬉❐✁☎③⬉➔⌂⓿ℯ✆☞☜⬀⌛➔☠⬀

⬉◆⓿⌧✁☜☺☺🕮❐👁⍉⑩☺✞☺ (111) هغه پدي آيات سره ❐◆✌◆☺

☜⌧🔔♍➾✁☺👁⬂☺←⬥⬃✌⍉☪⬉❐♌◆👁⍉⑩◆✡▦⍉❷⬉❐✁☎

📄⬥☺✎□⅄◘☪ منسوخ سو. اصحابان ﷺ په پيل کي د شمېر له مخي لږ وه دوی اړ وه چي ددوی دغه کوچنۍ ډله ددين ټول کارونه سرته ورسوي خو کله چي د تابعينو په زمانه کښي اسلام تر لېرو ځايونو پوري خپور سو نو د مسلمانانو يو لويه ډله رامنځته سوه د اصحابو ﷺ په خبر لږ والی له مينځه ولاړی الله ﷻ ددين دهري څانګي لپاره خلک پيدا کړه. دحديثو لپاره خپله ډله پيدا سوه چي په پوره پاملرنه سره به يې د حديثو منظمول او خپرول کول، د فقهاؤ بېله ډله جوړه سوه، د صوفيانو، قاريانو، مجاهدينو او داسي نورو لپاره ډلي جوړي سوي. مطلب دا چي ددين دهري شعبې لپاره مستقل سمبالونکي پيدا سول په هغه وخت کښي داشی ضروري وو چي په يوه شعبه کښي دي ځان کمال ته ورسوي ځکه چي ددين په ټولو شعبو کښي ځان کمال ته رسول ګران کارو داصفت الله ﷻ و انبياؤ(عليهم السلام) ته ورکړی و خصوصا و سيد الانبياء ﷺ ته يې ورکړي و نو له همدي امله به پدي باب کښي د اصحابانو ترڅنګ دنورو مبارکو انسانانو

(110) سورة التوبة الاية (٤١)
(111) سورة التوبة الاية (٣٩)

(c) ketabton.com: The Digital Library

قصې هم ذکر سي ترڅو معلومه سي چې دوی مبارکانو په څومره سختيو کې د علم سره شوق دلورد ئ.

۱- د فتوا ورکونکي ډلې سرليک

که څه هم اصحابان د اعلاء کلمة الله لپاره د جهاد په کولو سره مشغول وه خو بيا هم د دغه بوختيا سره ـ سره په علم هم بوخت وه او د دې علم خپرول او رسول هم د دوی دنده وه په دوی کې يوه ډله د فتوې لپاره خاصه سوې وه چې د نبي ﷺ په زمانه کې يې هم د فتوې کار کاوه نومونه يې په لاندې ډول دي: حضرت ابوبکر ﷺ، حضرت عمر ﷺ، حضرت عثمان ﷺ، حضرت عبد الرحمان بن عوف ﷺ، حضرت علي ﷺ، حضرت ابی بن کعب ﷺ، حضرت عبد الله بن مسعود ﷺ، حضرت معاذ بن حبل ﷺ، حضرت عمار بن ياسر ﷺ، حضرت خذيفة AA ، حضرت سلمان فارسي ﷺ، حضرت زيد بن ثابت ﷺ، حضرت ابو موسي ﷺ او حضرت ابو درداء ﷺ (112)

فايده:دا د دغه مبارکو انسانانو د کامل او بشپړ علم خبره وه چې د نبي ﷺ په موجوديت کې دوی د فتوې ورکولو کارکا وه.

۲ د حضرت ابو بکر ﷺ د حديثو د مجموعې سوځل

(112) تلقيح

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت عائشة رضي الله عنها فرمايي: زما پلار حضرت ابوبکر رضي الله عنه د پنځوسوو حديثونو يوه مجموعه تياره کړې وه يوه شپه ما وليدئ چي زما پلار ډېر ناارامه دئ پر ځاى باندي اړخ پر اړخ اوړي ما چي وليدئ ډېره خوابدي سوم پوښتنه مي ځني وکړه چي څه تکليف لرې او که دي څه دفکر وړ خبره اورېدلې ده؟ لنډه دا چي ټوله شپه کټ پر کټ اوښتى سهار يې راته وويل: هغه زما د حديثو مجموعه چي ما ستا سره ايښې وه هغه راوړه ما چي راوړه ده مبارک وسوځل ما پوښتنه ځني وکړه چي ولي دي وسوځل؟ ده مبارک راته وويل: زما سره ويره وه چي صبا به زه مړ سم او د احديثونه به مي تر شا پاته سي حال دا چي په دې حديثونو کي داسي څه موجود دي چي د ځان څخه جو سوي دي په هغه وخت کي به مامعتبر روايتونه ګڼلي و خو وروسته راته معلومه سوه چي معتبر روايتونه نه دي او څه ګړ بړ پکښې دئ چي بيا به يې مسئوليت زما دغاړې وي ځکه زماد خوا خلګو ته ورپاته دي. ([113])

فايده: حضرت ابوبکر رضي الله عنه چي د پنځوسوو حديثونو يوه رساله جمعه کړې وه داد ده پوره علم او د علم سره محبت و او داچي ده سوځل دادده مبارک پوره احتياط و. داد مخورو اصحابانو رضي الله عنهم د حديثونو په هکله احتياط و همدا وجه ده چي د مخورو اصحابانو رضي الله عنهم څخه ډېر کم حديثونه روايت سوي دي ددې کار څخه زموږ لپاره سبق اخيستل په کار دي په ځانګړي ډول هغه کسانو ته چي پر منبرانو ناست وي او حديثونه رانقلوي چي د حضرت ابوبکر رضي الله عنه دا احتياط دغه حال وو. حال دا چي اصحابان رضي الله عنهم فرمايي چي ابوبکر رضي الله عنه په موږ ټولو کي لوى عالم و ددې تر څنګ د رسول الله صلى الله عليه وسلم د وفات وروسته د بيعت خبره پېښه سوه نو ابوبکر رضي الله عنه په خپل تقرير کي هيڅ داسي حديث يا آيات نه دی پرې ايښی چي د انصارو په فضليت کي راغلي و ددې خبري څخه

([113]) تذكرة الحفاظ

(c) ketabton.com: The Digital Library

معلومیږي چې ابوبکر ﷺ په ټولو حدیثونو کې او په ټوله قرآن کې پوره معلومات درلودئ خو بیا هم دده څخه ډېر لږ روایتونه نقل سوي دي هم دا سبب دئ چې امام اعظم ډېر لږ روایتونه رانقل کړي دي.

۳- د حضرت مصعب ﷺ تبلیغ او د نبي ﷺ تعلیم ښودل

مصعب بن عمیر ﷺ چې قصه یې په اوم باب پنځمه شمېره کې تېره سوه نبي ﷺ دی مبارک دمنی ددرې دهغه مسلمانانو سره دتبلیغ او دیني تعلیم ښودلو لپاره لیږلي و کوم چې د منې په دره کې تر ټولو مخکې مسلمانان سوی وه. په مدینه منوره کې به دی هروخت په تعلیم او تبلیغ کولو مشغول و. خلګو ته به یې قرآنکریم ښودئ او ددین خبرې به یې ورته ښودې. د اسعد بن زرارة ﷺ سره اوسېدئ د مقري په نامه مشهور سوی دئ. سعد بن معاذ او اسید بن حضیر چې دواړه سرداران وه په دې خبره ناراضه وه سعد واسید ته وویل: چې ته اسعد ته ورسه او ورته ووایه چې موږ اورېدلي دي چې تا یو ځوک مسافر پیدا کړی دئ د ځان سره دي کېښېنولی دئ او زموږ ناپوه خلګ تېر باسي. اسید چې اسعد ﷺ ته راغلی نو په سختۍ سره یې خبرې ورسره وکړې اسعد ﷺ ورته وویل: ته راسه د هغه خبرې واوره که دي خوښې سوې نو قبولي یې کړه که دي خوښې نه سوې نو بیا که یې منعه کړې پروانه لري اسید ورته وویل: دا ښه دانصاف خبره ده حضرت مصعب ﷺ و اسید ته د اسلام صفتونه واورول او د قرآنکریم آیاتونه یې ورته تېر کړل اسید چې دده خبرې واورېدې نو وې ویل: دا څومرې ښې خبرې دي دا څومره ښه کلام دئ اسید زیاته کړه: اې مصعبه AA ! تاسو چې څوک په خپل دین کې داخلوی نو څنګه یې داخلوی؟ مصعب ﷺ ورته وویل: غسل وکړه د شهادت کلمة ووایه. اسید ﷺ دغه ټول کارونه وکړه او مسلمان سو د مسلمانېدو سره سم ولاړی سعد یې هم راوستی هغه هم دده خبرې واورېدې مسلمان سو بیا

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل قوم بنو الا شهل ته ولاړی او هغوته يې وويل: زه ستاسو په نظر څنګه سړی يم هغو ورته وويل: ته زموږ په نظر ډېر غوره او بهتر سړی يې پردې خبره باندې سعد ﷺ ورته وويل: ستاسو د نارينوو او ښځو سره زما خبرې ترهغه وخته پورې حرامې دي ترڅو چې تاسو مسلمانيږۍ او په محمد ﷺ باندې ايمان راوړی ده مبارک په دې خبره سره د بنوالاشهل قوم ټول نارينه او ښځينه مسلمانان سوه او حضرت مصعب ﷺ دوی ته په تعليم ورکولو باندې مشغول سو.([114])

فايده: د اصحابانو ﷺ دا عمومي قاعده وه چې کله به څوک مسلمان سو نود مسلمانېدو سره سم به دی يو مستقل تبليغ کوونکيو او کومه خبره چې به د اسلام ده ته ورسېده نو ده به دستي نورو ته رسول او خورول به يې دا دده د ژوند يوه وظيفه وه په دغه وظيفه کې د پيسو، تجارت، دنده او کوم بل دنيوي مسلک نه و.

۴- د حضرت ابي بن کعب ﷺ تعليم

حضرت ابي بن کعب ﷺ يو مشهور صحابي دئ، د مشهورو قاريانو څخه دئ او د اسلام راوړلو مخکې يې ليک او لوست زده و په عربو کې د ليکلو دود نه وو خو د اسلام څخه وروسته د ليکلو دود عام سو دی مبارک د لومړی وخت څخه په ليک دود پوهه و دی مبارک به د رسول الله ﷺ په حضور کې حاضرېدئ او وحي به يې ليکلې. د قرآنکريم لوی ماهر و، نوموړی د هغه کسانو څخه و چې د نبي ﷺ په ژوند کښې يې قرآن ياد کړی و نبي ﷺ دده په اړه فرمايي: زما د امت لوی قاري ابي بن کعب دئ ده مبارک په پابندۍ سره په اتوشپو کښې د تهجد په لمانځه کښې قرآنکريم ختماوی نبي ﷺ يوه ورځ ورته وفرمايل: الله ﷻ ماته فرمايلي دي چې زه و تاته قرآنکريم

([114]) تـلـقـيـح

(c) ketabton.com: The Digital Library

واوروم ده مبارک ورته وويل اې دالله ﷻ رسوله ! الله ﷻ زما نوم واخيستی ؟ نبي ﷺ ورته وفرمايل: هو ، ستانوم يې واخيستی ده مبارک چي دا خبره واورېدل د ډېري خوشحالۍ څخه په ژړا شو. شعر

ذکر ميرا مجه سی بهتر هی کی اس محفل می هی

يعني زما يادونه تر ما بهتره ده چي په دغه مجلس کي کيږي.

جندب بن عبد الله ﷺ فرمايي: زه مديني منورې ته دعلم حاصلولو لپاره حاضر سوم په نبوي مسجد کښي د حديثو لوستونکي ګڼ شمېر مبارکان ناست وو د شاګردانو ټولۍ په جلا ـ جلا ډول استاذانو ته ناستي وې زه په دې حلقو کي تېر سوم يو سړی د مسافر په ډول ناست و چي دوې جامې يې په تن وې حديث يې نورو ته ښودل ماد خلګو څخه وپوښتل: دا کوم بزرګ دئ؟ دوی راته وويل: دا د مسلمانانو سردار ابي بن کعب ﷺ دئ ، زه هم دده مبارک ددرس په ټولۍ کي کښېناستم کله چي د حديثو څخه فارغه سو کور ته تلی زه په پسې سوم کله چي دی کورته ورسېدئ ومي ليدئ چي کوريې ډېر زوړ، خراب او د کمزوري سامان لرونکی و او ډېر د عاجزۍ او زهد ژوند يې و.(115)

حضرت ابی بن کعب ﷺ فرمايي: يوه ورځ نبي ﷺ زما څخه امتحان واخيستی چي د قرآنکريم لوی آيات کوم دئ؟ (د برکت په لحاظ) ما ورته وويل: اې د الله ﷻ رسوله ! الله ﷻ او د هغه رسول ﷺ ښه پوهيږي نبي ﷺ دوهم ځل پوښتنه راڅخه وکړه ما داب له وجي په هغه ډول جواب ورکړی دريم ځل يې بيا راڅخه وپوښتل نوما په جواب کي ورته وويل: د آية الکرسي آيات دئ. نبي ﷺ ډېر خوشحاله سو او راته وې ويل: الله ﷻ دي تاته ستا علم مبارک کړي.

(115) طبقات

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوځلي نبي ﷺ لمونځ ورکاوی يو آيات ځني پاته سو ابي بن کعب ﷺ فتحه ورکړه (د لمانځه د فراغت څخه وروسته) نبي ﷺ و پوښتل چي دا فتحه چا راکړه؟ ابي بن کعب ﷺ و فرمايل: دا زه وم. نبي ﷺ وفرمايل: زما هم دا ګمان و چي تا به ښودلی وي.(116)

فايده: دا د ابي بن کعب ﷺ علم او قرآن سره مينه او محبت و او دده مبارک خاص خدمتونه وه، ده مبارک دنبي ﷺ سره په هره غزا کي ګډون کړی و د نبي ﷺ هيڅ داسي جهاد نه و چي ده ګډون نه وي پکښي کړی.

۵- د حضرت خذيفة ﷺ د فتنو دپېژندني اهتمام

حضرت خذيفة ﷺ دنومتو اصحابو څخه دئ دده مبارک لقب صاحب السر (راز ساتونکی) و نبي ﷺ د منافقينو او فتنو علم ده ته ښودلی دئ. ويل سوي دي:يو ځلي نبي ﷺ ده مبارک ته تر قيامته پوري راتلونکي فتني ټولي په شمار سره وښودلې. نبي ﷺ هيڅ داسي فتنه نه ده پري اينښي چي په هغه کي دي درې سوه کسان شريک وي مګر ده ته يې دهغي فتنې حال او د لاربنود نوم، د پلار او مور نوم او د هغه د قوم نوم يې په ځرګند ډول ښودلي دئ. حضرت خذيفة ﷺ فرمايي: خلګو به د نبي ﷺ څخه د خير د خبرو پوښتنه کول خو ما به د بديو د خبرو پوښتنه کول ددي لپاره چي ځانونه ځني وساتو، ما يوه ورځ دنبي ﷺ څخه و پوښتل: اي د الله ﷻ رسوله ◄ ! دغه برکتونه چي ستا په وجه موږ ځني برخمن يو ايا ددې څخه وروسته يوه بدي هم راتلونکي ده؟ نبي ﷺ راته وفرمايل: هو، بدي راځي، ما ورته وويل: ددې بدۍ وروسته بيا نيکي راځي؟

---

(116) مسند احمد

(c) ketabton.com: The Digital Library

نبي ﷺ راته وويل: اې حذيفة ﷺ ! د الله ﷻ کلام وايه او په معناوو کي يې فکر کوه او د احکامو تابعداري يې کوه (دي مبارک وايي: زه فکر اخيستي وم) وه مي ويل: ددې بدی وروسته به نيکي راځي؟ نبي ﷺ و فرمايل: هو، نيکي راځي خو زړونه به داسي نه وي لکه لومړي چي وه. ما بيا ورته وويل: اې د الله ﷻ رسوله ! ددې نيکۍ وروسته به بيا بدي وي؟ نبي ﷺ راته وويل: داسي خلک به پيدا سي چي نور به ګمراه کوي او ددوزخ لوري ته به يې بيايي ما ورته وويل: که زه په دغه زمانه کي موجود وم نو څه به کوم؟ نبي ﷺ راته وويل: که چيري په دغه وخت کي دمسلمانانو يوه متحده ډله وه او يو پاچا يې درلودئ نو ددوی سره واوسه که نه وو نو ټولي ډلي پرېږده په يو کونج کي جلا کښېنه او يا ديوې درختي په بيخ کي کښېنه او هم دلته تر مرګه پوري واوسه.

خرنګه چي رسول الله ﷺ و ده ته د ټولو منافقانو حال ښو دلي و نوله همدې امله به حضرت عمر ﷺ دده څخه پوښتنه کول چي زما په حاکمانو کي خو ځوک منافق نسته؟ حضرت عمر ﷺ به هغه حاکم ددندې څخه ليري کوی چي غالباً به يې په خپل فراست (الهي پوهه) سره پېژندلی وای. کله چي به ځوک مړسو نو عمر ﷺ به څېړنه کول چي حذيفة ﷺ يې په جنازه کي ګډون کوی که يا؟ که به حذيفة ﷺ په جنازه کي و نو عمر ﷺ به يې هم په لمانځه کولو کي ګډون کاوه که به يې ګډون نه وکړی نو عمر ﷺ به هم نه ورتلی. کله چي حضرت حذيفة ﷺ وفات کېدئ نو په ډېره نا ارامۍ سره يې ژړل خلکو پوښتنه څني وکړه (چي ولي ژاړې؟) ده مبارک په جواب کي ورته وويل: ددنيا په پاته کېدو باندي نه ژړام بلکي مرګ خو زما خوښ دئ مګر زه پردې ژاړم چي زه به د الله ﷻ په رضاکي روان يم او که به ناراضي کي روان يم ددې څخه وروسته يې وويل: دا زما

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

دژوند وروستی ساعت دئ اې الله ﷻ ! تا ته معلومه ده چې زه ستا سره مينه لرم نو پدې وجه سره په خپل ملاقات سره ما ته برکت راکړې.(117)

۲_د حضرت ابوهريرة ﷺ د حديثونو يادول

حضرت ابوهريرة ﷺ يونو موتي او ددرنښت وړ صحابي دئ او دومره ډېر حديثونه ده مبارک رانقل کړي دي چې دده په خبر بل صحابي نه دي نقل کړي دده مبارک وعلم ته خلک حيران وه ځکه دی په اووم کال د هجرت راغلی او مسلمان سو په يوولسم کال د هجرت نبي ﷺ وفات سوی دئ په دومره لږ وخت کې چې څلور کاله کېږي ده څنګه دومره ډېر حديثونه ياد کړل؟ددې خبرې وجه خپله حضرت ابوهريرة ﷺ ښودلې ده فرمايلي يې دي چې خلک وايي ابوهريرة ﷺ ډېرروايتونه رانقل کړي دي حال دا چې زما مهاجر ورونو تجارت کاوه ، بازارته تلل اوراتلل اوزما انصارو ورڼو د کښت اوکروندې کار کاوه دوی ټوله په کارونو بوخت وه (ماهيڅ بوختيانه درلوده) حضرت ابوهريرة ﷺ د اصحاب صفه د مسکينا نو څخه يو مسکين و د نبي ﷺ په خدمت کې به چې يو څه د خوراک لپاره ورکړل سوه په هغه به يې صبر کاوه پروت به و په دا سې پېښو کې به دی مبارک موجود و چې نور اصحابان به نه وه موجود دا سې شيان به يې يادول چې هغوی به نسوای يادولای.

ابوهريرة ﷺ فرمايلي دي: ما يوورځ نبي ﷺ ته د خپلې حافظې شکايت وکړی رسول الله ﷺ راته وويل ته خپل پټو هوار کړه ما چې پټو هوار کړی نبي ﷺ په دواړو لاسونو په پټو کې ديوشي

(117) ابوداؤد - اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

اشاره وکړه بيا يې راته وويل: دا پتهو ځان سره يوځای کړه ما هم هغه پتهو په خپله سينه پوري ونيوى ددې څخه وروسته بيا هيڅ شی زما څخه نه سو هېر.(118)

فايده: اصحاب صفه وهغه کسانو ته ويل کېږي چې دنبيﷺ په خانقاه کي به اوسېدل ددوی مبارکانو دخوراک لپاره څه خاص انتظام نه و.دومري به وو ايو چي دوی دنبيﷺ ميلمانه وه دکوم ځای څخه چې به څه هديه ياصد قه راتله په هغه به ددوی ګوزاره وه حضرت ابوهريرة AA هم په دې خلګو کي و دېروختونه به پردوی باندي په نهاره تېرېدل ځني وخت به دلوږي له امله دليونتوب په څېرحالت کي سوه لکه چي ددريم باب په دريمه اواومه قصه کي تېرسوه ددې دومره ستړياووسره ــ سره بيا هم ده مبارک حديثونه يادول دادده شغل وچي له برکته يې ده ترټولوزيات حديثونه ښودلي دي.

ابن جوزي په (تلقيح) نومي کتاب کي ليکلي دي چي ابوهريرة AA پنځه زره دري سوه څلوراو يا(۵۳۷۴)حديثونه رانقل کړي دي.

يوه ورځ ابوهريرة AA دجنازي اړوند يو حديث بيان کړی چي دنبيﷺ ارشاددئ: څوک چي دجنازي لمونځ ا داکړي بېرته راسي يو قيراط ثواب ورکول کېږي او څوک چي دمړي په ښخولو کي شريک سي دوه قيراطه ثواب ورکول کېږي اوديوه قيراط ثواب د احد ترغره زيات دئ حضرت عبدالله بن عمر ته په دې حديث کي يو څه شک پيدا سو اوورته وې ويل: اې ابوهريرة AA ! په فکر سره خبري کوه ده مبارک ته درد(غصه) ورغله دستي وعائشې ته ورغلی اوورته وې ويل: زه تا ته قسم درکوم چي دغه دقيراط حديث تا دنبيﷺ څخه اورېدلی دئ؟ عائشې وفرمايل: هو، اورېدلی مي دئ ، ابوهريرة AA وفرمايل: زمالپاره خونه په باغ کي ددرختو اېښودلو څه کارو او نه په بازار کي دمال خرڅولو څه کارو زه به دنبيﷺ په درباركي

(118) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

پروت وم يوازې داکار مې درلو دئ چې دیادولو څه خبره په لاس راسي او یا څه خوراک راکړل سي.

حضرت عبدالله بن عمر وويل: ښکه ته ترمو د نبي ﷺ په حضورکي زيات حاضروې او په حديثونو زيات پوهه يې.([119])

ددې سره سره ابوهريرة فرمايي: زه هره ورځ دولس زره واره استغفار وايم. دده سره يو تار و چې زرغوټي ورکړل سوي وې (دتسبوح په څېر) دشپې به تر هغه وخته پوري نه بيده کېدئ ترڅو چې دغه غوټې به يې په سبحان الله نه وي پوري کړي.([120])

۷ ــ دمسيلمة كذاب وژل او دقرآن جمعه کول

دنبي ﷺ دوفات څخه وروسته دمسيلمة كذاب پر خلګو باندي اثر پر زياتېدو سو (ده د نبي ﷺ په ژوندکي دنبوت دعوه کړې وه) څرنګه چې په عربوکي ددين څخه اوښتل په زور سره شروع سوه نوله وجهي يې دی نورهم طاقتور سو. حضرت ابوبکر دده سره جنګ وکړی الله جل جلاله

(119) مسند احمد
(120) تذکره

(c) ketabton.com: The Digital Library

اسلام ته برلاسی ورکړی او مسیلمة ووژل سو مګر په دې جنګ کې د اصحابانو﷢ یوه لویه ډله هم شهیدان سوه خصوصا د قرآنکریم د حافظانو یوه ډله هم شهیدان سوه.

حضرت عمر ﷛ د ابوبکر ﷛ حضورته ورغلی او ورته وې ویل: په دې جنګ کې قاریان ډېر شهیدان سوه که چیرې په دغه ډول په یوه یا دوو جنګو کې نور حافظان هم شهیدان سي نو د قرآنکریم ډېرو برخو د ضائع کېدو ویره ده نو دا قرآنکریم په یوځای کې ولیکه چې وساتل سي حضرت ابوبکر ﷛ ورته ویل: ته څنګه په یوه داسې کار کې دلاوري کوې چې نبي ﷺ نه دئ کړی. حضرت عمر ﷛ پر دغه خبره باندې ټینګار کوی او دا ړتیا څرګندونه یې کول په آخر کې د حضرت ابوبکر ﷛ نظر هم ورسره برابر سو نو حضرت زید بن ثابت ﷛ یې راوغوښتی (چې قصه یې په یوولسم باب اتلسم شمېره کې راروانه ده) زید ﷛ فرمايي: زه د حضرت ابوبکر ﷛ وحضورته ورغلم چې عمر ﷛ هم تشریف درلودئ حضرت ابوبکر ﷛ خپلې خبرې او د عمر ﷛ ټولې خبرې راته بیان کړې وروسته یې وفرمایل: (اې زیده ﷛ !) ته ځوان او د عقل ښتن یې پرتا باندې هيڅ ډول بدګمان نسته د دې ټولو خبرو سره ته د نبي ﷺ په زمانه کې د وحیو لیکونکی پاته سوی یې نو لدې وجهي دغه کار هم ته وکړه د خلکو څخه قرآنکریم را جمعه کړه او یوځای یې نقل کړه حضرت زید بن ثابت ﷛ فرمايي: په الله ﷻ قسم کوم که ابوبکر ﷛ ماته امر کړی وای چې فلانی غرونړوه او ودې خوا ته یې رابدل کړه ماته به تر دغه کار آسانه وای. ماورته وویل: تاسو څنګه داسې کار کوی چې نبي ﷺ نه دی کړی دوی مبارکانو به زه وپوهولم. (یعني قناعت به یې راکړئ) په یو حدیث کې راغلي دي چې حضرت ابوبکر ﷛ وزید ﷛ ته وفرمايل: که ته د عمر ﷛ ملګرتیا وکړې نوزه به هم د دغه کار حکم درکړم او که یې نه کوې نوزه هم د دغه کار اراده نه کوم زید بن ثابت ﷛ فرمايي: چې ډېرو خبرو وروسته الله ﷻ زما سینه ودې لوري ته خلاصه کړه چې قرآنکریم دې یوځای جمعه کړل سي نوما هم د امر په عملي کولو کې د خلکو څخه قرآنکریم

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

راجمعه کړئ چي جلا ،جلا لیکل سوی واو هغه قرآنکریم مي هم راجمعه کړی چي د اصحابانو په سینو کي ساتل سوی و د ټولو لټه مي وکړه اوسره یوځای مي کړی.([121])

فایده:ددې قصې څخه لومړی دامعلومیږي چي دوی مبارکان دنبيﷺ دتابعداری دومره پابنده وه چي دغره بدلول ورته اسانه کار و تردا سي کار چي نبيﷺ نه ووکړی.ددې دومري اخلاص په نتیجه کي اللهﷻ دیوه داسي کتاب جمعه کېدل چي ددین بنسټ دئ ددوی په عملنامو کي ایښي دئ. بیا حضرت زید ﷺ دقرآنکریم په جمعه کولو کي دومري احتیاط کاوه چي هیڅ آیات به یې دلیکلو پرته نه اخیستي (بلکي داسي آیات به یې په لیکلي ډول اخیستي) چي دنبيﷺ په زمانه کي به لیکل سوی و دغه آیات به یې دنورو سره یوځای کوی بیا به یې دحافظانو دلوستلو سره کاتی (چي لیکلي آیات او دیاد سوي آیات خوفرق نسته) څرنګه چي قرآنکریم په جلا ـ جلا ځایونو کنبي لیکل سوی وپه همد غه وجه یې په پیدا کولو کي څه ستړیا او زحمت ومګرټوله قرآنکریم پیدا سو .ابي بن کعب ﷺ چي نبيﷺ په خپله دقرآنکریم زیات پوه ورته ویلي و دقرآنکریم په جمعه کولو کي یې دزیدبن ثابت ﷺ مر سته کول.په داسي زحمتونو سره قرآنکریم دغه مبارکوانسانانو ترټولو لومړی جمعه کړی.

۸- دحضرت ابن مسعود ﷺ دحدیث په روایت کي احتیاط

حضرت عبدالله بن مسعود ﷺ دنوموتو اصحابانو څخه دئ ، دهغه اصحابانو دډلي څخه دئ چي فتوي ورکونکي وه او داسلام په پیل کي مسلمانان سوی وه اودحبشې هجرت یې هم کړی و په ټولوغزاووکي یې دنبيﷺ سره ګډون کړی و دخاص خدمت په وجه دصاحب النعل

([121]) دُر

(c) ketabton.com: The Digital Library

(څپلووالا) ، صاحب الوسادة(بالبنت والا) صحاب المطهرة(داوداسه ابووالا)لقبونه ورکړي سوي دي ځکه دنبيﷺ زيات خدمتونه ده ته سپارل سوي وه رسول اللهﷺ دده په اړه داهم فرمايلي دي: دمشورې پرته که مي څوک اميرټاکی نوعبدالله بن مسعود به امير ټاکم . نبيﷺ ده مبا رک ته فرما يلي وه چي تاته هروخت دراتلو اجازه ده په بل ځای کي رسول اللهﷺ فرمايلي دي: څوک که غواړي چي په هغه ډول قرآنکريم ولولي چي نازل سوی دئ نودعبدالله بن مسعود ﷺ په طريقه دي يې ولولي نبيﷺ فرمايلي دي: ابن مسعود ﷺ چي کوم حديثونه بيان کړي هغه رښتيا بولی ابوموسی اشعريﷺ فرمايلي دي: موږچي کله ديمن څخه راغلو نو ترډېره وخته پوري مو ابن مسعود ﷺ داهل بيتو څخه ګڼی ځکه درسول اللهﷺ په کورکي دده او دمور تګ اوراتګ دومره زيات و لکه دوی چي يې دکور خلک وي.(122)

خوددې ټولوسره سره ابوعمرو شيبانيﷺ فرمايلي دي چي زه دابن مسعود ﷺ سره يوکال واوسېدم ما هيڅ کله دی نه وليدئ چي ديوې خبرې نسبت دې يې رسول اللهﷺ ته کړي وي که به يې نسبت رسول اللهﷺ ته کوی نو پرېدن به يې رپېدل راغله. عمر بن ميمونﷺ وايي چي زه تر يوکاله پوري دهرې پنجشنبې په ورځ ابن مسعود ﷺ ته ورتللم ماهيڅ کله دده څخه داسي خبره وانه ورېدل چي ده يې و رسول اللهﷺ ته نسبت کړي وي يوازې يوه ورځ يې حديث بيانوی پرژبه يې راغلل چي نبيﷺ وفرمايل نو بدن يې وربېدئ په سترګو کي يې اوښکي راغلې رګونه يې وپړسېدل او دايې وويل انشاءالله هم داسي به يې ويلي يا به يې دې ته نژدې ويلي وي او يا به په دغه ډول و ، يابه ددې وينا څخه يو څه کم او يا به يې يو څه زيات فرمايلي وي.(123)

فايده: دادصحابانو مبارکانوﷺ دحديثونو په اړه احتياط وځکه رسول اللهﷺ فرمايلي دي : څوک چي پر ماباندې درواغ ووايي نو خپل ځای دې په اوردوزخ کي تيار کړي. دوی مبارکان

(122) بخاري
(123) مقدمه او جزمسند احمد

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې ويرې څخه چي دروا غ پررسول اللهﷺ راڅخه ونه ويل سي نوهره مسئله به يې درسول اللهﷺ دوينا اوحالاتوسره برابره بيانول خودابه يې نه ويل چي دادرسول اللهﷺ وينا ده ځکه دوی مبارکان وېرېدل چي داسي نه چي پر رسول اللهﷺ باندي درواغ وويل سي ددوی په وړاندي که مورږخيل ځانونه پرتله کړو نو بې شمېره بې څېړني حديثونه بيانوو يوه ذره هم نه وېرېږوحال داچي دنبيﷺ ولوري ته دخبري دنسبت کولو اورانقلولو کاريوه لويه ذمواري ده.حنفي فقه هم زياته دعبدالله بن مسعود ؓ دويناوو څخه اخيستل سوې ده.

۹-وحضرت ابودرداء ؓ ته ديوه حديث لپاره دمديني څخه ودمشق ته ورتلل

کثيربن قيس وايي چي زه ددمشق په مسجد کي دابودرداء ؓ سره ناست وم چي يوسړی ابودرداء ؓ ته راغلی او ورته وې ويل چي زه دمديني څخه ديوه حديث لپاره راغلی يم مااورېدلي دي چي تا هغه حديث درسول اللهﷺ څخه اورېدلی دی ابودرداء ؓ پوښتنه ځني وکړه چي دتجارت خودي څه کار نه و؟ هغه سړي ورته وويل:يا ، بيا ابودرداء ؓ تري وپوښتل:بل څه مقصدخودي نه و؟ سړي ورته وويل :يا ،يوازي دحديث دزده کړي لپاره راغلی يم ابودرداء ؓ ورته وويل: ما درسول اللهﷺ څخه اورېدلي دي چي څوک دعلم لاسته راوړلو لپاره ځي اللهﷻ دهغه کس لپاره دجنت لاره اسانه کوي ،ملائکي خپل وزرونه دعلم دزده کونکي دخوښۍ په موخه غوړوي او دطالب العلم لپاره دآسمان اوځمکي اوسېدونکي دمغفرت غوښتنه کوي تردا سي بريده چي ماهيان په اوبو کښي طالب العلم ته دمغفرت غوښتنه کوي. دعالم ارزښت پرعبادت کونکي باندي داسي دئ لکه دسپوږمۍ ارزښت پرستوروباندي . علماء دانبياو

(c) ketabton.com: The Digital Library

وارثان دي ، انبیآء خپل وارثان دمال او شتمنۍ نه جوړوي بلکې خپلو وارثانو ته علم پرېږدي.ځوک چې علم لاسته راوړي هغه لوی دولت لاسته راوړی.[124]

فایده: حضرت ابودرداء ﵁ په هغه اصحابانو کې دئ چې په فقه کښې پوهېدئ او د ته حکیم الامت (دامت پوه) ویل سوي دي.دهٔ مبارک فرمایلي دي: ما دنبي ﷺ دنبوت په وخت کې تجارت کاوه دمسلمانېدو وروسته مې وغوښتل چې تجارت او عبادت دواړه وکړم خو دواړه نه سره کېده نو تجارت مې پرېښودئ او س مې زړه داسې دئ: که چېرې دمسجد په دروازه کې مې دکا ن وي یو لمونځ هم نه راځخه قضا کېږي ، دورځې ځلوېښت دیناره وګټم او بیا یې صد قه کړم لامې هم تجارت نه خوښېږي.یو چا پوښتنه ځنې وکړه:چې ولې دي داسې تجارت نه خوښېږي چې لمونځ هم نه درځخه قضا کېږي او هره ورځ دومره ګټه هم کوې بیا یې دالله ﷻ په لاره کې خرڅوې؟ دهٔ مبارک په جواب کې ورته وویل: حساب خوغواړي. ابودرداء ﵁ دا هم فرمایلي دي چې زهٔ دمرګ سره مینه لرم ددې لپاره چې دخپل بادار سره ملاقات وکړم ، دمسکنت سره مینه لرم دعاجزۍ لپاره ، او دناروغۍ سره مینه لرم ددې لپاره چې ګناه مې ومینځل سي.[125]

په پورتنۍ قصه کې (تاسو ولیدل) چې یو صحابي دیوه حدیث لپاره دومره لوی سفر کړي و ددوی مبارکانو لپاره دحدیثونو په لاسته راوړلو کې سفر څه ګران کارنه و دیوه حدیث داورېدلو اوزده کولو لپاره ډېر لرې سفر کول دوی مبارکانو ته اسانه و . شعبي ﵀ یو مشهور محدث دئ دکوفې اوسیدونکی دئ یوه ورځ یې خپل شاګرد ته یو حدیث وایه او بیا یې ورته وویل واخله دا حدیث دي په خپل کورکې مفت (وړیا)په لاس درغلی که نه نو ددغه یوه حدیث لپاره به دي هم مدینې منورې ته سفرکاوه ځکه په لومړیو کې دحدیثونو خزانه مدینه منوره وه . دعلم سره مینه لرونکو حضراتو دعلم لاسته راوړلو لپاره ډېر لوی او اوږده سفرونه کړي دي

(124) ابن ماجة
(125) تذکره

(c) ketabton.com: The Digital Library

سعید بن المسیب﵀ یو نوموتي تابعي دئ ، دی مبارک فرمایي: زه دیوه حدیث شریف لپاره څو ورځي او شپې پیاده(پلي) تللی یم امام الائمه امام بخاري﵀ په سنه ۱۹۴هـ کي پیدا سوی دئ په سنه ۲۰۵هـ کي یعني دیوولسو کالو په عمرېې دحدیثو دعلم لوستل شروع کړي دي. عبدالله بن مبارک﵀ ټول کتابونه په کوچنوالي یاد کړل کوم حدیثونه چي په خپل ښار کي لاسته ورتلل هغه یې زده کول بیایې په سنه ۲۱۲هـ کي سفرپیل کړی دده مبارک پلار وفات سوی و دی یتیم و په سفر کي یې مور ورسره ملګرې وه. دسفر دپیل څخه وروسته یې بلخ ، بغداد ، مکې مکرمې ، بصرې ، کوفې ، شام ، عسقلان ، حمص او دمشق ښارونو ته سفرونه وکړل او هر ځای چي به دحدیثو زخیره لاس ته ورتله په لاس یې راوړل په داسي کشرتوب کي دحدیثو استاذ سو چي پرمخ یې دږیري وېښته نه و دی مبارک وایي: زه داتلس کالو وم چي ما داصحابانو او تابعینو د فیصلو نومی کتاب جوړ کړی. حاشد﵀ او دده یو ملګري وایي چي موږ به د امام بخاري﵀ سره یو ځای استاذ ته ورتلو ما او ملګري به لیکل کول خو امام بخاري﵀ به داغسي چوپ ناست و یو وخت موږ ورته وویل: ته خو داغسي وخت تېروې؟ ده جواب رانه کړی موږ په تکرار سره دغه سوال ځني وکړی ده مبارک راته وویل: زه مو ډېر تنګ کړم راوړی تاسو څه لیکلي دي موږ خپله لیکنه راوړه چي شا وخوا پنځلس زره (۱۵۰۰۰) حدیثه کېدل ده مبارک دغه ټوله حدیثونه په یاد راته وویل موږ ېېخي ورته حیران سو.

۱۰- د حضرت ابن عباس﵄ و یو انصاري ته ورتلل

حضرت عبد الله بن عباس﵄ فرمایي: مایو انصاري ته وویل: نبي ﷺ خو وفات سو تر اوسه پوري د اصحابانو یوه لویه ډله موجوده ده راځه ددوی څخه په پوښتنو مسئلې یادي کړو انصاري راته وویل: ددومره ډېرو اصحابانو په شتون کي به تاته خلک د مسئلې پوښتلو لپاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

راځي؟ لنډه دا چې هغه انصاري همت نه وکړی خوزه د مسئلو په زده کړه پسي روان سوم کله چي به زه خبرسوم چي فلاني صحابي فلانی حديث د رسول الله ﷺ څخه اورېدلی دئ زه به ورتلم او ښېرنه به مي ځني کوله. ماته د مسائلو ډېره لويه زخيره د انصارو څخه لاسته راغله ځينو خلګو ته به ورغلم نو معلومه به سوه چي بيده دئ نو خپل پټو به مي په دربندکي کښېښسودئ هلته به کښېناستم که څه هم د باد او دوړو له امله به خاوري زما پر خوله او بدن باندي باد پدلي خو ما به انتظار کاوه کله چي به هغه راکښېناستی نو کومه خبره به چي ما به ځني زده کول هغه به مي ځني ويوښتل هغه سړي به راته وويل: ته د نبي ﷺ د اکا زوی يې تا ولي دومره تکليف ايستلی دئ؟ زه به درغلی وای ما به ورته وويل: زه د علم حاصلونکي يم او د علم حاصلونکی دراتلو مستحق وي. ځينو اصحابانو ﷺ به زما څخه پوښتنه وکړه چي د څه وخت څخه ناست يې؟ ما به ورته وويل ډېر وخت څخه ناست يم. هغه سړي به راته وويل: تا بد کول ولي دي خبر نه راکوئ؟ ما به ورته وويل: زما زړه نه غوښتل چي تاسو زما په وجه د خپلو اړتياو د خلاصېدو مخکي راسی آخر داسي وخت راغلی چي خلګ به ماته راجمعه سول ددي لپاره چي علم راڅخه زده کړي. بيا هغه انصاري صاحب وويل: افسوس د غه هلک ترموږ ډېر هو ښيار و.([126])

فايده: دا هغه شی دی چي په وجه يې عبد الله بن عباس ﷺ ته يې د(حبر الامة) او د (بحر العلم) لقبونه ورکړي دي. کله چي دی مبارک وفات کېدی نو په طائف کي يې تشريف درلودئ د جنازي لمونځ حضرت محمد ﷺ ورکړی چي د حضرت علي کرم الله وجهه زوی و اووي فرمايل: نن ددي امت امام رباني رخصت سو. حضرت عبد الله بن عمر ﷺ فرمايي: د قرآنکريم د آياتونو د شان نزول په پېژندلو کي عبد الله بن عباس ﷺ تر ټولو ممتازو حضرت عمر ﷺ به ده ته د علماؤ په خاص صف کي ځای ورکاوه دا ټوله دده د قرباني. نتيجه وه که نه نو دی چي د خپلي

([126]) دارمي

(c) ketabton.com: The Digital Library

صاحبزادګۍ په ګمان او سېدى (يعني دا چې زه د رسول الله ﷺ د اکا زوى يم) چيرې دې لوى مقام ته رسېداى سواى په خپله د آقاى نامدار حضرت رسول اکرم ﷺ ارشاد دئ چې فرمايي: د کوم چا څخه چې علم حاصلوى د هغه په مخ کې عاجزي کوئ په بخاري شريف کې د مجاهد ؒ څخه نقل سوى دئ: چې څوک په علم او زده کړه کې شرم يا کبر کوي علم لاسته نه سي را وړلاى حضرت علي ؓ فرمايي: څوک چې ما ته يو حرف را وښيې هغه زما بادار دئ دده خوښه ده چې ما ازادوي که مې غلاموي.

يحيي بن کثير ؒ فرمايي: علم په ارامتيا او استراحت سره نه حاصلېږي. امام شافعي ؒ فرمايي: څوک چې د مينې پرته او يا په بې پروايۍ سره علم حاصل کړي د غه کس نه سي کامياب کېدلاى څوک که علم په عاجزۍ او داړتيا په ډول لاسته راوړي کاميابه کېداى سي.

يحيي بن مغيره ؒ يو لوى محدث دئ ، دى مبارک فرمايي: موږ به د استاذ څخه داسې وېرېدو لکه څوک چې د پاچا څخه وېرېږي: امام بخاري ؒ دده په اړه وايي: ده مبارک به د محدثينو دومره احترام کاوه چې ما دبل چا دومره احترام نه دئ ليدلى. امام ابو يوسف ؒ فرمايي: ما د مشرانو څخه اورېدلي دي چې څوک د استاذ احترام نه کوي هغه نه سي کاميابه کېداى. په پورتنۍ قصه کې د عبدالله بن عباس ؓ ديوې خوا د استاذانو احترام او د هغوى په وړاندې عاجزي معلومېږي د بلې خوا دده مبارک د علم سره مينه او شوق معلومېږي د چا څخه چې به يو حديث وو دى به په خبرسو دستي به ورتلى هغه حديث به يې زده کوى که هر څومره تکليف او زحمت يکښې واى. اصلي خبره دا ده چې څو تکليف پر ځان نه يو سي علم خو څه کوي بلکي يو کوچنى شى هم لاسته نه سي راوړاى دا يو مشهور متل دئ چې وايي: (مَن طَلَبَ العُلى سَهَرَ اليَالِي)

يعني څوک که لوړې مرتبې غواړي نو شپې به رونوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

متفرقي علمي کارنامې

حارث بن يزيد ، ابن شبرمة ، قعقاع او مغيره رحمهم الله څلور اصحابان وه دوی مبارکانو به دماخستن تر لمانځه وروسته يو علمي بحث شروع کړی دسهار تر اذانه پوري به يو هم نه جلا کېدئ. ليث بن سعد رضي الله عنه فرمايي: امام زهري رحمه الله به دماخستن دلمانځه څخه وروسته په اوداسه باندي دحديثونو سلسله شروع کړه دسهار تر اذانه به يې ورسول.([127])

(دارمي)دراوردي رحمه الله وايي: امام ابوحنيفة رحمه الله او امام مالک رحمه الله ماوليدل چي دماخستن ترلمانځه وروسته يې په يوه مسئله کي بحث شروع کړی پرسهار سو او هلته يې دسهار لمونځ وکړی هغه هم داسي مسئله وه چي ملامتول نه وه پکښې.([128])

ابن فرات بغدادي رحمه الله چي کله وفات سو اتلس ١٨ صندوقه کتابونه ځني پاته سوه چي په دغه کتابو کي يې اکثره په خپل قلم ليکلي وه ستره خبره لاداده چي دمحدثينو په آند دنقل په صحت اونښه والي کي دده ليکل سوی ښه دليل دئ.ابن جوزي رحمه الله يونوموتی محدث دئ دده مبارک پلار دده په دري کلنی کي وفات سو ده مبارک ديتيم والي په حالت وده وکړه. مګر دتکليف ايستلو يې دا حال و چي دجمعې دلمانځه پرته به بل چيري دکور څخه ليري نه تلی يوه ورځ يې پر منبر وويل: ماپه دغه خپلو ګوتو دوه زره (٢٠٠٠) جلده ليکلي دي په دې کي تر دوه نيم سوه (٢٥٠) کتابونو زيات دده خپل وه. څلور برخي ليکل روزانه دده عادت و. ددرس يې دا سي حالت وچي په يو وخت کي دده شاګردان سل زره اټکل سوي دي. اميران ، پاچاهان او وزيران به دده ددرس په مجلس کي حاضره وه.

([127]) دارمي
([128]) مقدمة

(c) ketabton.com: The Digital Library

ابن جوزي فرمايي: سلو زرو ۱۰۰۰۰۰ کسانو زمالاس نيوی کړي دئ او شل زره زماپه لاس مسلمانان سوي دي .ددې سره چې د شيعه گانو زور و ده مبارک ډېر تکليفونه پرځان تېرکړي دي.(129)

ده مبارک د حديثو دليکلو په وخت کي قلمونه تراشل هغه تراش سوی پسپل يا هغه براده يې سره يوځای کول کله چې وفات کېدئ نو وصيت يې وکړی چې په دغه تراشنو (برادې) سره زما د غسل اوبه تودې کړی ده مبارک دومره قلمان استعمال کړي وه چې يوازې تراشني يې دومره زياتي وې چې دده مبارک د مړيني وروسته يې دده د غسل اوبه په تودې کړې يو څه تراشني لاپاته سوې.

يحيي بن معين يو نوموتي استاذ دئ ، دی مبارک وايي: ماپه خپلو لاسونو لس سوه زره ۱۰۰۰۰۰۰ حديثونه ليکلي دي.

ابن جريرطبري يو مشهور مؤرخ دئ ،دی مبارک د اصحابانو او تابعينو په حالاتو نبه خبر دئ ترڅلويښتو کالو پوري يې هره ورځ څلوېښت پاڼي ليکل عادت وو دده مبارک د وفات وروسته دده شاگردانو حساب وکړی څومره پاڼي چې ده په ژوندکي ليکلي وې د بالغ کېدو څخه تر وفات پوري يې ټولي پاڼي جمعه کړې بيايې دده پرژوند وويشلې نو پر ورځ باندي څوارلس پاڼي راووتې. دده د تاريخ طبري نومي کتاب مشهوره دئ په عمومي ډول تر گوتو کېدای سي کله چې ده د تصنيف اراده وکړه نو د خلگو څخه يې وپوښتل چې د ټول عالم تاريخ ليکل به تاسو خوشحاله کړي ؟ خلگو پوښتنه څني وکړه چې اندازه به يې څومره وي ؟ ده په جواب کي ورته وويل: چې تقريبا ديرش زره پاڼي به راسي خلگو ورته وويل: ددې کتاب د پوره کېدو مخکي به عمرونه ختم وي يعني موږ به مړه سو بيابه بشپړسي ده ورته وويل: انا الله ، همتونه ټيټ سوه

---

(129) تذکره

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې څخه وروسته يې کتاب رالنډ کړی تقريبا درې زره پاڼې سو په همدغه ډول دده تفسير چي يادونه يې وسوه په عمومي ډول لاسته راتلای سي.

دارقطني‌ﷺ دحديثو يو مشهور مؤلف دئ دحديثو دزده کړي لپاره يې بغداد ،بصري ، کوفې ، واسط ، مصر اوشام ته سفرونه کړي دي يوه ورځ داستاذ په مجلس کي ناست وو استاذ حديث لوستی ده يوشی دکتاب څخه نقل کاوه يوه ملګري يې نيوکه باندي وکړه چي ته بلي خواته متوجه يې ده ورته وويل: زمااو ستاپه توجه کي فرق دئ ته راوښايه چي استاذ تراوسه پوري څومره حديثونه وويل ملګري يې په فکرکي ډوب سو ده ورته وويل: استاذ اتلس ١٨ حديثونه وويل لومړی داو دوهم داوو په دغه ترتيب يې ټول حديثونه سره دسنده ورته وويل.

حافظ اثرم‌ﷺ يو محدث دئ ، ده مبارک دحديثو په يادولو کي زيات تمرين کاوه يو ځلي يې حج ته تشريف يوړی هلته حرم ته دخراسان څخه دوه لوی دحديثو عالمان راغلي وه او په حرم شريف کي يې په جلا ـ جلا ډول درس ورکاوه وهر يوه ته د زده کونکو يوه لويه ډله ناسته وه دی مبارک د دواړو په منځ کي کښيناستی او د دواړو څخه يې په يوه وخت کي حديثونه وليکل.

عبدالله بن مبارک‌ﷺ يو مشهور محدث دئ دده مبارک په علم حاصلولو کي زحمتونه زيات مشهوره دي ده مبارک په خپله فرمايلي دي: چي ما دڅلور زرو استادانو څخه حديث زده کړي دي

.

علي بن حسن‌ﷺ وايي: يوه شپه سخت يخ وو زه او ابن مبارک دماخستن دلمانځه کولو وروسته دمسجد څخه راتلو چي په دروازه کي ديوه حديث په اړه زما او د ده په منځ کي خبري شروع سوې مابه څه ويل ده به هم يو څه ويل په همدغه ځای کي په ولاړي ولاړ وو چي دسهار اذان وسو.

حميدي‌ﷺ يو مشهورمحدث دئ نوموړي هغه کس دئ چي دبخاري او مسلم حديثونه يې يو ځای کړي دي ټوله شپه به يې ليکل کول دګرمي په وخت کي چي به ډېر تنګ سو نو يوه تالۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

(پیاله) به یې داوبو څخه ډکه کړه په هغه کې به کښېناستی لیکل به یې کول. دټولو خلګو څخه به جلا اوسېدئ او شاعر هم و چې دده یو شعر په دې ډول دئ:

لِقَآءَ الناسِ لَیسَ یُفِیدُ شَیئًا   سِوَي الهَذیَانِ مَن قِیلٍ وَقَالٍ

فَاقلل مَن لقَاءِ الناسِ الَا   لَاخذِ العِلمَ او اِصلاحِ حَالٍ

ژباړه: دخلګو په ملاقات کې هیڅ ګټه نسته دبې ځایه خبرو پرته نو دخلګو ملاقات لږ کړئ ماسوا ددې څخه چې د استاذ څخه دعلم حاصلولو لپاره خبرې وکړی یا دنفس د اصلاح لپاره د شیخ سره ملاقات وکړئ.

امام طبراني﷫ یو مشهور محدث دئ ډېر کتابونه یې لیکلي دي یو چا دده دکتابونو ډېروالی ولیدئ نو پو ښتنه یې ځنې وکړه چې څنګه دې لیکلي دي ؟ دده مبارک ورته وویل: دیرش کاله مې شپه او ورځ پر بوریا) چټایي تېر کړي دي. ابوالعباس شیرازي﷫ وایي: ماد طبراني﷫ څخه درې سوه زره ۳۰۰۰۰۰ حدیثونه لیکلي دي.

امام ابو حنیفة﷫ په ناسخ او منسوخ حدیثونو کې زیاته څېړنه کول کوفه چې په دغه زمانه کې دعلم کور ورته ویل کېده هر څومره محدثین چې پکښې وه دده مبارک دټولو حدیثونو جمعه کړې وه کله چې به ددباندې څخه یو محدث راغلی نو ده به شاګردانو ته امر وکړی: چې که دده سره یو داسې حدیث وي چې زموږ سره نه وي نو څېړنه یې وکړی .امام ابو حنیفة﷫ چې به کله په یو علمي مجلس کې دیوې مسئلې څېړنه کول په دغه مجلس کې به په حدیثو او فقه پوه خلګ په زیات شمېر ناست وه نو کله به پر دغه مسئله یوه میاشت خبرې وسوې وروسته چې به فیصله وسوه نو هغه به دده مذهب وګرځول سو او وه به لیکل سوه

دامام ترمذي﷫ دنامه څخه به څوک ناخبره وي (یعنې هرسړی یې پېژني)دحدیثو زیات یادول دده خصوصي ځانګړتیا وه او دحافظې په توان کې مشهوره و یو وخت دده څخه محدثینو امتحان واخیستی څلوېښت داسې حدیثونه یې بیان کړه چې مشهوره نه و امام ترمذي﷫ دستي

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیان کړه. امام ترمذي﵀ فرمایي: ما یوه ورځ دمکې مکرمې په لاره کښې د استاذ څخه دوه حدیثونه نقل کړه نابېره دهغه استاذ سره مې ملاقات وسو که څه هم هغه حدیثونه ما نقل کړي وه خو مې غوښتل چې د استاذ څخه یې په خپله واورم نو د استاذ څخه مې دویلو غوښتنه وکړه استاذ حدیثونه ویل شروع کړه نابېره د استاذ سترګې زما په لاس کې پر هغه کاغذ ولګېدې چې ما هغه دوه حدیثونه پکښې لیکلي وه استاذ چې کاغذ ولیدی نو دواړه حدیثونه یې ولیدل ناراضه سو او ماته یې وویل: ته نه شرمیږې چې حدیثونه دې زده دي او د رسره دې بیا یې په ما هم وایي ماورته وویل: استاذه! دا حدیثونه ما ستا څخه پرلاري واورېدل ته چې هر حدیث وو ایي زما دستې په یاد وي د استاذ باور نه وسو نو راته وې ویل: ښه ته هغه حدیثونه ووایه چې ما ویلي وي ، ما ټوله حدیثونه ورته وویل بیا استاذ راته وویل دا حدیثونه به ستا دپخوا څخه یاد وه ماورته وویل: استاذه! ته اوس نوي حدیثونه ووایه زه به یې دستي درته ووایم استاذ نوي حدیثونه وویل ما دستي په یاد ورته وویل یوه غلطي مې نه وکړل. دا دپخوانیو محدثینو او علماو زحمتونه وه چې دعلم په لاسته راوړولو او خورولو کې یې ګالل چې دهغه ټولو شمېرل هم ګران کار دئ.

قرطمة﵀ یو محدث دئ چې زیات مشهور نه دئ دده یو شاګرد داؤد﵀ وایي: خلګو به دابو حاتم﵀ او د اسې نورو د حافظې بیان کاوه خو ما چې د قرطمة﵀ حافظه لیدلې ده بل مې هیڅ چیرې دومره حافظه نه ده لیدلې زه یوه ورځ قرطمة﵀ ته ورغلم ده راته وویل: په دغه کتابو کې چې دي هریو زره غواړې راوایې خله زه یې په یاد درته وایم ما کتاب الاشربة راپورته کړی ده مبارک ددغه کتاب هر باب دسر څخه تر پایه پوري ټوله ووایه په دغه ترتیب یې ټوله کتاب په یاد تېر کړی.

ابو ذرعة﵀ وایي: دامام احمد بن حنبل﵀ لس سوه زره ۱۰۰۰۰۰۰ حدیثونه یاد وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اسحاق بن راهويه﷬وايي: ما سل زره حديثونه جمعه کړي دي او ددېرشو زرو ډېر زما په ياد دي. خفاف﷬وايي: اسحاق﷬موږ ته يوولس زره حديثونه په ياد وليکل او بيا يې هغه ټوله په ليکل سوي ترتيب په ياد وويل يو حرف يې نه پکښې کم کړی دی او نه يې پکښې زيات کړی دی.

ابوسعد اصبهاني بغدادي﷬دابو نصر بغدادي﷬دحديثو دزدکړي لپاره دشپاړسو کالو په عمر بغداد ته روان سو پر لاري يې دده دوفات خبر واورېدئ بې اختياره يې وژړل او په چغو يې وويل: چي ددې استاذ دحديثو سند به بيا دچا څخه ترلاسه کوم. دا هغه وخت کېدای سي چي ديوچا ديو شی سره مينه وي. دده مبارک مسلم شريف ټوله په ياد و او په ياد به يې طالبانو ته ليکی. يوولس حجه يې کړي وه کله چي به خوراک ته کښېناستی نو سترګي به يې داوښکو څخه ډکي سوې. ابوعمرضرير﷬چي پيدا اسو ړوند و خو دحديثو په حافظانو کي شمېرل کيږي. په علم فقه، تاريخ او علم ميراث کي يې پوره مهارت درلودئ.

دابوالحسين اصبهاني﷬بخاري او مسلم دواړه ياد وه بخاري خو يې داسي ياد و چي چابه دکوم حديث سند ووايه ده دستي دهغه حديث متن ورته وايه. شيخ تقي الدين بعلبکي ﷬ په څلورو مياشتو کي مسلم ياد کړی او دجمع بين الصحيحين حافظ و، دکرامت څښتن و، بزرګ و او دقرآنکريم حافظ و. سورة الانعام يې په يوه ورځ په ياد کړی.

ابن السني﷬دامام نسائي﷬مشهور شاګرد دئ دژوند تر پايه پوري په حديثو کي مشغول و. زوی يې وايي: زما پلار ليکل کول آخريې قلم او مشوانۍ کښېښوده لاسونه يې په دعا پورته کړه په دغه حالت کي مړسو. علامه ساجي﷬په کوچنيوالي کي دفقه علم لاسته راوړی. بيا په حديثو مشغول و. په هرات کي لس کاله و اوسېدئ د دغه وخت په اوږدو کي يې شپږ واره ترمذي په خپل لاس وليکی دابن منده﷬څخه يې غرائب شعبه، زده کاوه ابن منده﷬

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دغه حالت کې د ماخستن تر لمانځه وروسته وفات سو . د استاذ علمي مینه د شاګرد تر علمي مینې د درنښت وړده ځکه د ژوند تر آخري پورې یې درس کاوه .

د ابو عمر خفاف سل زره حدیثونه په ژبه یاد و. د امام بخاري استاذ عاصم بن علي چې کله بغداد ته ورسېدئ نو د شاګردانو دومره باندې ګڼه سوه چې زیات وخت به د شاګردانو شمېر سلوزرو ته ورسېدئ یوه ورځ د شاګردانو اندازه معلومه کړل سوه نو یو سل او شل زره شاګردان وه. ځنې و ختونه به د حدیثو ځنې الفاظ څو واره تکراربدل دده یو شاګرد وایي چې یو وار (حدثنا ابو اللیث) لفظ څوارلس واره تکرار سو ښکاره خبره ده چې څوک یو سل او پنځویشت زرو ته اواز رسوي نو خامخا به ځنې الفاظ تکراریږي.

ابو مسلم بصري چې کله بغداد ته ورسېدئ نو په یولوی میدان کې د درس لپاره کښېناستی اوو نفرو به په ولاړه و نورو ته د لیکلو لپاره ویل کول لکه د اختر تکبیرونه چې ویل کیږي د درس څخه وروسته مشوانۍ وشمېرل سوې څلویښت زره وې او هغه کسان چې لیکل یې نه کول بلکې یوازې یې اوریدل کول د هغو شمېر تر لیکونکو زیات وو.

د فریابي په مجلس کې په دغه ډول درې سوه لیکوالان ولاړوه د شاګردانو د شمېر ډېروالي د دغه لیکوالانو څخه معلومیږي چې څومره به زیات وه چې یوازې فتحه ورکونکي درې سوه دي. په دغسې ستړیاو تېرولو سره د دغه پاک دین علم ترنن پورې ژوندی دئ.

امام بخاري وایي: د شپږو سوو زرو حدیثونو څخه مې د بخاري د حدیثونو انتخاب وکړی چې اوه زره دوه سوه پنځه اویا (۷۲۷۵) حدیثونه دي او ده مبارک چې به هر حدیث لیکی نو دوه رکعته نفل به یې کول بیا به یې حدیث لیکی کله چې بغداد ته ورسېدئ نو محدثینو دده څخه امتحان واخیستی په دې ډول چې لس کسان وګمارل سو دغه کسانو ته یې لس، لس حدیثونه انتخاب کړل بیایې الفاظ وربدل کړل بیا یې دده څخه پوښتنه وکړه په غلط ډول به یې حدیث ورته ووایه بیایې ورته وویل زه نه یم خبر چې حدیث څه ډول دئ په دغه ډول لسو سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنه ځني وکړه ده مبارک په ترتيب سره لومړی و لومړی پوښتوونکي ته وويل: تا دا سوال وکړی حديث دي په دې ډول ووايه دا غلط دئ اصل يې داسي دئ. بيا يې دوهم ته ووايه بيا يې دريم ته ووايه په دغه ترتيب يې لسو کسانو ته جواب ووايه او هر سړي ته به يې هغه الفاظ هم ويل چي هغه به اول غلط ويلي وه په دغه ډول يې سل حديثونه دوی ته وويل.

امام مسلم د څوارلسو کالو په عمر د حديثو زده کړه شروع کړه او د ژوند تر پايه پوري په دغه حديثو مشغول و. دی مبارک فرمايي: ما د مسلم شريف د پاره د درو سوو زرو حديثونو څخه حديثونه انتخاب کړه او مسلم شريف مي ځني وليکی چي دوولس زره حديثه پکښي دي.

امام داود فرمايي: ما پنځه سوه زره حديثونه اوربدلي دي په دغه ټولو کي مي څلورزره اته سوه حديثونه انتخاب کړه او سنن ابي داود کتاب مي ځني جوړ کړی.

يوسف مزي يو مشهور محدث دئ ، د اسماء رجال (د حديث د نقل کونکو د نومانو) امام دئ اول يې په خپل ښار کي فقه او حديث زده کړل بيا يې مکې مکرمې ، مديني منورې ، حلب ، حمات ، بعلبک او داسي نورو ځايونو ته سفرونه وکړل. ډېر کتابونه يې په خپل قلم سره ليکلي دي. تهذيب الکمال يې په دوه سوه ټوکه کي ليکلي دئ او کتاب الاطراف يې تر اتياوو جلدو زيات دئ . دده مبارک عادت دا و چي زيات وخت به چوپ و د خلکو سره يې خبري کمي کولې زيات وخت به په کتاب مشغول و ، د حسد کونکو له وجهي دښمني ورته پېښه سوه خو ده د هيڅا څخه بدله نه واخيسته . ددې مبارکانو حالات او قصې بېخي ډېري دي د ټولو ليکل لوی ، لوی کتابونه هم نسي کولای خو دلته مي دوې درې قصې د نمونې په ډول ددې لپاره راوړې چي دا د حديثو علم چي ديارلس سوه کاله وروسته داسي پياوړی دئ ، ددې لپاره څومره تکليفونه ايستل سوي دي او په څومره قربانۍ سره ساتل سوی دي او کوم خلک چي د علم لاسته راوړلو دعوې کوي او ځانته طالب العلمان وايي هغه ددې علم لپاره څومره خواري تېره وي آيا په هغه ډول دي که يا ؟ او که صرف وخت تېرول دی ؟ او که چېري موږ په

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

آرامی، استراحت ، عيش او عشرت ژوند غواړو او د دنيا په کارونو کي مشغول اوسو او دا مو فکر وي چې د نبيﷺ د دين او حديثو حفاظت کوونکي يو نو دا د (اين خيال است ومحال است وجنون) پرته بل شی نه دئ.

(يعني دا داسي يو فکر دئ چي شونی نه دئ اوليونتوب دئ)([130])

نــهم بــاب

دنبيﷺ فرمانبرداري ، حکم منل او دا کتل چي د نبيﷺ منشاء مبارکه څه ده؟

که څه هم د اصحابانو هر کار دنبيﷺ په تابعداري کي و او دتېرو قصو څخه هم دا خبره معلومېږي خو دلته يو څو قصې بيانوو چي مورډ خپلو حالاتو سره په دې باب سره په خصوصي ډول مقابله وکړو او وګورو چي موږ د اللهﷻ او دهغه د رسولﷺ فرمانبرداري تر کومي اندازي پوري کړې ده ، کوم چي زموږ خلګ په دې هيله دي چي هغه ترقي اونصرت به موږ ته راسي لکه دوی مبارکانو ته چي راغلی وه زموږ خلګ رښتيا ددې هيله لري نو په هغه ډول دي ژوند اختيار کړي لکه دوی چي وکړی او دنياته يې وښودئ.

١- دحضرت عبدالله بن عمرو بن العاص‌AA پټو سوځل

---

(130) نومـوړی بيت په پوره ډول داسي دی . هم خدا خواهی هم دنـيا خواهی هم بنون ــــ اين خيال است ومحال است وجنون .
ژباړه : هم خدای غواړی هم دنـيا غواړي هم زامـن غوړي دا يـوازي خيال دی امکان نه لري اولـيونـتوب دی په پورتـه موضوع کي شيخ وفرمايل : چي څوك داسي په عيش اوعشرت کي علم لاسته راوړل غواړي دا داسي دی لکه څوك چي خدای ، دنـيا اوزامن ټولـه غواړي لـکه هغه چي لـيونـتوب دی په داسي ډول علم لاسته راوړل هم لـيونـتوب دی . ژباړن

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت عبدالله بن عمرو بن العاص AA فرمايي: چې موږ يو وار د نبيﷺ سره په سفر کي وو زه دنبيﷺ حضورته ورغلم پر ماباندي يو پټو و چې په کسم (ژړ ډوله رنګ) باندي لړ رنګ سوی و نبي ﷺ چې پټو وليدئ نو ماته يې وويل: دا دي څه شی پر ځان اچولی دئ ؟ ما دنبيﷺ ددې پوښتني څخه دده مبارک د ناخوښۍ اثرات معلوم کړل دستي کورته ولاړم په کور کي ښځو په نغري کي اور بل کړی و ما پټو په اور کي واچوی. دوهمه ورځ چې راغلم نبيﷺ راته وويل: هغه پټو دي څه کړئ ما ورته قصه وکړه دده مبارک راته وويل: ولي دي وښځو ته نه ورکاوئ د ښځو لپاره خو يې پروا نه کول. ([131])

فايـــده: که څه هم دپټو سوځولو اړتيا خونه وه خو د چا په زړه کي چې د چا دناخوښۍ او ناراضۍ ګذارسوی وي هغه ددې هم نه وي جوګه چې لږ فکر وکړي چې آيا ددې پټو لپاره يوه بله لاره هم سته که يوازي له منځه وړل دي . البته زما په ډول نالايقه چاته به نو خدای خبر څومره فکرونه ورلوېدلي وای چې دنبيﷺ ناراضي څومره اندازه ده او پوښتنه به مي کړې وای چې بله لاره هم لري داجازې لپاره که يا ؟ نبيﷺ خو پوښتنه کړې ده منعه خويې نه ده کړې او داسي نور.

۲- د يو انصاري خپله ودانۍ نړول

نبيﷺ يوه ورځ د کور دباندي تشريف وړی و چې وې ليدل يو ګنبده لوړه جوړه سوې ده دملګرو څخه يې پوښتنه وکړه چې دا څه شی دئ ؟ ملګرو ورته وويل: دا فلاني سړي ګنبده

([131]) ابـوداود

(c) ketabton.com: The Digital Library

جوړه کړې ده نبيﷺ چوپ سو . يو بل وخت هغه انصاري د نبيﷺ و حضور ته ورغلی نبيﷺ ته يې سلام وواېه نبيﷺ مخ څنې واړوی انصاري فکر وکړی چي ښايي دنبيﷺ نه وي فکر سوی بيا يې سلام ورته وواېه نبيﷺ بيا هم جواب نه ورته وواېه انصاري ددې زغم نه سوای کولای دستي يې د ناستو اصحابانو ﷺ څخه پوښتنه وکړه او خبره يې وکړه چي ولي زه د نبيﷺ په نظر نه ورځم ؟ اصحابانوﷺ ورته وويل : نن نبيﷺ دباندي تللی و ستا ګنبده يې وليده بيا يې پوښتنه وکړه چي دا د چا ده ؟ انصاري چې دا واوريدل دستي ولاړی هغه ګنبده يې ونړول داسي يې د مځکي سره سمه کړه چي هيڅ نښان يې نسو پاته او بيا يې دا هم ونه کړه چي راغلی وای او نبيﷺ ته يې ويلي وای چي ستا د ناخوښۍ له وجي مي ګنبده ونړول ، نابېره نبيﷺ په خپله هلته تېرېدئ نو وي ليدل چي ګنبده نسته پوښتنه يې وکړه ، اصحابانوﷺ ورته وويل : څو ورځي مخکي چې تاسو دده څخه مخ اړولی و ده زموږ څخه پوښتنه وکړه ، موږ ورته وويل : نبيﷺ ستا ګنبده ليدلې ده دی ولاړی هغه ګنبده يې بېخي ونړول . نبيﷺ وفرمايل هره آبادي د سړي لپاره عذاب دئ مګر هغه آبادي نه چي دسختي اړتيا او مجبوری لپاره وي.(132)

فــايده : دا دپوره مينې خبري دي ، دوی مبارکانو دا هم نه سوای زغملای چي درسول اللهﷺ مخ مبارک غمجن ووينې تر خپل ځان يې رسول اللهﷺ ګران بلی ، دغه مبارک صحابي خپله ګنبده ونړوله بيا يې دا هم نه کول چي د نړېدو وروسته راغلی وای او رسول اللهﷺ ته يې ويلي وای چې ستا د خوشحالی په موخه مي ګنبده ونړول بلکي نبيﷺ چي کله په پېښېدونکي ډول هلته ولاړی په خپله يې وليدل نبيﷺ ته پر آبادۍ باندي پيسي مصرفول په خصوصي ډول ناخوښه کار و په ډېرو احاديثو کي ددې بيان راغلی دئ . په خپله د نبيﷺ د بيبيانو خوني دخرما د ښاخونو کوډلي وې او د دروازو پردې يې د کونيو څخه جوړي وې

(132) ابو داؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې لپاره چې د پردې سرې نظر دننه ولاړ نسي. يو ځل نبيﷺ يو ځاى په سفر تللى وو ام سلميﷺ ته يو څه مال په لاس ورغلى نو دې مباركې خپله خونه د خرما وو د لښتو پر ځاى په اومو خښتو جوړه كړه نبيﷺ چې كله وليده نو دې ته يې وويل: دادې څه كړي دي؟ دې مباركې ورته وويل : په هغه خونه كې د بې پردګۍ شک و ، نبيﷺ وفرمايل: بدترين شى پر تعمير باندې پيسې خرڅول دي. عبدالله بن عمرﷺ فرمايي : يوه ورځ ما او زما مور د خپل كور ديوال سماوى چې ډېر خراب سوى و نبيﷺ چې وليدئ نو راته وې فرمايل: مرګ ددې ديوال ترنړېدو ډېر نژدې دئ.(133)

۳- د اصحابانو سَرَه پټوان راكښته كول

حضرت رافعﷺ فرمايي: يوه ورځ موږ د نبيﷺ سره په سفر كې و او زموږ په اوښانو كې پټوان پراته وه چې په دغه پټوانو كې سور رنګه تارونه وو نبيﷺ وفرمايل: زه يو هيږم چې دغه سوروالى پر تاسو غالبه كيږي نبيﷺ چې دا ارشاد وفرمايه موږ په داسې وېره كې وغورزېدو چې اوښان يوې خوا اوبلې خواته وتښتېدل او موږ دستي د اوښانو څخه پټوان راكښته كړه.(134)

فــايده: اصحابانو مباركانوﷺ ته په ژوندكې داسې پېښو اهميت نه درلودئ البته زموږ د ژوند په لحاظ سره وداسې پېښو ته حيرانتيا كيږي ځكه د اصحابو كراموﷺ عام ژوند هم داسې و ، د حديبې صلح چې په لومړى باب د ريمه قصه كې يې بيان وسو په دغه صلح كې عروة بن مسعود د كافرانو لخوا و مسلمانانو ته قاصد راغلى و ده د مسلمانانو ژوند په غور سره ترنظر تېر كړى كله چې مكې ته ولاړى و كافرانو ته يې وويل: زه و لويو ــ لويو پاچاهانو ته د

(133) ابوداؤد
(134) ابوداؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

قاصد په توګه تللی یم لکه د فارس ،روم او حبشې پاچاهانو سره چې مې لیدلي دي ماد هیڅ پاچا په دربار کې د درباریانو دومره درنښت نه دئ لیدلی چې خپل پاچا ته یې ورکوي لکه د محمد ﷺ ملګري چې محمد ﷺ ته تعظیم کوي.هیڅکله دده بلغم ومځکې ته نه پرېږدي بلکې هر یوه ته چې په لاس ورسي دستي یې پر مخ او بدن مږي ، کله چې دی ﷺ د یو شی امر کوي نو ټول ملګري یې تلوار کوي چې هغه کار وکړي . کله چې هغه اودس کوي نو داوداسه د اوبو اخیستلو لپاره ټوله تلوار کوي چې پر بدن یې ومږي د تلوار بڼه یې داسې وي چې ګویا دوی به په خپلو منځو کې جګړه کوي.او کله چې هغه خبري کوي نو ټوله چوپ سي هیڅوک دده د درنښت له وجهې دده لوري ته پورته نه ګوري.(135)

۴- د حضرت وائل ﷺ د ذباب په لفظ سره وېښته پرېکول

وائل بن حجر ﷺ فرمايي: زه یوه ورځ د رسول الله ﷺ حضور ته ورغلم زماد سرو ویښتان ډېر غټ سوي وه کله چې زه ورته مخامخ سوم نو نبي ﷺ راته وویل: ذباب،ذباب . مافکر وکړی چې دایې لکه چې زماد سر دوېښتانو په اړه وویل نو زه دستي ولاړم د سر وېښتان مي وکښل کله چې په دوهمه ورځ درسول الله ﷺ حضور ته ورغلم رسول الله ﷺ راته وفرمایل: ماتا ته نه وه ویلي مګر ښه دي وکړه (چې د سر وېښتان دي لري کړه).(136)

فــــایده: ذباب د سپېره په معني دئ او د بېکاره په معني هم دئ دا د نبي ﷺ په اشارو باندي د اصحابو د قربانۍ خبره وه چې د منشاء پېژندلو وروسته که هغه غلط پوه سوی وي بیا هم په عمل کولو کې به یې ځنډ نه راوستی. د لته نبي ﷺ ورته وویل:چې تاته مي نه و ویلي خو ده

(135) بخاري شريف
(136) ابـوداؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه خبره دخپل ځان پـه اړه بلل پـه دې وجه څه شـونتيا وه چي ځنډ راغلی وای ، د اسلام پـه پيـل کي په لمانځه کي خبري کول روا وې بيا وروسته منعه سوي حضرت عبد الله بن مسعود ﷺ يوه ورځ د رسول اللهﷺ حضور ته ورغلی رسول اللهﷺ پـه لمانځه کولـو اختـه و ده مبارک دعـادت سره سم سلام ورته وواېه څرنګه چي په لمانځه کي خبري منعـه سوي وې نو نبيﷺ جواب ورنکړی. دی مبارک فرمايي: د نبيﷺ په جواب نه راکولـو سره نوي اوزړي خبري را پـر زړه سوې پـه بيلـو فکرونو کي ډوب سوم کله به مي فکر کاوه چي پـر فلانـۍ خبره بـه ناراضـه سوی وي کله به مي فکـر کـاوه چي فلانـۍ خبره پېښـه سوې ده پرهغـه بـه ناراضـه سـوی وي کلـه چي نبيﷺ سـلام وګرزاوه نو راته وې ويل چي په لمانځه کي خبري کول منعه سـوي دي نـو پـه دې وجـه مي د سلام جواب در نه کړی د نبيﷺ ددې خبري په کولو سره په ما کي ساه وچليده.

۵ - د حضرت سهيل بن حنظلية ﷺ عادت اود خريم ﷺ ويښته پرېکول

په دمشق کي سهيل بن حنظلية ﷺ نومي صحابي اوسېدئ يوازي ژوند يي تېروی ډېر کم به يي دخلګو سره کډون کاوه هيڅيري به نه تلی ټوله ورځ به په مسجد کي په لمانځه يا تسبوح مشغول و او يا به يي وظيفه کول ومسجد ته دتللو پروخت د حضرت ابو درداء ﷺ سره مـخ سو چي مشهور صحابي دئ ابودرداء ﷺ ورته وويل: په تلو کي د خيـر يوڅه خبري کوه زموږ لپاره فايده ده تاته څه تـاوان نستـه نو سـهيل ﷺ بـه دنبيﷺ د زمانـي څه واقعـاتي او حديثونـه ورتـه وويل ، يوه ورځ سهيل ﷺ پر لاري روان و ابودرداء ﷺ د عادت مطابق خواست ورتـه وکړی چي يوه د خير خبره راته وکړه بيا ولاړ سه ده مبارک ورتـه وويل: يوه ورځ نبيﷺ وفرمايـل: چي خريم اسدي ﷺ ښه سړی دئ که چيري دا دوې خبري نه وای پکښـي يـو داچي د سر وېښتـان يې لـوی دي دوهم دا چي لنګ تر بجلکو کښته کوي کله چي خريم تـه د نبيﷺ دا ارشاد ورسېدئ نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دستي يې چاړه راواخيسته د سر وېښتان يې تر غوږو کښته پرېکړل او لنګ يې تر نيمې پنډۍ پورې پورته تړل شروع کړل.(137)

فايـــده: په ځينو روايتو کې راغلي دي چې نبيﷺ خپله و خريم ته ارشاد وکړی او خريمﷺ قسم وکړی چې دادواړه به د اوس څخه نه وي په هرصورت په دواړو روايتو کې شک نسته، کېدلای سي چې وده ته يې خپله ارشاد فرمايلي وي او دده په نه موجوديت کې دي يې هم ارشاد فرمايلي وي چې اوربدونکی تللی وي او هغه ته يې خبر رسوليوي.

۷- د حضرت ابن عمرﷺ د خپل زوی سره خبري نه کول

حضرت عبدالله بن عمرﷺ يو ځلي وويل: نبي ◄ فرمايلي دي چې ښځو ته و مسجد ته د تللو اجازه ورکوئ دابن عمرﷺ يو زوی وويل: چې موږ اجازه نسو ورکولای ځکه دوی و موږ ته بهانه جوړوي او د آزادۍ او فساد لاره خلاصوي. حضرت عبدالله بن عمرﷺ ډېر ناراضه سو او زوی ته يې بد او رد وويل او ورته وې ويل چې زه د نبيﷺ ارشاد درته وايم ته وايي چې اجازه نسو ورکولای ددې څخه وروسته يې د تل لپاره دخپل زوی سره خبري پرېښودې.(138)

فايده: دده مبارک دزوی د اجازې نه ورکول له دې وجهې څخه و چې ښځې فساد ته بهانه جوړوي (دخپلې زمانې دښځو حال يې ليدلی و) په همدې وجه حضرت عائشةﷺ په خپله فرمايي: که چېري نبيﷺ د اوسنيو ښځو حالت ليدلی وای نو ښځو ته به يې و مسجد ته د تللو اجازه نه وای ورکړې او حال دا چې د عائشېﷺ زمانه د نبيﷺ څخه ليري نه وه خو ابن عمروﷺ دا نسوای زغملای چې دی دې د نبيﷺ ارشاد ووايي او ځوک دې يو څه شک پکښې پيدا کړي

---

(137) ابـو داؤد
(138) مسـلم ، ابـو داؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوازې پر دې خبره چې هغه د نبيﷺ د ارشاد څخه انکار وکړي تول عمر يې د خپل زوی سره خبرې نه وکړې . مبارکو اصحابانو تـه پـه دې کې د هر تکليفونه راغلل د يوې خوا د نبيﷺ د ارشاد اهميت و چې دوی خپل ځان باله او د ښځو اجازه پکښې امر سوې وه او د بلې خوا د فتنو او فساد بيره وه نو دوی مبارکانو ته هم د ښځو اجازه مشکل کار سو او بندول يې هم مشکل کار سو . حضرت عاتکة چې څو واري يې نکاح سوې وه او د حضرت عمر AA سره يې هم نکاح سوې وه دا به مسجد ته تلل د حضرت عمر AA پر طبيعت بنه نه لګېده يو چا ورتـه وويل چې تـه مسجد ته ځې د حضرت عمر AA نه خوښيږي دې ورتـه وويل چې دده نه خوښيږي نو منعـه دې وکړي . د حضرت عمر AA تـر وفات وروسته دې د حضرت زبير AA سره نکاح وکړه د حضرت زبير AA نه خوښېده چې دا مسجد ته ځي خو ددې دلاورې يې نسوای کولای چې منع دې يې کړي (ځکه د رسول اللهﷺ د اجازې ارشاد و) يو وار زبير AA د شپې د ماخستن دلمانځه پـر وخت پـر لارې ورته کښيناستی کله چې دا تېره سوه نو وې ځورولـه ده ته خو جائزه وه ځکه مېړه يې و دې د تيارې له امله ونه پېژندی چې دا څوک دئ ددې څخه وروسته دې ومسجد تـه تلل پرېښـودل، حضرت زبير AA پوښتنه ځني وکړه چې مسجد ته تلل دې ولې پرېښـودل ؟ دې ورتـه وويـل : اوس هغه زمانه نه سوه پاته کوم چې د رسول اللهﷺ زمانه وه .

۷-د حضرت ابن عمر څخه پوښتنه چې د لمانځه قصر په قران کې نسته

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حضرت ابن عمرؓ څخه چا پوښتنه وکړه چې د کورني سړي د لمانځه بيان خو په قرآن کې سته د ويري د لمانځه بيان سته او د مسافر دلمانځه بيان په قرآن کې نسته ؟ ابن عمرؓ و فرمايل: واوره ! الله ﷻ نبي ﷺ جوړ کړی بيا يې راولېږی موږ نه پوهېدو هيڅ مونه پېژندل اوس نو موږ چې هغه مبارک په څه ډول په کولو ليدلی دئ هم غسې به کوو.[139]

فايــده: مقصد دادئ چې د هري مسئلې وضاحت په قرآن کريم کې لازمي نه دئ بلکې د عمل لپاره د نبي ﷺ څخه تائيدول بسه کوئ. پخپله نبي ﷺ فرمايلي دي: ماته قرآنکريم راکړل سوی دئ او ددې برابر نور حکمونه راکړل سوي دي ډېر ژر هغه زمانه راتلونکې ده چې د مړې ګېډې خلک به پر خپلو ګديانو ناست وي او وايي به چې بس قرآنکريم ټينګ ونيسئ کوم احکام چې په قرآن کې دي په هغه عمل وکړئ.[140]

۸- د حضرت ابن مغفلؓ د خذف په وجه خبري پرېښودل

حضرت ابن مغفلؓ يوه ورځ يوه ځوان وراره وليدئ چې ډبري يې غورځولې لوبي يې په کولې نو ده ورته وويل: اې وراره ! دا کار مکوه ځکه د نبي ﷺ ارشاد دی: چې دا کار نه ښکار دئ او نه دښمن ته څه تاوان په رسيږي نابېره به پر يو چا ومښلي د هغه به يا سترګه وچوي او يا به يې غاښ مات سي. وراره چې يې کم عمره و دا کار يې نه پرېښودی بلکې چې اکا به يې وليدي نو بيا به يې ډبري ويشتل شروع کړه اکا يې ورته وويل: زه د نبي ﷺ ارشاد تاته وايم ته دغه کار نه پرېږدې په الله ﷻ دي مي قسم وي چې بيا به هيڅکله ستا سره خبري نه وکړم په يوه بله قصه کې

---

(139) شفـاء

(140) ابـوداؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

راغلي دي چې ده ورته وويل: په الله ﷻ قسم کوم چې زه به ستا په جنازه کې ګډون نه کوم او نه به ستا د ناروغۍ پوښتنې ته درځم.([141])

فايــده: خذف دې ته وايي چې پر بټه ګوته کوچنۍ ډبره کښېږدي بيا يې غورځوي په کوچنيانو کې عموماً د دا ډول لوبو مرض وي دا داسې ډبرې غورځول دي چې ښکار نه پرې کيږي که نابېره د چا پر سترګه ومښلي نو هغه به زخمي کړي حضرت عبدالله بن مغفل رضي الله عنه دا نسواې زغملای چې د رسول الله ﷺ د ارشاد وروسته دې هغه کوچنی بيا هم دغه کار کوي. موږ هره ورځ د نبي ﷺ څومره ارشادات اورو او بيا د هغه څومره اهتمام کوو هر سړی خپله د خپل ځان په اړه پرېکړه کولای سي.(جالبه خو لا داده چې موږ خپل اولادونه دهغه کارونو څخه نه منعه کوو چې رسول الله ﷺ يې منعه کړې ده بلکې موږ خپل ماشومان په داسې کارونو امر کوو چې درسول الله ﷺ مخالفت پکښې وي دمثال په ډول ښکنځل په کوو اوداسې نور دضرر رسولو کارونه په کوو او هم هغه توکي ورته په خپل لاس برابروو چې نبوي منعه پرې راغلې ده لکه ډبرو غورځولو ځيني ربړي الات ، پلاستکي توپکان اوداسې نور.)

۹- د حضرت حکيم بن حزام رضي الله عنه د سوال نه کولو ژمنه

حضرت حکيم بن حزام رضي الله عنه يوه ورځ د نبي ﷺ و حضور ته ورغلی او يو شی يې ځني وغوښتی نبي ﷺ ورکړی بيا يې په بله موقع کښې يو څه ځني وغوښتل نبي ﷺ بيا ورکړه دريم واري يې بيا يو څه ځني وغوښته نبي ﷺ ورکړه او ورته وې وفرمايل: اې حکيمه ! مال داسې دئ لکه شين باغ خو قاعده يې داده چې که چېرې د زړه په شتمنۍ سره راسې نو په دې مال کې

([141]) ابن ماجه ، دارمي

(c) ketabton.com: The Digital Library

برکت دئ او که په طمعه او دوکې سره لاسته راسي نو بيا برکت نسته پکښې بيا داسې کيږي (لکه د غوايي د لوږي ناروغي) چې هر وخت خوراک کوي خو نه مړيږي.حضرت ابن حزم رضي الله عنه وويل : اې د الله رسوله ! ستا څخه به وروسته زه هيڅوک نه تنګوم . وروسته بيا د حضرت ابوبکر صديق رضي الله عنه په خلافت کې ابوبکر رضي الله عنه و ابن حزام رضي الله عنه ته د بيت المال څخه د يوشی د ورکړې اراده وکړه خو ده انکار وکړی وروسته بيا حضرت عمر رضي الله عنه پخپل خلافت کې ديو شي د ورکړې اراده وکړه او ټينګار يې وکړی خو ده انکار وکړی.[142])

فايـــده : همدا وجه ده چې نن سبا زموږ په مالو کې برکت نسته چې په چل او طمعه سره لاسته راغلي دي.

۱۰- د حضرت خذيفة رضي الله عنه د جاسوسۍ (مخبرۍ) لپاره تلل

حضرت خذيفة رضي الله عنه فرمايي: چې د خندق په غزا کې د مکې کافران زموږ طرفته وه او د دوی سره د کافرانو نورې ډيرې ډلې وې چې پر موږ باندې راختلې وې او د حملې لپاره تياري وې او دلته په مدينه منوره کې د بني قريظوو يهوديان وه چې هر وخت د دوی څخه دا ويره وه چې دوی مدينه منوره خالي ووينې او زموږ اهل او عيال بيخي را ختم کړي موږ د مدينې دباندې د جنګ په سلسله کې پراته وو منافقانو به د کور د يوازيوالي او خالي والي په بهانه د نبي ﷺ څخه اجازه غوښته او بيرته به کورو ته راتلل نبي ﷺ به هر اجازه غوښتونکي ته اجازه ورکول په دغه بهير کې يوه شپه دومره سخته سيلۍ (باد ، دوړې) راغلې چې نه ددې څخه مخکې راغلي وې او نه وروسته او تياره دومره زياته وه چې د يو سړی ليدل خو څه کوې خپل

---

[142]) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاس نه ليدل کېده ، با د دومره سخت و چي بورېهاري يې د برق په څېر و منافقان خپلو کـورو تـه ببرته تلل زموږ دري سوه کسيزه ډله په دغه ځای کي وه نبيﷺ د هر يـوه پوښـتنه کولـه او دهـري خوا څېرنه يې کول په دغه لړ کې نبيﷺ زما خواته تېربدئ زما سره نه د دښمن څخه د حفاظت وسله وه اونه د يخ دمخنيوي لپاره څه جامه وه يو کـوچنی پټـو را سره و چي مـا اغوسـتی و پـر پوندو باندي پر مځکه پوري مښتي ناست وم نبيﷺ پوښتنه وکړه چي څوک يې ؟ما ورتـه وويل: خذيفة يم ، زه د يخ له امله ولاړېدای نسم او د شرم له وجي په مځکه پوري پيوست سوم نبيﷺ راته وويل: ولاړ سه و درېږه د دښمنانو ټولګيو تـه ولاړ سه او دهغـوی حال راوړه چي څه کېږي ؟زه په دغه وخت کي د بيري او يخنۍ له وجهي تر ټولو په بد حالت کي وم خو د رسـول اللهﷺ د امر منلو لپاره ولاړ سوم دستي روان سوم کله چي زه روان سـوم نـو نبيﷺ داسي دعـا وکړه:

اللهم احفظه من يديه و من خلفه و عن يمينه وعن شماله ومن فوقه ومن تحته.

ژباړه: اي الله ! دده ساتنه دمخ دلوري او د شا د لوري څخه وکړي د راسته او چپـه لـوري څخه يې (ساتنه وکړې) د لوړي او لاندي خوا څخـه يې (سـاتنه وکـړې) .خذيفـة ﷺ وايي نبيﷺ چي دا دعا وکړه زما څخه بيره او يخني بيخي ولاړل او پر هر قـدم ماتـه معلومېده چي ګويـا زه په ګرمۍ کي را روان يم او زما د روانېدو په وخت کي نبيﷺ دا هم راته وويل: چي پـه پټـه خولـه ولاړ سه هيڅ حرکت مه کوه محض وګوره چي څه کيـږي ، زه چي هلتـه ورسـېدم نـو ومـي ليـدل چي اور بليږي خلګ ځانونه ورته تودوي يو سړی مي وليدی چي پر اور لاس تودوي بيـايي پـر تشي مړي هري خواته ناري دي چي ببرته ولاړ سئ (يعني درځئ کوروتـه) هـر سړی د خپـل قـوم وخلګو ته د ببرته تلو ناري وهي د دوی پر خيمو باندي د څلورو طرفو څخـه بـا د ډبري اوروي ، خيمي يې شکيږي، آسونه او نور حيوانات يې هلاکيږي . ابـو سـفيان چـي د ټولـو قومونـو لکـه سردار داسي جوړ سوی و پر اور يې ځان تـوداوی پـه زړه کـي مـي راغلـه چـي لـه منځـه يـې يوسـم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دستي مې د ترکش څخه غشي راوکښې خو د نبيﷺ ارشاد را په یاد سو چې حرکت ونه کړې وګوره راسه ! بېرته مې غشي وترکش ته واچوی دوی ته یو څه شک پیدا سو اووې ویل: په تاسو کې یو څوک جاسوس سته هر یو دې خپل ملګري تر لاس ونیسي ما هم ژر یو سړی تر لاس ونیوی او پوښتنه مې ځني وکړه چې ته څوک یې؟ هغه راته وویل: سبحان الله ته ما نه پېژنې زه فلانکی یم زه د هغه ځای څخه بېرته را روان سوم کله چې نیمي لاري ته راورسېدم تقریباً شل سواره د شا له خوا راپسي راغله چې لنګوټې یې ترلي وې او راته وې ویل: چې ته خپل آقا ته ووایه چې اللهﷻ د دښمنانو چاره وکړه ته بې غمه اوسه زه چې کله بېرته راورسېدم نبيﷺ یو کوچنی پټو پر سرکړی و لمونځ یې کاوه د نبيﷺ مبارک عادت داو چې کله به د ویري څه خبره پېښه سوه ده مبارک به د لمانځه و لوري ته توجه کول ، کله چې رسول اللهﷺ د لمانځه څخه فارغه سو ما خپل د حال ټوله قصه ورته بیان کړه کومه چې مې لیدلې وه نبيﷺ چې د جاسوسی قصه واورېده نو غاښونه مبارک یې (د خندا څخه) و ځلېدل ، نبيﷺ زه د خپلو پښو مبارکو سره پرې ایستلم او د خپل پټو یوه برخه یې پر ما واچول ما خپله سینه د رسول اللهﷺ د تلو مبارکو سره ومښلول.(143)

فایـــده: دا د دوی مبارکانو برخه وه او دا د دوی لپاره مناسبه وه چې په دومره سختو تکلیفونو کې د رسول اللهﷺ امر منل د خپل بدن ، مال ، ځان او تر ټولو ورته خوښ و.اللهﷻ دې داستحقاق او اهلیت پرته ما ناپاکه ته هم د دوی داتباع یوه برخه را نصیب کړي.

(143) درمنثور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لسم باب

دښځو ديني جذبه

حقيقت دادئ چي که چېري په ښځو کي د دين جذبه پيداسي نو په اولادو کي ددې اثر وجود لازمي دئ او حال داچي زموږ په ټولنه کي ددې پر خلاف اولادونه په لومړيو وختو کي په يوه داسي چاپيريال کي ساتل کيږي چي پر اولادو باندي د دين خلاف اثر پرېوزي يا لږ تر لږه ودين ته نه پاملرنه پکښي پيداسي کله چي يوماشوم د پيل څخه د دين په خلاف چاپير يال کي وساتل سي نو نتيجه يې هغه نتيجه ده چي ښکاره ده.

۱- د بي بي فاطمې ؓ تسبيحات

حضرت علي ؓ يوه ورځ خپل يو شاګرد ته وويل: چي زه د ځان او د بي بي فاطمې ؓ قصه درته وکړم چي د نبي ﷺ نازولې لوروه ؟ شاګرد ورته وويل: بيخي يې راته وکړه علي ؓ ورته وويل: بي بي فاطمې ؓ په خپلو لاسونو مېچن چلول تر داسي اندازې پوري چي په لاسو کي يې تڼاکي پيداسوې پخپله به يې اوبه راوړلې چي د سلواغو د رسۍ نښې به يې په سينه کي معلومې سوې دکور ټول کارونه لکه جارو او داسي نور به يې پخپله کول تر داسي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اندازي پوري چي کالي به يې خيرن سوه. يو وار نبيﷺ ته څه غلامان او مينځې راغلې ما وفاطمې ته وويل چې ته هم ورسه دنبيﷺ څخه يو خادم وغواړه چې د کور په کارو کې مرسته درسره وکړي دا مبارکه دنبيﷺ و حضور ته ورغله هلته چې ورغله ګڼه ګونه وه ددې مبارکې په طبيعت کې شرم او حيا ډېره وه نو د شرم له وجهې وپلار ته د نورو مخکې ورتلل شرم او حيا ورته وګڼل سوه نو بېرته راغله دوهمه ورځ نبيﷺ پخپله زموږ کورته تشريف راوړی او وې ويل: اې فاطمې ! پرون ته راغلې وې څه کار دې و؟ فاطمې د شرم له وجهې چوپ سوه. علي وايي ما وويل: چې اې د الله رسوله ! دا په داسي حالت کې ده چې د ميچني له وجهې يې په لاسو کې تڼاکې پيدا سوي دي د اوبو راوړلو له وجهې يې په سينه کې درسی نښې معلوميږي د کور په کارو کې دومره بوخته ده چې هره ورځ يې کالي خيرن وي نو ما ورته وويل: چې رسول اللهﷺ ته څه غلامان او مينځياني راغلي دي ته هم ورسه يو خادم ځني راوله چې مرسته درسره وکړي ددغه لپاره درغلې وه. په ځينو رواياتو کې راغلي دي چې بي بي فاطمې وويل: اې د الله رسوله ! زه او علي د څرمني يوه بستره لرو د شپې پکښي بيديږو او د ورځي بيا اوښ ته دانه او واښه پکښي ايږدو. رسول اللهﷺ ورته وويل: لوري ! صبر کوه د حضرت موسي او دهغه د بي بي تر لسو کالو پوري يوه بستره وه هغه هم د موسي چينه وه د شپې به پر بيديدل، ته تقوي حاصله کړه د اللهﷻ څخه وويرېږه او دخپل څښتن تعالي رضاء لاسته راوړه د کور خدمت کوه کله چې بيديږې درودېرش واره سبحان الله وايه، درودېرش واره الحمد الله وايه او څلوردېرش واره الله اکبر وايه دغه تسبيح تر خادم ښه دي بي بي فاطمې وويل: زه د اللهﷻ او د هغه د رسولﷺ څخه راضي يم.[144]

---

[144] ابوداؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

فایـــده: یعنې کوم څه چې د الله ﷻ او دهغه د رسول ﷺ زما لپاره خوښ وي او د دوی پکښې رضا وي زه په راضي یم ماته په خوشالۍ قبول دي. دا د دواړو جهانو دسردار د لور ژوند و. زموږ خلک چې دوې پیسې پیدا کړي نو دکور کارونه خو څه کوي خپل کار هم نسي کولای په تشناب کې د اوبو ګډوه بل څوک ورته ایږدي یوازې په پورتنی واقعه کښې د بیدیدو دوخت دذکر بیان سوی دئ. په نورو حدیثونو کې تر هر لمانځه وروسته پورتنۍ درې کلمې درودېرش واره ویل ښودل سوي دي او یو وار لاندینۍ کلمې ویل هم راغلي دي: لا اله الا الله وحده لا شریک له، له الملک وله الحمد و هو علي کل شئ قدیر.

۲- د حضرت عائشې صدقه

د حضرت عائشې و حضور ته دوې لوی، لوی ګونۍ دپیسو ډکي راوړل سوې چې تر سلو زرو درهمو زیاتي پکښې وې حضرت عائشې څو لوښي را وغوښتل او هغه یې په ډک کړل وېشل یې شروع کړل تر ماښامه پورې یې ټولې خیرات کړې یو درهم یې لا هم نه پرېښودئ خپله یې روژه وه و مینځې ته یې وویل چې د روژماتلپاره یوشی راوړه مینځې یوه ډوډۍ او څه د زیتون تیل ورته راوړه او ورته وې ویل: څومره به ښه وای چې نن مو د یوه درهم غوښې را غوښتې وای او په غوښو مو نن روژه ماته کړې وای دې مبارکې ورته وویل: اوس نو په پیغور څه کیږي هغه وخت به دې را په یاد کړې وای چې پیسې مې وېشلې ما به را غوښتې وای.[145]

---

(145) تـذکره

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

فایـــده: د حضرت عائشې ؓ وحضورته بـه دغـه ډول نـذراني د امیر معاویـة ؓ ، عبدالله بن زبیر ؓ اوداسي نورو حضراتو لخوا وړاندي کېدي ځکه دغه زمانه د فتوحاتو زمانه وه دنیوي فراخي وه پـه کورو کښیي بـه د غلو پـه څېر د اشرفیو زخېرې وې ددې ټولو اسانتیاوو سره، سره دې مبارکې ډېر ساده او کمزوري ژوند تېراوی آن تردې چې د روژه مات لپاره به هم د خدمتګار د یادولو اړتیاوه ترسلو زرو درهمو پوري یې پیسې خیرات کړې دا یې هم په فکرکې نه راغله چې زما روژه ده د غوښو راغوښتل غواړي پـه اوس وخت کې داسي پیښې دومره لیري سوې دې چې پـه خپله ددې واقعاتو پـه ریشتیا کېدو کې لا شک پیدا کیږي خو د کومو کسانو چې دهغې زماني ژوند ترنظر تېرکړی وي پر داسي واقعاتو او نورو په سوونو واقعاتو باندي هیڅ حیرانتیا نه کوي . په خپله د حضرت عائشې ؓ ډېري واقعاتې نژدې ، نژدې دي یو واریې روژه وه پـه کور کې یې د یوې ډوډۍ پرته بل هیڅ نـه وه یو فقیر راغلی سوال یې وکړی دې مبارکې و خادمې ته وویل چې هغه یوه ډوډۍ ورکړه خادمې ورته وویل چې د روژه مات لپاره په کور کې هیڅ شی نسته دې مبارکې ورته وویل پروا نه کوي ته هغه ډوډۍ ورکړه خادمې هغه ډوډۍ ورکړه.([146])

یو واري یې په کورکې مار مړکړی په خوب کې یو چا ورتـه وویل چې مسلمان دې مړ کړی دئ دې ورته وویل چې مسلمان و نو دنبي ﷺ د بیبیانو کورته به نه راتلی هغه ورته وویل چې په پرده کې راغلی و په دې خبره سره ډېره وویرېده راوینبه سوه دولس زره درهمه یعني د یوه انسان دویني تویولو سره برابر یې خیرات کړل.

عـروة ؓ فرمایي: ما یوه ورځ ولیده چې اویا زره درهمـه یې خیـرات کـړل او خپلـه یې قمیص پیني درلودې.([147])

[146] موطا
[147] طبقات

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- د حضرت ابن زبیر د عائشې منعه کول دصدقې څخه او ددې خوابدتیا

حضرت عبدالله ابن زبیر د حضرت عائشې خوریی و دې مبارکې دده سره مینه درلوده ګویا خوریی والی یې ورسره پاللی و عبدالله بن زبیر په دې ډېر پریشانه و چې عائشه پر خپل ځان دومره تکلیفونه تېروي او هر څه چې یې کورته راځي خیراتوي یې یو ځل یې وویل چې د خاله لاس به څنګه ددې کار څخه بندوم حضرت عائشې ته دا خبر ورسېدئ نو ډېره خوابدې سوه چې دی زما لاس د خیرات څخه بندوي نود نذر په ډول یې قسم وکړی چې دده سره به خبري نه کوي حضرت عبدالله بن زبیر د خپلې خاله په خوابدتیا سره ډېر په تکلیف سو نو ډېر خلګ یې ورته واسطه کړه چې دده سره خوشاله سي خو هغې به دقسم عذر کاوه آخر عبدالله بن زبیر ډېر زړه تنګی سو نو دنبي ﷺ د ماما خیلو څخه یې دوه کسان د سپارښت لپاره د ځان سره بوتلل دعائشې کورته ورغلل دوی مبارکانو د دننه تلو لپاره اجازه واخیسته دننه ورغلل دی هم په پټه ورسره ولاړی د پردې شاته کښېناستل بي بي عائشه د پردې بلې خواته ناسته وه خبري شروع سوې ، دی د پردې دننه خواته ورغلی لاس یې په غاړه کې وروا چوی ډېر یې وژړل او خوشامندی یې کولې هغه دوو مبارکانو هم د سپارښت خبري کولې او دمسلمانانو دخبرو نه کولو په اړه چې رسول الله ﷺ د منعې کوم حدیثونه وه هغه یې ورته ویل او دنبي ﷺ چې کوم حدیثونه د پخلا کېدو په اړه راغلي وه هغه یې ورته بیانول ،حضرت عائشې چې درسول الله ﷺ حدیثونه واورېدل نو هغه عذابونو ته یې طاقت ونسو چې دمسلمان دخبرو نه کولو په اړه رسول الله ﷺ فرمایلي وو نو په ژړا سوه دی یې معاف کړی خبري یې ور سره شروع کړې خو دغه قسم په فدیه کې یې په واروار غلامان ازاد

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړل آن تردې چې څلوېښت غلامان يې آزاد کړل کله چې به د غه قسم په ياد ورغلی نو دومره به يې وژړل چې پوړنی به يې په اوښکو لوند کړی.(148) .

فايــــده: مونږ د سهار څخه تر ماښامه پورې څومره قسمونه په يوه ساه اخلو بيا يې څومره پروا کوو ؟ددې جواب پخپله په فکر وهلو کې دئ. د کوم چا سره چې د اللهﷻ د نامه عزت وي او هغه د اللهﷻ په نامه قسم وکړي بيا ترې و پوښتې چې په نه وفا يې پر زړه څه تيريږي؟ همدا وجه وه چې عائشېؓ ته به قسم په ياد ورغلی ډېر به يې ژړل.

۴- د حضرت عائشېؓ د اللهﷻ څخه د ويرې حالت

د رسول اللهﷺ چې د عائشېؓ سره څومره محبت و د چا څخه پټ نه دئ آن تردې چې چا به د نبيﷺ څخه پوښتنه وکړه چې ستاسو دچا سره ډېر محبت دئ ؟رسول اللهﷺ به و فرمايل چې دعائشېؓ سره ددې سره ، سره دا مبارکه په مسئلو دومره خبرداره وه چې لوی ، لوی اصحابان به د مسئلې دخبرلو لپاره ددې حضور ته ورتلل . جبرائيلؑ به دې ته سلام وايه . رسول اللهﷺ ته په جنت کې ددې د بي بي کېدو زيری ورکړل سوی دئ. منافقانو چې پردې تهمت ولګاوی په قرآنکريم کې ددې دبرائت آياتونه نازل سوه.په خپله عائشةؓ فرمايي: په ما کې لس داسې خصوصيات سته چې بله بي بي يې نلري . ابن سعد ؒ په تفصيل سره رانقل کړي دي.

ددې مبارکې دسخا حالت د پورتنيو قصو څخه معلوم سو خو ددې سره ، سره ددې د اللهﷻ د ويرې څخه داسې حالت و چې ويل به يې : کاشکې زه درخته وای چې د اللهﷻ تسبيح

(148) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

مي ويلای او په آخرت کي زما څخه مطالبه نه وای ، کاشکي زه ډېره وای ، کاشکي زه لوټه وای ، کاشکي زه نه وای پيدا سوې ، کاشکي زه د درختې پاڼه وای، کاشکي زه وابښه وای.(149)

فايـــده: د الله ﷻ څخه د ويرې بيان په ورته ډول په دريم باب ، پنځمه قصه کي هم تېر سوي دئ د دوی مبارکانو دا عمومي حالت و د الله ﷻ څخه ويره د دوی يوه برخه وه.

۵- د حضرت ام سلمة رضي الله عنها د خاوند دعا او هجرت

ام المؤمنين حضرت ام سلمې رضي الله عنها د نبي ﷺ څخه مخکي د ابو سلمة رضي الله عنه په نکاح وه دوی دواړو په خپل منځ کي دومره محبت درلودئ چي د دې قصې څخه يې اندازه معلومېږي يوه ورځ ام سلمې رضي الله عنها و ابو سلمة رضي الله عنه ته وويل چي ما اورېدلي دي چي مېړه او ماينه دواړه جنتيان وي او ښځه چي د بل مېړه سره نکاح نه وکړي الله ﷻ په جنت کي دغه ښځه وهغه سړي ته په نکاح ورکوي نو راسه ددې لپاره چي ما او تا ژمنه وکړو چي په موږ کي هر يو مخکي مړ سو د بل چا سره به نکاح نه کوي. ابو سلمة رضي الله عنه وويل: چي ته به زما خبره ومني؟ ام سلمة رضي الله عنها وويل چي زه مشوره کوم ددې لپاره چي ستا خبره ومنم. ابو سلمة رضي الله عنه وويل چي زما تر مرګ وروسته ته نکاح وکړه ، بيا يې دعا وکړه چي اې خدايه ! زما څخه وروسته ام سلمة رضي الله عنها ته تر ما غوره خاوند ورنصيب کړې چي نه دا تنګوي او نه يې په عذابوي . دوی دواړه يعني ښځه او خاوند د اسلام په شروع کي و حبشې ته يو ځای مهاجر سوه د حبشې د هجرت وروسته يې بيا مدينې منورې ته هجرت وکړی چي خپله ام سلمة رضي الله عنها يې قصه په تفصيل سره داسي بيانوي : ام سلمة رضي الله عنها وايي: کله چي ابو سلمة رضي الله عنه د هجرت اراده وکړه نو اوښ يې تيار کړی زه او زما زوی

(149) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

سلمة يې پر سپاره کړو ابوسلمة د اوښ مهار کشاوی زما پلرګنی بنو مغيره چې موږ وليدو نو ابوسلمة ﷺ ته يې وويل چې ته دخپل ځان اختيار لرې آزاديې موږ خپله نجلۍ ستا سره نه پريږدو چې ته يې ښار په ښار ګرځوې دستي يې د ابو سلمة ﷺ د لاس څخه د اوښ مهار کش کړی زه يې په زوره راکښته کړم زما خسرګنۍ بنو الاسد خبر سوه چې د ابو سلمة خپلوان وه هغوی چې دا حالت وليدی نو زما د پلرګنۍ سره په جنګ اخته سوه او ورته وې ويل چې تاسو ابوسلمة ته نجلۍ په لاس نه ورکوی نو تاسو هم دخپلې نجلۍ اختيار لری مګر زموږ هلک سلمة په لاس نه درکوو (چې ددوی مبارکانو زوی و) دا مبارکه وايي چې زما خسرګنۍ هلک را څخه وګرزوی زه يې دپلرګنۍ په لاس ورکړم په دغه حالت کي موږ درې سره پر درې لارې سو ابوسلمة ﷺ مدينې ته ولاړی زه د پلرګنۍ سره پاته سوم او زوی مې د نيکه کور ته ورسېدئ زه به هره ورځ ميدان ته راتلم تر ما ښامه پورې به مې ژړل پوره يو کال مې وژړل چې نه زه خاوند ته ورتلای سوم او نه ماته زوی راکول کېدئ يوه ورځ زما د اکا زوی پرما زړه وسو خپلو خلګو ته يې وويل: تاسو ولې پردې مسکينې رحم نکوی دمېړه څخه مو جلا کړې ده د زوی څخه مو جلا کړې ده دا ولې نه پريږدی چې خپل مېړه ته ولاړه سي؟ لنډه دا چې زما دا کا زوی په خبرو دوی راضي کړه دوی ماته اجازه راکړه چې که مېړه ته ځې نو ولاړه سه. بنوالاسد(زما دخاوند قريبانو) چې داحال وليدئ نو هغوی هم زما زوی را سره کړی ما يو اوښ تيار کړی او زوی مې په غيږ کي ونيوی يوازې مدينې ته روانه سوم درې څلور ميله تللې وم چې په تنعيم کي مې عثمان بن طلحة وليدی ده زما څخه پوښتنه وکړه چې يوازې چېرې ځې؟ ما ورته وويل چې پخپل خاوند پسې مدينې ته ځم بيايې راته وويل ستا سره بل څوک سته ؟ ما ورته وويل: د الله ﷻ پرته بل څوک نسته را سره نو ده د اوښ مهار ونيوی مخکې روان سو. په الله ﷻ قسم کوم چې ما ترعثمان بن طلحة شريف سړی نه و ليدلی. کله چې به زه کښته کېدم نو اوښ به يې چوک کړی دی به خپله د يوې درختې شاته جلا کښېناستی کله چې به د سپربدو

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت سو نو اوښ به يې نژدې ماته چوک کړی زه به پر سپره سوم بيا به ده د اوښ مهار ونيوی روان به سو پر دغه ترتيب مدينې ته ورسېدو کله چې قبا ته ورسېدو نو عثمان راته وويل: ستا خاوند دلته دئ تر دغه وخته پورې ابوسلمة ﷺ په قبا کې اوسېدئ عثمان بن طلحة زه مدينې ته ورسولم دی بېرته مکې ته ولاړی دا مبارکه بيا وايي په الله ﷻ قسم کوم چې ما دعثمان بن طلحة په څېر شريف او کريم سړی نه دی ليدلی. پدې کال کې چې ما څومره زحمتونه تېر سوي دي ښايي پرهيچا نه وي تېر سوي.(150)

فايـــده: دا پر الله ﷻ باندې د توکل خبره وه چې يوازې يې د هجرت اراده وکړه الله ﷻ په خپل فضل سره ددې د سفر دسامان انتظام وکړی او ددې مرسته يې وکړه څوک چې پر الله ﷻ باندې توکل کوي الله ﷻ د هغه مرسته کوي د بندګانو زړونه د الله ﷻ په قدرت کې دي دښځې لپاره چې هجرت فرض وي يوازې هم سفر کولای سي که څه هم محرم نه وي ورسره هم دا وجه ده چې ددې پر سفر باندې شرعي نيوکه نسته.

۲- دحضرت ام زياد ﷺ د يو څو ښځو سره دخيبر په جنګ کې ګډون

د رسول الله ﷺ په زمانه کې نارينوو د جهاد مينه او محبت درلودئ چې په زيات شمېر سره يې قصې راغلي دي خو د جهاد دګډون په شوق کې ښځې هم تر دوی نه وې پاته تل به يې د

---

(150) اسد الغابة . کومه ښځه چې دوهمه نکاح وکړي په اړه يې دوه حديثه راغلي دي په يوه حديث کې راغلي دي چې دوهم مېړه ته په جنت کې ورکول کېږي په دوهم حديث کې راغلي دي چې ښځې ته اختيار ورکول کېږي دکوم مېړه سره چې اوسېدل غواړي دهغه سره به اوسيږي. پدې خبره کې هم اختلاف سته چې په جنت کې به يوه سړی ته څومره بيبياني ورکول کيږي . هذا الهامش من الشيخ ﷺ

(c) ketabton.com: The Digital Library

جهاد سره مينه درلوده کله چي به موقع په لاس ورغله نو ځان به يې رساوه ، حضرت ام زياد فرمايي: موږ شپږ ښځي په جهاد کي د شريکېدو لپاره رواني سو نبيﷺ چي خبر سو نو موږ يې راوغوښتلو او په مخ مبارک کي يې د درد(غصي) نښي ښکارېدې راته وې فرمايل: تاسو د چا په اجازه راغلي ياست؟ موږ ورته وويل: اې د الله ﷻ رسوله ! زموږ وړي وريښل زده دي او په جهاد کي اړتيا ورته پېښيږي او دواوي هم زموږ سره دي که نور هيڅ نه وي نو د مجاهدينو سره خو په غشو ورکولو کي مرسته کولای سو ،که څوک زخمي سي نو د هغه درملنه خو کولای سو ، د اوبو لوښي موښې ډکولای سو ،د چيښلو لپاره خو اوبه برابر ولای سو.([151])

فايده: الله ﷻ په هغه وخت کي په ښځو کي داسي دلاوري پيدا کړې وه چي دنن سبا سړي يې نه لري ، ګورئ دغه مبارکي اصحابياني د خپل شوق له مخي د جهاد ډګر ته رسېدلي وې او ځومره کارونه يې دځانو لپاره په خپله وټاکل ، حضرت ام سليم سره ددې چي عبدالله بن طلحه يې په نس وو يعني حامله وه دحنين په غزا کي يې ګډون وکړی او يوه چاړه يې د ځان سره ساتلې وه رسول الله ﷺ پوښتنه ځني وکړه چي دادي دځه لپاره ساتلې ده ؟دې ورته وويل: که کوم کافر ماته نژدې کېدئ نو زه به يې په دغه چاړه ووهم تردې مخکي د احد په غزا کي هم شريکه سوې وه د زخميانو او ناروغانو دارو درمل به يې کاوه حضرت انس فرمايي: ما حضرت ام سليم او عائشة وليدي چي د اوبو لوښي يې په چابکی سره ډکول او راوړل يې زخميان يې اوبول کله چي به لوښي خالي سوه بيا به تللې.

٧- د ام الحرام د البحر په غزا کي د شرکت خواهش

---

(151) ابو داؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت ام حرام رضي الله عنها د انس رضي الله عنه خاله وه نبي ﷺ به د هغې کورته زیات تشریف وړی او کله ـ کله به یې د غرمې آرام هم ددې په کور کې کاوه یوه ورځ نبي ﷺ ددې په کور کې آرام کاوه په مسکا راپورته سو ، ام حرام رضي الله عنها پوښتنه ځنې وکړه چې زما مور او پلار دې تر تا قربان سي پر څه شي مسکی سوې؟ ده مبارک وفرمایل: زما د امت څه خلګ ماته ونښودل سوه چې د دریاب پر څنډه د جنګ په اراده داسې پر آسانو سپاره دي لکه پاچهان چې پر تختو ناست وي ام حرام رضي الله عنها وویل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! ماته هم دعا وکړه چې الله ﷻ مې په دوی کې شامله کړي ، نبي ﷺ وفرمایل: ته به هم په دوی کې شامله سې له دې څخه وروسته بیا نبي ﷺ آرام وکړی ، بیا راپورته سو مسکی ام حرام رضي الله عنها د مسکا سبب ځنې وپوښتی نبي ﷺ په هغه ډول جواب ورکړی دې بیا ورته وویل : اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! ماته دعا وکړه چې زه هم د دوی په ډله کې داخله سم نبي ﷺ ورته وویل: ته به په لومړی ډله کې یې

د حضرت عثمان رضي الله عنه په خلافت کې امیر معاویه د شام حاکم و پر جزائر قبرص باندې یې د حملې کولو اجازه وغوښته حضرت عثمان رضي الله عنه اجازه ورکړه ، امیر معاویه یو لښکر تیار کړی او حمله یې وکړه په دغه لښکر کې ام حرام رضي الله عنها او ددې مېړه دواړه موجود وه د بېرته راتګ پر وخت ام حرام رضي الله عنها پر یوه غاتره سپره وه چې هغه غاتره و تورېده دا مبارکه ځنې ایله سوه مغزی یې مات سو او وفات سوه او هم هلته خاورو ته وسپارل سوه.([152])

فایده: داد جهاد سره مینه وه چې په هره غزا کې به یې ډګډون شوق کاوه خو لکه څرنګه چې د ام الحرام رضي الله عنها په دوهم جنګ کې ګډون په تقدیر کې نه و لیکلی نو ځکه یې ګډون نه وکړی او رسول الله ﷺ هم دعا نه وه ورته کړه.

([152]) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

٨- د حضرت ام سليم رضي الله عنها دزوی د مرګ سره ، دخپل مېړه سره يو ځای والی

حضرت ام سليم رضي الله عنها د حضرت انس رضي الله عنه مور وه کله چي د انس رضي الله عنه پلار وفات سو نو دانس رضي الله عنه د پالني په موخه يې تر څه وخته پوري نکاح نه وکړه ځو ورځي وروسته يې د ابو طلحة رضي الله عنه سره نکاح وکړه د ابو طلحة رضي الله عنه څخه يې يو زوی ابو عمير پيدا سو نبي ﷺ چي به کله د دوی کورته تشريف يو وړی نود ابو عمير سره به يې خوشطبعي کول. نابېره ابوعمير وفات سو ام سليم رضي الله عنها ښه پاک ولمبوی کفن يې ورکړي پر يو کټ يې پرې ايستی د ابو طلحة رضي الله عنه روژه وه د خوراک شيان يې ورته برابر کړه او خپله يې ځان ښه ښايسته کړی خوشبويي يې ولګول ماښام چي يې خاوند راغلی ډوډۍ يې وخوړله او دخپل زوی پوښتنه يې وکړه دي ورته وويل: چي هغه خو اوس آرام دئ بيخي ښه سوی دئ نو خاوند يې ډاډه سو دشپې يې د خپلي ميرمني سره يو ځای والی وکړی کله چي سهار سو ام سليم رضي الله عنها و ابو طلحة رضي الله عنه ته وويل: که څوک تاته څه پيسې په قرض درکړي او بيا يې بېرته غواړي نو بېرته يې ورکول په کار دي او که نه ؟ ابو طلحة رضي الله عنه ورته وويل: ورکول يې په کار دي د ځان سره دساتلو هيڅ حق نه لري دهغه شی دی بيرته يې غواړي. وروسته ام سليم رضي الله عنها ورته وويل: ستا زوی چي الله ﷻ تاته امانت درکړی و بېرته يې واخيست په دې خبره سره ابوطلحة رضي الله عنه غمجن سو او ورته وې ويل: تا ولې زه نه خبرولم . سهار د رسول الله ﷺ حضور ته ورغلی او ټوله قصه يې ورته وکړه نبي ﷺ ورته دعا وکړه او وې فرمايل چي ښايي الله ﷻ په دغه شپه کي برکت واچوي. يو انصاري وايي چي ما دنبي ﷺ دهغې دعا برکت وليدی دهغې شپې دحمل څخه عبدالله بن طلحة رضي الله عنه پيدا سو چي دده بيا نهه اولادونه وسوه ټولو قرآن کريم ولوا ستی.[153]

[153] بخاري – فتح

(c) ketabton.com: The Digital Library

فایده: ډېر دصبر خبره ده چې خپل زوی یې مړ سي او په دغه ډول دې یې وزغمي چې خاوند یې هم په پوه نسي ځکه چې د خاوند یې روژه وه که چېري خبر سي نو د خوراک څخه به ووزي.

۹- د حضرت ام حبیبې رضي الله عنها خپل پلار پر بستره نه کښېنول

ام المومنین حضرت ام حبیبة رضي الله عنها د نبي ﷺ څخه مخکې د عبدالله بن جحش په نکاح کښې وه دوی دواړه یعني مېړه او ماینه یو ځای مسلمانان سوي وه او د حبشې هجرت یې هم یو ځای کړی و کله چې حبشې ته ولاړل نو مېړه یې د اسلام څخه واوښتی مرتد سو دکفر په حالت کې مړ سو دې مبارکې د کونډتوب وخت په حبشه کې تېر کړی نبي ﷺ د نکاح پیغام ورواستوی او دحبشې د پاچا په معرفت نکاح وسوه چې ددې باب په پای کې به دبیبیانو په بیان کې راسي ، د نکاح څخه وروسته یې مدینې منورې ته تشریف راوړی د حدیبې د روغې جوړې په وخت کې ددې پلار ابو سفیان مدینې منورې ته راغلی چې د نبي ﷺ سره د روغې جوړې د ټینګوالي لپاره خبرې وکړي ، د لور دملاقات لپاره کورته ورغلی کله چې دی ورغلی ددې په کور کې بستره غوړېدلې وه ابوسفیان پر کښېناستی حضرت ام حبیبې رضي الله عنها هغه بستره ژر راټوله کړه پلار یې حیران سو چې ددې پر ځای چې بستره را هواره کړي ، هواره کړې بستره یې ټوله کړه پوښتنه یې ځني وکړه چې زه په دې بستره نه ارزېدم چې راسه ټوله دې کړه او که یې زه ورنه وم؟ ام حبیبې رضي الله عنها ورته وویل: دا د الله ﷻ دپاک نبي ﷺ بستره ده او ته ناپاکه مشرک یې زه تا څنګه پردې بستره کښېنوم ، پلار یې ډېر ورته په درد (غصه) سو او ورته وې ویل: چې له ما څخه د جلاکېدو وروسته په ډېرو بدو عادتونو اخته سوې یې خو د ام حبیبې رضي الله عنها په زړه کې چې د رسول

(c) ketabton.com: The Digital Library

اللهﷺ کوم درنښت و دهغې په وجه يې دانسواى زغملاى چي يو ناپاک مشرک دي يې پر بستره کښېني که يې پلار وي يا بل څوک وي.

يوه ورځ يې د نبيﷺ ښځه د ثابت د دوولسو رکعتونو فضيلت واورېدى نو تل به يې په پابندۍ سره کول.

ددې پلار چي اوس يې قصه تېره سوه وروسته مسلمان سو کله چي وفات سو نو لوريې دريمه ورځ خوشبويي را وغوښتل او استعمال يې کړه او وې ويل چي زما و خوشبويي ته اړتيا نه وه او نه مي شوق ورته کېدئ خوما دنبيﷺ څخه اورېدلي دي چي ښځې ته د مېړه پرته جائز نه ده چي پر بل چا باندي تر درو ورځو زيات غم وکړي يوازي به پر مېړه باندي څلور مياشتي او لس ورځي غم کوي زه له دې وجهي خوشبويي استعمالوم چي غم ونه ګڼل سي. کله چي يې د وفات وخت را ورسېدئ نو حضرت عائشة يې را وغوښتله او ورته وې ويل چي زما او ستا د بنوالي ژوند و او دبنو تر منځ خامخايو څه راځي نو اللهﷻ دي ماته بخښنه وکړي او ته يې هم راته وکړه حضرت عائشې ورته وويل: اللهﷻ دي تاته ټول شيان دروبخښي او معافي دي درته وکړي ، دې چي دا واورېدل نو ورته وې ويل: تا ماته ډېره خوشحالي راوبخښل اللهﷻ دي تاته هم خوشحالي درکړي او اللهﷻ دي تر او تازه و لره وروسته يې ام سلمې ته هم سرۍ ور ولېږۍ.([154])

فايده: دبنو په منځ کي داسي اړيکي وي چي يوه دبلي درنګ ليدل هم نه غواړي خودې ته دا معلومه وه چي د دنيا اړيکي پر همدې ځاى خلاصيږي او د آخرت بارونه به مي پر سر پاته سي. ددې چي دنبيﷺ سره څومره محبت و او دنبيﷺ چي څومره درنښت ددې سره و په پورته قصه کي د بسترې څخه معلوم سو.

---

(154) طبقات

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰- د حضرت زینب﵂ د افک په معامله کي پاکوالی او صدقه

ام المومنین حضرت زینب بنت جحش﵂ په قرابت کي د نبيﷺ دخاله لور وه د اسلام په پیل کي مسلمانه سوې وه په اول کي ددې نکاح د حضرت زید AA سره سوې وه نومړي د نبيﷺ ازاد سوی غلام و او نبيﷺ په زوی سره هم نیولی و په همدې وجه ورته زید بن محمدﷺ ویل کېږي.

د زید AA د زینب﵂ سره جوړوالی نه راغلی نو زید AA طلاق ورکړی نبيﷺ پدې موخه چي د کفر دوخت دا دود مات کړي چي کوم خوک به په زوي والي سره نیول سوی و هغه دسکه زوی په څېر و د ماینې سره به یې نکاح نه کول (یعني لکه چي دمړور سره نکاح نه ده روا د کفر په وخت دنیول سوي زوی دمېرمني سره هم نکاح روا نه وه دا چي دغه رواج مات سي) نو نبيﷺ و زینب﵂ ته د نکاح پیغام ورواستوی زینب﵂ ورته وویل: زه د خپل خدایﷻ سره مشوره کوم دستي یې اودس تازه کړی دلمانځه نیت یې وکړی او وې ویل: چي د اللهﷻ د مشورې پرته زه کار نه کوم ، ددې ددغه پاک نیت برکت و چي اللهﷻ پخپله دنبيﷺ نکاح دزینب﵂ سره وکړه او دا آیات نازل سو:

✍☐♋⬀❄♋♓✌ ⌧⑨⬀③⍓♒ ▤⌧✽⌧⬥🔔 ✍●☺■⍰⬥▫

◆♌❑⬈▤◆③ ⬥⬥ ⬀❼⬥▯♋♐ ✍⍓♑⬥▤⌚☐✡⇧♉☐❒⍓♒ ✁ॐ❷⬥◗◆❒

☑❼♎× ⌧●◆❷⍓❍ ◆×✓♋☪♋✌⬀⬥🡐☺⬂♐✍✁ ❼■✍◆⬉

✁⬥❶♎☽ ⬀☠♎♑⌧★✎✍◆⓿♋⬉⬀⑩❒🕮 ➪●⌚◆❒⬂♒❒🕮

(c) ketabton.com: The Digital Library

⚲♍♎♕☒✍◆❐ 🗐 ✁ॐ❷⬧⬩❐ ●♊⬋&⬃❁♎✌ ☎✁⬀❐⬧♊⬧♎ ❐❐❷⬉✁♒✎★✌♦▦⬂➔⬉❐⬧⬩♊ ⬰♊⬃♎⬲ (155)

ژباړه: نو کله چي زيد خپله اړتيا له هغې(زينب) څخه پوره کړه (جوړوالی يې ورسره نه راغلی) نو موږ هغه (زينب) ستا په نکاح کښې درکړه د پاره ددې چې پر مومنانو باندي تنګي را نسي په ښځو کې د زوی نيول سوي (يعني دنيول سوي زوی دښځي سره نکاح روا سي) کله چي هغوی خپل ضرورت پوره کړی وي ، او د الله ﷻ امر خامخا کېدونکی دی.

کله چي زينب ته ددې آيات د نازلېدو زيری ورکړل سو نو دې زيري کونکي ته هغه کالي ورکړه کوم چي يې اچولي وه او پخپله پرسجده پرېوته او دوې مياشتي روژه يې نذر کړه.

د حضرت زينب دا وياړ په برخه و چي نکاح يې په آسمان کي وسوه او په قرآن کي نازله سوه او دنورو بيبيانو نکاحي د دوی د خپلوانو لخوا سوي وي دا د عائشي مقابلي ته راغله ځکه پر نبي ﷺ باندي د عائشي ترټولو د محبوبيت ناز و او ددې دآسمان دنکاح ناز وو. ددې سره ـ سره چي کله پر عائشي باندي د تور لګولو قصه پېښه سوه نو نبي ﷺ د نورو تر څنګ ددې څخه هم پوښتنه وکړه دې په جواب کي ورته وويل چي زه په عائشه کي د نيکۍ پرته بله بدي نه وينم دا ريښتني دينداره ده .(دادې مبارکي دبني په وړاندي دريزوو)کنه نو همدغه پر بن باندي د تور لګولو وخت و او ددې وخت و چي دمېره د نظر څخه يې وغورځوي او نازبينه هم وه (ځکه د بني خو هغه بن بيخي نه خوښيږي چي پر مېړه ګرانه وي) ددې سره يې د زړه له کومي د عائشي صفايي وکړه.

حضرت زينب ډېره بزرګه وه ډېري روژې يې نيولي او ډېر نفلونه يې هم کول پخپلو لاسو به يې زيار ايستي څه چي به په لاس ورغلل خيراتول به يې ، د رسول الله ﷺ د وفات په

---

(155) سورة الاحزاب الاية (٣٧)

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت کي بيبيانو پوښتنه وکړه چي ستاسو سره به لومړی کومه بي بي ملاقات کوي رسول اللهﷺ وفرمايل : د چا چي لاسونه اوږده وي دوی مبارکانو لرګي راواخيستل د لاسو اندازه کول يي شروع کړل وروسته معلومه سوه چي د لاسو د اوږدوالي څخه مقصد ډېر خيرات او ورکړه ده ځکه تر ټولو مخکي زينب وفات سوه .

حضرت عمر چي کله د نبيﷺ بيبيانو ته تنخوا مقرره کړه او دې ته يي ددې برخه دوولس زره درهمه ور ولېږل دې فکر وکړی چي دا د ټولو بيبيانو دي نو وې ويل چي د وېش لپاره نوري بيبياني وړ دي قاصد ورته وويل: داپيسې يوازي ستا دي او دټول کال لپاره دي دې په حيرانتيا سره وويل: سبحان الله دستي يې پر مخ يوه زړه ټوټه ټوکر واچوی ددې لپاره چي دا مال نه ووينې بيا يې وويل چي د خوني په کونج کي يې واچوه او يو ټوکر يې پرې واچوی بيا يې برزه ته وويل: (د قصې نکل کوونکي دئ) ددې مال څخه يو موټ فلاني ته ورکړه او يو موټ فلاني ته ورکړه لنډه دا چي په قريبانو او مسکينانو يې يو ـ يو موټ ووېشی آخر لږ پيسې پاته سوې نو برزه يې هم غوښتنه وکړه دې مبارکي ورته وويل: کومي پيسې چي تر ټوکر لاندي پاته سوي دي هغه ته واخله برزه وايي: ما پاته پيسې واخيستې او حساب مې کړې څلور اتيا درهمه وي ددې څخه وروسته يې دعا وکړه چي اې الله! راتلونکی کال ماته داسي پيسې مه راکوې ځکه په راتلو کي يې فتنه ده ، ددې دعا قبوله سوه د راتلونکي کال مخکي دا وفات سوه کله چي حضرت عمر ته خبر ورغلی چي دې مبارکي هغه ټولي پيسې خيرات کړې نو دوولس زره نوري يې ورواستولې دې هغه هم خيرات کړې. سره ددې چي مسلمانانو ډېري فتوحاتي کړي وي او ډېري لاسته راوړني يې درلودې خو ددې څخه د وفات په

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت کي هيڅ مال نسو پاته يوازي هغه کور ورته پاته سو چي دا پکښي اوسېده ددې ډېري صدقي له امله ددې لقب ماءوى المساکين و يعني د مسکينانو تم ځاى.[156]

يوه ښځه وايي چي زه د حضرت زينب په کور کي وم مونږ د کالو په رنګولو اخته وو نبي ﷺ تشريف راوړى مونږ چي يې وليدو ببرته ولاړى د زينب دا فکر سو چي نبي ﷺ ته جامي رنګول خوښ نه سوه نو دستي يې هغه رنګ سوي جامي ببرته پرېولې رنګ يې ځني بوتيدو هم ځل نبي ﷺ تشريف راوړى هغه د رنګ اثر نه و نو خوني ته يې تشريف يووړى.[157]

١١- د حضرت خنساء دخپلو ځلورو زامنو سره په جنګ کي ګډون

حضرت خنسآء يوه مشهوره شاعره وه د خپل قوم د څو کسانو سره يو ځاى مدينې ته راغله مسلمانه سوه. ابن اثير وايي: د علماؤ پر دې اتفاق دئ چي په ښځو کي تر دې چا ښه شعر ونه ندې ويلي نه مخکي اونه وروسته. د حضرت عمر په خلافت کي په سـنه ١٦ هـ کښې د قادسيې جنګ وسو په دغه جنګ کي دا د خپلو ځلورو زامنو سره شريکه سوه د جنګ يوه ورځ مخکي يې خپلو زامنو ته نصيحت وکړى د جهاد جذبه يې پکښې پيدا کړه او ورته وې ويل: اې زما زامنو! تاسو پخپله خوښه مسلمانان سوى ياست پخپله خوښه مو هجرت کړى دئ په هغه ذات دې مي قسم وي چي دده څخه ماسوا بل څوک د عبادت نسته لکه څرنګه چي تاسو دمورد يوه نس څخه پيدا سوى ياست په همدغه ډول د يوه پلار څخه پيدا سوي ياست ما ستاسو د پلار سره خيانت ندئ کړى نه مې ستاسو ماماګان شرمولي دي او نه مي ستاسو پر عزت څه خال پيدا کړى دى. تاسو ته معلومه ده چي د کافرانو سره جهاد کول څومره ثواب لري

156) طبقات
157) ابـوداؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

الله ﷻ زیات ثوابونه پکښې ایښې دي دا هم یاد ساتی چې په آخرت کې تل ژوند کول د دنیا تر ژوند ډیر بهتر دئ ځکه الله ﷻ فرمایي :

☎✃❑⇖✡♦✌✃◆⇗ ☙▫⇦☊🔔⅄✐✍✃ ✍◻♑❿③❒🕯❋🕔♦③

☎✃❑⇖❷🙟✉✍❁🕔♦❒ ☎✃❑🡐❸✐✍♦⇳🕔✍✃

⅄✐✍✃ ☎✃❑→☽☐✍✍✃♦❒ ☎✃❑⇗➲🙟✉✃♦❻♦❒

([158]) ⇦✂✐✐✐☙♍❑🡐⬩🙟◘⬂▦➔✍⇗☠⇗▤✦◘◻➔⬩ৌ

ژباړه: اې هغه کسانو ! چې ایمان یې راوړی دئ صبر وکړئ پر تکلیفونو باندې صبر وکړئ (د کافرانو سره پر جنګ باندې) (د کافرانو وجنګ ته) تیار و اوسئ د الله ﷻ څخه وویریږئ ښایي چې تاسو خلاص سئ.([159])

نو په همدې وجه کله چې تاسو سهار په سلامتیا سره را کښېنا ستاست نو په ډیر فکر سره د کافرانو دمقابلې په جنګ کې شریک سئ د کافرانو په مقابله کې د الله ﷻ څخه مرسته وغواړئ په جنګ کې مخکې ځئ کله چې تاسو ووینئ چې جنګ تېز سو لمبې یې پورته سوې نو تاسو هغه تیزو لمبو ته ورننوځئ د کافرانو د سردار سره مقابله وکړئ انشاء الله په جنت کې به په عزت سره کامیاب واوسیږئ. هم داسې وسوه کله چې سبا جنګ په تېزۍ سره شروع سو نو څلور زامن یې نوبت پرنوبت مخکې کېده او دمور نصیحت یې په شعرو کې وایه چې دخلګو شوق اوجذبه په زیاته سي آخر به شهید کېدئ بیا به بل مخکې سو شهید به سو لنډه داچې څلور زامن یې ټوله شهید سوه کله چې یې مور ته خبر ورغلی چې څلور زامن دې ټوله شهیدان

([158]) سورة آل عمران الاية (٢٠٠)

([159]) بيان القران

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

سوه دې ووېل: الله ﷻ لره دي شکر وي چې د دوی په شهادت سره يې ماته عزت راکړی د الله ﷻ ښځه هيله لرم چې زه هم په هغه سايه کې واوسم چې د الله ﷻ د رحمت سايه پر دوی خلورو ده.[160]

فايده: داسې ميندې هم وې چې خپلو ځوانانو زامنو ته يې په تيز جنګ کې د ورننوتلو هڅونه ورکول او کله چې شهيدان سوه نو د الله ﷻ شکر يې ادا کړی.

۱۲- د حضرت صفيې ؓ په يواځي سر ديهودي وژل

حضرت صفية ؓ د نبي ﷺ عمه وه او د حمزة ؓ خور وه د احد په غزا کې يې ګډون کړی و په دغه غزا کې چې مسلمانانو شکست وخوړی نو کله چې به يو مسلمان تښتېدی دې به پر مخ په نيزه وهی او بيرته به يې د جنګ لوري ته استوی ، د خندق په غزا کې رسول الله ﷺ ټولې ښځې په يوه کلا کې بندي کړې حسان بن ثابت ؓ يې باندې محافظ کړی و يهوديانو دا موقع ګڼه وبلل او يوې ډلې يې پر ښځو د حملې اراده وکړه ځکه دوی اصلي دښمنان وه نو يو يهودي د حال معلومولو لپاره راغلی صفيې ؓ دليري ښځه وليدئ حضرت حسان ؓ ته يې وويل چې د کلا ښځه دباندي ور ووزه هغه يهودي مړ کړه احسان ؓ کمزوري سپين ږيری و دلاوري يې ونه کړه نو دې خپله د يوې خيمې موږی را واخيستی دباندې ور ووته هغه يهودي يې په يوازي سر مړ کړی دا چې هغه يهودی نامحرم و نو ديهودي سامان يې نه را واخيستی د سر او ښنو ښځه ئي شيان نه وايستل راغله و حضرت حسان ؓ ته يې وويل چې هغه يهودي ما مړ کړی ته ورسه سامان يې راوړه او سر يې هم ورپرې کړه ده بيا د کمزورۍ له وجهي دلاوري ونه کړه دا په خپله ور ووته سامان يې ځني راوړی او سر يې ځني پرې کړی رايې وړی پر ديوال باندې يې د

---

(160) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

يهوديانو پر يوې ټولې باندې وروغورزوي يهوديانو چې سر وليدی وې ويل چې محمد ﷺ خپلې ښځې يوازې نه پرېږدي خامخا محافظين ور پرېږدي او په کلا کې دننه موجود دي.[161]

فايده: حضرت صفيه رضي الله عنها د هجرت په شلم کال د درواويا کلو په عمر وفات سوې ده او دخندق غزا د هجرت په پنځم کال کې سوې ده نو په دغه وخت کې ددې عمر (۵۸) کاله کېږي په اوس وخت کې زموږ ښځو ته په دومره عمر کې د کور کار لا ورته ګران وي پر يوازې سر سړی قتلول خو لا ايسته پرېږده په داسې حال کې چې يوې خواته ښځې وې او بلې خواته د يهوديانو نارينوو ډله وه.

۱۳- د حضرت اسماء رضي الله عنها د ښځو د ثواب په هکله پوښتنه

حضرت اسمآء بنت يزيد رضي الله عنها يوه صحابيه وه د نبي ﷺ وحضور ته ورغلل او ورته وې ويل: اې د الله ﷻ رسوله ! زما مور او پلار دې تر تا قربان سي زه د مسلمانانو ښځود استازې په توګه راغلې يم تاسو الله ﷻ د نارينوو او ښځو دواړو لپاره پيغمبر لېږلی يې موږ ښځې پر الله ﷻ او پر تاسو ايمان لرو موږ په کورو کې ګيريو نارينوو موږ په کورو کې ښځې کړې يو د نارينوو خواهشات زموږ څخه پوره کېږي د دوی اولادونه موږ په نس وړو ددې ټولو خبرو سره ـ سره نارينه تر موږ په ديني کارو کې مخکې دي ، د جمعې لمونځ کوي ، لمونځ په جماعت کوي ، دناروغانو پوښتنه کوي ، په جنازو کې ګډون کوي ، دحج پسې بل حج کوي او تردې ټولو زيات جهاد کوي ، کله چې دوی حج ، عمرې او جهاد ته ځي نو موږ ښځې د دوی د مالو حفاظت کوو ، جامې ور جوړوو او اولادونه يې ور پالو ايا موږ د دوی سره په ثواب کې شريکې نه يو؟

(161) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

نبيﷺ چې ددې خبرې واورېدې اصحابو ته متوجه سو ورته وې ویل : آیا تاسو د دین په اړه تر دې ښځې ښه سوال کوونکی لیدلیدئ ؟ اصحابو ورته وویل : اې د اللهﷻ رسوله ◄ ! موږ هم فکر نه کاوه چې ښځې دې هم داسې سوال کولای سي رسول اللهﷺ د اسمآء ▲ و لوري ته متوجه سو او ورته وې ویل : اې اسماء ! ښه یې واوره او ځان په پوه کړه او هغه ښځو ته یې وښیه چې ته یې رالیږلې یې چې دښځې د خپل مېړه سره ښه سلوک ، د مېړه خوښي لاسته راوړل او په امر یې عمل کول دهغه دټولو ثوابونو سره برابر دئ اسماء▲ چې دا خبره واورېدل ډېره خوشحاله سوه او بېرته ولاړل.(162)

فایده : دښځو د خپلو مړو سره ښه سلوک کول او د دوی اطاعت کول ډېر قیمتي شی دئ خو ښځې په ناخبره دي. اصحابانو یوه ورځ رسولﷺ ته وویل : عجم خلګو خپلو پاچهانو او سردارانو ته سجده کوي ته تر دوی ډېر حقدار یې موږ به تاته سجده کوو نبيﷺ منع وکړه او ورته وې ویل : که چیرې د اللهﷻ پرته بل چاته سجده روا وای نو ښځو ته به یې امر کړی وای چې خپلو مړو ته سجده وکړي بیا نبيﷺ وفرمایل : په هغه ذات دې مې قسم وي چې زما روح یې په قدرت کې دئ چې ښځه به تر هغه وخته د خپل خدای حق ادا نه کړي تر څو د مېړه حق یې نه وي ادا کړي ، په یو حدیث کې راغلي دي چې که یوه ښځه په داسې حال کې مړه سوه چې مېړه یې څني راضي و جنت ته به ځي ، په یوه حدیث کې راغلي دي چې که چیري یوه ښځه د خپل مېړه څخه نا راضه سي او ولاړه سي جلا شپه تېره کړي ملائکې لعنت باندې وایې ،په یوه حدیث کې راغلي دي چې د دوو کسانو لمونځ چې تر سر پورته سي د قبولیت لپاره آسمان ته نه ځي یو غلام چې د بادار څخه تښتېدلیوي دوهمه ښځه چې مېړه څني ناراضه وي.

(162) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۴ - د حضرت ام عمارؓ اسلام او په جنګ کې ګډون

حضرت ام عمارؓ یوه انصاري صحابیه ده چې د اسلام په پیل کې مسلمانه سوې ده او په بیعةالعقبة کې یې ګډون کړی دی دعقبة معنی دَرّه ده نبيﷺ په اول کې خلګ په پټه مسلمانانول ځکه کافرانو دغه مسلمانانو ته بیا ډیر تکلیفونه ورکول دمدینې څخه خلګ د حج په زمانه کې راتلل د منی په غره کې یوه دره وه په دغه دره کې به پټه مسلمانانېدل . د هجرت وروسته چې کله د جنګونو سلسله پیل سوه نو دا په زیاتو جنګونو کې شریکه سوې ده خصوصاً د احد ،حدیبة ، خیبر ، عمرةالقضاء ، حنین او دیمامة په جنګونو کې یې ګډون کړی دئ د احد په غزا کې دا خپله قصه کوي چې د احد په غزا کې ما لوښې د اوبو ډک کړي وه احد ته روانه سوم ددې لپاره چې ورسم مسلمانان د نژدې څخه ووینم چې څه حال یې دئ که تږي وه اوبه به ورکړم او که څوک زخمي و دوا به ورکړم په دغه وخت کې ددې عمر دروځلویښت کاله وو اوددې دوه زامن او مېړه هم په دغه غزا کې وه دا وایي په اول کې مسلمانانو فتحه تر لاسه کړه وروسته دکافرانو برلاسی ښکاره سوه ما رسول اللهﷺ ته نژدې ځان ورسوی کوم کافر چې به درسول اللهﷺ و خواته تلی هغه به مې منع کوی په اول کې ددې سره ډال نه وو ورسره وروسته بیا ورکړل سو چې د کافرانو حملې به یې په منعه کولې یو ټوکر یې تر ملا تړلې و د رښکیو (زړوټوکرانو) څخه ډک و کله چې به څوک زخمي سو نو دستي به یې یو ټوکر راواخیستی وبه یې سوځی او هغه زخم به یې په ډک کړی خپله هم زخمي سوه دوولس یا دیارلس ځایه زخمي سوه په دغه زخمو کې یو زخم ډیرزیات و . ام سعیدؓ وایي : ما ددې پر اوږو یو ژور زخم ولیدئ ما پوښتنه ځنې وکړه چې دازخم څنګه جوړ سوی دئ؟ دې راته وویل: د احد په غزا کې کله چې خلګ لالهانده یوې او بلې خواته ګرځېدل نو ابن قیمة را مخکې سو او وې ویل : محمدﷺ چیري دئ؟ماته یې یو څوک راوښیاست که نن ژوندی ولاړی نو بیا زما خلاصون نسته. مصعب بن عمیر AA او څو کسان یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ومخته ورغلل په هغو کسانو کي زه هم وم ابن قيمة زما پر اوږه ګذار وکړی ما هم څو ګذارونه پر وکړه خو هغه دوې زغرې اغوستي وې هيڅ تاثير يې پر ونه کړی. دغه زخم داسې سخت زخم و چي په ټوکرانو سره مي علاج وکړي خو علاج يې نه و سو . کله چي رسول الله ﷺ د حمراء الاسد د جنګ اعلان وکړی ام عمار ؓ هم ملا وتړله خو لکه څرنګه چي زخم يې ډېر تازه و په دغه وجه يې شرکت نه وکړی ، رسول الله ﷺ چي کله دغزا څخه راغلی نو لومړی يې ددې حال معلوم کړی کله چي خبر سو چي دا ښه ده نو ډېر خوشاله سو ددې څخه علاوه نور زخمونه هم ددې پر بدن داحد په غزا کي جوړ سوي وه ، ام عمار ؓ فرمايي چي په اصل کي دوی سپاره وه موږ پلي (پياده) وو که چيري دوی يعني کافران هم پياده وای نو اصلي مقابله به معلومه سوې وای ، کله چي به پر آس يو څوک سپور راغلی نو دهغه حملې به ما په ډال منعه کولې خو کله چي به هغه بلې خواته روان سو نو ما به دهغه دآس پښه پرېکړه آس به غوزار سو سپور به هم راپرېوتی کله چي به هغه راپرېوتی نونبي ﷺ به زما زوی ته ناره وکړه زوی به مي راغلی زما مرسته به يې وکړه په دواړو به مو مړ کړی ددې زوی عبدالله بن زيد ؓ فرمايي : زما چپه متې زخمي سو وينه يې نه دربدل نبي ﷺ وفرمايل چي پردغه متې پټۍ وتړه زما مور راغله دملا څخه يې رښکی را وايستل او پټۍ يې را وتړل بيا يې راته وويل : ځه ولاړسه دکافرانو سره مقابله وکړه نبي ﷺ داپښه وليدل او وې فرمايل : اې ام عمار ! دا ستا په ډول څوک همت لري؟ (يعني هيڅوک دومره همت نه لري چي خپل زخمي زوی دي جنګ ته استوي). نبي ﷺ په دغه حالت کي دې او ددې کورنۍ ته څو ــ څو واره دعاوې وکړې او ستاينه يې وکړه ام عمار ؓ فرمايي يو وار يو کافر راغلی نبي ﷺ وفرمايل : اې ام عمار ! دا هغه سړی دئ چي ستا زوی يې زخمي کړی دئ دا وايي ما حمله پرې وکړه پر پنډۍ مي وواهه هغه زخمي سو دستي کښېناستی بيا زموږ څو خلګ ورمخته سوه هغه مو مړ کړی نبي ﷺ مسکی سو او راته وې ويل : د خپل زوی بدله دې واخيستل . دا وايي : کله چي نبي ﷺ موږ ته دعاوې کولې ما ورته وويل : اې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د الله ﷻ رسوله ◄ ! موږ ته دعا وکړه چې الله ﷻ مو ستا سره په جنت کې یو ځای کړي کله چې نبي ﷺ دغه دعا ورته وکړل دې ورته وویل: چې اوس نو زه هیڅ پروانه کوم هر څو مره تکلیفونه چې په دنیا کې پر ما تېر سي.د احد د غزا څخه علاوه دا په نورو غزاوو کې هم شریکه سوې ده کارنامې یې معلومې سوې دي.د نبي کریم ﷺ د وفات وروسته د اسلام څخه اوښتل زیات سوه او په یمامة کې سخت جنګ وسو دا په دغه سخت جنګ کې هم شریکه سوه په دغه غزا کې ددې یو لاس پرې سوی دئ او یوولس زخمونه یې پر بدن باندې جوړ سوي دي ددغه زخمو په حالت کې مدینې منورې ته ورسېده.([163])

فایده: دا د یوې ښځې د کارنامو حال دئ چې د احد په غزا کې یې عمر دروځلو ښت کاله و او دیمامة په غزا کې یې عمر دوپنځوس کاله و بیا یې هم دا سې په جنګو کې ګډون کاوه دي ته نو کرامت ویل کیږي.

۱۵ - د حضرت ام حکیم رضي الله عنها اسلام او په جنګ کې ګډون

ام حکیم بنت حارث دعکرمة بن ابي جهل بي بي وه او داحد په غزا کې یې د کافرانو د لورې څخه ګډون کړی و کله چې مکة مکرمه فتحه سوه نو مسلمانه سوه دخپل خاوند سره یې زیاته مینه وه خوهغه دخپل پلار ابو جهل د اثر له وجهې نه و مسلمان سوی کله چې مکة فتحه سوه نو خاوند یې یمن ته وتښتېدئ دي درسول الله ﷺ څخه د خپل مېړه دپاره امن وغوښتی بیا خپله یمن ته ولاړه او مېړه یې په ډېر تکلیف راضي کړی چې ستا لپاره مې د نبي ﷺ

([163]) طبقات

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لمن کې امن غوښتی دئ ته د رسول اللهﷺ د توري څخه پناه پیدا کولای سې نو هغه مدينې منورې ته ورسره راغلی مسلمان سو دواړو په خوشحاليژوند تېراوه.

وروسته د حضرت ابو بکر ﷜ په خلافت کې د روم جنګ وسو عکرمة ﷜ ګډون پکښې وکړی دغه ښځه هم ورسره وه، عکرمة ﷜ په دغه غزا کې شهيد سو، بيا ددغه بي بي سره حضرت خالد بن سعيد ﷜ نکاح وکړه ده مبارک په دې سفر کې په مرج الصفر نومي ځای کې د يو ځای کېدو غوښتنه وکړه دې ورته وويل: اوس لاهم د دښمن وېره ده يو څه صبر وکړه ده ورته وويل: زه په دغه جګړه کې خپل شهادت په سترګو وينم نو په يوه خيمه کې يو ځای والی وکړی سهار د وليمې انتظام کېدئ چې د روميانو فوځيان راپورته سوه سخت جنګ شروع سو حضرت خالد بن سعيد ﷜ شهيد سو ام حکيم﷥ هغه خيمه راوا خيستله چې شپه يې پکښې تېره کړې وه خپل ټول سامان يې پکښې وپېچی خپله يې د کافرانو مقابله شروع کړه اووه کسان يې په يوازې سر ووژل.(164)

فايده: زموږ ښځې وګوره د يوې خوا خو په داسې حالت کې نکاح ته نه تيارېږي که تياري هم سي نو په داسې ناڅاپه مرګ سره تر ډېرو ورځو پورې ژاړي جهاد کول خو لا څه کوي دې مبارکې د ژړا پر ځای جهاد شروع کړی او اوه کسان يې په ښځينه لاس ووژل.

۱۲- د حضرت سمية ام عمار﷥ شــــهادت

سمية بنت خياط﷥ د حضرت عمار ﷜ مور وه چې قصه يې د اول باب په اوومه شمېره کې تېره سوې ده دې هم د خپل خاوند او زوی په څېر د اسلام لپاره ډول ډول تکليفونه تېر

---

(164) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړي دي خو د اسلام میني چي ددې په زړه کي کوم کور جوړ کړی و له وجهي یې ددې په زړه کي یوه ذره فرق هم نه راتلی دا به یې د ګرمۍ په سخت وخت پر ډبرو پرې ایستل د اوسپني تودې زغرې به یې په واغوستلې بیا به یې ودرول ددوبي په ګرمي کي چي اوسپنه ډیره تودیږي دا به په ډیر سخت تکلیف کي وه نبيﷺ چي به کله د دوی وخوا ته تیریدئ نو د صبر نصیحت به یې ورته کاوه او د جنت وعده به یې ورکول یوځلي بي بي سمیة ولاړه وه ابوجهل په ډیر درد او غصه سره دا مبارکه په نېزه په شرمګاه کي ووهل او دهغه زخم څخه وفات سوه. د اسلام په خاطر دا تر ټولو لومړۍ شهیده ده.(165)

فایده: د ښځو دومره صبر زغم او همت د غبتې وړ دئ یعني (دا چي کاشکي زه هم داسي وای) خو اصلي خبره داده چي د چا په زړه کي چي کوم شی کور جوړ کړي بیا د هیڅ شي پروا نه کوي او هر څه ورته اسانه کیږي ، اوس هم داسي په لس ګونو قصې راځي چي خلک خپل ځانونه قربانوي مګر که ځان قربانول دالله ﷻ په لاره کي وي ، ددین لپاره وي او دهغه ژوند لپاره وي چي ترمرګ وروسته راځي نو د کامیابی سبب ګرځي او که دنیوي مقصد پکښې وي نو دنیا خو یې ولاړه آخرت یې هم برباد سو.

۱۷- د حضرت اسماء بنت ابوبکر ژوند او تنګ لاسي

حضرت اسماء د ابوبکر لور وه ، د حضرت عبدالله بن زبیر مور وه او د حضرت عائشي میرېزۍ خور وه او مشهوره صحابیه بي بي ده د اسلام په پیل کي مسلمانه سوې ده ویل سوي دي چي د ا دلسو نارینوو څخه وروسته مسلمانه سوې ده او د هجرت څخه اوویشت

(165) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاله مخکي پيدا سوې ده کله چي حضرت محمدﷺ او حضرت ابوبکر AA و مدينې منورې ته هجرت وکړی نو زيد AA او داسي نوري ولېږل ددې لپاره چي د دوی اهل او عيال راولي دهغې خوا د دوی سره حضرت اسماء هم راغله کله چي قباء ته راورسېده نو عبدالله بن زبير AA پيدا سو د هجرت وروسته دا لومړی پيدا ښت دئ. ددغه زماني فقر ، مسکنت مشهور و خو ننګ ، همت زړه ور تيا او جفا کشي يې هم بې ساري وه ، په بخاري شريف کي د اسماء بنت ابي بکر د ژوند حالات په خپله ددې څخه نقل سوي دي چي داوايي: کله چي زما نکاح د زبير AA سره وسوه ، دده سره نه مال وو ، نه جايداد وو او نه غلام و يو اوښ يې درلودئ چي اوبه به يې پرې راوړلې او يو آس يې درلودی ، ما به هم داوښ لپاره واښه راوړل ، خرما خستکي به مې ورته راوړلې ميدولي به مې د دانو په ډول به مې په خوړلې .ما به پخپله اوبه راوړلې د اوبو ځلواغه چي به وشکېده په خپله به مې ګنډله او هم به مې د آس خدمت په خپله کوی، واښه او داني به مې ورکولې او دکور ټول کار او خدمت به مې کاوه مګر ډوډۍ پخول مې ښه نه وه زده نو اوړه به مې واغښل د همسايه انصارو کور ته به مې وروړل د همسايه د کور ډېره ريښتني مخلصه ښځه وه زما ډوډۍ به يې را پخه کړه. رسول اللهﷺ په مدينه کي وزبير AA ته يوه ټوټه ځمکه ورکړه چي نژدې دوه ميله ليري وه ما به دهغه ځای څخه پر خپل سر د خرماوو هډوکي راوړل زه يوه ورځ په دغه ډول چي بار مي پر سر و نبيﷺ په مخه راغلی چي پر اوښ را روان و او يوه ډله انصار هم ورسره وه نبيﷺ چي زه وليدم نوآس يې ودراوه او اوښ ته يې د چوکېدو اشاره وکړه ددې لپاره چي زه پر سپره سم زه د خلګو په مخکي پر اوښ باندي په سپرېدو شرمېدمه او دامي هم په فکر کي وه چي زبير AA ډېر غيرتمن دئ کېدای سي دده پر طبيعت ګرانه پرېوزي ، نبيﷺ ته زما حال معلوم سو چي دا شرمېږي نو بيرته کورته روان سو او زه چي خپل کورته چي ورسېدم و زبير AA ته مي قصه وکړه چي زه شرمېدم هم او ستا دغيرت فکر مي هم کاوه ،زبير AA وويل: قسم په اللهﷻ چي ستا پر سر د هډوکو راوړل ماته تر دغه هم ګران دي (

(c) ketabton.com: The Digital Library

مګر مجبوري وه مسلمانان زيات وخت په جهاد او نورو د دين په کارو اخته وه نو له دې امله زيات د کور کارونه ښځو کول) دا مبارکه وايي ددې څخه وروسته زما پلار ابوبکر ﷛ يو غلام راواستوی چې نبيﷺ ده ته ورکړی و هغه غلام د آس خدمت کاوه زه د آس د خدمت څخه ډېره ستړې وم غلام چې راغلي زه د اسي سوم لکه د لوی بند څخه چې خلاصه سوم.(166)

فايده: د عربو دا رواج و او اوس يې هم دا رواج دئ چې د خرما وو هډوکي ميده کړي بيا يې ميچن کړي وروسته يې په حيواناتو د دانې په ډول خوري .

١٨- د حضرت ابوبکر ﷛ دهجرت په وخت کې د اسماء ﷛ خپل نيکه ته تسلي ورکول

حضرت ابوبکر ﷛ چې کله د هجرت اراده وکړه نو فکر يې کاوه چې ښايي پر لاري د ډېرو تکليفونو سره مخ سو او نبيﷺ هم ورسره و نو څه پيسې چې ورسره وې ټولې يې د ځان سره واخيستې (چې نژدې پنځه يا شپږ زره درهمه کېدې)ددې څخه وروسته د حضرت ابوبکر ﷛ پلار ابوقحافه چې په سترګو ړوند و او تر دغه وخته پوري لا مسلمان سوی هم نه و خپلې لمسۍ ته دتسلي لپاره راغلی او ورته وې ويل افسوس چې ابوبکر ﷛ په خپل تګ سره تاسو ته تکليف ورساوی او ښايي خپل ټول مال يې هم وړي وي دا بيا بل تکليف دئ، اسماء ﷛ وايي چې ما ورته وويل : يا ، نيکه ! زما پلار ډېر مال پرې ايښی دئ دا خبره مې ورته وکړه دستي مې کوچنۍ، کوچنۍ ډبرې را ټولې کړې او په يوه ټوکره کې مې غوټه کړې او په هغه تاخچه کې مې کښېښودې چې پيسې به ايښودل کېدې نيکه چې لاس پر وګرځاوه ورته معلومه سوه چې تاخچه د پيسو ډکه ده نو وې ويل دا يې ښه کړي دي ستاسو به ګوزاره په وسي اسماء ﷛ وايي

---

(166) بخاري –فتح

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

قسم په خدای ﷻ زما پلار يوه پيسه هم نه وه پرې ايښي خو ما د خپل نيکه د تسلي لپاره او ددې لپاره چې غمجن نسي د غه چم مي ورته وکړی.(167)

فايده: داد همت او صبر خبره ده که نه نو تر نيکه به د غه نجونو زيات غم کاوه او هر څو مره شکايتونه چې يې نيکه ته په دغه وخت کي کړي وای صحيح و ځکه ظاهري اسره يې په دغه نيکه وه په دغه وخت کي چي نيکه ودې ته متوجه کړې چي د يوې خوا د پلار جلا والی دئ او د بلي خوا د مال نيستي ده ددې سره ،سره دمکې او سيدونکي د دوی سره چنداني اړيکي هم نه لرلي او اکثره يې دښمنان وه ځکه دوی مسلمانان وه خو الله ﷻ دغه مبارکو انسانانو ته هر يوه ته جلا جلا نارينه و که ښځينه وو يوه ــ يوه ځانګړتيا ورکړې وه چي د انسان غبته پرې کېږي يعني دا چي کاشکي ما هم داسي ځانګړتيا درلودای ، حضرت ابوبکر ﷜ په اول کي زيات مالدار و او لوی تاجرو خو اسلام ته د راتلو وروسته يې د الله ﷻ په لاره کي دومره پيسې خرڅي کړي چي د تبوک په غزا کي يې ټوله مال راوړی او ورېې کړي لکه د شپږم باب په ثلورمه قصه کي يې چي بيان په تفصيل سره وسو په همدا وجه رسول الله ﷺ فرمايي: ماته د هيچا مال دومره فايده نه ده رسولې لکه د ابوبکر ﷜ مال چي فايده را رسولې ده ما د هر چا د احسانونو بدله ورکړې ده خو د ابوبکر ﷜ د احسانونو بدله به الله ﷻ ورکوي.

١٩- د حضرت اسماء ﷞ سخاوت

حضرت اسماء ﷞ ډېره سخي وه په اول کي به يې صدقه په ټاکلي اندازه ورکول يعني په تول او ترازو يا په پيمانه به يې خيرات کاوه خو کله چي رسول الله ﷺ ورته وويل: پيسو ته

(167) مسند احمد

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوټه مه ورکوه ، تړل مکوه او حساب مه کوه څومره چې دي توان وي صدقه ورکوه بيا يې زيات خيراتونه کول خپلو لونو او دکور ښځو ته به يې داسي نصيحت کاوه: کله چې د الله ﷻ په لاره کي صدقه کول غواړی نو ددې انتظار مه کوئ چې پيسې به زياتي سي بيا به صدقه ورکړم که مو دا انتظار کاوه هيڅکله پيسې نه زياتيږي ځکه اړتياوي هم ور سره ډيريږي او که مو بېله انتظاره پيسې مصرفولې نو ستاسو په پيسو کې به هيڅ کمی رانسي.(168)

فايده: ددې مبارکو انسانانو لاسونه چې په پيسو کې څومري تنګ وه په هغه پيمانه د دوی لاسونه په صدقه ورکولو کې پراخ او لوی وه.(عجيبه داده چې د رسول الله ﷺ په زمانه کې هيچا د مسکنت شکايت نه کاوه) او اوس ټول خلګ د مسکنت څخه شکايت کوي سره ددې چې هيڅ به اوس داسي ډله پيدا نه کړی چې په نسو پوري يې ډېري تړلي وي يا يې څو ورځې په نهاره تېري کړي وي .

۲۰- د نبي ﷺ د لور حضرت زينب ؓ هجرت او وفات

د دواړو جهانو د سردار حضرت محمد ﷺ لور زينب ؓ د نبوت لس کاله مخکې پيدا سوې ده يعني هغه وخت چې نبي کريم ﷺ ديرش کلن و او د خپلې خاله د زوی ابوالعاص بن ربيع سره يې نکاح وسوه کله چې نبي ﷺ هجرت کاوه نو دا نه ور سره ولاړه ددې خاوند د کافرانو له لوري د بدر په غزا کې راغلی و بيا و نيول سو د مکې خلګو چې کله د خپلو بنديانو لپاره فديې راواستولې نو دې مبارکې هم د خپل خاوند لپاره فديه راواستول په هغه فديه کې اميل و چې خديجې ؓ و دې ته د واده په وخت کې ورکړی و نبي ﷺ چې اميل وليدی نو بي بي خديجة ؓ ور

---

(168) طبقات

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ياد سوه او دسترګو څخه يې اوښکې راغلې ، د اصحابو پــه مشــوره دا پرېکړه وسوه چې ابوالعـاص دې د فـديې پرتـه آزاد سي پـه دې شـرط چې دی مکې تـه ولاړ سي نـو زينـب دې مدينې ته راولېږي ، دوه کسان د زينبې د راوستلو لپاره ورسره کړل سوه يعني هلتـه چې ورسيږي نو دغه دوه مسلمانان به د مکې دباندې تم سي ، ابوالعاص به دوی ته دامبارکه پـه لاس ورکړي زينب خپل ليور کنانة پر اوښ سپره او روانه سوه. د مکې کـافران چې پـه دې پېښـه خبر سوه نو اور پر بل سو دستې يې يوه ډله دمقابلې لپاره ولېږل چې په هغو کې يو بن اسود و چې دخديجې د تربره زوی وو په همدې لحاظ د زينبې د ورور پـه درجه کې و او يوبـل نفر ورسره و. پرحضرت زينب باندې يې د نېزې واری وکړی دا مبارکه د اوښ څخه راولوېده ، ځرنګه چې ماشوم يې په نس و نو هغه ماشوم يې هم ضايع سو اکثره وايي چې دغه حمله کـونکی جبار و کنانة د دوی سره د غشو مقابله شروع کړه ابو سفيان ورته وويـل د محمدﷺ لـور چې پـه دومره ښکاره ډول مدينې ته ځي دا خو موږ نه سو زغملای نـو داسـي وکړه چې اوس بېرتـه ولاړ سئ بل واري په پټه ولاړ سئ کنانة ورسره خوښه کړه د زينبې دغه زخم تر څو کالـه پـوري و او ددغه زخم څخه ناجوړه سوه او په اتم کال د هجرت وفات سوه

(رضي الله عنها و ارضاها)

نبيﷺ فرمايي: زينب زما تر ټولو ښه لور وه ځکه زمـا پـه مينـه کې يې ډېر تکليفونـه وزغمل دښځېدو په وخت کې نبيﷺ خپله ددې وقبرته کښته سو دايې ښخه کړه نبيﷺ چې کله وقبر تـه کښـته سـو نـو ډېر غمجـن و کلـه چې راپورتـه سـو نـومخ يـې ډېر روښـانه (خوشـاله) و اصـحابانو پوښـتنه ځنـې وکـړه (چـې يـا رسـول الله ◄ !ولـي دي مـخ مبـارک خوشـاله دئ؟)ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

مبارک ورته وویل: چې زه د زینبې ﷺ د ناتوانۍ په فکر کې وم نو دعا مې وکړه چې الله ﷻ دې ښخه تکلیف او د قبر تنګوالی لیرې کړي الله ﷻ دعا قبوله کړه.(169)

فایده: د نبي ﷺ لور د دین په خاطر دومره تکلیفونه تېر کړل چې آخر یې ساه پکښې ورکړل بیا هم د قبر د پراخوالي لپاره د نبي ﷺ د دعا اړتیا ورته پیدا سوه نو زموږ به څه حال وي؟ په همدې وجه د قبر د پراخوالي لپاره زیاتي دعاوي پکار دي ځکه نبي ﷺ به زیات وختونه د تعلیم په منځ کې د قبر د عذاب څخه پناه غوښتله.

اللهم احفظنا بمنک و کرمک و فضلک.

۲۱ – د حضرت ربیع بنت معوذ ﷺ دیني غیرت

ربیع بنت معوذ ﷺ یوه انصاري صحابیة وه په زیاتو غزا وو کې د نبي ﷺ سره ملګرې وه دزخمیانو درملنه به یې کول او د وژل سوو شهیدانو جسدونه به یې را پورته کول د نبي ﷺ د هجرت مخکې مسلمانه سوې وه او دهجرت وروسته واده سوه ددې د واده په ورځ نبي ﷺ ددې وکور ته تشریف یووړی هلته نجونو هغه شعرونه ویل چې د اسلامي کارنامو او اسلامي مشرانو بیان پکښې سوی و چې د بدر په غزا کې شهیدان سوي وه په دوی کې یوه نجلۍ دا مصرع ویل: وَفِينَا نَبِي يَعلَمُ مَا فِي غَد . یعني په موږ کې یو نبي دئ چې د سبا په حال خبر دئ. نبي ﷺ ددغه شعر څخه منع کړه چې د سبا په حال خو یوازي الله ﷻ خبر دئ دربیع ﷺ پلار معوذ په هغو کسانو کې و چې ابو جهل یې وواژه یوه ورځ یوه ښځه چې اسماء نومېده دیو څو ښځو سره یو ځای دربیع کور ته ورغلل دې عطر خرخول نو دربیع څخه یې د معرفي کېدو غوښتنه وکړه

(169) خمیس ، اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکه د ښځو چې همداسې دود دئ ربيع﷛ خپل ځان ورته معرفي کړی يعنې خپل او د پلار نوم يې ورونښودل هغې ښځې چې د معوذ نوم واورېدئ نو ورته وې ويل : د خپل سردار د قاتل معوذلور يې؟(څرنګه چې ابو جهل د عربو سردار ګڼل کېدی نو له همدې وجهې دغې ښځې ورته وويل چې دخپل سردار د قاتل لور يې) ربيع﷛ چې ددې سوال واورېدئ ډېر درد(غصه) ورغله او ورته وې ويل زه د خپل غلام د قاتل لور يم (دربيع﷛ زړه نه منله چې ابو جهل دې ددې دپلار سردار ونومول سي.) اسماء چې ددې خبره واورېده چې ابو جهل ته يې د غلام نسبت وکړی درد(غصه) ورغله ورته وې ويل زما عطر خرخول پر تا باندې حرام دي ربيع﷛ ورته وويل پر ما باندې هم حرام دئ چې ستا څخه عطر واخلم ما په هيڅ عطرو کې دومره بد بويې نه وه ليدلې لکه ستا په عطرو کښې چې سته.(170)

فايده: ربيع﷛ فرمايي: چې د بد بويې لفظ مې ددې د سوځولو لپاره ووايه دا ددې مبارکې غيرت نه منل چې د دين ددښمن په اړه دې د سردار لفظ واوري. په نن زمانه کښې د دين د لويو دښمنانو لپاره د سردار تر لفظ لوړ الفاظ استعماليږي که يې څوک منعه کړي نو خلک تنګ نظره ورته وايې او حال دا چې نبي ﷺ فرمايي: تاسو منافق ته سردار مه وايا ست که چيرې هغه ستاسو سردار سو نو تاسو خپل رب ناراضه کړئ (171).

معلومات

دنبي اکرم ﷺ بيبياني او اولادونه

(170) اسد الغابة
(171) ابو داود

(c) ketabton.com: The Digital Library

دخپل آقا او د دواړو جهانو سردار نبي اکرمﷺ د بیبیانو او اولادو حالات معلومول یو لوی شوق دئ او هر مسلمان ته په کار دئ چي د دوی په اړه یو لنډ معلومات په لاس راوړي او په لنډ دول یې ولیکي ځکه تفصیلي حالات لیکل یې لوی لوی کتابونه غواړي دنبي اکرمﷺ د نکاحو شمېر چي د محدیثنو او مؤرخینو پرې اتفاق دئ د یوولسو بیبییانو سره دئ تر دغه شمېر په زیاتو بیبییانو کښې اختلاف سته او پر دي خبره هم اتفاق دئ چي د نبيﷺ لومړی نکاح د بي بي خدیجې سره سوې ده خدیجة کونډه وه کله چي نبي ▲ نکاح ورسره کول دده مبارک عمر (۲۵) کاله و او ددې مبارکې عمر (۴۰) کاله و د نبيﷺ اولادونه دابراهیم څخه پرته نور ټول ددې څخه پیدا سوي دي چي بیان به یې وروسته راسي .

۱- د حضرت خدیجې حالات

د حضرت خدیجې لومړی نکاح د ورقة بن نوفل سره په پلان کښې وه خود نکاح نصیب نه و سوی وروسته بیا د دوو نورو کسانو سره ددې نکاح سوې ده دا چي په دې دوو کسانو کښې به یې اول دچا سره نکاح کړې وي پدې کې اختلاف دئ زیات تاریخ پوهان په دې آند دي چي اول یې دعتیق بن عائذ سره نکاح سوې وه چي دده څخه یې یوه لور پیدا سوې وه چي نوم یې هنده وه کله چي غټه سوله نو مسلمانه سوه او د اولادو خاونده سول. ځینو لیکلي دي چې د عتیق څخه یې یو زوی پیدا سو چي نوم یې عبدالله یا عبدالمناف و د عتیق څخه وروسته یې بیا نکاح د ابوهالة سره سوې ده د ابو هالة څخه یې دوه اولادونه سوي دي چي یو یې هند نومېده اوبل یې هالة نومېده ځینو ویلي دي چي هند هلک و او هالة نجلۍ وه ځینو بیا ویلي دي چي دواړه هلکان وه خو هند د حضرت علي کرم الله وجهه تر خلافت پوري ژوندی و کله چي ابو هالة وفات سو بیا یې د حضرت رسول اکرمﷺ سره نکاح وکړه پدغه وخت

(c) ketabton.com: The Digital Library

کبني ددې عمر (۴۰) کاله و د نبيﷺ سره په نکاح کبني (۲۵) کاله پاته سوه دنبوت پر لسم کال د روژې په مياشت کي د (۲۵) کالو په عمر وفات سوه د نبيﷺ ددې سره زياته مينه وه ددې په ژوند يې د هيڅ بلې ښځي سره نکاح ونکړه تر اسلام مخکي ددې لقب طاهره وپه همدې وجه ددې اولادونه د نور ځبتنان دي او بنو طاهره ورته ويل کيږي ددې مبارکي فضائل (مناقب)د حديثو په کتابو کبني زيات راغلي دي ددې دوفات څخه وروسته نبيﷺ پخپله ددې و قبر ته ورکښته سو او په خپلو مبارکو لاسونو يې ښخه کړه تر دغه وخته پوري دجنازې د لمانځه حکم نه و راغلی وروسته بيانبيﷺ د حضرت عائشې او سودېﷺ سره نکاحي کړي دي پدې خبره کبني هم اختلاف دئ چي لومړی يې د چا سره نکاح وکړه ځينو تاريخ پوهانو ليکلي دي چي اول يې د عائشېﷺ سره نکاح وکړه ځينو ويلي دي چي لومړی يې د سودېﷺ سره نکاح وکړه او وروسته يې دعائشېﷺ سره نکاح وکړه.

۲- دحضرت سودېﷺ حالات

حضرت سودهﷺ هم کونډه وه ددې دپلار نوم زمعه بن قيص و ددې اوله نکاح د خپل داکا د زوی سکران بن عمرو سره سوې ده دواړه مسلمانان سول او حبشې ته يې هجرت وکړی سکران په حبشه کبني وفات سو ځينو ليکلي دي چي مکي ته راغلی بيا وفات سو دده دوفات وروسته د نبوت په لسم کال چي کله خديجةﷺوفات سوه څو ورځي وروسته دنبي اکرمﷺ ددې سره نکاح وسوه ددې سره واده د حضرت عائشېﷺ تر واده د مخه په آند مخکي سوی دئ دنبيﷺ مبارک عادت دا و چي په زيات وخت به په لمانځه کي مشغول و يو ځلي نبيﷺ ته دې وويل چي ماښام تا دومره اوږده رکوع وکړه چي زه پر دې وبېربدلم چي د پزي څخه به مي ويني ولاړې سي (دې به د نبيﷺ وروسته په نبيﷺ پسي لمونځ کاوه څرنګه چي دا دبدن څخه درنه وه

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو له امله به يې تکليف ور پېښ سوی وي) يو ځلي نبي ﷺ ددې د طلاق اراده وکړه دې مبارکي ورته وويل چې اې د الله ﷻ رسوله! زه د مېړه خواهش نلرم خو دا مي خوښه ده چې په جنت کي ستا په بيبيانو کښي داخله يم نو تاسي وماته طلاق مه راکوی زه د خپلي شپې نوبت و حضرت عائشې رضي الله عنها ته ورکوم په همدې وجه به ددې د شپې واری د حضرت عائشې رضي الله عنها په برخه کښي راتلی په (۵۴) يا (۵۵) هجري کال کښي وفات سوې ده ځينو ليکلي دي چې د حضرت عمر رضي الله عنه په خلافت کښي وفات سوه ددې څخه علاوه يوه بله ښځه د سودې په نامه هم سته چې د قريشو د قوم څخه ده دهغې سره هم نبي ﷺ د نکاح کولو اراده وکړه دې ورته وويله چې زما تر ټولـه دنيا ته خوښ يې خو زما پنځه يا شپږ اولادونه دي ماته دا خبره ګرانه ده چې هغه ستا سرته ولاړ وي ژاړي او چيغي وهي نبي ﷺ ددې خبره خوښه کړل او ددې ستاينه يې وکړل او د نکاح اراده يې پرېښوده.

۳- د حضرت عائشې رضي الله عنها حالات

د حضرت عائشې رضي الله عنها سره په مکة مکرمة کښي د نبوت پر لسم کال د کوچني اختر په مياشت کښي رسول الله ﷺ نکاح وکړه په دغه وخت کي ددې عمر شپږ کاله و د نبي ﷺ په بيبيانو کي يواځي دا پيغله وه نوري ټولي کونډياني وي چې نکاح يې ورسره وکړل د نبوت څلور کاله وروسته دا پيدا سوې ده د هجرت په وخت کښي ددې عمر نهه (۹) کاله و د (۱۸) کالو په عمر يې د حضرت محمد ﷺ سره مخه ښه وکړه يعني نبي ﷺ ځيني وفات سو په (۵۷) هجري کال کښي د روژې پر اوولسمه د سې شنبې په شپه د (۶۶) کالو په عمر وفات سوه دې مبارکي وصيت وکړی چې ما په عمومي هديره کښي د نورو بيبيانو سره ښخه کړی دا غسي هم وسوه په بقيع (نومي هديره) کښي دفن سوه، په عربو کښي دا خبره زياته مشهوره وه چې د کوچني اختر په مياشت کښي نکاح بې برکته وي حضرت عائشة رضي الله عنها فرمايي: زما نکاح د نبي ﷺ سره هم د

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوچني اختر په میاشت کښي وسوه او واده مي هم د نبيﷺ سره د کوچني اختر په میاشت کښي وسو دنبيﷺ په بیبیانو کښي چې تر ما زیاته برخمنه وه بي بي خدیجة رضي الله عنها وه. دخدیجې تروفات وروسته خولة رضي الله عنها دحکیم لور دنبيﷺ حضور ته ورغله او ورته وې ویل چې اې د الله ﷻ رسوله ! تاسو نکاح نکوئ؟ نبيﷺ وفرمایل دچا سره ؟ دې ورته وویل پیغله هم سته او کونډه هم سته نبيﷺ ورته وویل چې څوک دي؟ دې ورته وویل چې پیغله ستاسو دډېر دوست حضرت ابوبکر صدیق AA لور عائشه ده اوکونډه سوده بنت زمعه ده، نبيﷺ وویل ښه خبره ده وې کړئ دا ددې ځایه څخه د ابوبکرصدیق AA کورته ولاړه او د حضرت عائشې رضي الله عنها مور ام رومان رضي الله عنها ته یې وویل چې زه د یو لوی خیر او برکت سره راغلې یم هغې پوښتنه وکړه چې څنګه برکت دئ؟ دې ورته وویل چې نبيﷺ زه د عائشې سره د نکاح کولو لپاره رالیږلې یم ، ام رومان رضي الله عنها ورته وویل چې عائشه رضي الله عنها خو دنبيﷺ وربره ده د هغه سره څنګه نکاح کېدلای سي خو بیا هم ښه دئ چې ابوبکر AA راسي حضرت ابوبکر AA په دغه وخت کښي په کور کې نه و تر راتګ وروسته دې دغه بیان ورته وکړی هغه هم دغه جواب ورکړی چې دا خو دنبيﷺ وربره ده دنبيﷺ سره نکاح څنګه کېدای سي خولة رضي الله عنها ولاړه نبيﷺ ته یې قصه وکړل نبيﷺ ورته وویل چې ابوبکر AA خو زما د اسلام ورور دئ دهغه دلور سره زما نکاح جائز ده خولة رضي الله عنها راغله و ابوبکر AA ته یې د نبيﷺ وینا واورول دغه وخت وروسته ابوبکرصدیق AA وویل: نبيﷺ را وغواړه نبيﷺ دابوبکر صدیق AA کور ته تشریف یووړی نکاح وسوه هجرت چې وسو څو میاشتي وروسته ابوبکر AA و نبيﷺ ته وویل چې تاسو خپله بي بي یعني عائشة رضي الله عنها ولي نه و دوئ؟ نبيﷺ د سامان د نه برابرېدو عذر ورته وکړی حضرت ابوبکر صدیق AA د نذراني یوڅه پیسي وړاندي کړې چې په دغه پیسو سره د واده تیاري وسوه د هجرت وروسته دکوچنی اختر دمیاشتي په لومړی یا دوهمه ورځ د څاښت په وخت کې د ابوبکر AA په کور کې واده وسو دغه درې نکاحې د نبيﷺ دهجرت مخکې سوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي ددې څخه وروسته څومره نکاحې چې سوې دي تر هجرت وروسته سوې دي د حضرت عائشې ﷺ څخه وروسته د حضرت عمر AA د لور حفصې ﷺ سره نکاح وسوه.

۴- د حضرت حفصې ﷺ حالات

حضرت حفصة ﷺ پنځه کاله مخکي تر نبوت په مکة کې پیدا سوې ده لومړۍ نکاح یې په مکة کي د خنیس بن حذافة AA سره سوې ده دی هم زوړ مسلمان و لومړی یې حبشې ته هجرت وکړی بیا یې مدینې منورې ته هجرت وکړی دبدر په غزا کي یې ګډون کړی دی پدغه غزا یا داحد په غزا کي زخمي سو چي ددغه زخمه څخه جوړ نسو په دوهم یا دریم کال د هجرت وفات سو .حضرت حفصې ﷺ هم دخپل خاوند سره حبشې هجرت کړی و بیا مدینې ته راغلې وه کله چي کونډه سوه نو حضرت عمر AA لومړی د حضرت ابوبکر AA څخه غوښتنه وکړه ددې لپاره چې دده دلور حفصې سره نکاح وکړي حضرت ابوبکر AA چوپ سو کله چي د حضرت عثمان AA بي بي حضرت رقیة ﷺ وفات سوه نو حضرت عمر AA و حضرت عثمان AA ته دخپلي لور حفصې ﷺ دنکاح یادونه وکړه عثمان AA په جواب کي ورته وویل: زه فی الحال دنکاح اراده نه لرم. حضرت عمر AA و نبي ﷺ ته شکایت وکړی چي دوی زما د لور سره نکاح نه کوي، نبي ﷺ وفرمایل : زه د حفصې ﷺ لپاره تر عثمان بهترسړی دربنیم او د عثمان لپاره تر حفصې بهتره میرمن ښیم وروسته نبي ﷺ په دوهم یا دریم کال د هجرت پخپله د حفصې ﷺ سره نکاح وکړه او عثمان AA ته یې خپله لور ام کلثوم په نکاح ورکړه.

د حفصې ﷺ په لومړی خاوند کي د تاریخ پوهانو اختلاف دئ ځیني وایي چي د بدر په غزا کي زخمي سو او دهغه زخم څخه شهید سو او ځیني وایي چې د احد په غزا کي زخمي سو دبدر غزا په دوهم کال د هجرت وه او داحد غزا په دریم کال د هجرت وه په همدې وجه ددې مبارکې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

نکاح په نېټه کي هم اختلاف سته حضرت ابوبکرؓ فرمايي:ماته چي کله عمرؓ د حفصېؓ دنکاح وويل نو زه له دې وجهي چوپ سوم چي نبيﷺ ددې د نکاح بيان ماته کړی و، قبلولای مي ځکه نسوه چي نبيﷺ يې د نکاح اراده درلوده او انکار مي ځکه نسو کولای چي د نبيﷺ راز مي نسو ښکاره کولای(ځکه که مي انکار کړی وای عمرؓ دليل راخخه غوښتی درواغ مي نسوای ورته ويلای خامخا به مي رشتيا ورته ويلای) که چېري نبيﷺ د حفصېؓ د نکاح اراده نه درلودای نو خامخا به ما نکاح ور سره کړې وای. حضرت عمرؓ وايي ما ته د عثمانؓ تر انکار دابوبکرؓ انکار ډېر غموونکی و. حضرت حفصةؓ ډېره عابده وه زيات وخت به د شپې وينښه وه عبادت به يې کاوه او زيات وخت به يې روژې نيولې ، نبيﷺ يو وخت په يوڅه وجه دي ته طلاق ورکړی او پر دغه خبره باندي د عمرؓ خوابدتيا پکار وه نو حضرت جبرئيلؑ تشريف راوړی او وې ويل: چي اللهﷻ فرمايي چي حفصېؓ ته بېرته رجوع وکړه دا به د شپې زيات وخت بيداره وه (عبادت به يې کوی) او زيات وخت به يې د ورځې روژې وې . د عمرؓ لحاظ هم پکښې منظور و په همدغه وجه نبيﷺ بيرته رجوع ورته وکړه ، په پنځه څلوېښتم هجري کال د جمادي الاولي (ددريمي خور) په مياشت کي د دروشپېتو کالو په عمر وفات سوه ځينو ليکلي دي چي په يو څلوېښتم هجري کال د شپېتو کالو په عمر وفات سوه. ددې د نکاح وروسته نبيﷺ د زينبؓ سره نکاح وکړه.

٥- د حضرت زينب بنت خزيمةؓ حالات

حضرت زينبؓ د خزيمة لوروه ددې مبارکي په لومړۍ نکاح کي اختلاف دئ ځينو ليکلي دي چي لومړۍ نکاح يې د عبدالله بن جحش سره سوې ده چي د احد په غزا کي شهيد سو قصه يې په اووم باب اوله شمېره کي تېره سوه وروسته يې دنبيﷺ سره نکاح وسوه ځينو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ليکلې دي چې لومړۍ نکاح يې د طفيل بن حارث سره وسوه بيا ده طلاق ورکړی د طلاق وروسته دده ورور عبيده بن حارث په نکاح کړه عبيده بن حارث AA د بدر په غزا کې شهيد سو وروسته نبيﷺ نکاح د هجرت يو دېرش مياشتې وروسته په دريم هجري کال د روژې په مياشت کې ور سره وکړه، اته مياشتې د نبيﷺ په نکاح کې وه وروسته په څلورم هجري کال د دوهمې خور په مياشت کې وفات سوه . د نبيﷺ په بيبيانو کې حضرت زينب او حضرت خديجه د نبيﷺ په ژوند کې وفات سوي دي نوري ټولې نهه سره دده مبارک تر وفات وروسته وفات سوي دي حضرت زينب ډېره سخې وه په همدغه وجه د اسلام مخکې ددې نوم ام المساکين و يعنې د مسکينانو مور ، بيا نبيﷺ ددې نوم ام سلمة کښېښود. ددې دنکاح وروسته د نبيﷺ نکاح د حضرت ام سلمة سره وسوه.

۲- د حضرت ام سلمې حالات

حضرت ام سلمة د ابو امية لور وه ددې مبارکې لومړۍ نکاح خپل د اکا د زوی ابو سلمة AA سره سوې ده چې اصلي نوم يې عبد الله بن عبد الاسدو ، ام سلمة او خپل خاوند په اول کې مسلمانان سوي دي وروسته د کافرانو دلاسه تنګ سوه حبشې ته يې هجرت وکړی د حبشې څخه بيا مدينې ته راغلل په حبشه کې يې يو زوی وسو چې سلمة نوميدئ چې قصه يې د دغه باب په پنځمه شمېره کې په تفصيل سره تېره سوه په مدينه کې چې او وسېدل يو هلک د عمر په نامه يې پيدا سو ا دوې لونې يې د دره او زينب په نامه پيدا سوې ابو سلمة AA د لسو نارينوو

(c) ketabton.com: The Digital Library

څخه وروسته مسلمان سوی دئ د احد او بدر په غزاوو کي يې ګډون کړی دئ د احد په غزا کي زخمي سو ددغه زخم څخه يې ډېر تکليفونه پرځان تېر کړل وروسته د صفري په مياشت کي د څلورم کال دهجرت و يوې سريې ته ولاړی (سريه معنى د کافرانو سره کوچنى جنګ چي رسول الله ◄ پکښې ګډون نه وي کړی) دهغې خوا د راتګ پر وخت يې زخم تازه سو ددغه زخم څخه په څلورم کال دهجرت د څلورمي خور (جمادي الثاني) په مياشت کي شهيد سو . حضرت ام سلمة[redacted] په دغه وخت کي حامله وه يعني عيال داره وه زينب يې په نس وه.کله چي پيدا سوه نو عده يې پوره سوه ، حضرت ابوبکر صديق AA و دې ته د نکاح خواهش وکړی دې عذر ورته وو ايه وروسته رسول الله ﷺ د نکاح غوښتنه څني وکړه دې مبارکي ورته وويل: يو خو زما سره زوی سته او بل زما په طبيعت کي غيرت سته زما هيڅوک قريب نسته (يعني داچي زما غيرت نه قبلوي چي د قريبانو پرته پر خپل سر نکاح وکړم) رسول الله ﷺ ورته وويل: ستا د زوی خو الله ﷻ ساتونکی دئ او غيرت به ولاړ سي ستا د قريبانو څخه به هيڅوک دا نسب نا خوښه نه کړي چي تا نکاح ور سره کړې ده دې مبارکي خپل زوی سلمة ته وويل چي زما نکاح د نبي ﷺ سره را وتړه ، په څلورم کال دهجرت د کوچني اختر د مياشتي په آخره ددې نکاح د نبي ﷺ سره وسوه ځينو دوهم او ځينو دريم کال ليکلي دئ. ام سلمة[redacted] فرمايي:ما د نبي ﷺ څخه اورېدلي دي چي چاته مصيبت ورسيږي اولاندي دعا و وايي الله ﷻ به دهغه سوي تاوان غوره بدله ورکړي: اللهم اجرني في مصيبتي واخلفني خيرا منها . ژباړه: اې الله ﷻ !ماته د غم مزدوري راکړي اودغم په بدل کي غوره بدله راکړي.ام سلمة[redacted] وايي:کله چي ابو سلمة AA وفات سو نوما دغه دعا ويل او فکر به مي کاوه چي تر ابو سلمة AA به نو بهتر څوک وي الله ﷻ زما نکاح د رسول الله ﷺ سره راوکړه . ددې د ښايست ډېر نوم تللی وو عائشة[redacted] وايي ما ددې ډېر تعريف اورېدلی و نو کله چي ددې نکاح وسوه نوزه په يوه بهانه په پټه ، پټه ولاړم ورته ومي کتل کله چي مي وليدل نو تر هغه ډېره ښائسته وه چي ما يې تعريف اورېدلی و بيا ما حفصې[redacted] ته ددې بيان وکړ يحفصې[redacted]

(c) ketabton.com: The Digital Library

راته وويل: يا دومره نه ده ښائسته لکه نوم چي يې تللي دئ د رسولﷺ په بيبيانو کې تر ټولو وروسته په (۵۹) هجري کال او يا په (۲۲) هجري کي وفات سوه په دغه وخت کي يې عمر ثلور اتيا کاله و چي په دغه لحاظ نهه (۹) کاله مخکي تر نبوت پيدا سوې ده ځرنګه چي ددې نکاح تر زينب بنت خزيمة ﷺ تر وفات وروسته وسوه نو ځکه دا د زينب بن خزيمة ﷺ په خونه کي اوسېده، داچي هلته ورغلل په خونه کې په يوه ټوکره کي لړ اوربشي غوټه دي يوه ميچن پرته ده دې مبارکي هغه اوربشي ميده کړې پخې يې کړې غوړې يې ور واچول د ماليدې په څير يې يو شی ځني جوړ کړی په اوله ورځ يې نبيﷺ ته د خوراک لپاره کښېښود دئ ددې د نکاح وروسته نبيﷺ د زينب بنت جحش سره نکاح وکړه.

۷- د حضرت زينب بنت جحش ﷺ حالات

داد نبيﷺ د عمة لور وه لومړی نکاح يې د زيد بن حارث ﷺ سره سوې وه چي نبيﷺ په زوی والي سره نيولی و وروسته ده طلاقه کړه بيا الله ﷻ پخپله ددې نکاح د رسول الله ﷺ سره وکړه چي قصه يې په سورة احزاب کې بيان سوې ده دغه وخت ددې عمر پنځه دېرش کاله و، دمشهوري وينا مطابق ددې نکاح دمياني په مياشت کې سوې ده ځينو يې کال دهجرت دريم کال ښودلي دئ خو صحيح خبره داده چي پنځم هجري کال و پدغه حساب نو داد نبوت اولس کاله مخکي پيدا سوې ده دې په دې وجه فخر کاوه چي دټولو بيبيانو نکاحي د هغو خپلوانو کړې دي او زما نکاح الله ﷻ کړې ده، کله چي حضرت زيد ﷺ دې ته طلاق ورکړې نبيﷺ دې ته د نکاح پيغام ولېږی، دې په جواب کي ورته وويل زه تر هغه پوري فيصله نکوم تر څو زه د خپل خدای ﷻ سره مشوره ونکړم، دا يې وويل اودس يې تازه کړی دوه رکعته نفل يې وکړ بيا

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې داسي دعا وکړه: اې الله که ته زما نکاح ستا د پیغمبر سره کول غواړې او زه د هغه قابله یم نو زما نکاح د رسول اللهﷺ سره وکړې دې چي دا خبره وکړه الله ﷻ دا آیات نازل کړې:

[illegible] ([172])

ژباړه: نو کله چي زید خپله اړتیا له هغې (زینب) څخه پوره کړه (جوړوالی یې ورسره نه راغلی) نو موږ هغه (زینب) ستا په نکاح کښې درکړه د پاره ددې چي پر مومنانو باندې تنګي را نسي په ښځو کي د زوی نیول سوي (یعني د نیول سوي زوی د ښځي سره نکاح روا سي) کله چي هغوی خپل ضرورت پوره کړی وي، او د الله ﷻ امر خامخا کېدونکی دی.

د غه آیات چي نازل سو نبيﷺ دې ته زېری ور واستوی، دا چي خبره سوه د خوشحالۍ څخه پر سجده پرېوته، نبيﷺ ددې د نکاح ولیمه (د واده ډوډۍ) په لوړ شان وکړه یوه بزه يې حلاله کړه د غوښو او ډوډۍ میلمستیا یې وکړه ټولو خلکو ته یې په ماړه نس ډوډۍ ورکړه یوه ډله چي به فارغه سوه نو بلي ډلي ته به یې بلنه ورکړه، زینب ډېره سخي وه او پخپله به یې خواري کښله چي یو شی به ځني زیات سو هغه به یې خیراتوی، ددې په باره کي رسول اللهﷺ فرمایلي دي: چي زما سره به تر وفات وروسته لومړی بې بې هغه څوک وي چي لاسونه یې اوږده وي، بيبیانو یوه لښته راوخیستله ظاهري اوږدوالی یې مراد کړی خپل لاسونه یې اندازه کړه په ټولو

(172) سورة الاحزاب الاية (٣٧)

(c) ketabton.com: The Digital Library

کي د سودې ﷺ لاسونه اوږده وه د نبي ﷺ تر وفات وروسته چې دستي دا وفات سوه نو معلومه سوه چي دلاسو داوږدوالي څخه ظاهري اوږدوالی نه دئ مراد بلکي سخا تري مراد ده دې مبارکي ډيري روژي هم نيولې د هجرت په شلم کال د پنځوسو کالو په عمر وفات سوه دجنازې لمونځ حضرت عمر ﷺ ورکړی.ددې قصه په هم دغه باب کي په لسمه شمېره کي تېره سوه. ددې څخه وروسته نبي ﷺ د جويريې ﷺ بنت الحارث بن ابي ضرار سره نکاح وسوه.

۸- د حضرت جويرية بنت الحارث ﷺ حالات

داد مريسيع په غزا کي په بنديانو کي راغلې وه د غنيمت د مال د وېش پر مهال و حضرت ثابت بن قيس ﷺ ته په برخه ورغلل دبندي کېدو مخکي د مسافع بن صفوان په نکاح کښې وه حضرت ثابت ﷺ دا په نهه اوقيو سرو زرو په بدله کي مکاتبة کړه ، مکاتبة دې ته ويل کېږي چي بادار وخپل غلام ته ووايي چي ته ماته دومره پېسې راوګټه يا يې راپيدا کړه زه به تا آزاد کړم. يوه اوقيه څلوېښت درهمه ده او يو درهم درې نيمي اني کيږي([173]) په اوسنی حساب د نو (۹) اوقيو قيمت اته اويا درهمه او دولس آني کيږي ، که چيري درهم څلور انې سي نو نوي (۹۰) درهمه کيږي.

دا مبارکه د نبي ﷺ حضور ته ورغله او ورته وې ويل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ !زه د خپل قوم د سردار حارث لور يم ماته چي کوم مشکل پېښ دی و تاسي ته معلوم دئ اوس زه په دومري پېسو باندي مکاتبه سوې يم دغه پيسې زما د توان څخه وتلي دي اوس ستاسي په اميد راغلې

([173]) په حقيقت کي درهم د يوې زړې سکي نوم دی چې درې ماشي سپين زر کيږي د شيخ په زمانه کي نو درهم درې نيمي آني کېدی ، آنه يو پاکستانی اوهندی واحد دی چي هره آنه (۱۵) پېسې کيږي او سل پېسي يوه پاکستانۍ ياهندی روپي کيږي . دشيخ (رحمة الله عليه په زمانه کي يودرهم درې نيمي آنې کيده اوس يوه اوقية زياتي پيسې کيږي .) .ژباړن

(c) ketabton.com: The Digital Library

يم نبيﷺ ورته وويل زه به تاته ډېره ښه لاره دروښيم هغه دا چي پيسي به درکړم آزاده به دي کړم او نکاح به در سره وکړم ، رښتيا هم تر دي ښه لاره نه وه دي هم په خوشحالۍ سره قبوله کړه د مشهوري وينا له مخي په پنځم هجري کال يې نکاح وسوه ځينو شپږم هجري کال ښودلی دئ اصحابو کرامو ﷺ چي کله واورېدل چي په بنوالمصطلق د نبيﷺ خسرګنۍ سوه نو دوی هم ددي خپلوۍ په درنښت خپل خپل غلامان آزاد کړل ويل سوي دي چي د يوي حضرت جويريي ﷺ له وجهي سل کورنۍ آزادي سوي چي نژدي اووه سوه نارينه پکښي شامل وه دنبيﷺ په ټولو نکاحو کښي دا ډول مصلحتونه موجوده.

حضرت جويرية ﷺ ډېره ښايسته وه په مخ کښي يې ملاحت ((نمکي والي)) موجود و ويل سوي دي چي چا به ورته وکتل نو نه به تري ولاړېدئ، حضرت جويريي ﷺ ددي جنګ څخه مخکي يو خوب ليدلی و چي د يثرب څخه يوه سپوږمۍ را روانه وه او زما په غيږ کښي را ولوېده دا وايي چي زه کله بندي سوم نوماته دخپل خوب د ختلو اميد پيدا سو دغه وخت ددي عمر شل (۲۰) کاله ؤ دمخکني قول مطابق دا مبارکه په پنځوسم (۵۰) هجري کال په لومړۍ خور کښي د (۲۵) کالو په عمر په مدينه منوره کښي وفات سوه په ځينو رواياتو کښي ددي وفات په (۵۲) هجري کال کښي د (۷۰) کالو په عمر ليکل سوي دئ.

۹- د حضرت اُم حبيبي ﷺ حالات

دا مبارکه د ابوسفيان لور ده ددي په نامه کي اختلاف دئ ډېرو مرمله ددي نوم ښودلی دئ او ځينو بيا هند ښودلی دئ ددي اوله نکاح په مکة مکرمه کښي د عبدالله بن جحش سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

سوې ده دا او دې خاوند په اوله کښې مسلمانان سوي دي دوی دواړه د کافرانو د تکلیفونو له امله خپل وطن پرېښودئ حبشې ته يې هجرت وکړی هلته چې ورسېدل مېړه يې پر اسلام پاته نسو بلکه نصراني سو دې هم په دغه شپه کښې خپل خاوند په خوب کښې په ډېر بد شکل وليدئ سهار ورته معلومه سوه چې دی نصراني سوی دئ پردې چې په يوازې والي کښې کوم حالت تېر سوې دئ هغه يواځې و اللهﷻ ته معلوم دئ خو اللهﷻ ودې ته دا بدل ورکړی چې د نبيﷺ په نکاح کښې راغله نبيﷺ د حبشې پاچاه ته پيغام وليږی چې د ام حبيبې نکاح زما سره وکړه نجاشي ابرهه نومې ښځه ودې ته د خبر لپاره ولېږل ، دې په خوشحالی کښې خپل دواړه بنګړي چې په لاسو يې وه ، د پښو پازيبونه ، ګوتمې ، کړې او داسې نور شيان ورکړل نجاشي ددې نکاح وکړه او د خپل طرفه څخه يې څلور سوه ديناره مهر ادا کړی ډېر شيان يې ورکړل کوم خلک چې د نکاح په مجلس کښې ناست وه هغوی ته يې د خوراک تر څنګ پيسې هم ورکړې ډېرو تاريخ پوهانو په آند دغه نکاح په اووم هجري کال کښې سوې ده ځينو بيا شپږم کال ښودلی دئ دخميس ليکوال ليکي: چې ددې نکاح په شپږم کال کښې وسوه او واده يې په اووم کال وسو کله چې دا مدينې ته را ورسېده نجاشي پاچا ډېرې خوشبوياني ، سامانونه او داسې نور شيان ورکړي وه دنکاح وروسته يې د نبيﷺ حضور ته ولېږل ځينو د تاريخ کتابونو ليکلي دي چې ددې نکاح ددې پلار وتړل مګر د حديثو څخه نه معلوميږي او بل دا چې دا خبره ځکه صحيح نده چې ددې پلار تر دغه وخته پوري مسلمان سوی نه و تر دې قصې وروسته مسلمان سو ددې يوه قصه هم ددې باب په (۹) شمېره کښې تېره سوې ده. ددې په وفات کښې ډېر اختلاف دئ ډېرو خلکو (۴۴) سنه ښودلې ده او ددې څخه علاوه (۴۲) هجري سنه ، (۵۰) هجري سنه ، (۵۵) هجري سنه او داسې نوري سنې هم ښودل سوي دي.

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰- د حضرت صفيې ﷺ حالات

حضرت صفيةﷺ دحيي لور ده دحضرت موسيؑ د ورور حضرت هارونؑ د اولادې ځخه ده اول د سلام بن مشکم په نکاح کښې وه وروسته بيا دکنانة بن ابي حقيق په نکاح کښې راغله دده سره يې په داسي وخت کښې نکاح وسوه چې جنګ شروع سوی وا و ددې خاوند وژل سوی و ،دخيبر د جنګ ځخه وروسته د حيه کلبي ﷺ نومي صحابي د نبيﷺ ځخه يوه مينځه وغوښته نبيﷺ صفية ورکړه. ځرنګه چې په مدينه منوره کي دوې لوی قبيلې يعني بنو قريظه او بنونضير مخ په وده وې دا ديو سردار لور وه په دغه وجه ډېرو خلګو وويل چې ددې مينځيتوب ډېرو خلګو ته ناخوښه دئ که نبيﷺ دا په نکاح واخلي نو د ډېرو خلګود زړه تسلي به وسي ، په دغه وجه نبيﷺ و دحيةﷺ ته ډېر شی په بدله کي ورکړی داېې ځني واخيسته آزاده يې کړه او په نکاح يې واخيسته او د خيبر ځخه د راتګ پر مهال په يو کور کښې ددې واده وسو سهار نبيﷺ و اصحابو ته وويل: د چا سره چې کوم د خوراک شيان دي هغه راوړی اصحابانو چې جلا جلا د خوراک شيان درلوده لکه خرماوي ، پنير ،غوړي او داسي نور هغه يې راوړه دخرمني پر يو ستر خوان باندي يې کښېښوده په ګډه يې وخوړل دا وليمه وه (يعني د واده ډوډۍ وه).په ځينو روايتو کي راغلي دي چې نبيﷺ ودې ته اختيار ورکړی او ورته وې ويل : که ته په خپل قوم او هيواد کي اوسېدل غواړې نو آزاده يې ولاړه سه او که زما سره په نکاح کي اوسېدل غواړې نو دلته اوسه دې ورته وويل : چې اې د اللهﷻ رسوله ◄ !زه چې د شرک په حال کي وم ما ستا خواهش درلودئ اوس چې مسلمانه سوم ځنګه ولاړه سم ، ددې ځخه مراد غالباً هغه خوب و چې دې د مسلمانېدو ځخه مخکي ليدلی و دې مبارکي خپل خوب وخپل مېړه کنانة

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته ویلی و چې دیثرب څخه د سپوږمۍ یوه ټوټه زما په غیږ کې ولوېده مېږه یې یوه ټینګه چپلاخه داسې په زور ووهل چې په سترګو کې یې نښې معلومې سوې او ورته وې ویل چې ته د یثرب د پاچا سره نکاح کول غواړې؟. یو وار یې لمر په خوب لیدلی و چې دې په سینه کې راغلی و دغه خوب یې هم خپل خاوند ته بیان کړې و هغه ورته ویلي وه چې ته غواړې د یثرب د پاچا په نکاح کې راسې ؟ چا ویلي دي چې دې خوب لیدلی و چې د سپوږمۍ یوه ټوټه یې په سینه کې راغلې وه دغه خوب یې خپل پلار ته بیان کړی و پلار یې هم یوه ټینګه چپلاخه پر مخ وهلې وه او ورته ویلي یې وه چې ته غواړې چې دیثرب پاچا ته ولاړه سې (دغه دوه درې ډوله روایتونه راغلي دي دا چې کوم یو به صحیح وي)ممکنه ده چې دغه خوب یې مېړه او پلار دواړو ته ویلي وي او یا یې سپوږمۍ دوه واره لیدلې وي. د صحیح قول مطابق دا مبارکه د روژې په میاشت په سنه (۵۰) هجري کال د شپېتو کالو په عمر وفات سوه. دا وایي چې زه کله د نبيﷺ په نکاح کښې راغلم نو زما عمر اولس کاله لا نه و.

۱۱- د حضرت میمونېؓ حالات

حضرت میمونهؓ د حارث بن حزن لور وه او اصلي نوم یې بره وو نبيﷺ ددې نوم بدل کړی میمونه نوم یې باندې کښېښودئ لومړی د ابو رحم بن عبدالعزي په نکاح کښې وه د ډېر تاریخ پوهانو هم دا وینا ده چې نوموړی کس ددې لومړی خاوند و ځینو بیا لیکلي دي چې دې د نبيﷺ مخکې د دوو کسانو سره نکاح کړې ده . نبيﷺ چې کله په اووم هجري کال و عمرې ته تلی نو ددې سره یې د میانۍ په میاشت کې په سرف نومي ځای کې نکاح وکړه د نبيﷺ اراده وه چې د مکې څخه تر ېېرته ستنېدو وروسته ددې سره واده وکړي خو څرنګه چې د مکې خلګو نبيﷺ ته په مکة کې د اوسېدو اجازه ورنکړه نو ځکه تر بیرته راتګ وروسته یې په سرف کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

واده وسو په سرف کې هم خاص په هغه ځای کې چې د واده خیمه وه. د صحیح قول مطابق دا مبارکه په سنه (۵۱) هجري کال کې وفات سوه ځینو ددې دوفات تاریخ سنه (۶۱) هجري ښودلې ده په دغه وخت کې ددې عمر یوا تیا کاله و او هم هلته یې قبر جوړ سو. دا هم د عبرت ځای دئ او تاریخي پېښه ده چې په یوه سفر کې نکاح وسي په دوهم سفر کې واده وسي او څه وخت وروسته یې هلته قبر جوړ سي.

حضرت عائشة فرمايي: میمونة په موږ ټولو کي زیاته پرهیزګاره او وسیله کونکي وه، یزید بن اصم وايي: چې ددې بوختیا لمونځ او یا د کور کار و که چېرې د دوا ړو څخه به فارغه سوه نو مسواک به یې واهه. د بیبیانو په نکاحو کي د میمونې نکاح تر ټولو آخره وه په دغه خبره کي د ټولو محدثینو او مؤرخینو اتفاق دئ البته د بیبیانو د نکاحو په ترتیب کي اختلاف سته چې په وجه یې د دوی د نکاح په تاریخو کي اختلاف پیدا سوی دئ چې په مختصر ډول معلومه سوه، د نبي ﷺ دوې بیبیاني یعني خدیجة او زینب بنت خزیمة د نبي ﷺ په ژوند کي وفات سوي دي نوري ټولي دنبي ﷺ په وفات کي موجودي وې. ددغه بیبیانو څخه علاوه ځینو محدثینو او مؤرخینو دنبي ﷺ نوري نکاحي هم ښودلي دي چې په کېدو کي یې اختلاف و نو ځکه ما دهغه بیبیانو حالات لیکلي دي چې دمحدثینو پرې اتفاق دئ او دنورو حالات مي نه دي لیکلي کوم چې پکښې اختلاف دئ.

مـــــعلومات

دنبي ﷺ اولادونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمحدثينو او مؤرخينو پر دې خبره اتفاق دئ چې د نبيﷺ څلور لوڼې وې او دډيرې څېړنې وروسته معلومېږي چې تر ټولو مشره حضرت زينبؓ ده دوهمه حضرت رقيةؓ ده دريمه حضرت ام کلثومؓ ده څلورمه سيدتنا حضرت فاطمةؓ ده ، او په زامنو کې يې ډېر اختلاف دئ ځکه چې دوى مبارکان ټوله په کوچنيوالي وفات سوي دي. په دغه وخت کې د عربو د تاريخ چنداني پروا نه وه او سرتيري اصحابان هم په دغه وخت کې زيات نه وه چې هره خبره يې په پوره ډول ساتلې واى دزياتو علماؤ څېړنه داده چې د نبيﷺ درې زامن حضرت قاسم ، حضرت عبدالله، او حضرت ابراهيم(عليهم السلام) سوي دي ځينو ويلي دي چې دنبيﷺ نارينه اولادونه پنځه وو څلورم يې حضرت طاهر او پنځم يې حضرت طيب دي ، ځينو ويلي دي چې طيب او طاهر داوړه دنبيﷺ ديوه زوى نومان دي که داسي وي نو دنبيﷺ نارينه اولادونه څلور کيږي ،ځينو ويلي دي چې طيب او طاهر دواړه د عبدالله نومونه وه که داسي سي نو د نبيﷺ نارينه اولادونه درې کيږي ، ځينو ويلي دي چې د نبيﷺ دوه زامن نور وه چې مطيب او مطهر دي دوى ليکلي دي چې طيب او مطيب يو ځاى پيدا سوه او طاهر او مطهر يو ځاى پيدا سوه په دغه ډول نود نبيﷺ د نارينه اولادو شمېر اوو ته رسيږي ، خو د زياتو علماؤ څېړنه داده چې دنبيﷺ نارينه اولادونه درې دي. همدا ډول د نبيﷺ ټول اولادونه د ابراهيمؑ څخه پرته د خديجېؓ څخه پيدا سوي دي.

١- دحضرت قاسمؑ حالات

حضرت قاسمؑ تر ټولو مخکې پيدا سوى دئ خو په دې کې اختلاف دئ چې حضرت زينبؓ تر ده مشره وه او که کشره وه حضرت قاسمؑ په کوچنيوالي کې وفات سو چې عمر يې دوه کاله و ځينو تر دې کم او زيات عمر ليکلي دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- د حضرت عبدالله عليه السلام حالات

د نبي ﷺ دوهم زوی حضرت عبدالله عليه السلام دئ د نبوت څخه وروسته پيدا سوی دئ په هم دغه وجه دده مبارک ته طيب او طاهر ويل کيږي دئ هم په کوچنيوالي وفات سوی دئ دده مبارک په وفات باندي کافران ډېر خوشاله سوه ځينو ليکلي دي چي د حضرت قاسم په وفات باندي کافران ډېر خوشاله سوه ددې لپاره چي د نبي ﷺ نسل ختم سي او دا به يې ويل چې د نسل د ورکېدو څو ورځې وروسته به دده نوم هم ورک سي د دوی ددغه وينا په جواب کي الله جل جلاله سورة کوثر نازل کړی چي دده مبارک نوم به ورک نسي هم داسي وسوه چي نن څوارلس پيړۍ وروسته هم دده مبارک نوم د سلهاوو زرو انسانانو په زړو کي سته.

۳- د حضرت ابراهيم عليه السلام حالات

دنبي ﷺ دريم زوی حضرت ابراهيم ◆ دئ چي د ټولو په اتفاق تر هجرت وروسته د لوی اختر په مياشت کي په اتم هجري کال کي پيدا سو د نبي ﷺ دغه مبارک زوی دنبي ﷺ د مينځي حضرت ماريې ▲ څخه پيدا سو او دنبي ﷺ تر ټولو وروستی نارينه اولاد دئ نبي ﷺ دده په اوومه ورځ دده عقيقه وکړه دوه پسونه يې حلال کړه (يعني دشکراني په ډول يې اوومه ورځ ولمانځل) نبي ﷺ دده دسر د ويښتانو په اندازه سپين زر خيرات کړل . ابو هند بياضي ◆ دده مبارک سر وروخرايه او د سر وېښتان يې ښخ کړه ، نبي ﷺ وفرمايل: ما د خپل پلار ابراهيم عليه السلام نوم پر ده باندي کښېښودئ. دی مبارک د شپاړسو مياشتو په عمر د لومړۍ خور په لسمه نېټه په سنه (۱۰) هجري کي وفات سو . ځينو بيا دده عمر مبارک اتلس مياشتي ښودلی دئ. نبي ﷺ فرمايلي دي: چي ابراهيم ◆ لپاره په جنت کي شيدي ورکونکي مقرره سوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- د حضرت زينب رضي الله عنها حالات

حضرت زينب رضي الله عنها د نبيﷺ تر ټولو مشره لوروه ځينو مؤرخينو ددې مبارکې نوم بل ډول ليکلی دئ خوصحيح نه دئ دا مبارکه د نبيﷺ د نکاح پنځه کاله وروسته پيدا سوه په دغه وخت کې دنبيﷺ عمر ديرش کاله و ، د خپل مور او پلار په غيږ کې لو سوه ، مسلمانه سوه ، دخپل خاله د زوی سره يې نکاح وکړه چې ابو العاص بن ربيع رضي الله عنه نوميده د بدر دغزاء څخه يې وروسته هجرت وکړی په دغه هجرت کښې د کافرانو د ناپاکو حرکتونو په لړ کښې زخمي سوه چې قصه يې ددې باب په (۲۰) شميره کښې تېره سوه دهمدغه زخم له امله د ژوند تر پايه پورې ناروغه وه اود (۸) هجري کال په شروع کښې وفات سوه ددې خاوند هم په (۶ ، يا ۷) هجري کال کښې مسلمان سو کله چې يې خاوند مديني منورې ته ورسيدئ نو دا مبارکه هم دده په نکاح کښې پاته سوه د بي بي زينبې رضي الله عنها دخپل خاوند څخه دوه اولادونه پيدا سوي دي چې يو هلک او بله نجلۍ وه د هلک نوم يې علي و چې د خپلي مور د وفات وروسته د بلوغ څخه لږ څه مخکې د نبيﷺ په ژوند کښې وفات سو همدغه علي د نبيﷺ سره دمکې د فتحې په سفر کښې پر اوښه باندې سپورو.د نجلۍ نوم يې حضرت امامة رضي الله عنها وه دا هغه نازولې وه چې دحديثو په کتابو کښې يې ډېرې قصې راځي چې کله به نبيﷺ لمونځ کاوه سجدې ته به ولاړی دا به يې پر ملا سپره سوه دا دنبيﷺ تر وفات وروسته ژوندۍ وه.

حضرت فاطمة رضي الله عنها چې ددې خاله وه کله چې وفات سوه ددې نکاح د حضرت علي رضي الله عنه سره وسوه دحضرت علي رضي الله عنه تر وفات وروسته يې بيا د مغيره بن نوفل سره نکاح وکړه د حضرت علي رضي الله عنه ددې څخه هيڅ اولاد ندی سوی مګر د مغيره څخه ځينو ديحيې په نوم يو زوی ليکليدئ ځينو بيا دا خبره رد کړې ده.ويل سوي دي چې حضرت فاطمة رضي الله عنها کله وفات کېده نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

وصيت يې کړی و چې زما ښخه وروسته دې حضرت علي ﷺ زما د خورزې سره نکاح وکړي حضرت امامه ﷺ په سنه (۵۰) هجري کښې وفات سوه.

۵- د حضرت رقيې ﷺ حالات

دنبي ﷺ دوهمه لور حضرت رقية ﷺ وه دا مبارکه تر خپلې خور حضرت زينب ﷺ دري کاله وروسته پيدا سوې ده په دغه وخت کښې دنبي ﷺ مبارک عمر (۳۳) کاله و ځينو رقيه ﷺ تر زينب ﷺ مشره ښودلې ده خو صحيح خبره داده چې دا کشره وه د نبي ﷺ د اکا ابو لهب دزوی عتبه سره يې نکاح سوې ده کله چې د ابو لهب په شان کښې د الله ﷻ د لوري ښخه سورة(لهب) نازل سو نو ابولهب خپلو دوو زامنو عتبه او عتيبه ته وويل: که چېرې تاسو د محمد ﷺ لوڼو ته طلاق ورنکړی نو زما ملاقات ستاسو سره حرام دئ عتيبه ته نبي ﷺ دريمه لور ام کلثوم ورکړې وه په همدا وجه دوی دواړو د نبي ﷺ لوڼي طلاقي کړې د دوی نکاح په کوچنيوالي کښې سوې وه په دغه وخت کښې لا د دوی واده نه و سوی کله چې مکة مکرمة فتحه سول نو د رقيې ﷺ خاوند عتبه مسلمان سوی و خو بې بې ته يې لا پخوا طلاق ورکړی و او نکاح يې د حضرت عثمان ﷺ سره ډېر وخت مخکې سوې وه حضرت عثمان او حضرت رقية ﷺ په دواړو وارو کښې وحبشې ته هجرت کړی و چې بيان يې د اول باب په لسمه شمېره قصه کښې تير سو تر دغه هجرتو وروسته نبي ﷺ و فرمايل ماته هم دهجرت امر کېدونکی دئ او زما د هجرت ځای به مدينه منوره وي د نبي ﷺ ددې خبرې سره اصحابانو ﷺ مدينې ته سفر شروع کړی په دغه سلسله کښې د نبي ﷺ تر هجرت مخکې دوی دواړه مبارکان مدينې ته ورسېدل د نبي ﷺ تر هجرت وروسته چې يې کله د بدر وغزا ته تشريف وړی پدغه وخت کښې رقية ﷺ ناروغه وه نبي ﷺ ددې د ناروغۍ په وجه حضرت عثمان ﷺ ورته پرېښودی د بدر دغزا د فتحې زيری چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصحابانو ته را رسېدئ په دغه وخت کي دوی د رقيې بنځېدو مراسم بشپړ کړي وه په همدغه وجه رسول اللهﷺ ددې په ښځېدو کي هم شريک نسو ددې داول خاوند سره واده نه و سوی نو دهغه مېړه ځخه يې اولاد هم ندی سوی مګر د حضرت عثمان ځخه يې يو زوی د عبدالله په نامه په حبشه کښي پيدا سوی دئ د خپل مور تر وفات وروسته هم ژوندی و اوپه سنه (۴) هجري کښي دشپږو کالو په عمر وفات سو ځينو بيا ليکلي دي چي تر خپلي مور تر مرګ يو کال مخکي وفات سو ددغه زوی پرته د رقيې بل هيڅ نارينه اولاد ندئ سوی.

۲ - دحضرت ام کلثوم حالات

دنبيﷺ دريمه لور ام کلثوم ده په دې کښي هم اختلاف دئ چي ځيني وايي فاطمة مشره وه او ځيني وايي چي ام کلثوم مشره وه خو دزياتو په آند ام کلثوم مشره ده ددې نکاح هم لومړی د عتيبه سره سوې وه واده يې لا نه و سوی چي دسورة(لهب) په نازلېدو سره عتيبه دپلار ابولهب په امر طلاق ورکړی لکه چي د رقيې په قصه کي تير سو خو دهغې خاوند وروسته مسلمان سو او ددې خاوند عتيبه چي طلاق ورکوی نود نبيﷺ حضور ته راغلی او په ډېره ګوستاخه ، بې ادبه او نامناسبه الفاظ يې د خولې ځخه را وايستل نبيﷺ ښراوي ورته وکړي او وې ويل چي اې اللهﷻ ! د خپلو سپو ځخه يو سپی پر ده مقرر کړې ابوطالب لا په دغه وخت کي ژوندی وکه څه هم مسلمان سوی نه و خو دنبي ◀ د ښراوو ځخه بېرېدئ او ده ته يې وويل چي ددغو ښراوو ځخه ستا خلاصېدل نسته او همدغسې وسول يوه ورځ عتيبه وشام ته سفر کاوه پلار ابولهب يې دنبيﷺ د ډيري دښمنۍ سره ـ سره وده ته وويل چي زما سره دنبيﷺ د ښراوو فکر سته د قافلې وټولو خلکو ته يې وويل چي زما پر زوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

باندې بـه زیات پام او فکر کوئ دوی یو ځای تـه ورسېدل پـه هغـه ځای کښې ډیر زمریان موجود وه دقافلې خلګو دقافلې ټولـه شیان سره یو ځای کړل او یوه لویـه غونډۍ یې ځنې جوړه کړل دشپې یې عتیبه سربېره پر دغه غونډۍ بیده کړی دوی خپله دځلورو طرفو نو څخه شاوخواپرې را وګرځېدل کله چې دوی بیده سول یو زمری راغلی دټولو خولې یې بوی کړې آخر د کالو غونډۍ ته پورته سو پر سر باندې یې عتیبه پیدا کړی سر یې د بدن څخه ور جلا کړی یوه ناره یې وکړه خلګ چې راپورته سول کار یې تر کار تېر سوي و یعني مړ سوی و، ځینو مؤرخینو لیکلي دي چې داپېښه و عتبه ته پېښه سوې ده او عتیبه مسلمان سوی و خو په هرصورت د ام کلثوم او حضرت رقیېﷺ په خاوندانو کښې یو تن مسلمان سوی دئ او بل تن ته یې دغه دعبرت قصه ور پېښه سوې ده په همدې وجه خلګ د اللهﷻ د دوستانو د دښمنۍ څخه بیرېږي اللهﷻ په حدیث قدسي کښې فرمايي:(من عادی لي ولیا فقد اذنته با لحرب) ژباړه: څوک چې زما د دوست سره دښمني کوي هغه ته زما د جنګ اعلان دئ.د حضرت رقیېﷺ تر وفات وروسته په سنه (۳) هجري کې د ام کلثومﷺ نکاح د حضرت عثمانﷺ سره وسوه د نبيﷺ ارشاد دئ چې ما د ام کلثومﷺ نکاح د عثمانﷺ سره دآسماني وحیو په امر وکړل، ځینو ویلي دي چې نبيﷺ دغه وینا د ام کلثوم او رقیېﷺ دواړو په اړه وه د ام کلثومﷺ د لومړی مېړه سره واده نه و سوی نو اولاد خو یې بېخي دهغه مېړه څخه نه دئ سوی او د حضرت عثمانﷺ څخه یې هم اولاد نه دئ سوی دامبارکه په سنه (۹) هجري د برات په میاشت کښې وفات سوه ، نبيﷺ ددې د وفات څخه وروسته وفرمايل: که چیرې زما سل لوڼې وای په همدغه ډول وفات کېدلای نو ما به یو په بل پسې و حضرت عثمانﷺ ته په نکاح ورکولای.

۷- دحضرت فاطمېﷺ حالات

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نبيﷺ څلورمه لور د جنتيانو ښځو سرداره حضرت فاطمةﷺ ده چې په عمر کې د زياتو تاريخ پوهانو په آند کشره وه دنبوت څخه يو کال وروسته پيدا سوه پدغه وخت کې د نبيﷺ عمر مبارک (۴۱) کاله و ځينو ليکلي دي چې د نبوت پنځه کاله مخکې پيدا سوې ده چې دنبيﷺ عمر (۳۵) کاله و وايي چې ددې نوم دالهام يا د وحيو په ذريعه اينښودل سوی دئ د فطم څخه اخيستل سوی دئ په معنې د منع کولو دئ دا مبارکه هم د دوزخ له اوره څخه محفوظه ده په سنه(۲) هجري د حسن حسين، صفري ، خدای تعالي او يا د روژې په مياشت کښې يې نکاح دحضرت علي AA سره وسوه اوه مياشتي او پنځلس ورځي وروسته يې واده وسو دا نکاح هم د اللهﷻ په حکم وسوه پدغه وخت کښې ددې عمر پنځلس کاله او پنځه مياشتي و ، ددغه خبري څخه هغه وينا تائيدېږي چې دا مبارکه د نبوت څخه يو کال وروسته پيدا سوې ده پدغه وخت کښې د حضرت علي AA عمر يوويشت کاله پنځه مياشتي او يا څلرويشت کاله يوه نيمه مياشت و دنبيﷺ په ټولو لونو کښې ددې سره زياته مينه وه نبيﷺ چې به کله يو ځای په سفر تلی نو تر ټولو وروسته به يې ددې څخه رخصت اخيستيا وکله چې به يې د سفر څخه تشريف راوړی نو لومړی به يې ددې کور ته تشريف وړی. حضرت علي کرم الله وجهه د ابوجهل دلور سره د دوهمي نکاح کولو اراده وکړه دا غمجنه سوه او نبيﷺ ته يې شکايت وکړی ، نبيﷺ وفرمايل: فاطمةﷺ زما د بدن ټوټه ده که چادې ته تکليف ورسوی ماته يې تکليف ورسوی په همدې وجه حضرت علي AA ددې په ژوند کښې بله نکاح نه وکړه ددې تر وفات وروسته يې ددې مبارکي دخورزې حضرت امامةﷺ سره نکاح وکړه چې بيان يې د زينبﷺ په حالاتو کښې تير سو ، دنبي ◄ دوفات څخه شپږ مياشتي وروسته حضرت فاطمةﷺ ناروغه سوه يوه ورځ يې خدمتګاري ته وويل: زه غسل کوم اوبه راته تياري کړه (اوبه يې تياري سوې)غسل يې وکړی پاکي جامې يې واغوستي بيا يې وويل چې زما بستره دکور په منځ کښې کړئ (بستره چې کښېښودل سوه) دې مبارکي تشريف وروړی مخ يې وقبلې ته کړی خپل راسته لاس يې تر مخ

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندي کښېښودی اووي ويل: زه اوس مړه کېږم دايي ووېل وفات سوه. د نبيﷺ د اولادو سلسله ددې څخه را روانه ده او تر قيامته پوري به چليږي ددې مبارکي شپږ اولاده وسوه دري يې زامن وه او دري يې لوڼي وي لومړی يې د نکاح په دوهم کال حضرت حسن AA زوی پيدا سو .د نکاح په دريم کال يعني سنه (۴) هجري کښې يې حضرت حسين AA پيدا سو بيا حضرت محسن AA پيدا سو او د کوچني والي په وخت کښې وفات سو په لوڼو کي يې حضرت رقيه په کوچني والي کي وفات سوې ده په همدې وجه ځينو مؤرخينو نده ليکلې ، دوهمه لور يې حضرت ام کلثوم وه چي لومړی نکاح يې د اميرالمؤمنين حضرت عمر AA سره وسوه دده څخه يې يو زوی د زيد په نامه او يوه لور د رقيې په نامه پيدا سوه د حضرت عمر AA د وفات څخه وروسته د ام کلثوم نکاح د حضرت عون بن جعفر AA سره وسوه دده څخه يې هيڅ اولادونه سو دده دوفات وروسته يې نکاح دده د ورور محمد بن جعفر AA سره وسوه دده څخه يې هم هيڅ اولاد ونه سو ، دده د وفات وروسته يې د عبدالله بن جعفر سره نکاح وسوه او هم دده په نکاح کښې ام کلثوم وفات سوه ددې د وفات په ورځ ددې مبارکي زوی زيد هم وفات سو دواړي جنازي په يو واري پورته سوې او ددې مبارکي د اولادو هيڅ سلسله ونه چليدل دا دري مبارکان حضرت عبدالله ، عون او محمد هغه ورونه دي چي په شپږم باب يوولسمه شمېره کي يې قصه تېره سوه د حضرت علي AA وريرونه دي او د حضرت جعفر طيار AA زامن دي. د حضرت فاطمې دريمه لور حضرت زينب ده چي د عبدالله بن جعفر سره يې نکاح وسوه او دوه زامن يې عبدالله او عدن پيدا سول او هم دده په نکاح کښې وفات سول ددې د وفات وروسته حضرت عبدالله بن جعفر ددې د خور حضرت ام کلثوم سره نکاح وکړه. دا هم د حضرت فاطمې اولادونه دي ، ددې مبارکي تر وفات وروسته چي علي AA د کومو بيبيانو سره نکاحي کړي دي د هغوی څخه يې هم اولادونه سته چي تاريخ پوهانو دوديرش ليکلي دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې په هغې کښې شپاړس زامن او شپاړس لوڼې دي. د حضرت امام حسن AA پنځلس زامن او اته لوڼې دي او د حضرت حسين AA شپږ زامن او درې لوڼې دي.
رضي الله تعالي عنهم وارضا هم اجمعين وجعلنا بهديهم متبعين والله اعلم و علمه اتم.([174])

يوولسم باب

د کوچنيانو ديني جذبـه

د اصحابو ﷺ کوچنيانو اولادونو چې کومه ديني جذبه درلوده داپه حقيقت کې د دوی دمشرانو د ښې تربيې نتيجه وه. که چېرې مور او پلار او نور دوستان د خپل اولاد د مينې د ضايع کيدلو پر ځای د دوی د ديني حالت پوښتنه کوي او ورته نصيحت کوي نو د دين کارونه به د دوی د اولادو په زړو کښې ځای ونيسي کله چې لوی سي دغه کارونه به د دوی عادت وګرځي بدبختانه چې مورې د اولادو پر بدو کارو نو سترګې پټوو او که مو زيات د مينې جوش راسي نو په خوشاليږو که چيرې د دين په کارو کښې سستوالی کوي نو مورږ خپل زړه ته تسلي ورکوو او وايو چې لوی سي په خپله به سم سي او حال دا چې کوم عادتونه چې په کوچنيوالي کښې تخم کړلې وي هغه عادتونه پاخه سوي دي بيا نه ايستـه کيږي. تاسو غواړی چې د زوزو تخم وکرئ او بيا په حاصل کې غنم لاسته راوړئ دا خبره مشکله ده که تاسو غـواړئ چې په اولادو کښې مو ښه عادتونه پيدا سي او د دين په ټولو کارو کښې دي پوره پاملرنه وکړي نو

([174]) ملخص من الخميس و الزرقاني علي المواهب و التلقيح و الاصابة و اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاسي پخپلو اولادو کښي د کوچني والي څخه د دين د اهتمام عادت جوړ کړئ، اصحابو چي به د کوچني والي څخه د خپلو اولادو نګراني کوله او ديني کارونه به يې په پابندی سره په ادا کول ، د حضرت عمر په خلافت کي يو سړی نيول سوی راوستل سو چي د روژې په مياشت کې يې شراب چيښلي وه او روژه يې نه وه نيولې حضرت عمر ورته وفرمايل: چي تبا او برباد سې زموږ کوچنيان لا روژې نيسي اوته روژه خورې.([175])

١- د کوچنيانو روژه نيول

ربيع بنت معوذ چي قصه يې د لسم باب په آخر کښي تېره سوه فرمايي: نبي يو ځلي اعلان وکړی چي نن د عاشورا ورځ ده ټوله روژه ونيسئ موږ به ددي څخه وروسته ټولو روژې نيولې په کوچنييانو به مو هم روژې نيولې کله چي به هغوي د لوږي څخه ژړل نو موږ به د پنبوو څخه د لوبو يوشی ورجوړ کړی او په هغه به مو د روژه مات تر وخته پوري مشغول ساتل.([176])

فايده: په ځينو حديثو کښي دا هم راغلي دي چي ښځو به و شيدو رودونکو ماشومانو ته شيدې نه ورکولې که څه هم د هغه وخت بدنونه ډېر توانا وه او د اوس خلک ډېر ناتوانه دي نو ځکه د هغه وخت خلکو او کوچنييانو تحمل درلودای سوا و دې ته هم کتل پکاردي چي د اوس خلګ څومره تحمل لري او هغو څومره تحمل درلود يځکه تحمل ته کتل ضروري دي د تحمل په درلودلو کښي کمزوري کول يقيناًنامناسبه کار دئ.

(175) بخاري
(176) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ - د حضرت عائشې ﷺ حدیثونه او د آیت نازلېدل

حضرت عائشة ﷺ د شپږو کالو په عمر د نبيﷺ په نکاح کښې راغله او د(۹) کالو په عمر په مدینه منوره کښې واده سوه دا مبارکه د (۱۸) کالو وه چې نبيﷺ ددې نړۍ څخه تشریف یووړی (۱۸) کاله عمر نو څه شي دئ دي په دومره لږ وخت کې د نبيﷺ څخه دومره زیات حدیثونه ، دیني علمونه او دیني مسئلې رانقل کړیدي چې اندازه یې نسته .

مسروق ﷺ فرمایي: ما لوي ـ لوي اصحابان ولیدل چې د حضرت عائشې ﷺ څخه به یې د مسئلو پوښتنه کوله .

عطاء ﷺ فرمایي: دا مبارکه تر نارینوو په مسئلو باندي زیاته باخبره او عالمه وه.

ابو موسي ﷺ فرمایي: موږ ته چې به کوم علمي مشکل پېښ سو نو حل به یې د حضرت عائشې ﷺ د لوري څخه رارسېدی.[177]

ددې مبارکې دوه زره دوه سوه لس(۲۲۱۰) حدیثونه د حدیثو په کتابو کښې موجود دي.[178]

دا مبارکه پخپله فرمایي: چې ما په مکة مکرمة کې په کوچنیوالي کښې لوبې کولې چې پر نبيﷺ باندي د سورت قمر لاندینی آیت نازل سو :

⬀☠➔♎←⑨🙥⇖⬀❑♦✌ ➔❑♦⇖☙○○☙☙✃ ⬀✍♦📨

⬁🙥🙥⬀ ❾❷♦✌❐🕮♦❐ 🗐❻⍓♎⬃⑩❐🕮 ➔❑♦⇖☙○○☙☙✃♦❐

[179]

[177] اصابة
[178] تلقیح

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا مبارکه تر اتو کالو پوري په مکة مکرمة کي پاته وه په دومره کم عمر کي يې دا د آيت په نازلېدو خبره وه او بيا يې يادول دا ددين سره په خاص محبت کيږي که نه نو اته کاله عمر نو څه شي دئ؟

۳- د حضرت عمير ﷺ په جهاد کښي د ګډون شوق

حضرت عمير ﷺ د ابي اللحم غلام و، کوچنی هلک وو پدغه وخت کي د جهاد شوق په لوی او کوچنی کښي و. حضرت عمير ﷺ دخيبر په جنګ کښي دګډون غوښتنه وکړه دده سردارانو هم د نبيﷺ په حضور کښي دده سپارښت وکړی چي وده ته په جنګ کښي د ګډون اجازه ورکړي نبيﷺ هم اجازه ورکړه او يوه توره يې ورپه غاړه کړه خو توره لوه او دده قد کوچنی و توره پر مځکه ورسره څکېدل پدغه وخت کښي ده د خيبر په جنګ کښي ګډون وکړی مګر څرنګه چي دی کوچنی هم واو غلام هم و نو په مال دغنيمت کښي پوره ونډه ورنکړل سوه خو بيا هم د انعام په ډول يو څه سامان يې ورکړی.[180])

دده په څېر مبارکانو ته دا معلومه وه چي په مال دغنيمت کښي زموږ پوره ونډه نسته خو ددې سره ـ سره به يې د نورو په واسطه و نبيﷺ ته سپارښت کاوه چي په جهاد کښي د ګډون اجازه ورکړي په همدې وجه داد ديني جذبې او د الله تعاليﷻ او دهغه دريښتني رسولﷺ پر وعدو باندي دتسلي پرته بل شی نسي کېدای.

۴- د حضرت عمير ﷺ د بدر په غزا کي په پټه د شرکت کوشش

([179]) سورة القمر الاية (٤٦) بخاري
([180]) ابوداود

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت عميربن ابي وقاص AA يو کم عمره صحابي و د اسلام په شروع کي يې اسلام راوړی و د مشهور اصحابي سعد بن ابي وقاص ورور و سعد AA فرمايي: چې ما خپل ورور عمير AA وليدئ چي د بدر دغزا دلښکر د روانېدو پر وخت پټ يوي خوا او بلي خواته کېدی چي څوک مي ونه ويني ما چي دا حال وليدی نو ورته حيران سوم او پوښتنه مي ځني وکړه چي ولي پټ-پټ ګرځې؟ده راته وويل: چې په دې وجه پوټيږم چي نبيﷺ مي ونه ويني او دکوچني خيال را باندي ونکړي او دجنګ څخه مي منع نکړي ، که يې وليدم بيا به زه نسم تلای او زه دا غوارم چي خامخا په دې جنګ کي ګډون وکړم. کېدلای سي چي اللهﷻ ماته په دې جنګ کي په يو ډول شهادت را نصيب کړي ، آخر چي کله لښکر را وړاندي سو نو دده ته چي کومه خطره وه هغه پېښه سوه او نبيﷺ دی مبارک د کم عمر په وجه وجنګ ته دتللو څخه منع کړی خو دشوق غلبه وه ددې تحمل يې نسوای کولای نو په ژړا سو نبيﷺ ته چي دده دشوق او دژړا حال معلوم سو نو اجازه يې ورکړه هيله يې پوره سوه او دوهمه ارزو يې هم پوره سوه په دغه غزا کي شهيد سو ، دده ورور سعد AA فرمايي: دده کوچنيوالي او دتورې د لوی والي له وجهي ما دده د توري و تسمي ته غوټې ورکولې چي پورته سي.([181])

۵- د وه انصاري هلکان او دابوجهل قتل

حضرت عبدالرحمن بن عوف AA د مشهورو او لويو اصحابانو څخه دئ ،دی مبارک فرمايي: چي زه د بدر په ميدان کي د جنګ کوونکو په قطار کي ولاړ وم ما وليدل چي راسته او

([181]) اصابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

چپه طرف ته مې دوه انصاري هلکان ولاړ دي ما فکر وکړی چې کاشکې زه د توانا خلکو په منځ کې ولاړ وای نو ښه به وای چې د اړتيا په وخت کې مو يو د بل سره مرسته کولای په دغه وخت کې يوه تر لاس ونيوم او راته وويل: کاکاجانه ! ته ابو جهل پېژنې ؟ ما ورته وويل: هو څه يې کوې؟ ده راته وويل چې زه خبر سوی يم چې ده رسول اللهﷺ ته ښکنځل کړي دي نو زما دې په هغه ذات قسم وي چې زما روح يې په قبضه کې دئ که زما سترګې پرده ومښتلې تر هغه به زه ځنې جلا نسم چې زه دی وژنم او يا دی ما وژني. زه ددې هلک په سوال او جواب کې حيران وم چې هغه دوهم هلک پوښتنه راځخه وکړه پداسې ډول لکه اول هلک چې راځخه کړې وه ، نا ببره په دغه وخت کې ابوجهل راښکاره سو زما چې سترګې پرې ولګېدې نو دوی ته مې وويل: کوم ځوک چې تاسو پکار و هغه دی روان دئ دوی چې وليدئ نو په ځغاسته ورغلل توري چلول يې پر شروع کړه تر داسې وخته پورې چې هغه يې را غوزار کړی.([182])

فايـــده: دغه دواړه هلکوان معاذ بن عمرو بن جموح او معاذ بن عفرا ﷺ وه. معاذ بن عمرو ﷺ فرمايي: ما د خلکو ځخه اوربدلي وه چې ابو جهل هيڅوک نسي وژلای هغه په ډېر حفاظت کې اوسيږي دهغه وخت ځخه زما دا خيال و چې دی به وژنم ، دغه دوه هلکوان پياده وه او ابوجهل سپور و ، عبدالرحمن بن عوف ﷺ فرمايي: کله چې دغه دوه هلکان په ځغاسته وررسېدل نو پر آس سپور باندې حمله ګرانه وه په همدې وجه يوه پر آس حمله وکړه او بل د ابو جهل پر پښه حمله وکړه چې په دغه حمله سره آس هم غوزار سو او ابوجهل هم غوزار سو پورته کېدای نسو په هغه ځای کې پروت و تاو تاو کېدی د معاذ بن عفراء ورور معوذ بن عفراء نور هم زخمي کړي چې ولاړ نسي خو مړ نسو ددې ځخه وروسته عبدالله بن مسعود ﷺ يې سر د بدن ځخه ور جلا کړی.معاذ بن عمرو وايي ما چې کله د ابوجهل پر پښه حمله وکړه دده سره خپل

([182]) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

زوى عكرمة ورسره و. زوى يې زما پر اوږه حمله وكړه زما لاس بيخي پرې سو خو يوازې په خرمن پيوندو.([183])

دى مبارک وايي: ما خپل په خرمن پيوند لاس تر شا واړوى او تولـه ورځ پـه دابـل لاس وجنگېدم كله چي زه د لاس څخه په تكليف سوم. نو هغه ځړېدلى لاس مي تر پښه لاندي كړى او راكش مي كړى لاس پري سو ومي غورځوى.([184])

۲- د حضرت رافع او حضرت ابن جندب رضي الله عنهما مقابله

دنبي ﷺ مبارک عادت داوو چي كله به لښكر دمديني څخه ووتى نودستي به يې لښكر معاينه كاوه د لښكر حال به يې ځان ته معلوماوه او اړتيا وي به يې ځانته معلومولې د لښكر اصلاح به يې كول كم عمره هلكان يې بيرته استول زيات هلكوان به په خپل شوق سره د غزا لپاره ووتل نبي ﷺ چي كله د احد غزا ته تشريف وړى نو د معاينې لپاره يې يو ځاى لښكر ودراوه او كم عمره هلكان يې د كوچني والي په وجه بيرته استول چي پدغه هلكانو كښي دغه لاندي مباركان وه. عبد الله بن عمر زيد بن ثابت، اسامه بن زيد ، زيد بن ارقم ، براء بن عازب ، عمرو بن حزم ، اسيد بن ظهير ، عرابه بن اوس ، ابو سعيد خدري، سمرة بن جندب او رافع بن خديج رضي الله عنهم ددوى عمرونه نژدې (۱۳) او (۱۴) كاله وو كله چي دوى ته د بيرته تللو امر وسو نو حضرت خديج رضي الله عنه و نبي ﷺ ته د خپل زوى رافع سپارښت وكړى او ورته وې ويل چي اې د الله جل جلاله رسوله ! زما دزوى غشي ويشتل ډېر ښه زده دي رافع چي د پلار دا خبره واورېدل دا جازې په شوق جگ جگ سو چي قدم يې اوږد معلوم سي نبي ﷺ اجازه وركړه. سمرة بن جندب رضي الله عنه خپل

([183]) اسد الغابة
([184]) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

پلندر مره بن سنان ته وويل چې نبي ﷺ رافع ته اجازه ورکړه او و ماته يې اجازه رانکړه حال دا چې زه پر رافع باندې غښتلې يم که چيرې زما او د هغه مقابله وسي نو زه به هغه راچپه کړم نبي ﷺ ددوی دواړو مقابله وکړه ريښتيا هم سمرة رافع راچپه کړی پدې وجه نبي ﷺ سمرة ته هم اجازه ورکړه ددې څخه وروسته نورو کوچنيانو هم د اجازې هڅې وکړې په هغو کښې هم ځينو ته اجازه ورکړل سوه پدغه بهير کښې شپه سول نبي ﷺ د ټول لښکر د حفاظت انتظام وکړل سو او پنځوس کسه يې د ټول لښکر د حفاظت لپاره مقرر کړل بيا يې وفرمايل: څوک به زمونږ حفاظت وکړي؟ يو ملګری ولاړ سو او وې ويل چې يا رسول الله ! زه و دې کارته تيار يم نبي ﷺ ورته وويل چې ستانوم څه شي دی؟ ده مبارک وويل ذکوان دئ نبي ﷺ وفرمايل: ښه دئ ته کښېنه بيا يې و فرمايل: څوک به زمونږ حفاظت وکړي؟ يو ملګری ولاړ سووې ويل: يا رسول الله ﷺ زه و دې کارته تيار يم نبي ﷺ د نامه پوښتنه څني وکړه ده ورته وويل چې زما نوم ابو سبغ (دسبغ پلار) دئ نبي ﷺ ورته وفرمايل چې ښه دئ ته کښېنه ، نبي ﷺ دريم ځلي بيا پوښتنه وکړه چې زمونږ حفاظت به څوک کوي؟ بيا يو ملګری ولاړ سو چې يا رسول الله ﷺ زه و دې کارته تيار يم نبي ﷺ د نامه پوښتنه څني وکړه ده ورته وويل چې زما نوم ابن عبد القيس دئ نبي ﷺ ورته وفرمايل چې ښه دئ ته کښېنه لږ وخت وروسته نبي ﷺ و فرمايل هغه درې سره کسان دې راسي يو ملګری د نبي ﷺ حضور ته راغلی نبي ﷺ ورته وفرمايل چې ستا هغه نور دوه ملګري څه سول؟ ده ورته وويل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! درې سره واره زه ولاړ سوی وم نبي ﷺ دعا ورته وکړه او د حفاظت امر يې ورته وکړی ده هم ټوله شپه د نبي ﷺ د خيمې حفاظت وکړی.([185])

فايـــده: داد مبارکو اصحابانو شوق او جذبې وي ،کوچنيان وه که لويان وه داسې مست وه چې ځان قربان ول يې خپل هدف و همدا وجه وه چې تل به بريـاليتوب ددوی قدمونه ښکلول

([185]) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

رافع بن خديج د بدر په غذا کښي هم ځان وړاندي کړی وخو په هغه وخت کښي اجازه ورنکړل سول بيايې د احد په غزاء کښي ځان وړاندي کړی چي قصه يې اوس تېره سول ددې څخه وروسته په هره غزاء کښي يې ګډون کاوه داحد په غزاء کښي يو غشی دده پر سينه باندي ولګېدئ کله چي يې راکښي ټوله راوختي مګر يوه څوکه يې دننه په بدن کښي پاته سول هغه پاته سوی ټوټې يې ديو زخم شکل اختيارکړی په آخر عمر کښي چي سپين ږير والي ته نژدې و دغه زخم تازه سو او د مرګ سبب يې وګرځېدئ. (186)

٧- د حضرت زيد AA د قرآن په وجه وړاندي والی

حضرت زيد بن ثابت ﷺ د هجرت په وخت کښي د يوولسو کالو وو او د شپږو کالو په عمر يتيم سوي دئ د بدر په غزاء کښي يې ځان راوړاندي کړی خو اجازورنه کړل سول بيا داچي د احد په غزاء کښي ووتی خو بيرته راواستول سو لکه اوس چي يې قصه تېره سوه ځينو ويلي دي: څرنګه رافع بن خديج ﷺ او سمرة بن جندب ﷺ ته اجازه ورکړل سول په همدغه وجه ده ته هم اجازه ورکړل سول ددې څخه وروسته به په هره غزاء کښي شريک کېدئ دتبوک په جنګ کښي د بنو مالک قوم بيرغ د حضرت عمار ﷺ پلاس کښي و ، نبي ﷺ د عمار AA څخه واخيست او حضرت زيد AA ته يې ورکړی عمار AA فکر وکړی چي ښايي زما څخه يو څه غلطي سوې وي او يا په يو څه وجه نبي ﷺ زما څخه خوابدی سوی وي نو پوښتنه يې وکړه چي اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! زما دڅه شي شکايت تاسو ته دررسېدلی دئ؟ نبي ﷺ وفرمايل دا خبره نه ده بلکي زيد AA تر تا قرآن ډېر ويلی دئ قرآن ددې بيرغ په پورته کولو کښي مخکي کړی.(187)

---

(186) اسد الغابه
(187) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: د نبي ﷺ عمومي عادت و چې په ديني ځانګړتيا وو کښې به يې هغه چاته ترجيح ورکول چي د دين په اعمالو کي به تر نورو زيات و دلته که څه هم د جنګ موقع وه د قرآن د زيات ويلو مداخله نه وه پکښې مګر بيا هم نبي ﷺ د بيرغ پورته کول و هغه چاته ورکړی چي قران يې زيات ويلي و په داسي ډيرو کارو کښې نبي ﷺ د دين لحاظ کړی دئ آن تر دې چي که به چيری اړتيا پيښه سوه چي څو مړي به په يوه قبر کي ښخ سي نو لو موړی به يې هغه څوک مخکي کاوه چي قرآن به يې ډېر لوستلی و لکه د احد په غزا کښې چي داسي سوه.

۸-د حضرت ابو سعيد خدري ﷺ په کوچنيوالي کښې د پلار وفات

ابو سعيد خدري ﷺ فرمايي: زه د ديارلسو کالو وم د احد په غزا کي را مخکي سوم خو نبي ﷺ اجازه را نه کړه بيا مي پلار سپارښت وکړی و نبي ﷺ ته يې وويل چي دی په قوت کي ښه دئ او هډونه يې هم غټ دي نبي ﷺ به و ماته پورته وکتل بيا به يې کښته وکتل لنډه دا چي ماته د کم عمرۍ په وجه اجازه نه راکړل سوه زما پلار په دغه غزاء کښې شريک سو او شهيد سو زما د پلار مال او داسي نور سامانونه هيڅ نه سوه پاته زه د نبي ﷺ حضور ته د سوال کولو په نيت ورغلم نبي ﷺ چي ماته وکتل راته وې ويل: څوک چي د الله ﷻ څخه صبر غواړي الله ﷻ و هغه ته صبر ورکوي، څوک چي د الله ﷻ څخه عفت او پاکوالی غواړي الله ﷻ و هغه ته پاک لمنې او عفت ورکوي ، څوک چي د الله ﷻ څخه شتمني غواړي الله ﷻ شتمني ورکوي. ما چي د نبي ﷺ داخبري واورېدې بيا مي هيڅ و نه غوښتل په چوپه خوله بېرته راغلم. د دې څخه وروسته الله

(c) ketabton.com: The Digital Library

وده تـه دومـره لويـه مرتبـه ورکـړه چي دده پـه خبـر کـم عمـره اصـحابان بـه بيـا پـه مشـکله پيـدا کيږي.[188]

فايده: دا څومره لوي همت دئ چي د پلار د شهادت د غم تر څنګ ډېر زيات محتاجه هم وخو دنبي ﷺ په يو عام نصيحت په چوپه خوله راولاړ سو ببرته ولاړی د خپل غم څرګندونه يې هيچاته نه وکړه. په اوس وخت کي لوی کسان دومره صبر کولای سي؟ رشتيا هم الله ﷻ د خپل رسول ﷺ د ملګرتيا لپاره داسي کسان غوره کړي وه چي رسول الله ﷺ د ملګرتيا اهل وه پـه همدې وجه نبي ﷺ فرمايي: الله ﷻ د ټولو انسانانو څخه زما اصحاب انتخاب کړي دي. دغـه حديث به ددې کتاب په آخر کي راسي.

۹- د حضرت سلمة بن اکوع رضي الله عنه په غابه کي ځغاسته

غابه د مديني منورې څخه څلور پنځه ميله د باندي يوه ابادي وه پـه دغـه ځای کـي دنبي ﷺ يو څه اوښان څريدل عبد الرحمان فزاري د کافرانو يوې ډلي سره مـل دغـه اوښـان لـوټ کـړل او څرونکی(شپانه) يې وواژه دغه کسـان پـه سـلاوو سـمبال او پـر آسـونو سـپاره وه روان سـوه نـابيره حضرت سلمة بـن اکـوع رضي الله عنه د ځـان سره غشـي او لينده اخسـتي دي دغابـة پـر لـور پيـاده روان دئ نابيره يې پر دوی سترګي ومښتي هلک وخو ډېر تيز و دده د ځغاستي تېزوالي ډېر مشـهور و تـر داسي اندازې چي ده بـه عربـي آس لانـدي کـولای سـو او نيـولای بـه يـې سـو خـو آس دی نسـوای نيولای او نه يې لاندي کولای سوای هم دا ډول دی مبارک په غشي ويشتلو کي هم ډېر مشـهور و دستي د مديني پر يو غره باندي وخاتی او د لـوټ اعـلان يـې وکـړی پـه خپلـه يـې پـه غلـو پسـي و

---

(188) اصابه - استيعاب

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځغستل کله چې ورورسېدئ نو پر هغوېې داسې د غشو باران شروع کړی چې د هغو دا فکر سو چې دا يوه ډله ده خودی يوائې و او پياده و نو چې کله به يو چا آس پسې راګرځوی دی به د يوې درختې شاته پټ سو کله چې به هغه تير سو نو ده به د شاد خوا څخه د غشي واری پر وکړی آس به يې زخمي سو سپور به فکر وکړی که ونه ګرځم آس به مې د حرکته ولوېږي زه به ونيول سم نود مقامت پرته به بيرته ولاړی. حضرت سلمة ﷺ فرمايي چې پر دغه ترتيب دوی ځغاسته ماپسې ځغستل تر داسې اندازې پوري چې دوی هغه ټول اوښان پرېښودل چې دوی لوټ کړي وه ددې څخه علاوه دېرش نيزې او دېرش پټوان هم ځني پاته سوه په دغه وخت کې عيينة بن حصن د يوې ډلې سره د غلو مرستې ته راورسېدئ او دوی ته هم دا معلومه وه چې زه يوازې يم نو ددوی ډله پياوړې سوه نو څو کسان يو ځای په ماپسې راروان سوه زه پر يوه غره وختلم دوی مې هم راوغوښتل کله چې دوی رانژدې سوه نو په لوړ اواز مې ورته وويل چې يواورې ودرېږئ زما يوه خبره واورئ هغه دا چې تاسو ماپېژنئ چې زه څوک يم؟ هغو راته وويل: چې ته ځان راوښيه چې ته څوک يې؟ ده ورته وويل زه ابن الاکوع يم زما دې په هغه ذات قسم وي چې محمد ﷺ ته يې عزت ورکړی دئ که په تاسو کې يو څوک غواړي چې ما ونيسي نو نه مې سي نيولای او که زه په تاسو کې يو څوک نيول و غواړم نو نيولای يې سم دا چې دی په ځغاسته کې ډېر نوموتي و نو دا څه عجيبه خبره نه وه چې ده و هغو ته ويل ځکه اعرابي آس دده مقابله نسوای کولای. سلمة ﷺ فرمايي زما هدف داو چې دوی ته خو مرسته راورسېده ګوندي ماته هم مرسته راورسيږي په همدې وجه مې دوی په خبرو اخته کول او ماهم دراتګ په وخت کې پر غره باندې اعلان کړی و لنډه داچې زه په دغه خبرو اخته وم چې دمدينې و خواته مې ددرختو په منځ کې په غور سره وکتل و مې ليدل چې زما دمرستې لپاره يو ډله راروانه ده په مخ کې يې اخرم اسدي ﷺ و دراتلو سره سم يې پر عبد الرحمان فزاري باندې حمله وکړه عبدالرحمان هم ده ته متوجه سو پر ده يې حمله وکړه ده مبارک دعبد الرحمان د آس پر پښو حمله وکړه پښې يې پرې سوې دی راغوزار سو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده بيا پر خرم اسدي ﷺ باندې حمله وکړه چې په دغه حمله سره اخرم اسد ﷺ شهيد سو عبد الرحمان فزاري دستې دده پر آس سپور سو ابوقتاده ﷺ دستي پر عبد الرحمن فزاري حمله شروع کړه عبدالرحمن د ابو قتاده ﷺ د آس پر پښو باندې حمله وکړه ابو قتاده ﷺ غوزار سو دستي يې پر عبدالرحمن حمله وکړه پدغه حمله سره عبد الرحمن ووژل سو ابو قتاده ﷺ دستي پر هغه آس سپور سو چې عبد الرحمن د اخرم اسدي ﷺ څخه اخيستي و.(189)

فايده: ځينو د تاريخ کتابونو ليکلي دي چې حضرت سلمة ﷺ اخرم اسدي ﷺ د حملې کولو څخه منع کړی او ورته وې وويل چې يو لږ ساعت ودرېږه چې د مسلمانانو نور کسان هم راسي ده ورته وويل چې ما پرېږده چې شهيد سم وايي چې په مسلمانانو کښې يواځې دی شهيد سو او په کافرانو کښې ډېر کسان مړه سول ددې څخه وروسته د مسلمانانو يو لويه ډله راورسېدل او کافران وتښتېدل حضرت سلمة ﷺ نبي ﷺ ته خواست وکړی چې زما سره سل کسان راسره کړه چې په دوی پسې ولاړ سم نبي ﷺ ورته وفرمايل: چې هغه اوس خپلو ډلو (ځايونو) ته ورسېدل. د تاريخ د زياتو کتابونو څخه معلومېږي چې پدغه وخت کښې د حضرت سلمة ﷺ عمر دولس يا ديارلس کاله و، نو ددولسو يا د ديارلسو کالو هلک چې پر اسونو سپاره يوه لويه ډله ځغلوي او هغه داسې وار خطا کوي چې غلا کړی شيان پرېږدي او خپل سامانونه هم ځني پاتيږي دا دهغه داخلاص برکت و چې الله ﷻ د اصحابانو ﷺ ډلي ته وريه برخه کړی و.

١٠- د بدر مقابله او د حضرت براء ﷺ شوق

(189) ابو داود

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بدر غزاء تر ټولو غزاوو بهترينه ده ځکه په دغه غزاء کښې مقابله ډېره سخته وه او مسلمانان ډېر لږ وه ټوله مسلمانان (۳۱۰) تنه وه يواځې درې آسان، شپږ يا نهه زغرې، اته توري او (۷۰) اوښان ورسره وه پر يوه اوښ به څو کسان په وار سره سپرېدل ، کافران (۱۰۰۰) تنه وه (۱۰۰) آسان (۷۰۰) اوښان او د جنګ پوره سامان ورسره وو په همدې وجه کافران په ډېر ارامتيا د باجو او سندورو ويونکو ښځو سره ميدان ته راغلل پدې خوا کښې نبي ﷺ ډېر فکر من و ، ځکه مسلمانان ډېر په کمزورې حالت کښې وه نبي ﷺ چې ددواړو خواوو اندازه و لګول نو داسې دعاېې وغوښتل: اې الله ﷻ دا مسلمانان پياده دي ته سپرلۍ ورکونکی يې ، دوی په بدن لوڅ دي ته جامه ورکونکی يې ، دوی اوږي دي ته مړه ونکی يې ، دوی ناداره دي ته غني کوونکی يې دنبي ﷺ دعا قبوله سوه سره ددې ټولو خبرو حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنهما او حضرت براء بن عازب رضي الله عنه دواړه په جنګ کښې د ګډون په شوق د کور څخه راروان سول نبي ﷺ دوی دواړه د کوچني والي له امله بېرته کورونو ته واستول.(190)

دغه دواړه مبارکان د احد په غزاء کښې هم بېرته واستول سوه لکه په لومړۍ قصه کښې چې ددوی بيان تير سو د احد غزا د بدر تر غزا يو کال وروسته وه نو د احد په غزا کي چې دوی په کوچنيانو کښې شمارل کېدل نو د بدر په غزاء کښې خو بيخي کوچنيان وه دا ددوی مبارکانو شوق و چې د کوچني والي څخه يې په زړو کښې شوق او جذبې حرکت کاوه او په هر جنګ کښې يې د ګډون او اجازې اخيستلو کوشش کاوه.

۱۱- د حضرت عبدالله رضي الله عنهما بن عبد الله بن ابي د خپل پلار سره معامله

(190) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پنځم هجري کال کښې د بنو المصطلق مشهوره جګړه وسوه پدې کښې د يو انصاري اود يو مهاجر په خپل منځ کښې جنګ وسو دا ساده خبره وه خو آخر لويه سوه هر يوه د خپل قوم څخه کومک و غوښتی ددواړو لورو څخه يوه ـ يوه ډله پيدا سوه نژدې و چي د جنګ ميدان ګرم سوی وای خو ځينې خلګ راغلل او صلحه يې وکړل عبدالله بن ابي د منافقانو سردار و او مشهور منافق اود مسلمانانو سخت دښمن وخو لکه څرنګه چي يې ځان په ښکاره مسلمان ښودئ په همدې وجهه يې د مسلمانانو سره په ښکاره مخالفت نه سوای کولای دا هم په دغه وخت کښې د منافقانو سره عامه معامله وه کله چي ده ته ددغه قصې خبر ورسېدئ نو ده دنبي ﷺ په اړه ډيري بې ادبي خبري وکړې او خپلو دوستانو ته يې وويل چي دا هر څه ستاسو دخپله لاسه دي تاسو دې خلګو ته په خپلو ښارو کي ځای ورکړی خپل مالونه مو ددوی سره په سم نمايي ووېشل اوس هم که چيري تاسو ددې خلګو مرسته پرېږدئ نودوی به ددې ځايه څخه تولـه ولاړ سي. دغه منافق زياته کړه چي په الله ﷻ دي مي قسم وي که چيري مونږ مدينې ته ورسېدو نو موږ عزتمن به سره راټول سو او دا ذليل خلګ به وباسو (مراد يې مهاجر مسلمانان) وه حضرت زيد بن ارقم رضي الله عنه دنوي عمر هلک وددغه منافق خبري چي يې واورېدې نو د زغم پيالـه يې ډکه سوه منافق ته يې وويل زما دي په الله ﷻ قسم وي چي ته ذليل يې ځکه تاته خپل قوم هم په سپکه سترګه ګوري او ته هيڅوک مرستيال نلرې حضرت محمد ﷺ عزتمن دئ الله ﷻ د هر لوري څخه عزت ورکړی دئ او په خپل قوم کښې هم عزتمن و عبد الله بن ابي ورته وويل چي ښه دئ چوپ سه ما خوهسي ټوکي کولي حضرت زيد بن ارقم رضي الله عنه ولاړی و نبي ﷺ ته يې قصه وکړه حضرت عمر رضي الله عنه وويل چي يا رسول الله ﷺ !ددې منافق سر دې ور پرې سي خو نبي ﷺ اجازه ورنـه کړه عبدالله بن ابي چي خبر سو چي نبي ﷺ په قصه خبر سوی دئ نود رسول الله ﷺ و حضور ته ورغلی او ددرواغو قسمونه يې ورته اخيستل چي ما ددې خبرو څخه يوه خبره هم نه ده کړې. زيد بن ارقم

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

ﷺ درواغ ويلي دي په دغه مجلس کې د انصارو هم يو څه کسان موجود وه هغو هم دده سپارښت وکړی او وې ويل چې عبد الله بن ابي د قوم سردار دئ لوی سړی شمېرل کېږي د يو کوچني هلک خبري دده په مقابل کښې د قبلېدو وړ ندي ممکنه ده چې په اورېدو کې څه غلطي ځني سوې وي او يا کوچنی سم نه وي پوه سوی نبي ﷺ دده عذر قبول کړی حضرت زيد ﷺ چې کله خبر سو چې عبد الله بن ابي ددرواغو په قسمونو سره ځان رېښتني ثابت کړی دئ او زه يې درواغجن ثابت کړی يم نو زيد AA د شرمه څخه د باندي وتل پرېښودل او د شرمه څخه د نبي ﷺ و حضور ته نه راتلی تر داسي وخته پوري چې سورة منافقون نازل سو د منافقانو احوال پکښې وه د زيد ﷺ رېښتينوالی پکښې ثابت سو او د عبد الله بن ابي ددرواغو قسمونه پکښې ښکاره سوه د حضرت زيد ﷺ عزت دمخالفو او منافقو خلګو په وړاندي زيات سو او د عبد الله بن ابي قصه هم و ټولو ته ښکاره سوه کله چې مديني ته نژدې راغله نو د عبد الله بن ابي يو زوی و درېدئ او پلار ته يې وويل تر هغه وخته پوري دي د مديني منورې و ښار ته نه پرېږدم تر څو چې ددې اقرار ونکړې چې زه ذليل يم او محمد ﷺ عزتمن دئ پلار يې ډېر حيران سو چې دغه زوی خو به ټول عمر زما عزت او درنښت کاوه او نيک ژوند به يې راسره کاوه خو د نبي ﷺ په مقابله کښې دربدای نه سوای مجبوره سو اقرار يې وکړئ او وې ويل چې قسم مې دي په الله ﷻ وي چې زه ذليل يم او محمد ﷺ عزتمن دئ تر دې اقرار وروسته و مديني ته داخل سو.([191])

۱۲- د حضرت جابر ﷺ په حمراء الاسد کښې ګډون

([191]) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسلمانان چي کله د احد د غزا څخه فارغه سوه او مديني ته ورسېدل نو د جنګ او سفر له و جهي څخه ډېر ستړي او ستومانه وه خو مديني ته درسېدو سره سم د ابو سفيان له لوري څخه خبر راورسېدی چي ابو سفيان په حمراء الاسد نومي ځای کښي د بيا جګړې لپاره تياري نيولې ده ابو سفيان دخپلو ملګرو سره مشوره کړې وه او ورته ويلي يې وه چي مسلمانان په احد کښي ماته و خوړه بايد مونږ دا غنيمت و ګڼو بيا معلومه نده چي داسي موقع په لاس راسي او که يا؟ په همدې وجه دنبي ﷺ د قتلولو ورو سته (نعوذ باالله) بيرته تلل پکار دي نو دوی د مشورې وروسته بېرته راوګرځېدل وجنګ ته تيار سول نبي ﷺ اعلان وکړی چي هغه کسان دي ودې جنګ ته زما سره ولاړ سي چي د احد په غزاء کښي زمونږ سره راسره وه ددوهمي حملې لپاره تلل پکار دي که څه هم داحد په غزاء کښي ګډون کوونکي مسلمانان ډېر ستړي وه بياهم ټوله مسلمانان ددوهمي حملې لپاره تيار سوه. لکه څرنګه چي نبي ﷺ امر کړی و چي يوازي دي هغه کسان راسره ولاړ سي چي د احد په غزاء کښي يې ګډون کړی و په همدې وجه نور خلګ پاته سوه او د احد شريکان تيارسوه يوازي حضرت جابر ؓ و حضرت محمد ﷺ ته خواست وکړی چي يا رسول الله ◄ ! زه د احد په غزا کښي شريکېدم خو پلار مي اجازه رانکړه او راته وې ويل چي ستا اووه خوندي دي بل نارينه په کور کي نسته نو په ما او تا کي ديوه پاته کيدل ضروري دي نو پلار مي پخپله دتلو اراده وکړه او زه پاته سوم هغه داحد په غزا کښي شهيد سو اوس ماته اجازه راکړه چي ستا سو سره ولاړ سم نبي ﷺ اجازه ورکړه د حضرت جابر ؓ پرته بل هيڅوک د هغو کسانو څخه په دغه سفر کي موجود نه و چي د احد په غزاء کي يې ګډون نه وکړي.(192)

فايده: د حضرت جابر ؓ دغه مينه او محبت دجهاد سره څومره دهمت او غيرت قابل دئ چي پلار يې اوس شهيد سوی دئ ډېر قرضونه يې پر ذمه پاته دي هغه هم د يهوديانو وه او

---

(192) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

يهوديانو د خلګو سره ډېره سخته معامله کول دده سره يې بيا بيخي سخته معامله کول ددې ځخه علاوه دده اووه خوندې وې دهغوی د ګوزارې فکر و او پلار يې ددوی په وجهه داحد اجازه هم نه وه ورکړې خو دده شوق پردې تولو ستونزو باندې برلاسی سو او د جهاد اجازه يې ترلاسه کړه.

۱۳- د حضرت ابن زبير ﷺ دروم په جنګ کښې بهادري

په سنه ۲۲ هـ کښې د حضرت عثمانAA په خپل خلافت کښې چې کله دمصر د حاکم عمر بن عاصAA پر ځای عبد الله بن ابي سرحAA و ټاکی نو دی مبارک دروم د جنګ لپاره د شل زره کسيزه لښکر سره راووتی د روميانو لښکر دوه سوه زرو ته نژدې و ډېر سخت جنګ و سو د روميانو امير جرجير اعلان وکړی چې هر څوک چې عبد الله بن ابي سرح ووژني زه به و هغه ته خپله لور په نکاح ورکوم او سل زره اشرفۍ به انعام ورکوم په دې اعلان سره ځيني مسلمانان فکر من سول عبد الله بن زبير ﷺ چې خبرسو نو وې ويل داد فکر او تشويش خبره نده مونږ به هم اعلان وکړو چې څوک جر جير ووژني دهغه لور به ده ته په نکاح ورکوو ، يو لک اشرفۍ به انعام ورکړو او ددې سره سره به يې د هغه ښار امير هم جوړ کړو لنډه دا چې تر ډېره وخته پوري جګړه وسوه حضرت عبد الله بن زبير ﷺ جرجير وليدئ چې د تولو لښکر وروسته روان دئ او لښکر ځني مخته سوی دئ پر ده باندې دوه مينځيانو د طاؤوس په وزرو سايه کول عبد الله بن زبير ﷺ په پټه د خپل لښکر ځخه جلا سو او پر هغه يې حمله وکړه دده دراتګ پر وخت هغه دا فکر کاوه چې کېدلای سي هغه د يوروغي او جوړي پيغام د ځان سره راوړی وي خو دی برابر ور ورسېدی حمله يې پرې وکړه سر يې ځني پرې کړی بيا يې په نيزه پيودلی راوړی او ټول خلګ ورته حيران سوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: حضرت عبدالله بن زبير ﷺ تنکی ځوان و تر هجرت وروسته په مهاجرينو کي لومړي کوچنی دی وو چي پيدا سو دده په پيدائش سره مسلمانان ډېر خوشحاله سوه ځکه تر يوه کاله پوري د هيڅ مهاجر په کور کي کوچنی نه و پيدا سوی او يهوديانو به دا ويل چي مونږ په دغه مهاجرو باندي جادو کړی دئ چي ددوی په کور کښې هلک نه سي پيدا د نبي ﷺ د کوچنيانو سره بيعت کول عادت نه و خو د عبد الله بن زبير ﷺ سره يې داوو کالو په عمر بيعت وکړی ددغه جنګ په وخت کښې دده عمر ځلوريشت يا پنځه ويشت کاله و خو په دوه لکه فوځ ورننوتل او د پاچا سر وړپري کول دا څه اسانه خبره نه ده.

۱۴- د حضرت عمرو بن سلمه ﷺ د کفر په حالت کښې د قرانکريم يادول

عمرو بن سلمه ﷺ فرمايي چي مونږ دمديني په لاره کښې يو ځای اوسېدو چي تلونکي او راتلونکي به زمونږ د ځای خخه تېرېدل کوم خلګ چي به د مديني څخه راتلل مونږ به د هغو څخه د حال او احوال پوښتنه کول او دابه مو ورته ويل چي هغه صاحب څنګه دئ چي د نبوت د عوه يې کړېده هغو به راته ويل چي هغه وايي پر ما باندي د الله ﷻ وحي نازلېږي چي دغه- دغه اياتونه دي دی وايي زه کم عمره هلک وم دوی چي به کوم اياتونه ماته بيانول ما به يادول زما تر مسلمانېدو مخکي ډېر قرانکريم يادو. د عربو ټولو خلګو د مسلمانېدو لپاره د مکې و خلګو ته انتظار کاوه کله چي مکه فتحه سوه نو هره ډله د مسلمانېدو لپاره حاضره سوه زما پلار هم د يو څو سړو سره د خپل قوم په استازيتوب د نبي ﷺ وحضورته ورغلی نبي ﷺ زما و پلار ته د شريعت احکام و ښودل لمونځ يې ورزده کړی.او په جماعت سره يې دلمانځه کولو طريقه وروښوده او ورته وې فرمايل چي دکوم چاچي په تاسو کښې ډېر قرآن شريف په يادوي هغه کس د جماعت ورکولو لپاره بهتر دئ ځرنګه چي ما د اسلام مخکي ډېر اياتونه ياد کړي وه نو زه تر ټولو زيات د قرآن شريف حافظ وم نو ټولو خلګو زما لټه وکړه اوزه يې امام جوړ کړم پدغه وخت

(c) ketabton.com: The Digital Library

کښبي زما عمر شپږ يا اووه کاله و کله چي به څه ګنه ياد جنازې موقع راغله نو زه به يې امام جوړ کړم.(193)

فايده: دا ددين و لوري ته د طبعي ميلان او رغبت اغيز و چي په دومره لږ عمر کي د مسلمانېدو پرته يې د قران شريف ډيره برخه يادوه پاته داخبره سوه چي په کوچنی پسي لمونځ کېدلای سي که يا؟ ددې په جواب کي بايد ووايو چي د کوچنی په امامت کي اختلاف سته ځيني يې جائز بولي هيڅ شک نه پکښبي کوي ، او ځيني يې جائز نه بولي هغوی ددې سوال په جواب کي وايي چي نبي ﷺ دوی ته امر کړی و چي په تاسو کي دي د قران زيات حافظ امام سي درسول الله ﷺ مطلب کوچنی نه و(دا ددوی پر خپل سر کار و چي کوچنی يې امام و ټاکی).

۱۵ د حضرت ابن عباس رضي الله عنهما د خپل غلام په پښو کښبي ببړی اچول

د حضرت عبد الله بن عباس رضي الله عنهما غلام عکرمة رحمه الله دمشهورو علماؤ څخه دئ ، دی وايي چي زما آقا عبد الله بن عباس رضي الله عنهما به و ماته قرانکريم، احاديث او شرعي احکام لوسته نو زما په پښو کښبي به يې زولنې اچولي وې چي زه يوې خوا او بلي خواته ولاړ نسم ده مبارک و ماته قران شريف او احاديث ښوده.(194)

فايده: که څه هم دتګ او راتګ په وخت کښبي خو هم زده کړه کېده خوکوم ثوک چي د زده کړي په وخت کښبي سيل او دبازار ميلې کوي دغه کس ببکاره خپل عمر ضايع کوي يعني علم لاسته نه سي راوړلای هم ددغه شی اغېزه وه چي د غلام عکرمة څخه حضرت عکرمة رحمه الله جوړ سو

(193) بخاري و ابو داود
(194) بخاري ، ابن سعد

(c) ketabton.com: The Digital Library

او بحرالامة ، حبر الامة په القابو سره ياد سويدئ قتادﷺ وايي چې په ټولو تابعينو کښې څلور لوی عالمان دي چې په هغو کښې يو عکرمة دی.

۱۲- د حضرت ابن عباس په کوچنيوالي کښې قران شريف يادول

پخپله حضرت ابن عباس فرمايي چې زما څخه د تفسير پوښتنه کوئ ما په کوچنيوالي کښې قران شريف ياد کړی دئ په بل حديث کښې راغلي دي چې ما دلسو کالو په عمر اخري منزل ويلی و.(195)

فايده: د هغه زماني يادول داسې نه و لکه داوس زماني چې د پرديو ژبو د ښتنانو يادول دي بلکې هغو چې به څه ياداوه په پوره تفسير سره به يې يادوی پدې وجه حضرت عبد الله بن عباس د تفسير لوی امام دئ د کوچنيوالي يادول ډېر محفوظ وي. د تفسير حديثونه چې څومره دعبد الله بن عباس څخه نقل سوي دي د بل چا څخه نه دي نقل سوی عبد الله بن مسعود فرمايي: د قران شريف بهترين مفسر عبد الله بن عباس دی ابو عبدالرحمن فرمايي: کوم اصحابانو چې به مونږ ته قران شريف رابنودئ هغوی فرمايي چې اصحابو به د نبي ﷺ څخه لس آياتونه زده کړل وربسې به يې تر هغه پوري نور ايا تونه نه زده کول تر څو چې ددغه لسو اياتونو برابر علم او عمل په لاس نه وای ورغلی.(196)

(195) بخاري ، فتح
(196) منتخب کنز

(c) ketabton.com: The Digital Library

فایده: عبد الله بن عباس‌ رضي الله عنهما د دیارلس کالو و چې نبي ﷺ وفات سو په دومره لږ عمر کښې دی مبارک د تفسیر او حدیث هغه درجې ته ورسېدئ چې د تفسیر امام سو او لوی ، لوی اصحابانو به دده ځخه د تفسیر پوښتنه کول دا ښکاره کرامت دئ او د عبرت خبره ده دا دنبي ﷺ ددعا برکت و ځکه نبي ﷺ یو وخت استنجا ته تشریف یووړی عبد الله بن عباس‌ رضي الله عنهما داوبو لوښی ورډک کړی نبي ﷺ دغه خدمت خوښ سو او دعایې ورته وکړه چې الله جل جلاله دې تاته فهم او هوښیاري په دین کې درکړې او په قرانکریم کې دې الله تعالی تاته پوهه درکړې ددې ځخه وروسته یو وخت نبي ﷺ نفل کول ده هم نیت وکړی په نبي ﷺ پسې ودرېدئ نبي ﷺ راکش کړی او خپل څنګ ته یې ودراوی ځکه که مقتدي یو سړی وي نو دامام و څنګ ته برابر درېدل پکار دي نبي ﷺ چې پر لمانځه ودرېدئ دی بېرته لږ شاته سو کله چې نبي ﷺ د لمانځه ځخه فارغه سو نو پوښتنه یې ځنې وکړه چې ولې شاته سوې ده ورته وویل چې ته دالله ﷻ رسول یې زه څنګه ستا سره برابر ودرېږم نبي ﷺ ده ته د علم د زیاتوالي دعا وکړه.(197)

۱۷- د حضرت عبد الله بن عمرو بن العاص رضي الله عنهما په کوچني والي کې د احادیثو یادول

حضرت عبد الله بن عمرو بن العاص رضي الله عنه د هغو زاهدانو اصحابانو ځخه دئ چې په یوه ورځ یې قران شریف ختماوی او ټوله شپه به په عبادت مشغول و او دورځې به یې ټول عمر روژه وه نبي ﷺ به ددومره زیات تکلیفونو ایستلو ځخه منع کاوی او ورته فرمایل به یې چې په داسې حالت کې به دې بدن ډېر کمزوری سي ټوله شپه ویښ یې سترګې به دې خرابې سي د بدن هم پر تا حق دئ، د اولادو هم پر تا حق دئ او د میلمنو هم پر تا حق دئ ،دی مبارک وایې چې ما به هره ورځ قرانکریم ختماوی نبي ﷺ راته وویل چې په ټوله میاشت کښې یو قرانکریم ختموه ما ورته

---

(197) اصابه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وويل اې د الله رسوله ! ماته اجازه راکړه چې د خپلې ځوانۍ څخه ګټه واخلم نبي ﷺ ورته وويل نبه دئ په شلو ورځو کې يې ختموه ماورته وويل يا رسول الله ﷺ !دا ډېر کم تلاوت دئ ماته اجازه راکړه چې د ځوانۍ څخه ګټه واخلم اخر دا چې په درو ورځو کښې يې د يو ختم اجازه راکړه دده مبارک عادت داو چې د نبي ﷺ ارشادات يې ليکل چې په ياد يې پاته سي دده سره د نبي ﷺ د حديثونو يو مجموعه ليکل سوې پرته وه چې د الصادقه نوم يې پر ايښی و دی وايي ما چې به هر حديث د نبي ﷺ څخه اورېدئ هغه به مې ليکی خلګو زه منعه کړم چې نبي ﷺ خو انسان دئ کله په غصه کې وي، کله د خوابدتيا په وخت کې وي يو څه فرمايي او کله د خوشحالۍ په وخت کې چاته بل څه فرمايي ته په هر حالت کې هر څه ليکې نو ما ليکل پرېښوده يو ځلې مې نبي ﷺ ته ددغي خبرې بيان وکړی نبي ﷺ راته وويل چې ليکه يې زما دي په هغه ذات قسم وي چې زما روح دده په قدرت کې دئ دده د خولې څخه چې کوم شی وزي ددرد په حالت کې وي که د خوشحالۍ په حالت کې وي د حق نه پرته نه وزي.(198)

فايده: حضرت عبد الله بن عمرو رضي الله عنه سره ددې چې په عبادت او صفوف کښې بې ساري شمېرل کېږي بيا هم ابوهريرة رضي الله عنه فرمايي چې په اصحابو ﷡ کښې تر ما زيات د حديثو روايت کوونکی نسته ماسوا د عبد الله بن عمرو رضي الله عنه څخه چې هغه به ليکل او ما نه ليکل ددې څخه معلومېږي چې د عبد الله بن عمرو رضي الله عنه روايتونه تر ابوهريرة رضي الله عنه ډېر دي که څه هم زمونږ په زمانه کښې د ابو هريرة رضي الله عنه روايتونه دده تر روايتو زيات په لاس راغلی دي چې يو شمېر لاملونه لري خو په هغه وخت کې دده ددومره زيات عبادت ترڅنګ دده حديثونه زيات موجود دي.

۱۸- د حضرت زيد بن ثابت رضي الله عنه قران شريف يادول

---

(198) مسند احمد و ابن سعد

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت زید بن ثابت ﷺ په جلیل القدر اصحابانو ﷺ کښې دئ چې په خپل وخت کښې لوی عالم او لوی مفتي ګڼل کېږي په ځانګړي ډول د میراث په علم کښې زیات ماهر و ویل کیږي چې په مدینه منوره کښې دی مبارک په فتوا، قضا، میراث او قرائت کښې په لوړو کسانو کښې ګڼل کېدئ کله چې نبي ﷺ هجرت وکړی مدینې منورې ته یې تشریف راوړی پدغه وخت کښې دی کم عمره هلک وچې عمر یې یوولس کاله و په همدې وجه ده ته په لومړنیو جګړو کښې لکه د بدر او داسې نورو کې د ګډون اجازه ورنکړه سول د هجرت پنځه کاله مخکې د شپږو کالو په عمر یتیم سو نبي ﷺ چې تر هجرت وروسته مدینې منورې ته ورسېدئ خلګ د نبي ﷺ حضور ته ورتلل او خپل هلکان یې د برکت حاصلولو لپاره د ځان سره راوستل. زید ﷺ حضورته وروړاندې سو یو چاورته وویل چې داد انصارو د کوریو هلک دئ ستاسو تر راتګ یې مخکې اوولس سورتونه پیاد کړی دي. نبي ﷺ د امتحان لپاره ماته د ویلو امر وکړی ماسورت ق ورته ووایه نبي ﷺ زما لوستل خوښ کړل. نبي ﷺ چې به یهودیانو ته کوم خطونه لېږل هغه به یې په یهودیانو لیکل یو ځلې نبي ﷺ وماته امر وکړی چې زه د یهودیانو په لیکلو باور نلرم داسې نه چې غلط یې ولیکي ته د یهودیانو ژبه زده کړه (ما هم داسې وکړه) ددې څخه وروسته چې به هغوی ته کوم خط تلی ما به لیکی او دیهودیانو له خوا څخه به چې کوم خط راتلی ما به وایه په یو بل حدیث کښې راغلي دي چې نبي ﷺ ارشاد و فرمایه چې ماته ځینو خلګو په سریاني ژبه خطونه لیکلي دي پدې وجه یې ماته د سریاني ژبې دزده کولو امر وکړی ما په اوولسو ورځو کښې سریاني ژبه زده کړه.([199])

---

(199) فتح ـــ اصابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹- د حضرت حسن رضي الله عنه په کوچني والي کښي علمي بوختيا

د سيد السادات حضرت حسن رضي الله عنه پيدا ينبت دزياتو علماؤ دوينا سره سم په سنه ۳ هـ کال کي دروژې په مياشت کښي سوی دئ په همدې اعتبار دده عمر دنبي ﷺ ود وفات په وخت کښي اووه کاله او څو مياشتي و. اووه کاله به څه عمر وي؟ چي پدې کم عمر کښي يې علمي کمال حاصل کړی څو ددې سره دده مبارک څخه څو حديثونه نقل سوي دي ابو الحوراء ﷫ د حضرت حسن رضي الله عنه څخه پوښتنه وکړه چي تاته د نبي ﷺ څه خبره ياد ده ، ده ورته وويل: هوه زه د نبي ﷺ سره پر لاره روان وم پر لاري د خيرات د خرما وو يوه کوټه پرته وه ما ددغو خرماوو څخه يو خرما پورته کړه او په خوله کښي مي واچول نبي ﷺ ماته وفرمايل: کخ، کخ (توکه توکه) او زما د خولې څخه يې راوايستل او راته وې ويل چي مونږ د خيرات مال نه خورو. دی مبارک زياتوي چي ما پنځه واړه لمونځونه د رسول الله ﷺ څخه زده کړي دي.([200])

حضرت حسن رضي الله عنه فرمايي: نبي ﷺ ماته د وترو لپاره دا دعا ښودلې ده:

اللهم اهدني فيمن هديت و عافني فيمن عافيت و تولني فيمن توليت و بارک لي فيما اعطيت و قني شر ماقضيت فانک تقضي ولا يقضي عليک انه لايذل من واليت تبارکت ربنا و تعاليت.

ژباړه اې الله ﷻ! ماته د هغه چاڅخه هدايت وکړې چي تا هدايت ورته کړی دئ او صحت راکړې ماته په هغه خلکو کي چي صحت دي ورکړی دئ ته زما سرپرست (متولي) جوړ سې لکه څرنګه چي د نورو سرپرست يې، کوم څه چي تاماته راکړي دي په هغو کي برکت واچوې او څه چي دي زما په تقدير کي ليکلي دي د هغو د بدی څخه مي وساتې څه فيصلې چي ته وکړې هغه

([200]) مسند احمد

(c) ketabton.com: The Digital Library

کيږي او ستاپه خلاف څوک فيصله نسي کولای دکوم چاچي ته مرسته وکړې هغه هيڅوک نسي ذليله کولای ستا ذات برکت والادئ.

حضرت حسن ﷺ فرمايي: مادرسول اللهﷺ څخه اورېدلي دي چي څوک د سهار لمونځ وکړي پرهغه ځای باندي ترلمر ختلو پوري کښيني اللهﷻ به يې ددوزخ داور څخه خلاص کړي. حضرت حسن ﷺ څوحجونه پرپښو باندي کړي دي اوفرمايل يې چي ماته پردې خبره شرم راځي چي زه مړ سم دا للهﷻ سره يوځای سم اوزه دي دهغه وکور ته پرپښو باندي نه يم ورغلی.دی مبارک ډيرصبرناک و په مسنداحمد کي دده ذکر په زيات شمېر روايتو کي سوی دئ. دتلقيح ليکوال هم دئ په هغه اصحابانو ﷺ کي ذکر کړی دئ چي ديارلس حديثونه څني نقل سوی دي. اوه کاله به څه عمر وي ده مبارک په دومره لږ عمر کي دومره علم لاسته راوړی دئ دا دحافظې کمال دئ اودشوق نهايي نقطه ده.افسوس چي زموږ خلګ تر اوو کالو پوري خپل زوی ته ددين معمولي خبره هم نه ښيي.

۲۰ـ دحضرت حسين ﷺ په کوچني والي کي علمي بوختيا

سيدالسادات حضرت حسين ﷺ ترخپل ورور حضرت حسن ﷺ يوکال کشر و په همدې وجه دده مبارک عمر درسول اللهﷺ دوفات په وخت کي نور هم کم و يعني شپږ کاله اوڅو مياشتي و دشپږو کالو کوچنی به څه ددين خبري وساتي ؟ خو دده دومره کوچني والي سره بياهم دده روايتونه دحديثو په کتابو کي رانقل سوي دي اومحدثينو په هغه اصحابانو کي شمېرلی دي چي اته حديثونه څني رانقل سوي وي. حضرت حسين ﷺ فرمايي: مادرسول اللهﷺ څخه اوريدلي دي کوم مسلمان نارينه اويا ښځي ته چي کوم غم ورسيږي ډير وخت وروسته ورپه ياد سي دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

وواييي: انا لله وانا اليه راجعون.(يعني دغم په وخت خو يې ويلي وي ډير وخت وروسته چي ورپه يادسي بيا يې هم وواييي) دغه کس ته اللهﷻ دومره ثواب ورکوي لکه دغم په وخت کي چي يې ورکوي.داهم دنبيﷺ څخه روايت دئ چي فرمايي: زمامت چي په کښتۍ کي سپرېږي داآيت دي وواييي : ☐☜⇔○☜⚐☞ ✁✍★ ✍☐♑☒⬂❷☐☐♑☐✍

☐◆☒☒❷☞☐☐♑☐✍✍☐☜☒☐ ❻◆☐■☜❼ ☜◆⇔◆☒→❑❻☒

❻▪○☜➚☹⊀ اللهﷻ به يې دغرقېدو څخه وساتي .حضرت حسين AA پنځويشت حجونه پرېښنو کړي دي . لمونځونه به يې هم زيات کول اوروژې به يې هم زياتي نيولې .په خيرات اوددين په هرکار کي يې زياته هڅه کول .ربيعة AA فرمايي : مادحسينؓ څخه پوښتنه وکړه چي دنبيﷺ بله کومه خبره ستا ياد ده ؟ده مبارک راته وويل: هو زه يوه ورځ پر يو کلکين باندي وختم هلته خرماوي پرتې وې مايوه دانه راواخيسته په خوله مي کړه نبيﷺ راته وفرمايل: وې غورځوه موږ دخيرات خوړلو څخه منعه يو . حضرت حسين AA درسول اللهﷺ څخه روايت کوي چي نبيﷺ فرمايي: دسړي داسلام ښه والى دادئ چي بې کاره کارونه پرېږدي.([201])

ددې څخه پرته نور روايتونه هم دده مبارک څخه سوي دي.

فايده: ددې ډول څخه داصحابانوؓ څخه ډيري واقعاتي رانقل سوى دي چي دوى مبارکانو په کوچني والي کي درسول اللهﷺ څخه نقل کړي وي محمودبن الربيع AA يوصحابي دئ چي دنبيﷺ په وفات کي دده عمر پنځه کاله و دى مبارک فرمايي: زه به تول عمر داخبره هېره نه کړم چي نبيﷺ زموږ کورته راغلى زموږ په کور کي يو څاه و ددې څاه د اوبو څخه يې يوه لپه اوبه زما پر مخ واچولې.([202])

---

(201) اسد الغابة ، استيعاب .
(202) اصابه

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ خپل کوچني اولادونه په بې ځایه خبرو کې اخته کړي دي دد درواغو قصې ورته کوو (چې ځني خلک ورته نکلونه وايي)او په بې ځایه شیانو مو ماغزه ور خراب کړي دي که چیرې موږ د سپیڅلو انسانانو قصې پیدا کړو او خپلو ماشومانو ته یې وکړو اویا ددې پر ځای چې ماشومانو ته د پیریانو ، دیبانو او داسې نورو شیانو قصې کوو او زړونه یې وروېروو باید زړونه یې د الله ﷻ په عذاب سره ور وربېږدو دوی ته به په دنیا کښې په کار ورسې او په اخرت کې به خامخا ګټه ورته وکړي د کوچني والي په وخت کې حافظه ډېره زوروره وي او د کوچني والي د وخت شی هیڅکله نه هیریږي په داسې وخت کښې که چیرې قرانکریم حفظ کړي نو نه به څه تکلیف ورته وي او نه به یې وخت لګیږي ماد خپل پلار صاحب څخه (الله ﷻ دې یې پر قبر باندې نور واوروي) ډېر واري او رېدلي دي اود خپل کور د سپین سرو ښځو څخه مې هم اورېدلي دي چې زما پلار صاحب چې کله د تې څخه پرې سو نو یوربع یې (د سپاري څلورمه برخه) یې په یادوه او د اوو کالو په عمر کښې یې ټول قرآن په یاد سو او زما پلار زما د نیکه په پته د فارسي ډېرې برخې لکه بوستان، سکندر نامه او داسې نور شیان ویلې وه زما پلار ویل چې ماته به پلار د قرانکریم د ختمېدو وروسته ویل چې اوس نو دورځې یو قران ختموه او نور ټوله ورځ رخصتي کوه نو زه به دده د امر مطابق د سهار تر لمانځه وروسته د کور پر بام باندې کښېناستم په شپږو یااوو ساعتو کې به مې ټوله قرانکریم ختم کړی د غرمې ډوډۍ به مې وخوړه وروسته به مې د خپلې خوښۍ سره سم فارسي ویل تر شپږو میاشتو پورې مې پرله پسې دا عادت و هره ورځ به مې یو قرآنکریم ختماوی وروسته به مې نور سبقان ویل داهم د اوو کالو په عمر څه معمولي خبره نه ده. ددغه زیات تلاوت فایده داوه چې دده څخه قرآنکریم نه هېرېدئ او نه ځني ګډوډېدئ څرنګه چې ددوی ظاهري ګوزاره د کتابونو په تجارت وه اود کُتب خانې ډېر کارونه یې په خپل لاس سره کول نو هیڅکله داسې نه ده پېښه سوې چې دوي دې په لاس کار کاوه او په خپله خوله دې یې تلاوت نه وي کړې .کله کله به دوی ته د مدرسې څخه جلا درس ویل

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېدئ دا درې کارونه به يې په يوه وخت سرته رسول د تعليم ډول داسي نه و کوم ډول چي په عمومي توګه په مدرسو کښې دئ چي زيات پشار پر استاز وي بلکي دخاصو طالبانو سره طريقه داسي وه چي شاګرد به عبارت وايي ترجمه به يې کول مطلب به يې بيانوی که به چيري هغه مطلب صحيح و نو استاذ دمخکي تللو امر ورته کاوی که به يې غلطي پکښې وکړه نو که به دغه غلطي ته دتهديد اړتيا وه شاګرد به يې تهديد کړی او که به د ښودلو وه وروه به يې ښودله داد پخوا قصه نه ده بلکي دهمدې پيړۍ واقعه ده په همدې وجه داخبره د منلو وړ نه ده چي د اصحابانو ﷺ په ډول طاقتونه اوس نسته.

دولسم باب

دنبي ﷺ سره د محبت قصې

که څه هم کومي قصې چي مي تر اوسه پوري رانقل کړی دي هغه ټول دنبي ﷺ سره د محبت قصې دي چي ددوی مبارکانود عاشقانه ژوند سبب و د ځان، مال، ژوند ، مرګ، هيڅ پروا به يې نه کول ددې څخه علاوه دمحبت قصې هيڅ شی نه دي داد هغو حالتونو څخه يو حالت دئ چي تر الفاظو او عبارتونو پورته دئ محبت يو داسي شی دئ چي په زړه کي ځای ونيسي نو محبوب لره پر هرشی غلبه ورکوي نه بيا د ننګ او ناموس پرو الري او نه د عزت او شرافت پروا لري. الله ﷻ دي پخپله مهربانۍ او دخپل محبوب په برکت سره خپل اود خپل رسول محبت را نصيب کي (که داسي وسي) نو په هر عبادت کښې خوند دئ او ددين په هر تکليف کښې هوسايي ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د حضرت ابوبکر صدیق ﷺ د اسلام اعلان او تکلیف

د اسلام په پیل کښې چې به څوک مسلمان سو نو تر خپله وسه به یې اسلام پټ ساتی نبي ﷺ به هم نوموړي کس د اسلام و پټولو ته هڅاوی چې د کافرانو دخوا کوم تکلیف ور ونه رسیږي کله چې د مسلمانانو شمېر (۳۹) نفرو ته ورسېدئ نو ابو بکر ﷺ د اسلام د ښکاره کولو لپاره خواست وکړی چې په ښکاره ډول تبلیغ وکړل سي نبي ﷺ اول ځل انکار وکړی خود ابو بکر صدیق ﷺ په ډېر ټینګار یې دده غوښتنه قبوله کړه د اسلام د ښکاره کولو اجازه یې ورکړه دوی ټول مبارکان د کعبې مسجد ته ولاړه حضرت ابو بکر صدیق ﷺ د تبلیغ خطبه ورته شورع کړه داپه اسلام کښې تر ټولو لومړی خطبه وه چې ده مبارک وویل په دغه ورځ سید الشهداء حضرت حمزه ﷺ د نبي ﷺ اکا هم اسلام راوړی او تر دغه ورځې درې ورځې وروسته حضرت عمر ﷺ په اسلام مشرف سو خطبه چې شروع سول د ځلورو طرفونو څخه کافرانو او مشرکانو پر مسلمانانو چپاو راوړی حضرت ابو بکر صدیق ﷺ سره ددې چې په مکة مکرمه کښې دده عزت او درنښت منل سوی و خو کافرانو دومره وواهه چې مخ مبارک یې د وینو ډک سو پزه او غوږونه یې ټوله په وینو رنګ سول اونه پېژندل کېده په سوکانو او لغتو یې وواهه او سربېره پکښې وغورځېده څه چې یې نسوای کولای هغه یې ورسره وکړل ابوبکر صدیق ﷺ بې هوښه سو دده مبارک خپل قوم بنو تمیم خبر سول او ددغه ځای څخه یې پورته کړی رایې وړی او ټولو خلګو ته دایقنیي وه چې ابوبکر صدیق ﷺ ددې حیواني حملې څخه ژوندی نسي پاتېدلای بنو تمیم مسجد ته راغلل او اعلان یې وکړی چې کچیرې ابوبکر ﷺ ددې ووهلو څخه مړ سو نو موږ به یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

په بدله کښي عتبة بن ربیعة ووژنو عتبة د حضرت ابوبکر صدیق ﷺ په وهلو کښي زیات دبدبختیو اظهار کړی و تر ماښام پوري ابوبکر صدیق ﷺ بي هوښه و دوی چي به هر څه ورته وویل هغه به خبري نه کولي ماښام دوی ډیر ږغونه ورته وکړه ددي لپاره چي خبري وکړي ده مبارک هم خبره وکړه خو خبره یي داوه چي د محمد ﷺ څه حال دئ هغو ورته وویل چي دهغه د لاسه دومره غم درته پیښ سو تولو ورځ د مرګ په خوله کښي وې ته یې لاپوښتنه کوې ټوله ورځ دي دمرګ او ژوند درک نه و معلوم اخر چي څه ساه در پکښي پاته ده هغه دي هم د نبي ﷺ خبري وکړي خلګ ولاړ سوه ده مور ام خیر ته یې وویل چي ده ته د خوړلو او څیښلو لپاره یو شی برابر کړه موریې هم یو شی برابر کړی راېي وړی اوده ته یې په خوړلو ټینګار وکړی خو دده مبارک هغه یوه خبره وه چي د نبي ﷺ څه حال دئ پر هغه څه تېر سول؟ دده مبارک مور ورته وویل زه خو په هغه نه یم خبره ده ورته وویل چي دحضرت عمرAA خور ام جمیل ته ورسه او دده مبارک پوښتنه څني وکړه هغې غریبې د خپل زوی د مظلومانه او پرېشانه حالت د غوښتني د پوره کولو لپاره و ام جمیل ته ورغله. او د نبي ﷺ دحال پوښتنه یې څني وکړه هغې هم د عامو مسلمانانو په څېر خپل اسلام پټ ساتلی و ودې ته یې وویل چي زه هیڅ څوک نه پېژنم او محمد ﷺ څوک دئ؟ ستا د زوی ابوبکر ﷺ په حال خبره سوم ډېره خوا بدې سوم کچیري ته وایې ستاسره به ولاړه سمه او ستاد زوی حال به ووینم د ام خیر ورسره خوښه سوه دواړي یو ځای راغلې او د ابوبکر ﷺ حال یي ولیدئ ام جمیل چي ورته وکتل د توان څخه یې ووتل بې اختیاره په ژړا سوه چي دي بدعملو پر څه حال باندې کړی دئ الله ﷻ دي دوی ته خپله سزا ورکړي حضرت ابوبکر صدیق ﷺ ددې څخه پوښتنه وکړه چي نبي ﷺ پرڅه حال دئ؟ ام جمیل دابو بکر د مور و طرف ته اشاره وکړه چي دایې اوري ابوبکر ﷺ ورته وویل ددې څخه مه وېرېږه ام جمیل ورته وویل چي رسول الله ﷺ بیخي جوړ او روغ دئ ابوبکر صدیق ﷺ پوښتنه څني وکړه چي اوس چیري دئ ام جمیل ورته وویل چي دارقم په کور کښي دئ ابوبکر ﷺ و فرمایل

(c) ketabton.com: The Digital Library

چي زما دي په الله ﷻ قسم وي چي تر هغه وخته پوري به هيڅ خوړل او څښنل ونه کړم ترڅو رسول ﷺ ونه وينم . دده مبارک مو ر بيا پدې وجه ناارامه وه چي دی يو څه خوراک او څښناک وکړي ترڅو يو څه توانايي يې په بدن کي پيدا سي ځکه کافرانو ټوک ، ټوک کړی و.دبلي خوا دده مبارک قسم کوی چي زه به تر هغه وخته پوري خوراک ونه کړم چي نبي ﷺ ونه وينم په همدې وجه موريې انتظار وکړی چي دخلګو تلل او راتلل بند سي بيايې د رسول الله ﷺ د ليدلو لپاره بوزي پدې وجه چي ځوک يې ونه ويني او تکليف ورونه رسوي کله چي دشپې ډېره برخه تېره سوه نو ابوبکر ﷺ يې دارقم کور ته بوتی کله چي ابوبکر AA وروړسېدئ درسول ﷺ په غاړه کي يې لاس ور واچوی او رسو ل الله ﷺ دده په غاړه کي لاس واچوی دواړه په ژړا سول ټول مسلمانان هم په ژړا سول ځکه چي د حضرت ابوبکر صديق ﷺ حال د ليدلو نه و ددې څخه وروسته ابوبکر صديق ﷺ خواست وکړی چي دا زما مور ده تاسو ددې لپاره د هدايت دعاء وکړی او دې ته د اسلام بلنه ورکړی نبي ﷺ اول دعاء ورته وکړه او وروسته يې اسلام ته و هڅول دا مبارکه په دغه وخت کي مسلمانه سول.(203)

فايده: د عيش او عشرت او د خوشحالي په وخت د ميني او محبت دعوه کوونکي ډېر دي خو عشق او محبت هغه دی چي د تکليف او غم په وخت کښي هم پاته وي.

۲-د حضرت عمر ﷺ دنبي ﷺ پر وفات باندي غم

حضرت عمر ﷺ د بې ساري زړورتيا او قوت سره ـ سره چي نن څلوارلس پيړی وروسته يې هم زړورتيا مشهوره ده او ددې سره چي د اسلام ښکاره کېدل هم دده د اسلام راوړلو سره

(203) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

وسو د مسلمانيدو وروسته يې خپل اسلام په پټه ساتل نه خوښوی دده مبارک د نبي ﷺ سره دمحبت يو کوچنی نومونه داده چي کله نبي ﷺ وفات سو نو دده د زغم څخه خبره ووته حيرانی واخيستی ، توره يې په لاس کي واخيستل ودريدئ او وې ويل: که هر چا وويل چي نبي ﷺ وفات سوی دئ زه به دهغه سر ورپرې کړم نبي ﷺ د خپل رب و لوري ته تشريف وړی دئ لکه موسي ▲ چي طور غره ته تشريف وړی و ډېر ژر به راسي او د هغه خلګو لاسونه او پښي به پرې کړم چي دنبي ﷺ د وفات غلطي اوازې خپروي حضرت عثمان ﷺ تر دوهمي ورځي پوري ګونګی و هيڅ يې دخولې نه راوتل ګرځېدئ را ګرځېدئ خبري يې نه سوای کولای حضرت علي ﷺ چوپ ناست و بدن يې حرکت نه کاوه يوازې ابوبکر ﷺ و چي د غره په څېر ولاړو او تول غمونه يې وزغمل چي درسول الله ﷺ سره يې اوس د محبت قصه تېره سوه پدغه وخت کي يې په ډېره آرامتيا سره تشريف راوړی اول يې دنبي ﷺ تندی مچ کړی وروسته د باندي راووتی حضرت عمر ﷺ ته يې وويل کښېنه وروسته يې خطبه وويل چي مطلب يې داسي و: کوم چا چي د نبي ﷺ عبادت کاوه هغه دي پوه سي چي نبي ﷺ وفات سو خوک چي د الله ﷻ عبادت کوي هغه دي پوه سي چي الله ﷻ ژوندی دئ او تل به وي وروسته يې د قرانکريم دغه مبارک آيات تر پايه پوري ووايه: ([204])

⇳💣■🖬⌧⌘ ⇳⑨⧫🔔 ➢✌❑←♌◆❻ ⬩⧫♐➂ ➘⑨⭘☺◻⧫➔👍 🕶⧫👌◆❒

✗🕯⇦♐✉⧫▫❒🕮 🗐 ⇖✍←♌❾❷✆🕶✂ ♎🕮♐✂⬀🖮⧫🔔 ♊♎👌

✂❼■✍⧫⇖ ⬃☹⬈🡻⬀⌛■🖬⧫➂☼🕶✂ •✍♎☞➔🔔 ⬃❒❒🕮 ❁☠🕶❑👌

🗐❼■✍⧫⇖ ⬄🖬♐🖬⧫➂☪⧫③ ♊⧫👌◆❒ 🗐 ⬀☠⬈🗏♐⌛🕓⧫➂⇳⇖❒🕮

🗏 🕶ॐ★⬂⓿☒⅄ ⅄✏🕶✂ ▪❸⮈➢⧫③ ♊■🖬⧫▫ ♎❍⬂⓿⧫⌛⮰➂⧫⇖

[204]) خميس

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

♦×⇦⌘❷⇖⌛🕓⦿⌖✆👓✂ ✦✏👓✂ ❽⌘❽⇳➶◆⓿⌂ᘛ◆❒
(205) ⇱⇲⚘⚘⇗

ژباړه: محمد ﷺ صرف پیغمبر دئ.(خدای خو نه دئ چي مرګ او فنا نه پرې راځي).
کچيري محمد ﷺ وفات یا شهید سي نو تاسو بېرته له دینه څخه اوړئ؟ او که څوک له دین څخه واوړي هغه ته هیڅ تاوان نسي رسولای (یواځي خپل ځان ته تاون رسوي) او الله ﷻ به شکرګذاره خلګو ته ژر بدله ورکړي.(206)

فایده: څرنګه چي الله ﷻ د حضرت ابوبکر ؓ څخه د خلافت مهم کار اخیستی او دده شان هم په هغه وخت کي مناسب و په همدې وجه دده سره په هغه وخت کي دومره زغم موجود و چي د بل چاسره موجود نه و او دده مبارک ته چي د ښخېدلو او میراث څومره مسئلې معلومي وې بل چاته نوې معلومي د نبي ﷺ د ښخېدو په ځای کي اختلاف سو ځینو وویل چي په مکه کي یې ښخوو ځینو وویل چي په مدینه منوره کي یې ښخوو او ځینو ویل چي په بیت المقدس کښي یې ښخو خو حضرت ابوبکر صدیق ؓ وویل چي ما د نبي ﷺ څخه اوریدلي دي: پر کوم ځای چي پیغمبر وفات سي پر هغه ځای به یې قبر وي پر کوم ځاي چي د نبي ﷺ وفات سوی دئ پر هغه ځای دي قبر وکښل سي بیا یې و فرمایل چي ما د نبي ﷺ څخه اوریدلي دي چي د نبي ﷺ وارث هیڅوک نسي جوړېدلای کوم مال چي ځیني پاته سي هغه به خیراتیږي بیا یې وفرمایل: ما د نبي ﷺ څخه اوریدلي دي چي څوک د مسلمانانو د حکومت سرپست سي او بیا په بې پروایی سره بل څوک امیر جوړ کړي پرده دي لعنت وي بل خبره داده چي نبي ﷺ فرمایلي دي چي قریش د امرا و سلطنت مسئول او سرپرست دي. او داسي......

(205) سورة آل عمران الاية (١٤٤)
(206) بيان القران

(c) ketabton.com: The Digital Library

3- د يوې ښځې د نبي ﷺ د خبر په وجه بې ارامه کېدل

د احد په غزا کې چې مسلمانانو ته تکليفونه ورسېدل او ډير مسلمانان شهيدان سوه د غه دردونکی خبر چې مدينې منورې ته ورسېدئ نو يوه ښځه لا لهانده د حالاتو د معلومولو لپاره د کوره څخه راووتل را غله د خلګو يوه ډله ولاړه وه دې په بې قرارۍ سره پوښتنه څني وکړه چې رسول الله ﷺ څنګه دئ؟ هغو په جواب کې ورته وويل: چې ستا پلار شهيد سوی دئ دې انا لله وويل بيا يې په بې قرارۍ سره پوښتنه وکړه چې رسول الله ﷺ څنګه دئ؟ هغو ورته وويل چې ستا خاوند شهيد سو بل چا د زوی د شهادت ورته وويل بل چا بيا د ورور د شهادت خبر ورکړی چې دا ټول شهيدان سوی دي خو دې د نبي ﷺ پوښتنه کول چې رسول الله ﷺ څنګه دئ؟ خلګو ورته وويل چې په خير او خيريت کور ته راغلی د دې زړه ډاډ نه کاوی او وې ويل چې چيري دئ؟ خلګو ورته وويل چې په هغه ډله کې دئ دا په خپله ولاړه د رسول الله ﷺ په ليدلو يې خپلې سترګې يخې کړې د رسول الله ﷺ په ليدو يې وويل اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! ستا د ليدو وروسته ماته هر غم کمزوری او پر هيڅ دئ په يوه روايت کې راغلي دئ چې دې نبي ﷺ تر جامو ونيوئ او ورته وې ويل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! چې تاسو ژوندی او سلامت ياست نو ماته د هيڅ مرګ پروا نسته.(207)

فايده: د دې ډول څخه ډيرې قصې راغلي دي په همدې وجه د مؤرخينو د نومو ړې ښحې په نومونو کښې اختلاف دئ خو صحيح خبره داده چې قصې د څو ښځو څخه پيښې سوی دي.

۴- په حديبيه کې د ابو بکر صديق ﷺ او مغيرة ﷺ کار او د عامو اصحابو ﷺ طريقه

---

(207) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حديبې مشهور جنګ په سنه ۲ هـ کې د ميانۍ په مياشت کې سوی دئ. کله چې نبي ﷺ د اصحابانو د يوې لوې ډلې سره د عمرې اراده وکړه د مکې کافران چې خبر سوه نو په خپل منځ کې يې مشوره وکړه چې مسلمانان دې د مکې څخه منعه سي د دغه لپاره يې لويه تياري وکړه او د خپلې مرستې لپاره يې د دباندې څخه هم خلګ راوغوښتل او يو لوی جماعت يې د مقابلې لپاره تيار کړی نبي ﷺ يو صحابي و ذوالحليفة نومي ځای ته د حال معلومولو لپاره واستوی (هغه صحابي چې بېرته راغلی) د نبي ﷺ سره يې په عسفان کې وليدل او نبي ﷺ ته يې وويل چې د مکې خلګو د مقابلې لپاره لويه تياري نيولې ده او زيات شمېر خلګ يې د دباندې څخه هم راغوښتي دي نبي ﷺ د خپلو اصحابانو سره مشوره وکړه چې اوس څه کول پکار دي؟ يوه لويه لاره داده چې کوم خلګ چې دوی د دباندې څخه راغوښتي دي د هغو پر لورو حمله وسي هغه چې خبر سي نو بېرته به خپلو کورونو ته ولاړسي بله لار داده چې برابر پر ورسو. حضرت ابوبکر صديق ﷺ وويل: ای د الله ﷻ رسوله ◄ ! موږ خو د بيت الله شريف د زيارت په اراده روان سوی يو د جنګ خو مو هيڅ اراده نه وه موږ به ځو که چيرې دوی مخته راغلل موږ يې منعه کړو مقابله به وکړو که نه نو ځو به نبي ﷺ دا خبره خوښه کړه او مخکې روان سو کله چې حديبې ته ورسېدل نو بديل بن ورقا خزاعي د يوې ډلې سره نبي ﷺ ته راغلی دا خبره يې ورته وکړه چې کافران تاسو هيڅکله د مکې دا خلېدو ته نه پرېږدي د جنګ لپاره يې لويه تياري نيولې ده نبي ﷺ ورته وويل چې موږ خو بيخي د جنګ په اراده نه يو راغلي زموږ مقصد عمره کول دي قريشو ته خو هره ورځ جنګونو ډېر تاوانونه رسولي دي ځانونه يې بيخي هلاک کړي دي که ددوی خوښه وي چې روغه جوړه وکړي زه روغي جوړي ته تيار يم زما او ددوی تر منځ به ژمنه وي چې زه ددوی سره جنګ نه کوم او که دوی زما سره جنګ نه کوي مادي نوروته پرېږدي او که دوی په هيڅ شی نه راضي کيږي نو زما دي په هغه ذات قسم وي چې زما روح يې په قبضه کې دئ چې تر هغه وخته به ورسره جنګيږم چې اسلام غالب سي او يا زما سر پرې سي. بديل ورته وويل: ډېر ښه دئ زه به ستا

(c) ketabton.com: The Digital Library

پيغام هغو ته ورسوم ، دی ولاړی هغو ته يې پيغام ورساوه خوهغه راضي نه سوه. په همدې ترتيب ددوا ړو لورو څخه دتګ او راتګ لړی جاري وه چي يو وار پکښي عروة بن مسعود ثقفي د کافرانو له لوري څخه راغلی چي په دغه وخت کي لا مسلمان سوی نه و وروسته بيا مسلمان سو ده هم د بديل په څېر د نبيﷺ سره خبري وکړې او ورته وې ويل: اې محمد ﷺ ! که ته ټول عرب له منځه وړل غواړې دا خوشوني نه ده ځکه تر اوسه ستا مخکي داسي يو څوک نه دی پيدا سوی چي دغه کار يې کړی وي يعني ټول عرب دي يې لمنځه وړي وي او که چيري دوهم حالت سي يعني عرب پر تاسو برلاسي سي نو کوم کسان چي ستا سره دي هغه زه د شريفو خلګو ډله نه وينم ټول به درڅخه ولاړ سي تا به يوازي پريږدي ابوبکرﷺ په دغه ځای کي ولاړ و دا خبره يې ونه زغمل دستي يې ورته وويل: دخپل خدای (لات) د بولو ځای و ځټې ايا موږ به وتښتو ؟ او نبيﷺ به يوازي پريږدو ؟ عروة پوښتنه وکړه چي دا څوک دئ؟ نبي ◄ ورته وويل: دا ابوبکر AA دئ عروة ورته وويل: ستا يو زوړ احسان پر ما پروت دئ هغه احسان ادا سو او که دي هغه احسان نه وای نو خامخا به مي ددې ښکنځلو جواب درکړی وای ددې خبرو د کولو څخه وروسته بيا د نبيﷺ سره په خبرو کولو مشغول سو ده د عربو ددود سره سم د نبيﷺ وږيري مبارکي ته لاس وروړی ځکه دغه کار دوی د خواهش کولو پرمهال کاوه اصحابوﷺ دغه کار نسو زغملای نو د عروة وراره مغيرة بن شعبة AA په دغه ځای کي ولاړ و خود يې پر سر وه د توري په مټ يې خپل اکا (عروة) وواهه چي لاس دي ليري ساته (يعني دنبيﷺ وږيري مبارکي ته لاس مه وروړه) عروة پوښتنه وکړه چي دا څوک دئ؟ نبيﷺ ورته وويل: دا مغيرة AA دئ عروة ورته وويل: اې غداره ! ستا غداري تر اوسه پوري زغمم ستا زما سره دا وفا ده ؟(مغيرة د اسلام مخکي څو کافران وژلي وه عروة يې ديت ورکړی و په دغه ځای کي يې و هغه کار ته اشاره وه) لنډه دا چي عروة د نبيﷺ سره خبري کولي او پټ-پټ به يې د سترګو تر بيخو د اصحابانوﷺ حال هم معلوماوه کله چي بېرته و کافرانو ته ولاړی هغو ته يې وويل: اې قريشو ! زه د ډيرو پاچهانو دربارو ته تللی يم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دقيصر، نجاشي او دکسرى دربارونه مې ليدلي دي او د هغوى اداب مې ليدلي دي قسم په الله ﷻ که ما د يو پاچا سره د خپلو ملګرو دومره محبت ليدلى دئ لکه د محمد ﷺ د ملګرو محبت چې دده سره دئ کله چې دى لاني توکي دوى يې چابک په لاس را واخلي پر مخ او بدن يې مورېي کوم امر چې دى وکړي د پوره کولو لپاره يې ټوله و ځغلي کله چې هغه اودس کوي نو د اوداسه د اوبو لپاره لاسونه ورته نيسي يو ځاځکى او به مځکې ته نه پرېږدي کوم يوه ته که ځاځکى ور ونه رسيږي نو دهغه بل يوه لوند لاس راکش کړي پر خپل مخ يې ومورږي که د محمد ◄ په مځکې دوى خبرې کوي نو په لوړ اوازيې نه کوي دادب له وجهې ده ته لوړ نه ګوري که د هغه د سر يادږيري وينبته ولويږي نو دبرکت لپاره يې پورته کوي مځکې ته يې نه پريږدي لنډه دا چې ما دهيڅا دومره محبت دخپل مشر سره نه دئ ليدلى لکه د محمد ﷺ د ملګرو محبت چې دده سره دئ. وروسته نبي ﷺ عثمان ﷺ د قاصد په ډول مکې ته واستوى ځکه يو خو دى مسلمان و او بل دده په مکة کې ډير عزت و په همدې وجه دده په وړاندې ډيره ويره نه وه چې خلک دې تاوان وروړسوي. نو ځکه يې دى د قاصد لپاره غوره و بلل سو. ده مبارک تشريف يووړى. مسلمانانو ارمان وکړى چې دى خو لابنه سو مکې ته ولاړى بنه په خوند به طوافونه وکړي نبي ﷺ وفرمايل: زما اميد نسته چې هغه دې زما پرته طواف وکړي. کله چې عثمان ﷺ مکې ته داخل سو نو ابان بن سعيد په خپله پناه کې واخيستى اورته وې ويل: چې ولاړ سه هر چيرې چې ځې هيڅوک ستا منعه نسي کولاى عثمان ﷺ هم شاوخوا وګرځېدئ د ابو سفيان او د قريشو د سردارانو سره يې وليدل د نبي ﷺ پيغام يې وررساوه کله چې ببرته راتلى نو دمکې خلګو ورته وويل: چې اوس راغلي يې ونيسه طواف وکړه ده مبارک په جواب کې ورته وويل عجيبه ده چې رسول الله ﷺ به منعه کړل سوى وي او زه به طواف کوم دا هيڅکله نه سي کېدلاى کافران دده پر دې خبره په غصه سوه دى يې بندي کړى او مسلمانانو ته يې حال ورواستوى چې عثمان شهيد

(c) ketabton.com: The Digital Library

سو نبي ﷺ چي دا خبر واورېدئ دا صحابانو ﷺ څخه يي تر آخري سلګۍ پوري د جنګېدو ژمنه واخيسته کافران چي د مسلمانانو پدي بيعت (ژمنه) خبر سوه دستي يې عثمان ﷺ ايله کړی.(208)

فایده: په دي قصه کي د ابوبکر ﷺ وينا او د مغيرة ﷺ وهل، د اصحابانو ﷺ عامه تګ لاره چي عروة په ډېر ځير وليده هم دا ډول د عثمان ﷺ د طواف څخه انکار، هره قصه داسي ده چي د نبي ﷺ سره د بي اندازي ميني خبر ورکوي. دغه بيعت (ژمني) ته بيعت الشجر وايي په قرانکريم هم ددې بيعت بيان راغلی دئ چي الله ﷻ په سورة فتح کي فرمايي:

⇪♊♦⇖ ✦✐✍✁ ⊱♉⇘▩◆❻ ⇳⑨•☽⅄♈ ✉
⊱①♦☼❑⇖➔☡③✍♦⌨⇖③ ⇘❶☡☽ ⊱▫✓☡☪☡✌⇙•⇦☺⇘♈✍✁
❼☡✕ ✍♦✌ ⌘☠☡◘⇱➔•▫ ☡❑♦❷⇱⚹⊙⌖♈✍✁ ✽☄⇘♦❒✌
•◘◆☪⑩⇬▤○○♈✍✁ ♦✌♦❽☼❒✋•▫ ⇗☠☡✍☡▯❑➔◘➔♎
✍✡⌛③▩❷•♎ ✍☯•⇙✍•▫ ⇗☠⇦♑♦⌛◷❒⚐❒🕮◆❑ ⇗☠☡✍⇗❸■◘♦⇖
(209) ⇪⇨☡⇫

پورتنی آيات به د ترجمي سره ژر په خاتمه کي راسي انشا الله.

۵- د حضرت ابن زبير ﷺ وينه چيښل

نبي ﷺ يو ځلي ښکرونه ولګول او کومه وينه چي راووتل ابن زبير ﷺ ته يي ورکړل چي دا يو سه يو ځای يي ښخه کړه ده مبارک هغه وينه را واخيستل خپله يي و چيښل او راغلی نبي ﷺ ته يي وويل چي وينه مي ښخه کړه نبي ﷺ ورته وويل: چيري دي ښخه کړه؟ ده مبارک ورته وويل چي

---

(208) خميس
(209) سورة الفتح الاية (١٨)

(c) ketabton.com: The Digital Library

و مي چيښل. نبي ﷺ ورته وويل: کوم بدن ته چي زما وينه ورسيږي هغه بدن او ر د دوزخ نسي مسحه کولای خو د خلګو څخه تا ته هلاکت دئ ستا څخه و خلګو ته هلاکت دئ.(210)

فايده: د نبي ﷺ لوي او کوچني او دس مات ټول پاک دئ په دې کي هيڅ مشکل نسته د نبي ﷺ د دې ارشاد څخه مطلب دادی چي د خلګو څخه تا ته هلاکت دی ستا څخه و خلګو ته هلاکت دئ علماؤ ليکلي دي چي و امارت او سلطنت ته اشاره ده خو (ځيني بيا اختلاف کوي) کله چي عبد الله بن زبير ﷺ پيدا سو هغه وخت هم نبي ﷺ و دې طرفته اشاره کړې وه او ورته ويلي يې وه چي ستا يو پسه د چرموښانو په منځ کي دئ داسي چرموښان دي چي کالي به يې اغوستي وي وروسته د يزيد او عبد الملک مشهور جنګ د ابن زبير AA سره وسو او په هغه کي هم شهيد سو.

۲- د حضرت مالک بن سنان AA وينه چيښل

داحد په غزاء کي چي د نبي ﷺ په مخ او يا سر مبارک د خود دوې کړۍ ننوتې نو د يوې خوا حضرت ابو بکر ﷺ وروځغستل او د بلې خوا ابو عبيده ﷺ وروځغستل او په غاښو يې د کړيو را ايستل شروع کړه لومړۍ ابو عبيده يوه کړۍ په غاښ راوايستل دوهم غاښ يې مات سو. د دې دوو کړيو په راوتو سره د نبي ﷺ د پاک بدن څخه وينه راووته د حضرت ابو سعيد خدري ﷺ پلار مالک بن سنان AA دغه وينه په خپلو شونډانو و څښښل او وې رودل وينه يې تېره کړه. نبي ﷺ و فرمايل: د کوم بدن سره چي زما وينه يو ځای سي هغه بدن د دوزخ او ر نه سي مسحه کولای.(211)

۷- د حضرت زيد بن حارثة AA و خپل پلار ته انکار

(210) خميس
(211) قرة العيون

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت زيد بن حارثﷺ د کفر په وخت کې د خپلې مور سره دانا و کورته تلې چې قافله يې بنو قيس و شکول او وې لوټل چې زيدﷺ هم پکښې و دی يې غلام کړې د مکې په بازار کې يې خرڅ کړی. حکيم بن حزام د خپلې عمة خديجې لپاره رانيوی د خديجې چې کله د نبيﷺ سره نکاح وسوه نو خديجې زيد د نبيﷺ په خدمت کې وړاندې کړی. د زيد پلار د خپل زوی په بيلتون ډېر غمګين و. څکه طبعي خبره ده چې پلار د اولاد سره مينه لري. د زيد پلار به د خپل زوی په جلاوالي کې ژړل او اشعار به يې ويل يوې خوا او بلې خوا ته به ګرځېدئ چې د شعرونو لنډه ترجمه يې داده: زه د زيد په ياد کې ژاړم نه يم خبر چې هغه ژوندی دئ چې اميد يې وکړم او که مرګی ختم کړی دئ په الله ﷻ قسم کوم چې دا هم نه ده راته معلومه چې اې زيده! ته پستې مځکې هلاک کړې يې او که د غره مځکې هلاک کړې يې. ارمان چې ماته معلومه وای چې ته بيرته راځې که يا زما په ټول عمر کې لوی ارمان دادئ چې ته بېرته راسې اې زيده! چې لمر راخيږي هم ته رايادېږې او چې باران کېږي نو هم ستا ياد ما ځوروي او کله چې بادونه چليږي نو هم ستا ياد تازه کوي. های افسوسه زما غم او فکر څومره اوږد سو زه به دده په لټه او تلاش کې په ټوله دنيا د ګرځېدو لپاره د اوښ چابکي په کار واچوم پر ټوله دنيا د ګرځېدو څخه به نه سم ستړی اوښ که ستړی سي خو زه نه ستړی کېږم خپل ټول ژوند به په دې کښې تېروم که ماته مرګ راسي نو ډير به ښه وي څکه مرګ هر شی فنا کوي که څه هم هر څوک هر څومره اميدونه لري خو زه به د خپلوانو څخه فلانکي فلانکي، آل اولاد ته وصيت وکړم چې په دغه ډول په زيد پسې تلاش وکړي. لنډه دا چې ده به په ژړا ژړا کې دا اشعارو ويل او تلاش به يې کاوه ناڅاپه دده د قوم څوکسان حج ته ولاړل[212] هلته يې زيد و پېژندئ او خپل د پلار حالت يې ورته بيان کړی

([212]) تر اسلام مخکي کافرانو هم دحج يوډول دود درلودی چي لوخ به يې پر مکه مکرمة باندي طواف کاوه او چک چکي به

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پلار شعرونه يې ورته وويل او د هغه د بيلتون قصه يې ورته وکړه. حضرت زيد ﷺ وهغو ته درې شعرونه په لاس ورکړل چې مطلب يې داسې و. زه په خير او خيرت کې يم زه د ډېرو سخيانو خلکو په غلامۍ کې يم زما لخوا هيڅ فکر مه کوئ. هغه کسان چې ولاړل د زيد و پلار ته يې د زيد د خيريت خبر ورکړی او هغه اشعار يې ورته وويل چې زيد ورته ويلي وه او د زيد ادرس يې ورونبودئ. د زيد پلار او اکا روان سوه د غلامۍ د خلاصېدو په نيت يې د ځان سره فديه واخيسته د نبي ﷺ حضور ته ورغلل او ورته وې ويل: اې د هاشم اولاده ! او د خپل قوم سرداره ! تاسو خو د الله ﷻ د کور همسايګان ياست تاسو خو د حرم اوسېدونکي ياست تاسو خو خپل بنديان ازاده وی. وږو خلکو ته خوراک ورکوی موږ د خپل زوی د خلاصون لپاره راغلي يو پر موږ احسان او کرم وکړه زموږ فديه قبوله کړه. زما زوی ازاد کړه بلکې څومره چې فديه ده تر هغه زياتې پيسې واخله نبي ﷺ ورته وويل: څه خبره ده؟ دوی ورته وويل چې موږ د زيد په طلب راغلي يو نبي ﷺ ورته وويل. بس دومرې خبره ده؟ دوی ورته وويل. هو ، نبي ﷺ ورته وويل: هغه راوغواړئ او پوښتنه ځنې وکړئ که چيرې په خپله خوښه تلی نو ببله فديې يې بوزئ او که نه تلی نو زه پر داسې چا باندې زور نسم اچولای چې په خپله خوښه نه ځي دوی ورته وويل: تاسو تر حق هم زيات احسان وکړی دا خبره مو بيخي خوښه ده.زيد ﷺ راوغوښتل سو نبي ﷺ پوښتنه ځنې وکړه چې ته دوی پېژنې؟ زيد ﷺ ورته وويل: هو ، دا زما پلار دئ او دغه بل مې اکا دئ نبي ﷺ ورته وويل: زما حال هم تاته معلوم دئ که په خپله خوښه زما سره اوسېدل غواړې خو زما سره اوسه او که ددوی سره ځې نو درته اجازه ده حضرت زيد ﷺ ورته وويل يارسول الله ◄ ! زه ستاسې په مقابله کې هيڅوک نسم خوښولای ته زما د پلار پر ځای يې او د اکا پر ځای مې هم يې پلار او اکا دواړو ورته وويل: زيده ! د ازادۍ په مقابل کښې غلامي خوښوې؟ د پلار، اکا ، کور

يې کولې . داسې نه ده چې دزيد خپلوان په دغه وخت کې مسلمانان وه فرضي حج يې اداکوی.ژباړن .

(c) ketabton.com: The Digital Library

او نور قریبانو په مقابل کښې غلام او سېدل غواړې؟ زید ﷺ ورته د نبي ﷺ و لورې ته اشاره وکړه اووې ویل: ما په ده کې داسې شیان لیدلي دي چې په مقابله کې یې هیڅ شی نسم خوښولای نبي ﷺ چې دده خبرې واورېدې نو دی یې په غیږ کې ونیوی او وې ویل چې دی ما په زوی والي نیولی دئ. پلار او اکا چې یې دا حال ولیدئ ډېر خوشاله سوه او په خوشحالۍ سره یې پرېښود ئ ولاړل.(213)

فایده: حضرت زید ﷺ په دغه وخت کې کوچنی هلک و چې پر خپل کور، پلار او نورو باندې یې د غلامۍ ژوند غوره کاوه داد هغه محبت ښودنه کوي چې ډېر ښکاره دئ.

٨- داحد په جنګ کې د حضرت انس بن نضر ﷺ عمل

د احد په غزاء کې چې مسلمانانو ماته وخوړل نو یو چا دا خبره مشهوره کړه چې نبي ﷺ شهید سو ددې دردونکي خبرې چې کومې اغیزې پر اصحابانو ﷺ باندې ښکاره وې هغه ډېره ښکاره خبره ده. مسلمانانو ددې ویره ونکي خبر په اورېدو سره هغه پاته همت هم دلاسه ورکړی حضرت انس ﷺ رراوان و چې د مهاجرو او انصارو په یوه ډله کې یې حضرت عمر ﷺ او حضرت طلحة ﷺ ولیدل چې ټوله د خوابدتیا په حالت کې دي انس ﷺ پوښتنه وکړه چې دا څه پېښه ده چې مسلمانان خوابدي ښکاري؟ دوی ورته وویل چې نبي ﷺ شهید سو حضرت انس ﷺ ورته وویل چې دنبي ﷺ وروسته چې تاسو ژوندی پاته سئ نو څه به کوئ توري په لاسو کې واخلئ ځانونه قربان کړئ. حضرت انس ﷺ توره په لاس کې واخیستل د کافرانو په یوه ډله ورننوتی تر هغه پورې وجنګېدئ ترڅو چې شهید سو.(214)

(213) خمیس
(214) خمیس

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: دده مبارک مطلب دا و چې د کوم چالپاره چې ژوند و هغه نسو پاته نو بيا ژوند پاته کېدل د څه لپاره دئ هم داسې وسوه، چې خپل ځان يې قربان کړی.

۹- په احد کښې د سعد بن ربيع ﷺ پيغام

نبي ﷺ د احد په غزا کې پوښتنه وکړه چې د سعد بن ربيع ﷺ حال معلوم نه سو چې څه به پر تېر سوي وي يو صحابي ﷺ يې دده د تلاش لپاره ولېږی دغه صحابي د شهيدانو په ډله کې لټون وکړی چې ګوندي ژوندی وي بيا يې په لوړ اواز وويل: زه نبي ﷺ را لېږلي يم چې د سعد ﷺ خبر راوړم. د يو ځای څخه يو کمزوري اواز راووتی دغه صحابي و هغه طرفته ورغلی که يې وکتل سعد ﷺ د شهيدانو په منځ کې پروت دئ لږ ساه پکښې ده کله چې نږدې ورغلی سعد ﷺ ورته وويل: چې نبي ﷺ ته زما سلام وايه چې زما د خوا دي الله ﷻ تاسو ته غوره بدل درکړي. کومه بدله چې يوه نبي ته د امتي لخوا ورکړل سوې ده ترهغه غوره بدله، او مسلمانانو ته زما دا پيغام ورسوه. که ونبي ﷺ ته کافران ورسېدل او په تاسو کې يو سترګې لغړونکی و يعني ژوندی و نو دالله ﷻ په وړاندې يې بيا هيڅ عذر نه قبلېږي. دا يې وويل وفات سو.[215]

فايده: فجزاه الله عنا افضل ماجزاي صحابياً عن امة نبيه.

---

[215] خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

په حقیقت کې دغه مبارکو تر سرتیرو اصحابانو د خپلې سر تیرۍ ثبوت ورکړی دئ (الله ﷻ دې یې قبرونه د نور ډکه وړه ډک کړي) په زخمو باندې زخمونه قبلوي ساه یې وزي مګر ددې فکر نسته چې شکایت، وېره او یا دې غم وکړي بلکې ددوی سره په دغه حال کې هم د نبي ﷺ د حفاظت او پر نبي ﷺ باندې د ځان قربانولو شوق او جذبه سته. ارمان ! په ماغوندې نااهله کې هم ددوی په څېر یوه لړه برخه مینه وای.

۱۰- د نبي ﷺ په قبر لیدو سره د یوې ښځې مرګ

د حضرت عائشې رضي الله عنها حضور ته یوه ښځه راغله او ورته وې ویل چې ماته د نبي ﷺ قبر مبارک راوښیه عائشې رضي الله عنها هغه مبارکه او د نوره ډکه کوټه ورخلاصه کړه چې دنبي ﷺ قبر مبارک پکښې و هغې ښځې چې قبر مبارک ولیدئ په ژړا سوه په ژړا ژړا کې وفات سوه. رضي الله عنها و ارضا ها.([216])

فایده: ایا تاسو ددې عشق نمونه یو ځای لیدلې ده چې دقبر د زیارت توان هم ونه لري او هلته یې ساه و خیږي؟.

۱۱- د اصحابانو رضي الله عنهم دمحبت متفرقې قصې

د حضرت علي کرم الله وجهه څخه یو چا پوښتنه وکړه چې د نبي ﷺ سره څومره مینه لرې؟ ده مبارک ورته وویل زمادې په الله ﷻ قسم وي چې نبي ﷺ موږ ته تر خپلو مالو، مور او پلار، تر خپلو ځانو او د سختې تندې په وخت کې تریخو اوبو زیات محبوب دئ.([217])

([216]) خمیس
([217]) شفـاء

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: ده مبارک ريښتيا وويل: د اصحابانو مبارکانو هم داسې حالت و ځکه دوی د کامل ايمان څښتنان وه. الله ﷻ فرمايي:

[illegible] [218]

ژباړه: دوی ته ووايه: که چيرې ستاسو پلرونه، ستاسو زامن، ستاسو ورونه، ستاسو بيبياني، ستاسو قوم او هغه مال چې تاسو ګټلی دئ او هغه تجارت چې ستاسو سره د هغه وتلو وېره ده او هغه کورونه چې تاسو يې خوښوی (که چيرې دا ټول شيان) تاسو ته تر الله ﷻ او د هغه تر رسول ﷺ او د الله ﷻ په لاره کښې تر جهاد ستاسو خوښ وي نو تاسو صبر وکړئ تر هغه وخته پورې چې د الله ﷻ حکم راځي (او د الله ﷻ حکم نه منونکي خپل مقصود ته يعني عذاب ته رسوي)، الله ﷻ فاسقانو ته هدايت نه کوي. [219]

([218]) سورة التوبة الاية (٢٤)
([219]) بيان القران

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې آيت کې د اللهﷻ د هغه کسانو سره د عذاب وعده ده چې د نورو شيانو سره تر اللهﷻ او تر رسول اللهﷺ زياته مينه کوي. د حضرت انس رضی الله عنه څخه روايت دئ چې نبيﷺ فرمايي: تر هغه به يو ستاسو څخه کامل مؤمن نسي تر څو زما سره تر خپل پلار، اولاد او ټولو خلکو زيات محبت ونه کړي. د حضرت ابوهريرة رضی الله عنه څخه هم داسې مضمون ليکل سوی دئ. علماؤ ويلي دي: چې ددې محبت څخه اختياری محبت مراد دئ غير اختياري يعني اضطراري محبت نه دی مراد. که چيري ددې محبت څخه طبعي محبت مراد سي نو هم کېدای سي خو بيا د ايمان څخه د کاملي درجې ايمان مراد دئ لکه د اصحابانو رضی الله عنهم ايمان چې و. حضرت انس رضی الله عنه فرمايي: چې نبيﷺ ورته وفرمايل: درې شيان دي که په چا کښې موجود سوه نو د ايمان خوږوالی به ورپه برخه سي لومړي د اللهﷻ او د رسول اللهﷺ سره محبت دئ چې تر هر شی زيات او خوندور دئ دوهم دا چې د يو چا سره محبت کوي دا اللهﷻ د رضا لپاره وي. دريم دا چې د کفر ولوري ته تلل يعني کافر کېدل دومره ورته ګران سي لکه په اور کې پر يوتل.

يوه ورځ حضرت عمر رضی الله عنه وفرمايل: اې د اللهﷻ رسوله ◄ ! ته ماته تر خپل ځان پرته تر ټولو شيانو محبوب يې رسول اللهﷺ وفرمايل: چې څوک تر هغه وخته پوري کامل مؤمن نسي جوړېدلای تر څوزه تر خپل ځان ورته محبوب نه سم. عمر رضی الله عنه وويل: اې د اللهﷻ رسوله ◄ ! اوس ته ماته تر خپل ځان هم محبوب يې رسول اللهﷺ ورته وويل: (الآن) يا عمر ! يعني اوس اې عمره ! دا چې د نبيﷺ ددې جواب مطلب به څه وي علماؤ يې دوه مطلبه ښودلي دي. لومړی دا چې اوس ستا ايمان پوره سو. دوهم دا چې دا خبرداری و چې اې عمره ! اوس دا خبره پيدا سوه پکار خو داوه چې د پخوا څخه وای. سهيل تستري رحمه الله فرمايي: څوک چې په هر حال کښې نبيﷺ په خپل والي يعني آقا ونه ګڼي هغه د سنتو خوند نسي څکلای. يو صحابي نبيﷺ ته راغلی او ورته وې ويل چې د قيامت ورځ به کله راځي؟ نبيﷺ ورته وويل چې د قيامت لپاره دې څه تياري نيولې ده چې پوښتنه يې کوې صحابي ورته وويل ما ډيري روژې، خيراتونه او لمونځونه ندي کړي مګر

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما په زړه کښې مې د الله ﷻ او د رسول الله ﷺ سره محبت دئ نبي ﷺ ورته وويل چې د قيامت په ورځ به ته د هغه چاسره ملګري يې چې ته مينه ورسره لرې دغه حديث ډيرو اصحابانو نقل کړی دئ چې په دوی کښې عبد الله بن مسعود ، ابو موسې اشعري، صفوان، ابوذر ﵃ او داسې نور مبارکان هم دي. حضرت انس ﵁ فرمايي چې اصحابانو ﵃ ته چې پدې حديث سره مسلمانانو ته څومره خوشحالي حاصله سوه په هيڅ شی دومره خوشحالي نه وه ورته حاصله سوې.دا ښکاره خبره ده چې اصحابانو ﵃ ته خوشحالي په کار وه ځکه د نبي ﷺ محبت د دوی په رګ او ريښه کښې موجود وو نو بيا به ولې نه خوشحالېدل .د حضرت فاطمې ﵂ کور د نبي ﷺ د کور څخه لرې ليري و نبي ﷺ وفرمايل: چې زما زړه غواړي ستا کور زما و کور ته نژدې سي حضرت فاطمې ﵂ وويل: چې د حارثة ﵁ کور تاته نژدې دئ و هغه ته ووايا ست چې زما سره کور بدل کړي رسول الله ﷺ ورته وويل د حارثة ﵁ سره مخکې هم يو ځلي بدلون سوی دئ اوس ماته حياء راځي. حارثه ﵁ په دې خبر سو دستي د نبي ﷺ و حضو ته ورغلی او ورته وې ويل چې زه خبر سوی يم چې تاسو د فاطمې ﵂ کور و خپل ځان ته نژدې غواړئ دغه زما کورونه دي او تر دغه وتاسو ته هيڅ کور نژدې نسته هر يو چې موخوښ وي دهغه سره يې بدل کړئ اې د الله ﷻ رسوله ﷺ ! زه اوزما مال د الله ﷻ او د هغه د رسول ﷺ دي اې د الله ﷻ رسوله ! زما دې په خپل خدای ﷻ سره قسم وي کوم مال چې تاسو زما څخه واخلی هغه زما ډېر خوښ دئ تر هغه مال چې زما څخه پاته سي نبي ﷺ ورته وفرمايل چې رښتيا وايي او د برکت دعا يې ورته وکړه او کور يې ورسره بدل کړئ.(220)

يو صحابي د نبي ﷺ حضور ته ورغلی او ورته وې ويل چې ستاسو سره زما تر ځان، مال، اهل او عيال محبت زيات دئ زه په خپل کورکښې ناست يم چې تاسو راپياد سی نو صبر مې نه

(220) طبقات

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېږي تر هغه وخته چي راسم او ستاسو زيارت ونه کړم اوماته په فکر کښېي راځي چي ما او تاسو ته مرګ خامخا راتلونکی دئ خو ددې وروسته به ته لوړو د انبياودرجو ته ولاړسې زما سره دا وېره ده چي بيا به زه تاسو نه وينم نبي ﷺ دده په جواب کښېي چوپتيا اختيار کړه تر هغه وخته چي جبرائيل عليه السلام راغلی او دا آيت يې نازل کړی:

♦✌❑←♋▪❷♐♏♎♍♦❑ ⅄✐♎♍ ⬀➚♎➲⇖③ ♊♦✍♦❑
⌘☠⍓➔⬃☼❑📖 ♦×⇦♎🔔⅄✐♎♍ ⍓➚♦✍ ⍓🖮♋⬦❋🕐•♐♏🕯❑⬆🕯•▫
⌘♊🕘♋♒⑩♎▭❑✡♐♏♎♍ ⌘♊♎♓✍ ☠♋♑⬀❸■🖬♦⇖ ✦✐♎♍
♎➚✐♍⍓⑨◘♑❼☆♐♏♎♍♦❑ ♦×✓⮫◗③♎♎⑨⬁♉🕐♐♏♎♍♦❑
⌘♊⓿○⍓◑♦❑ 🗐 ♦×✓⬁•♎🖬🕐●🕐♐♏♎♍♦❑
(221) ⬑♎♋⬀ ♎☪◗⑩♎▫♦❻ ⍓🖮♋⬦❋🕐•♐♏🕯❑⬆📖

ژباړه: څوک چي د الله ﷻ او د هغه د رسول ﷺ اطاعت وکړي نو بېشکه دغه کس د هغه کسانو سره دئ چي الله ﷻ نعمت پرې کړی دئ(چي عبارت دي) د انبياؤ،صادقانو،شهيدانو او صالحانو څخه(او دغه کسان) ښه دي د ملګرتيا لپاره.

دغه آيت رسول الله ﷺ ده ته په جواب کښېي ووايه. داسي ډېري پېښېي اصحابانو رضي الله عنهم ته پېښېي سوی دي او خامخا ورته پېښېدلې (عشق است و هزار بد ګمانی-يعني مينه ده او زر بد ګمانی) همدا ډول يو صحابي نبي ﷺ ته راغلی او ورته وې ويل: چي زما ستا سره دومره محبت دئ هر وخت چي په خيال کي راسي که په هغه وخت کي زه رانسم او ستا زيارت ونه کړم نو زما غالب ګمان راسي چي زما ساه به ووزي خو زما سره دافکر دئ چي که چيري زه جنت ته ولاړ سم نو زما درجه به ترتا کښته وي او ماته به په جنت کي اوسېدل ستا د زيارت پرته هم لوی تکليف

(221) سورة النسآء الاية (٦٩)

(c) ketabton.com: The Digital Library

وي نبي ﷺ دغه آيات ورته وواېه . په يو بل حديث کښې راغلي دي چې يو صحابي د نبي ﷺ حضور ته ورغلی او ډېر غمجن و نبي ﷺ پوښتنه ځنې وکړه چې ولې غمجن يې؟ ده مبارک ورته وويل چې زه په يوه فکر کې يم نبي ﷺ ورته وويل: په کوم فکر کښې يې؟ ده مبارک ورته وويل موږ سهار او ماښام ستاسو حضور ته راځو ستاسو په زيارت زړونه خوشحاله کوو ستاسو په خدمت کښې کښېنو سبا چې تاسو د انبياء(عليهم السلام)ودرجې ته ورسېږی نو موږ خو هلته نه سو رسېدلای (ستاسو د زيارت څخه به بې برخې يو) نبي ﷺ چوپ سو کله چې هغه پورتنی آيت نازل سو نبي ﷺ هغه انصاري صحابي راوغوښتی اوزېري يې پر وکړی. په يوه حديث کښې راغلي دي چې ډېرو اصحابانو پورتنی شکايت وکړی نبي ﷺ پورتنی آيت ورته وواېه. په يو حديث کښې راغلي دي چې اصحابانو ﷺ وويل: اې دالله ﷻ رسوله ◄ ! داخو ښکاره خبره ده چې نبي ﷺ پر امتي باندي فضيلت لري اود نبي ﷺ درجې به لوړې وي نو بيا به ددوی د يو ځای کېدو لپاره کومه لاره وي نبي ﷺ ورته وفرمايل: چې د لوړو درجو خاوندان به راځي د کښتنو درجو والا سره به کښېني او خبري اتري به ورسره کوي.(222)

نبي ﷺ فرمايي چې زما څخه وروسته به ځني خلګ زما سره محبت کوونکي پيدا سي او دا هيله به لري چې کاشکي دوی دخپل مال، اهل او عيال په بدل کښې زه ليدلی وای د خالد ﷺ لور عبده وايي چې زما پلار به کله د بدېدو لپاره ستوني ستخ پرېوتی سترګي به يې نه سره ورتللې دنبي ﷺ په ياد او مينه به اخته و. د مهاجرينو او انصارو نومونه به يې اخيستل اويادول به يې چې دا زما اصول او فروغ دي يعني دوی کوچني او لوي ددين ښاخونه دي زما زړه ددوی و لوري ته کش سوی دئ. اې الله ﷻ ! ماته ژر مرګ راولې چې ددوی سره يو ځای سم دا به يې ويل بيده به سو.

(222) درمنثور

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت ابو بکر صدیق رضي الله عنه یو ځلي وویل اې دالله ﷻ رسوله ! زه دخپل پلار د مسلمانېدو پر ځای ستاد اکا د ابو طالب د مسلمانېدو زیاته ارزو لرم ځکه چي پدې سره به تاسې خوشحاله سی یو ځلي حضرت عمر رضي الله عنه د نبي ﷺ اکا حضرت عباس رضي الله عنه ته وویل زه د خپل پلار تر مسلمانېدو ستا په اسلام راوړلو زیات خوشحاله سوم ځکه ستاسو اسلام راوړل نبي ﷺ ته ډېر زیات خوښ و. یوه شپه حضرت عمر رضي الله عنه د حفاظت ګښت کاوه چي د یوه کور څخه د څراغ رڼا راوتله او دیوې سپین سرې آواز یې په غوږ سو چي وړی یې وربشلي اشعار یې ویل چي ترجمه یې په دې ډول ده: محمد ﷺ ته دې د نیکانو خلګو درود ورسیږي د پاکو او سپېڅلو خلګو له لوري څخه هغه خلګ چي الله ﷻ ته خوښ دي ددوی درود دي وررسیږي بېشکه اې دالله ﷻ رسوله ! تاسو د شپې عبادت کونکی واست او په آخره شپه کښې ژړا کوونکی واست کاشکي ماته معلوم وای چي زه او خپل محبوب سره یو ځای کېږو که یا ؟ ځکه چي مرګ په مختلفو حالاتو کي راځي نه ده معلومه چي ماته به مرګ په کوم حالت کي راسي اود نبي ﷺ سره به تر مرګ وروسته یو ځای سم که یا ؟ حضرت عمر رضي الله عنه دغه اشعار واورېدل دی هم په ژړا سو. دحضرت بلال رضي الله عنه قصه ډېره مشهوره ده چي دی کله وفات کېدئ نو بي بي یې په جلا والي غمجنه سوه اووې ویل چي های افسوس ! ده مبارک وویل: څومره دخوند خبره ده چي صباته به د محمد ﷺ زیارت کوم او د هغه داصحابانو ﷡ سره به ملاقات کوم. د حضرت زید رضي الله عنه قصه په پنځم باب نهمه شمېره کي تېره سوه چي کله دارته پورته خېږول کېدئ ابو سفیان پوښتنه ځني وکړه چي ایا ستا داخوښه ده چي (خدای مکړه) د محمد ﷺ سره دا معامله وکړو او تا پرېږدو ؟ ده مبارک ورته وویل چي په الله ﷻ دي مي قسم وي چي زه دا هم نسم زغملای چي نبي ﷺ په خپل کور کي وي او هلته دي په ده مبارک یو ځوز جګ سي اوزه دي په خپل کور کي په ارامی سره واوسم.ابوسفیان وویل: چي تر اوسه پوري ما دومري محبت کوونکي نه دي لیدلي لکه د محمد ﷺ ملګري چي دده محبت کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبر داري

علماؤ د نبي ﷺ سره د محبت مختلفي نښي ليکلي دي. حضرت عياض رحمه الله ليکلي دي: کوم ثوک چي يو شی خو ښوي هغه ته به پر نورو باندي تر جيح (لوړوالی) ورکوي هم دا معنی د محبت ده که داسي نه وي نو محبت نه ديبلکي يوازي د محبت دعوه ده د نبي ﷺ سره د محبت لويه اوضروري نښه داده چي په ده مبارک پسي اقتدا وکړي او طريقي يې اختيار کړي او د ده مبارک د اقوالو او واقعاتو تابعداري وکړي په کومو شيانو چي يې امر کړی وي هغه پر ځای کړي او د کومو شيانو څخه چي يې منعه کړي وي د هغو څخه پرهيز وکړي په خوشحالۍ، غم، ناداری او پراخۍ کي د ده مبارک پر طريقو روان يې الله ﷻ فرمايي:

⅄✐ൠ✁ ♦♌❑⏣⌨⚐⬧➔✍ ⬄⚐⟵☞☪➚✍ ♌⏣☽ ⬀✍➔⍾

✦✐ൠ✁ ⬉☠➚▤⬀⌨⏣⌛⬄⬧⬉③ ❻⏣☼❑⬉➔⏣⌨☐✍ൠൠ⬧▫

▤ ⬀✉➚▤♦✉❑⟵☼➔❶ ⬀✉➚▤⬧⍾ ⬀❷⏣▦⬂⬄♦③◆❒

(223) ⬅⌧⬂⬀ ⌀⚐⓿⏣❍▪❻⌧❻❑➔▦⌧➘✦✐ൠ✁◆❒

ژباړه: دوی ته ووايه که تاسو د الله ﷻ سره محبت کوی نو زما تابعداري وکړئ الله ﷻ به ستاسو سره محبت وکړي ستاسو ګناهونه به معاف کړي الله ﷻ بخښونکي او زيات رحم لرونکي دئ.

خاتمه

---

(223) سورة آل عمران الاية (٣١)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اصحابو کرامو ﷺ سره معامله او ددوی لنډ فضليتونه

د اصحابو ﷺ څو قصې د نمونې په ډول وليکل سوې که نه نو ددوی قصې لوی او غټ کتابونه هم نسي ليکلای په اردو ژبه ددوی په اړه زيات کتابونه او رسالې هم پيدا کېدلای سي څومياشتې وسوې چې دغه رساله مې شروع کړې وه. بيا د مدرسې د بوختيا او د وخت د تنګوالي له امله و ځنډېده اوس يې پر دغه پاڼو ختموم کوم څه چې پکښې ليکل سوی دي هيله لرم چې د فايدې اخيستولو وړ سي په آخر کښې پر يوه خبره باندې خبرداری زيات اړين دئ هغه دا چې د يوې خوا پدې آزاده زمانه کښې زموږ د مسلمانانو ددين په کارو کښې کمزورې ده او د ازادۍ رنګ دئ د بلې خوا د اصحابانو ﷺ په پېژندلو دهغوی د آدابو او احتراماتو په هکله زياته کمزوري ده داخو لاڅه کوي ځنې خلګ خو داسې هم سته چې د دين څخه دبې پروايۍ له امله ددوی په اړه ګوستاخې کوي حال دا چې اصحابان مبارکان ددين بنستونه دي ددين لومړي خپرونکي دي مونږ ددوی حقونه تر مرګه پوري نه سو پوره کولای الله ﷻ په خپل فضل ددوی پر پاکو نفسونو سلګونو زره رحمتونه نازل کړې دي چې دوی د نبي ﷺ څخه دين لاسته راوړی او مونږ ته يې راورساوه ځکه نو پدې خاتمه کښې د قاضي عياض ﷺ دشفآء نومې کتاب څخه د يو فصل لنډه ترجمه چې ددې موضوع سره وړ ده ليکم اور ساله باندې ختموم دی مبارک فرمايي: چې د نبي ﷺ په اعزاز او اکرام کښې داخبره شامله ده چې دنبي ﷺ د اصحابانو ﷺ به اعزاز کوئ ددوی حق به پېژنئ، ددوی تابع داري به کوئ، ددوی ستاينه به کوئ، دوی ته به د مغفرت دوعا کوئ، ددوی په خپل منځې اختلافاتو باندې به چوپ پاتېږئ د مؤرخينو، شيعه ګانو ، بدعتيان او ناپوهو راويانو د روايتو څخه به مخ اړوئ. هغه روايتونه چې ددوی په شان کښې تاوان پيدا کوي ددې ډول څخه که څه روايت واورېدل سي نو دهغه به په ښه ډول تاويل

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوئ او پر ښه لار به یې حملوئ ځکه دوی ددې حق دار دي. د امبارکان په بدی مه یادوئ ددوی نیکی، ښه صفتونه اوددوی فضائل بیانوئ او د عیب د خبرو څخه یې چوپ واوسئ لکه نبيﷺ چې فرمایي: کله چې زما د اصحابانو﵃ بد بیان کېږي نو چوپتیا غوره کړئ د اصحابانو﵃ فضائل په قران کریم او احادیثو کښې زیات راغلي دي الله ﷻ فرمایي:

[illegible]

(c) ketabton.com: The Digital Library

[illegible]
[illegible] [224]

ژباړه: محمد ﷺ د الله ﷻ رسول دئ کوم کسان چي دده سره ور سره دي سخت دي پر کافرانو او په خپل منځ کي رحم لرونکي دي ته به ويني چي رکوع او سجده کوونکي دي د الله ﷻ فضل او رضا لټونکي دي ددوی نښي ددوی په موخانو کي د سجدې اثر دئ هم دا ډول ددې مثال په تورات او انجيل کښي هم سته لکه يو تخم (چي لومړی راشين سي) نازکه پونګه راوباسي بيا زوروره سي نو بنه په قوت کي سي بيا پر خپله تنه باندي برابر سي (همدا ډول اصحابان ﷺ هم وه چي اول کمزوري وه وروسته الله ﷻ ورځ تر بلي قوت وروبخښئ او دا قوت الله ﷻ ځکه ورکړی) چي پدې قوت سره کافران د حسد له امله وسوځي. الله ﷻ د هغو کسانو سره وعده کړې ده چي ايمان يې راوړی دئ، نيک کارونه يې تر سره کړي دي چي الله ﷻ به مغفرة ورته کوي او لوی اجر به ورکوي.

دا ترجمه په دې ډول ده چي د تورات پر لفظ باندي آيات پوره سي ځکه د آيات په فرق سره ترجمه فرق کوي لکه د تفسيرونو څخه چي معلوميږي. په همدغه سورة کي الله ﷻ فرمايي: [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

(224) سورة فتح - رکوع (٤)

(c) ketabton.com: The Digital Library

✁🕒❽③✱❽♦⬉✦✎✍✁♦♌🔔☒✍◆❒▤✍◘&♦✠❐⬈⓿➔❁▫♦③

⬗⬘✍⬀✍✞☺⓿⬁▤⍓❍

ژباړه: بېشکه الله ﷻ راضي سو دهغه کسانو څخه چي ستا سره په سفر کي وه او ستا سره يې تر درختي لاندې بيعت وکړی. بيا الله ﷻ په هغه (اخلاص او صداقت) عالم و چي ددوی په زړو کي و نو الله ﷻ پر دوی باندي ارامتيا راواستول او دوی ته يې نژدې فتحه ور نصيب کړه (چي مراد څني د خيبر فتحه ده) او الله ﷻ ډير غنيمتونه ورنصيب کړه چي دوی اخيستل او الله ﷻ غالب دئ او زيات د حکمت څښتن دئ.

په بل ځاي کي الله ﷻ د اصحابانو ﷺ په اړه فرمايي:

☎✁❐←⑨⍓♑🕐♦⬉✍♦✌☎✁❐➔🔔⍓⑨✿🕒⮜✌🔔⍓♊✍❻

▤✍✿✍⬩🔔♊❐✌☠←♑⬃✡✍☺⬩▫☎✍❍⬂⓿■⬛♦⬉⅄✎✍✁

☎⬉❷✍→♦☞♈♦③♊❐✌☠⬋&⬃❁✍✌◆❐🕐←❍♦⌛⬂♦⬩✞

(225)⬗✱⌘⬀⌖☒③✍⑨⬀⌨⬩✍☎✁❐⬈✍⓿⑨♦✍✍♦✌◆❐

ژباړه: په دې مؤمنانو کي داسي کسان سته چي د الله ﷻ سره يې کومه ژمنه کړې وه په هغه کي ريښتني وختل داسي دي چي خپل نذر يې پوره کړی (يعني شهيدان سول) او څني د پوره کولو په موخه انتظار کوي او ددوی د ارادو په بدلولو کي هيڅ بدلون نسي راتلای په بدلولو سره.

په بل ځای کي الله ﷻ فرمايي:

⌘♊✍✌ ♦♌❑⬈✍□❐☞❁✍✁ ✍♍❑→☽✍⌛🕐❍❍✍✍✁◆❐

✍❻✍✿🕐☼☞❁✍✁◆❐ ♦✖⇦✱❷✍⬈🕐⍓♑←☺⬂✍✍✁

---

(225) سورة احزاب - ركوع ١٣

(c) ketabton.com: The Digital Library

☠➔♎❑⬉➔♦🖮❐✍🙵✁ ♦×⇦⍉🔔⅄✎🙵✁◆❑
⬀☠⬋🙵⬃❆♦⬉ ✦✎🙵✁ 🙘⑥⬁⌧▪❻ 🕲♊🕔❁❍⇳❍⍉✉⍉🖃
⬀☠🡐●❍🖭 ❍⑨♦⬉❒🕮◆❑ 🡐❍⬃☪♦⬉ ☎✁❑➔➩◆❻◆❑
⬉❷🕔⍓♑⬃☼☞🏵🙵✁ 🙵⍓♑♦☞⬂♦❑✌ ❽⌧❷⇳➚⬧✍🖭💣🕔❐☪⍓♉
⍓🖮⍉🕲🕔⬧❶ 🗐 ✁✡⑨♦🖃❒🕮 ✎🙵■🙵❸⍉▫ ♦×⇦⍉🙵⍉✁🕔⍓⌘
(226) ⮰➩⮱⮱⮳⬉☹⬈⍉➔⍓➔⬂🕲🙵✁ ⬉🙰⬀❑⌧▦⬂🕲🙵✁

ژباړه: کوم مهاجر او انصار (چي په ايمان راوړلو کي تر نورو) مخکي دي او خومره خلک چي په اخلاص سره ددوی تابعداري کوي الله ﷻ ددې ټولو څخه راضي دئ او دوی دالله ﷻ څخه راضي دي الله ﷻ ددوی لپاره جنتونه برابر کړي دي چي تر درختو (تر ښاخو) لاندي به يې (ځلور ويالي) بهيږي او هميشه به په جنت کي وي دغه هم لويه کاميابي ده.

په دغه آياتو کي الله ﷻ د اصحابانو ﷺ څخه خپله خوښي ښکاره کړې ده همدا ډول په ډيرو حديثونو کي ددوی زيات فضائل راغلي دي نبي ﷺ فرمايي: چي زما څخه وروسته په ابو بکر ﷺ او عمر ﷺ پسي اقتدا کوئ. په يوه حديث کي راغلي دي چي نبي ﷺ فرمايي: زما اصحاب ﷺ د ستورو په شان دي په هر يوه پسي چي اقتدا وکړی سمه لاره به پيدا کړی. ډيرو محدثينو په دغه حديث کي خبري کړي دي په همدې وجه پرقاضي عياض ﷺ باندي اعتراض دئ چي دغه حديث يې نقل کړي دئ خو ملا علي قاري ﷺ ليکلي دي چي ممکنه ده چي دده په آند به د بيلو طريقو له امله داعتبار وړوي يا په دې وجه چي داد فضائلو ځای دئ د فضليت په ځای کي کمزوری حديث نقل کول هم جائز دي حضرت انس ﷺ فرمايي چي نبي ﷺ فرمايلي دي چي زما اصحاب ﷺ داسي مثال لري لکه په خوراک کي مالګه چي دغه خوراک بې له مالګي

(226) سورة التوبة الاية (١٠٠)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښه کېداې نسي. نبي ﷺ فرمايي: زما د اصحابو رضي الله عنهم په اړه د الله ﷻ څخه وویرېږئ دوی د ملامتیا نښنه مه جوړوئ ځوک چې ددوی سره محبت کوي هغه زما سره محبت کوي او څوک چې ددوی سره کینه لري هغه زما سره کینه لري چاچي دوی ته تکلیف ورکړی هغه ماته تکلیف راکړی چاچي ماته تکلیف راکړی هغه الله ﷻ ته تکلیف ورکړی او څوک چې الله ﷻ ته تکلیف ورکړي د الله ﷻ په راکشولو کې به راسي.

نبي ﷺ فرمايي: زما اصحابو رضي الله عنهم ته ښکنځل مه کوئ په تاسو کې که څوک د احد د غره سره برابر سره زر خیرات کړي نود اصحابو رضي الله عنهم د یوه یا نیم مد ثواب نسي لاسته راوړلای. نبي ﷺ فرمايي: څوک چې اصحابو ته ښکنځل کوي پر دغه کس د الله ﷻ، ملائکو او ټولو انسانانو لعنت دئ او ددغه سړي نه فرض قبلیږي او نه نفل. نبي ﷺ فرمايي: چې الله ﷻ ټوله انسانان راچڼ کړل د انبیاؤ(علیهم السلام) څخه پرته په دوی ټولو کې یې دغه څلور کسان غوره کړه: حضرت ابوبکر رضي الله عنه، حضرت عمر رضي الله عنه، حضرت عثمان رضي الله عنه او حضرت علي رضي الله عنه او دوی یې زما پر ټولو اصحابانو رضي الله عنهم باندې بهتر و ګرځول ابو سختیباني رحمه الله فرمايي: کوم چاچي د ابوبکر رضي الله عنه سره محبت وکړی هغه خپل دین سیده کړی. چاچي د عمر رضي الله عنه سره محبت وکړی نو ددین روښانه لاره یې پیدا کړه. چاکه دعثمان رضي الله عنه سره محبت وکړی د الله ﷻ په رڼا سره روښانه سو او چاچي د علي رضي الله عنه سره محبت وکړی دغه کس نو ددین رسۍ ونیول. څوک چې د اصحابانو رضي الله عنهم ستاینه کوي دغه کس د نفاق څخه پاک دئ، څوک چې د اصحابانو رضي الله عنهم بې ادبي کوي منافق، بد عتي او د سنتو مخالف دئ زما سره دابیره ده چې هیڅ عمل به قبول نسي تر څو د اصحابانو رضي الله عنهم سره محبت پیدا نسي او ددوی په اړه یې زړه پاک نسي. په یو حدیث کې راغلي دي چې نبي ﷺ فرمايي: اې خلګو ! زه د ابوبکر رضي الله عنه څخه خوشاله یم تاسو دده مرتبه وپیژنئ زه د عمر AA ، عثمان AA ، علي AA ، طلحة رضي الله عنه ، زبیر رضي الله عنه ، سعد رضي الله عنه ، سعید رضي الله عنه ، عبد الرحمن بن عوف رضي الله عنه او عبیده بن جراح رضي الله عنه څخه خوشاله یم تاسو ددوی مرتبه وپیژنئ. اې خلګو کوم څوک چې د بدر او احد په غزا کې شریک سوي دئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

الله ﷻ وهغو ته بخښنه کړې ده تاسو زما د اصحابو ﷺ په اړه زما لحاظ کوئ او دهغه خلګو په باره کښې زما لحاظ کوئ چې ددوی لوڼې زما په نکاح کښې دي او یا زما لوڼې ددوی په نکاح کښې دي داسې نه چې دغه خلک د قیامت په ورځ ستاسو څخه د یو څه ظلم مطالبه وکړي او هغه به بیا نه بخښل کېږي په یوه حدیث کې راغلي دي چې نبي ﷺ فرمایي: زما داصحابانو، زومانو اونورو اصحابانو په اړه زما لحاظ کوئ څوک چې ددوی په اړه زما لحاظ وکړي الله ﷻ به ددغه کس په دنیا او آخرت کې حفاظت وکړي او څوک چې زما لحاظ ونه کړي الله ﷻ د هغه کس څخه بېزاره دئ او د چا څخه چې الله ﷻ بېزاره سي کېدای سي چې پر یو څه باندې ونیول سي دنبي ﷺ دا ارشاد هم دئ چې نبي ﷺ فرمایي څوک چې زما داصحابو ﷺ په اړه زما لحاظ وکړي د قیامت په ورځ به زه دده محافظ یم. په یوه بل حدیث کې راغلي دي چې نبي ﷺ فرمایي څوک چې زما د اصحابو ﷺ په اړه زما لحاظ ونه کړي حوض کوثر ته به رانه وستل سي ما به یوازې د لیرې څخه ووینې. سهل بن عبد الله ﷺ فرمایي څوک چې د نبي ﷺ د اصحابانو ﷺ تعظیم او درنښت نه کوي هغه پر نبي ﷺ ایمان نه دئ راوړی.

الله ﷻ دې په خپل فضل او مهربانۍ سره د خپل نیولو او د خپل د رسول ﷺ د قهر او خوابدتیا څخه ماته، زما دوستانو ته، زما خواخوږو ته، زما د ناستې ولاړې خلګو ته، زما مشائخو ته. زما شاګردانو او ټولو مؤمنانو ته خلاصون راکړي او ددغه مبارکو اصحابانو ﷺ په مینه دې زموږ زړونه ډک کړي.

وآخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام الاتمان الاكملان علي

سيد المرسلين وعلى آله واصحابه الطيبين الطاهرين وعلى اتباعه واتباعهم حملة الدين

المتين. ﷺ

مؤلف: مولانا محمد زکریا کاندهلوي نورالله مرقده مقیم مدرسه مظاهر العلوم سهارن

پور.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نېټه: ۱۷ـ شوال المکرم ـ ۱۳۵۷ ـ هـ ق. یعني د کوچني اختر اوولسمه د دوشنبې ورځ

ژباړونکی: مولوي عبدالهادي (حماد) کندهاري عفی الله وعافاه. مدرس ومدیر جامعه اسلامیة اشرفیه اوله ناحیة کندهار افغانستان.

نېټه: ۲۱ ـ ۹ ـ ۱۴۲۸ هـ ق. چې د ۱۱ ـ ۷ ـ ۱۳۸۲ هـ ش سره سمون خوري د چهارشنبې ورځ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پـــای

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library